

Dėmesio!

Šią knygą skanavo ir redagavo
www.erdvese.org

*Jei mėgstate skaityti ir nenorite būt kvaili - einate
į <http://www.erdvese.org> nes tik pas mus išsipildo
svajonės.....*

VAIKYSTĖ BE VAIKYSTĖS

Žinomas priešas yra nebaisus. Jį galima kontroliuoti.
Saugotis reikia nežinomo niekšo, kuris gali smogti iš pasalų.
Išvada: niekada neužmikite ant pergalės laurų!

Autorius

Mano vaikystė prabėgo kompozitoriaus Juozo Naujalio vardu pavadintoje gatvėje, bet nieko poetiškojoje nebuvo. Kiekvieną dieną vyko kova už būvį, ne tik už save, bet ir už pusantrų metų jaunesnį broliuką Mečislovą. Dabar, kai esu suaugęs ir susitaikęs su praeitimi, o mano sieloje įsiviešpatavo ramybė, aš galiu gyventi, nors sunkiai, bet gyventi...

Svarbiausia - tiesa. Aš kalbėsiu, dėliosiu žodžius ir laiką. Nežinojau, kad atmintis, kupina tylos ir prisiminimų, gali virsti sunkiu smėlio maišu, slegiančiu pečius, su kuriuo taip sunku žingsniuoti. Labiausiai slegia ne prabėgę metai, o visa, kas nepasakyta, visa, ko nežino mano vaikai, todėl pabandysiu aprašyti savo gyvenimo istoriją, kurią ir skirsiu savo mylimoms atžaloms.

Kaip ir minėjau, romantikos ir poetiškumo mano vaikystėje nebuvo. J. Naujalio gatvėbeveik niekuo nesiskyrė nuo kitų "saulėtos Vilijampolės" gatvių - buvo paskendusį kasdieniniame šurmulyje, visi kažkur eidavo, skubėdavo savo reikalais... Tik vakarop viskas nutildavo, paskėsdavo tamsoje, žmonės užsidarydavo savo mediniuose nameliuose ir vakarodami laukdavo sekančios dienos.

Mūsų namas neišsiskyrė iš kitų, buvo pilkas ir niūrus, kaip ir daugelis kitų. Mažame kambarėlyje ir virtuvėje tilpome keturiese: mama, tėtis ir aš su broliuku. Didesnę dienos dalį vasaros metu su broliuku praleisdavome uždarame kieme, kur žaisdavome karą, slėpynes ir, kas be ko, prižiūrėdavau savo numylėtinius mažus, pūkuotus viščiukus. Augindavau juos kaip įmanydamas, gaudydavau musytes, vabzdžius ir visus juos sulesindavau savo numylėtiniams, o jie, tarsi atsidėkodami man už dėmesį, būdavo gražūs ir stori, apvalūs pūkuotukai.

Dažnai mane mažiuką palikdavo namuose vieną. Buvau gal kokių 4 metų, nes atsimenu, jog buvau lygus su bulvių maišu. Per dienas likdavau vienas, motina dirbdavo, o tėvas kažkur gastroliuodavo. Aš laukdavau vakaro ir labai išalkdavau, bet valgyti nieko nebūdavo, tik maišas bulvių stovėdavo prieangyje, tai pasiimdavau vieną. Lupeną dantimis nugraudavau ir išspjaudavau,

O bulvę suvalgydavau. Taip prisi valgydavau žalių bulvių, todėl tokias mėgstu ir dabar. O jei reikėdavo sisioti, tam pačiam prieangy stovėjo pamazgų kibiras. Kur būdavo broliukas - net neatsimenu, turbūt, pas kaimynus.

Dar atsimenu, atėjęs girtas tėvas, norėjo mane lupti už kažką, tad palindau po lova, o lova buvo dvigulė, plati, tai tėvas atsigulė ant grindų ir norėjo mane pasiekti, bet nepasiekė. Mama užgriuvo ant jo ir neleido manęs skriausti. Tėvas ją numetė ir atitraukė lovą nuo sienos, aš irgi, kartu su ja, pasitraukiau. Jis vėl negali manęs pagauti. Tėvas iš tų nervų prilupo motiną. Jis buvo žiaurus. Jei ne motina, tai man ir broliui būtų atmuštos galvos ir būtume kaip tie "durniai" iš Apolės gatvės! Motina daug kentėjo mus gindama, todėl aš jai daug skolingas, kad išsaugojo mano sveikatą ir protą.

Mamos uždirbtus pinigus tėvas atimdavo ir dar primušdavo ją. Būdavo, motina su mėlynėmis graudžiai verkia, net staugia, kaip vilkė ū-ū-ū! Pinigų nėra ir mes, maži, kartu verkiame ir žiūrime į motiną. Taip gaila buvo jos!..

Motina buvo jauna, liekna ir labai greita, žodžio kišenėje neieškojo, niekada nepasiduodavo, gal dėl to ir kentėjo. Kartą su tėvu susipyko ir bėgo iš kiemo, bet paslydo ir nukrito. Tėvas pribėgęs, pritūpė ir ėmė kumščiais daužyti jos galvą, o aš, mažiukas, pribėgęs žiūriu ir nieko negaliu padaryti, tik verkiu ir rėkiu, kartu su mama. Labai sunkus buvo mamos gyvenimas. Gyvenom skurdžiai. Atsimenu, tankiomis šukomis šukavome plaukus ir, pasidėję baltą popierių, mušdavome ant jo iškritusias utėles.

Atsimenu, kartą po pamokų pradėjau juokaudamas vyti savo klasiokę Barasnevičiūtę. Ji, bėgdama nuo manęs, paslydo ir prasimušė kelį. Pradėjo bėgti kraujas. Aš į tai nekreipiau dėmesio. Grįžęs namo ir viską užmiršęs, girdžiu, kažkas ateina. Žiūriu, ogi Barasnevičiūtę su seneliu. Mano tėvui pasiskundė, kad aš specialiai ją pastūmiau. Tėvas, nieko nelaukdamas, stvėrė mane už pakarpos, trenkė ant taburetės, prieš tai numovęs kelnes ir taip stipriai davė su diržu kokių 15 ar 20 kirčių. Barasnevičiūtę ir jos senelis, pamatę tėvo tokį žiaurumą, išėjo išsigandę ir gailėdamiesi manęs.

Tėvas buvo žiaurus, tačiau ir savotiškai geras, nors tą ir labai sunku suprasti, o dar sunkiau - patikėti. Pats jis užaugo 13

vaikų šeimoje, jį mušė vyresni broliai grandinėmis. Ir jau 5 metų būdamas, ganė Vandžiogaloje karves. Beganant nutiko tokia istorija:

-Kartą draugas nuėjo atnešti pietų. Tėvas norėjo tą draugą išgąsdinti, tai įlipo į medį ir pasislėpė. Nesulaukdamas draugo, norėjo išlipti ir pažvelgti į žemę. Žiūri, prie medžio tupi didžiulis vilkas! Vos iš baimės nenukrito. Taip ir sėdėjo iki vėlumos, kol neatėjo kažkoks senelis ir su pagaliu nuvijo pilkį. Karvės tuo metu visos išsilakstė, tai vieną rado net po trijų dienų. Penkių metų būdamas, alkanas ir utėlėtas, sušalus kojoms, kišdavo jas į karvių mėšlą ir taip šildydavo. Nusibodo karves ganyti, patraukė namų link, tiesą sakant, pabėgo į namus, o namai buvo už 30 km. Atėjęs į Kauną ir suradęs namus, nuo vyresnių brolių jį motinos gavo diržų. Mažas tėvelis graudžiai verkė, nė jokio neturėjo užtarimo. Prisimenu jo pasakojimus ir gailiai užjaučiu. Jis savo motinos, mano senelės, baisiai nekenė ir ją vadino visokiais rusiškais žodžiais. Todėl aš savo vaikų nė vieno net pirštu nepaliečiau ir įsitikinęs, kad mušti vaikų negalima, tiktai morališkai reikia auklėti, nors tai sunkiau.

Tėtis su mama gyveno vargingai, sunkiai dirbo ir vos sudurdavo galą su galu. Būtų buvę lengviau, jei tėvas nebūtų buvęs stikliuko mėgėjas. Jis buvo stambaus kūno sudėjimo, sodraus balso ir valdingo charakterio. Jo žodis mums, pypliams, buvo įstatymas, todėl stengdavomės girtam į akis nepakliūti. Gerbėme jį, tačiau ne iš meilės, bet iš baimės, o ypač tada, kai išgėręs skriausdavo mamą. O mušdavo ją tiesiog už nieką, tai tas negerai, tai tas, tai per mažai dirba ir uždirba. Bet dirbo mama sunkiai, sukdavosi nuo ryto iki vėlaus vakaro. Tais laikais iš buvusios Kazio Giedrio kailių gamyklos darbininkai lengvai gaudavo odos atraizų ir ne tik jų. Savaime aišku, nuo kilų neatsiliko ir mama. Valdžia į tai žiūrėjo pro pirštus, nes jie ne nešdavo iš gamyklos, o tiesiog veždavo sunkvežimiais. Taip darė visi ir visada. Paruoštus odos gaminius, mama susiūdavo tais laikais gan reta siuvimo mašina „Zinger“, tėvas traukdavo ant kurpalio ir galų gale pagamindavo gan madingus moteriškus batus. Anuo metu juos vadindavo „vengerkomis“. „Vengerkos“ buvo labai populiarios, mama jas pardudavo turguje ir visada sulaukdavo užsakymų iš solidžių ponių. Vien iš šio batų verslo buvo galima išlaikyti šeimą bet tėvo nuolatiniai baliai draugų apsuptyje gerokai tuštindavo mamos

piniginę. Norom nenorom mamai teko slėpti nuo tėvo uždirbtas pajamas, kad mums, vaikams, galėtų nupirkti koki rūbelį bei palepinti koku skanėstu, be to, artėjo laikas, kai man reikės eiti į mokyklą, o jam atėjus, pasikeitė ir mano gyvenimas. Mokiausi vidutiniškai, bet kai kuriose šakose man sekėsi. Atvirai pasakius, nelabai to ir siekiau. Už kiekvieną dvejetą nuo tėvo gaudavau diržų, mušdavo mane negailestingai, užpakaliuką ir nugarą ne kartą teko valyti nuo kraujo. Tėvas buvo žiaurus ir nepakęsdavo net mažiausio nepaklusnumo. Kai nesisekdavo mokykloje ir už kokią pamoką gaudavau dvejetą, namo tiesiog bijodavau eiti, nes puikiai žinojau, kas manęs laukia. Tėvo auklėjimas buvo - jėga ir diržas. Bet, kaip sakoma, lazda turi du galus, nors ir negražu prisiminti tėvo nuoskaudas, bet mūsų vaikiškose širdelėse kildavo pasitenkinimo jausmas, kai ir mama, nenusileisdama jo diktatui, užvoždavo tėvui per galvą koku skuduru. Kaiminystėje gyveno visoje Vilijampolėje pagarsėjusi Kulikovskių šeima, o pagarsėjo ji tuo, kad ten rinkdavosi visi Kauno vagys, prostitutės atsivesdavo savo vienkartinius klientus, o vagys pigiai parduodavo vogtus daiktus. Dieną- naktį šiame namelyje tęsdavosi baliai iki ryto. Žmonės keitėsi karuselės principu, vieni ateidavo, kiti išeidavo. Iš štai vieną dieną, tėvas gerokai padauginęs spiritėlio, užsuko pas Kulikovskius. Gal velnias koją pakišo, o gal pats neatsilaikė garsios prostitutės kerams, pasisodino ją ant kelių, o rankos, tos nelemtosios, ėmė tyrinėti gražuolės apvalumus, Taip beglamžant meilės ištroškusią kekšę (aišku, už pinigus), trenkė perkūnas vidury baltos dienos ir prieš juos, kaip iš po žemių, išdygo mama, ir nežinia iš kur rankose atsiradusiu plytgalio vožė tėvui per galvą. Mes, vaikai, aišku krizenome ir širdyje buvome mamos pusėje, o tėvas, dar nesuvokdamas kas darosi, susiėmęs rankomis už galvos, kaip užkeikimą kartojo mamos vardą. Tiesos labui, noriu paminėti, kad ir kaip mama su tėčiu pykdavosi, bet mylėjo vienas kitą tikra meile. Būdavo dienų, kad atrodydavo, jog šeimoje viskas gerai, nėra barnių ir tėvo „karo kirvis" giliai užkastas žemėje. Bet ši palaimos ir ramybės idilė nutrūkdavo vos tik tėvas su draugais išgerdavo puslitrį kvaišalų, o tada vėl „karo kirvis" būdavo iškasamas. Pamenu, grįžęs iš mokyklos netyčia dėdamas portfeli ant stalo, sulaužiau ten gulėjusią cigaretę. Tada tėvas pastatė mane į kampą ištiestomis

rankomis, į kurias išspraudė šluotą ir liepė taip stovėti. Nežinau, koki jis jausdavo malonumą mane stebėdamas, išsidrėbęs ant sofos, bet aš, tirtėdamas iš baimės, iš visų jėgų stengiausi išlaikyti šluotą kuo ilgiau, visgi geriau laikyti šluotą, negu jausti diržo smūgius ant užpakaliuko, po kurių savaitę negalėdavau normaliai sėdėti, nes žaizdos ilgai negydavo, o jei pradėdavo gyti, tėvas jas greitai atnaujindavo.

Bet atmintyje išliko ir malonus įvykis, kai tėvas, kaip teisėjas, apgynė mane ir broliuką nuo kaimynės, kuri aimanuodama rėkė ant visos gatvės, kad mes nuskynėme jos darže augusias braškes. Ta pikta ragana buvo mūsų kaimynė ir mūsų valdas nuo jos skyrė tik medinė sukrypusi tvora. Tvora buvo neaukšta, su daugybe skylių, pro kurias matydavome dideles, raudonas braškes, kurios, rodėsi, tik ir kvietė - imkite mane ir valgykite. Žinoma, mes mažiukai negalėjome atsilaikyti prieš tokį gražių braškių žavesį ir kaip zuikiai, mikliai peršokę per tvorą, šveitėme jas su didžiausiu malonumu, tiesiog darže, gulėdami tarp lysvių. Bet, kaip žinia, kiekvienam malonumui ateina galas, mūsų maži pilvukai, gurguliuodami nuo skanėstų, net neįtarė, kad mūsų kaimynė su trenksmais, kaip tankas, įriedės į kiemą. Šaukdama, kad mes, vaikai, nuskynėme jos braškes. Panaši ji buvo į storą Matildą iš multfilmo „Karlsonas, kuris gyveno ant stogo". Rankas įsiremusi į savo galingus klubus, apsiputojusi rėkė, kad mes šiokie ir anokie, išvogėme jos užaugintas braškes. Tėvas, kaip mūsų kiemo šeimnininkas, apgynė mūsų garbę, lenkiškai „Matildai" sakdamas: „Co ty muviš, sosiedka?" ir taip toliau, žodžiu, mes buvome angeliukai ir jokių būdu negalėjome tų braškių nuskinti. Bet dabar, po tiek metų, norisi pasakyti, kad braškės tikrai buvo skanios, o ir kaimynė ne tokia jau ragana.

Taip ir bėgo vaikystė, įvykis keitė įvyki, nuotykis - nuotyki. Tėvas auklėjo griežtai, todėl auklėjimas davė savo, tapau irzlus, užsispyręs ir niekada niekam nenusileisdavau. Mušdavausi su už save vyresniais vaikais ir „kovodavau" už savo gatvės garbę. Tai šen, tai ten visada prasimanydavome visokių linksmybių. Kartą, lakstydamas prie „Jūratės" restorano, šalia gatvės augančiuose krūmuose, pamačiau gulintį ir garsiai kurkiantį "dėdę". Bet kas keisčiausia, šis gražiai apsirengęs dėdulė miegojo plačiai atmetęs

ranką, o tarp pirštų styrojo dešimties rublių banknotas. Išsižiojęs ir sustingęs vietoje, išsproginęs akis, spoksojau tai į "dėdę", tai į ranką, laikančią popierėlį su Lenino atvaizdu. Mintyse jau sukosi svaiginančios akimirkos, mačiau save tarp krūvos saldainių ir zefyrų, liežuvis lipo prie gomurio, bet pajudėti iš vietos negalėjau, buvau tarsi paralyžiuotas. "Dėdės" knarkimas pažadino mane iš „paralyžiaus" būsenos ir aš, kaip katinas, tykodamas pelę, ištiesiau ranką prie dešimtrublinės. Vos palietus, atrodė, kad iššoks širdis, taip ir sustingau pasilenkęs. Vaizdelis, turbūt, buvo juokingas, "dėdė" banknotą laikė už vieno kampo, o aš - už kito. Pagaliau, nugalėjęs baimą, trūktelėjau dešimtrublinę į save ir kiek kojos neša, pasileidau kuo toliau nuo tos vietos. Tai buvo pirmoji ir paskutinė mano vaikiška vagystė, jei, aišku, tai galima pavadinti vagyste. Kiek pabėgęs sutikau tarp Vilijampolės vaikų autoritetą turėjusį „Kikilį", tad jam ir papasakojau, kad krūmuose miega girtas "dėdė", o pats nedelsdamas nubėgau į artimiausią parduotuvę, kurioje už šešis rublius nusipirkau visą kilogramą saldainių „Voveraitė". Užsikišęs už kiekvieno žando po saldainį, laimingas, kaip niekada, linksmas, tuo pačiu keliu žingsniavau atgal. Širdyje jaučiau didžiulį pasitenkinimą, nes tiek daug saldainių niekada nebuvau turėjęs, ir dar savų. Mintyse jau mačiau, kaip džiaugsis broliukas, pamatęs krūvą saldainių. Taip besidžiaugiant ir besvajojant, priėjau tą vietą, kur gulėjo "dėdė". Ir tada, o siaube, "dėdė" pakilo iš po krūmų ir žengė mano pusėn. Širdis vėl sustojo, kaip ir imant pinigus, iš netikėtumo sustingau vietoje, o saldainiai svėrė ne kilogramą, o visą toną. Stovėjau praradęs žadą bet staiga "dėdė" nusišypsojo, pakėlė skrybėlę ir mandagiai nusilenkė. Tik tada supratau, kad šis kostiumuotas ir skrybėlėtas vyras nė "dėdė", gulintis krūmuose, o Vilijampolės „žvaigždė" Kikilis, kurį buvau sutikęs bėgdamas į parduotuvę. Abu smagiai pasijuokėme ir išsiskirstėme kas sau. Nežinau kodėl, bet šis „Voveraitės" žygis iki šiol išliko atmintyje, kaip vienas iš maloniausių prisiminimų.

Dar vienas malonus įvykis buvo tai, kad tėvas už gerą pažymį mokykloje, nupirko ilgai lauktą motorinį dviratį. Kažkaip vakare tėvas pasakė, jei išlaikysiu egzaminais matematikos ar istorijos, jei gausiu gerą pažymį, nupirks man motorinį. Nežinau, kaip tai įvyko, bet jokių didelių pastangų į mokslą nedėjau, viskas kažkaip gavosi

savaime, buvo neblogi pažymiai ir tėvas tęsė savo pažadą. Vieną dieną kieme radau naujutėlaitį motorinį. Tai irgi buvo didelis įvykis, nes anais laikais ir dar tokiaame amžiuje, turėti motorinį dviratį, tai tas pats, kas šiais laikais nuosavą lėktuvą. Birbinau motorinį po kaimynų langais ir lakstydavau po visą Vilijampolę, o broliukas tuo pačiu metu pyko ir pavydėjo man tokios laimės. Mama, pastebėjusi tokią nelygybę, iš sutaupytų, nuo tėvo nusuktų ir nespėtų praūžti taip sunkiai uždirbtų pinigų, nupirko broliui ne blogesnį už mano motorinį. Didžiausiam jo džiaugsmui nebuvo ribų, o juo labiau, kad jo motorinis važiuodavo greičiau ir visada mane aplenkdamas. Bet vieną dieną mums važiuojant ant savo plieninių žirgų, mus aplenkė kažkoks vaikėzas, raitas ant savo motorinio dviračio. Mano jaunesnysis net išsižiojo iš nuostabos, staiga sustabdė savo žirgą apsisuko ir nuvažiavo namų link. Po kiek laiko grįžau ir aš. Kieme pamačiau brolių, tiksliau išgirdau, nes motorinis riaumojo kaip pašėlęs. Brolis, pastatęs motorinį ant kojelių, traukė į save garo troselį ir, matyt, derino variklio apsukas. Jam buvo be galo keista ir pikta, kaip tai įvyko, kad kažkas galėjo įjaplenkti. Brolis buvo pavydus ir visada stengėsi būti pirmas, visur ir visada. Šiapjis buvo nuoširdus ir geras draugas, su kuriuo visą laiką leisdavom kartu. Jei jau ir tekdavo susipešti su gatvės berniūkščiais, niekada vienas kito nepalikdavome, nors ir sumušti, kruvinomis nosimis, bet visada laikėmės kartu. Be to, ir tėvas liepdavo niekada nepasiduoti, kovoti už save bet kokiomis sąlygomis. Prisimenu, net duodavo man smūgiuoti, atstatydavo ištiestus delnus, o aš į juos smūgiuodavau, suspaudęs savo mažus kumštėlius. Kartą tokį kovinį vaizdelį pamatė mano pusbrolis, kuris lankė bokso treniruotes ir, savaime aišku, pakvietė treniruotis. Prie tokio kvietimo prisidėjo ir tėvas, tad jau būdamas 12 metų, pradėjau lankyti bokso treniruotes. Šiaip sporto anuo metu nemėgau ir nenorėjau suprasti sportininkų gyvenimo, tik daug vėliau, prabėgus keleriems metams, supratau, kad klydau. Bokso treniruotės traukė lyg magnetas, treniravausi, stiprėjau kūnu ir siela, tapau savimi pasitikintis ir tikslo siekiantis jaunuolis. Laikui bėgant, dėl nuo manęs nepriklausančių aplinkybių, bokso teko mesti, dėl to labai pergyvenau irsielojau. Tai buvo laikotarpis, kai viskas blogai klostėsi, kai tėvas jautė artėjančią mirtį, paspartinantą besaikio

alkoholio vartojimo ir nuodėmės jausmo. Jis pasidarė labai sugižęs, dirglus, nekantrus, apniukęs. Jame kunkuliavo neapykanta - akla neapykanta. Tikriausiai neapkentė visų ir pirmiausia paties savęs. Keista, mane jis tausėjo. Net, manau, mylėjo. Nebuvo man šiurkštus, nors šiurkštumas jau tapo jam įprastas. Kartais stebėdavau kivirčius tarp jo ir jo sugėrovų, draugų. Tik jis vienas staugdavo, grūmodavo, džiūgaudavo dėl savo paties pranašumo. Sykį, po tokių užstalės kivirčių, tėvas, nežinia dėl ko, smogė mamai į veidą. Manyje užvirė kraujas, atrodo, laikas sustojo, akys aptemo, instiktyviai pribėgęs prie tėvo, žiebiaujam į žandikaulį. Tėvas apstulbęs, išsproginęs akis, vis dar nepatikėjo, kad sūnus jam sudavė. Nuo gauto smūgio, truputį atsilošė ir kaip meškinas, griebė mane už peties, bet aš, kaip užguitas žvėrelis, mikliai išsisukau iš galingos letenos ir sprukau per duris, į kiemą. Po šio įvykio visą savaitę nemiegojau namie, o kai pasirodžiau, tėvas pasitiko mane kieme grėsminga poza, pasiruošusia sutrinti mane į miltus. Traukdamasis atbulas, tvoros link. Iš kišenės išsitraukiau mažą atlenkiamą peiliuką ir pagal filmuose matyto gangsterio veiksmus, atsistojau gynybos pozoje. Tėvas, pamatęs tokią sceną, sustojo ir nusišypsojęs sako:

- Tai ką, sūnau, nudurtum tėvą?
- Žinoma, ne,- vos praverdamas surakintus žandikaulius ištariau aš.

Taip ir susitaikiau su tėvu. Tada man jau buvo sukakę šešiolika metų. Nors tėvas ir buvo griežtas, bet augant ir stiprėjant fiziškai, planuodavome kokią atkirtį duoti tėvui už neteisingą šeimos terorizavimą. Norėdamas papasakoti skaudų įvykį, truputį sugrįšiu atgal. Pamenu, kai tėvas eilinį kartą, būdamas girtas ir mažai besuvokdamas, kas darosi aplinkui, stipriai sumušė mamą. Maža, kad sumušė, bet dar ir negailestingai suspardė. Mamą išvežė į ligoninę, kur ilgai gydėsi, prižiūrima gydytojų. Mes su broliuku nubėgome į ligoninę, norėdami sužinoti, kaip sekasi mamai? Mūsų neįleido, todėl mes, nepaisydami gydytojų draudimų, mikliai bėgdami ir šaukdami, lėkėme koridorių labirintais link mamos palatos, kur ji gulėjo jau atgavusi sąmonę. Mamą išvydę, truputį nusiramino, be to, ir mama, norėdama, kad mes nepergyventume ir neverktume, visaip mus guodė ir tikino, kad jai viskas gerai ir ji tuoj pasveiks.

Mes matėme, kad mama silpna ir blogai jaučiasi, todėl apsimetę, kad patikėjome, išėjome. Grįžę namo, tėvą radome girtą ir garsiai knarkiantį ant lovos. Tuo momentu mums ir gimė keršto planas. Abu prisiekėme vienas kitam: jeigu mamytė ligoninėje numirs, tėvą mes nužudysime. Abu turėjome peilius ir pagal susitarimą, paeiliui, smūgis po smūgio, būtume jį subadę. Visų, o taip pat ir mūsų labui, mamytė greitai pasveiko, todėl neįvyko nepataisoma tragedija. Aš, nors ir buvau dar jaunas, žinojau, kad būčiau tai padaręs, taip pat neabejojau ir broliu. Mamą mes labai mylėjome ir gerbėme, ir su skaudama širdimi pergyvendavome, kai ji, girta ir nebeprotaujančio tėvo būdavo mušama ir skriaudžiama. Ir apskritai, mamą mylėjome daugiau, nei tėvą, nes joje matėme mūsų užtarėją ir norinčią mums tik gero.

PIRMASIS PRIPAŽINIMAS

Baigęs aštuonias klases, įstojau į 19-tą proftechninę mokyklą, kur viešpatavo anarchija ir betvarkė, kur kiekvienas, kaip ir laukinėje gamtoje, it laukinis žvėris privalėjo kovoti ir išlikti gyvas. Nei pačių dėstytojų, o juo labiau, mokinių, mokslai nedomino. Svarbiausiai buvo lankomumas ir pakenčiamas elgesys. Dėstytojai į pamokas ateidavo su kvapeliu po vakarykščių išgertuvių, savaime aišku, nuo jų neatsilikdavo ir mokiniai. Tais laikais Kaune 19-ta proftechninė buvo nuskambėjusi kaip banditų, mušeikų ir chuliganų būstinė. Joje mokėsi degradavusių, teistų, "pijokų" ir šiaip su įstatymu konfliktuojančių tėvų vaikai.

Jokių pastangų į mokslus nedėjau, o į pačios specialybės smulkmenas juo labiau nesigilinau. Baigęs ją, Uirėjau įsigyti plytelių klojėjo profesiją o klojant plyteles savęs išivaizduoti tikrai negalėjau ir atvirai pasakius, nenorėjau. Ir apskritai, į šią "profkę" įstojau vien todėl, kad reikėjo kažkur mokintis, arba - toliau likti vidurinėje. Tada jau buvau suaugęs ir savimi pasitikintis jaunuolis, nepakęsdavau, kai neteisingai kas skriausdavo silpniesnius ir jei kas nors akivaizdžiai „prašydavosi", visada duodavau į nosį. Jau tada buvau pripažintas lyderiu, visi gerbė mano kumščio skonį ir stengėsi su manimi nesipykti. Šalia Neries buvo medžiais ir krūmais

apaugusi maža aikštelė, kur kaip ir senovėje, vykdavo gladiatorių kautynės. Mušdavomės iki pirmo kraujo arba sąmonės netekimo. Man bokso treniruotės nepraėjo veltui, mokėjau gintis ir reikiamu momentu suduoti lemiamą smūgį eiliniam priešininkui. Nuo savo bendraamžių skyriausi daug kuo, pirmiausia, buvau fiziškai stiprus, nerūčiau ir negėriau.

Aprašydamas šias prisiminimų akimirkas, prisiminiau visą savo gyvenimą. Ėmiau suprasti, kad daugelis mano žengtų žingsnių, atvedusių mane į šiandieną, dabar rodosi buvę neišvengiami. Vis dėlto, tai yra tik iliuzija, kiekvienas iš jų galėjo būti žengtas ir kitur. Kartais tekdavo atsidurti tartum prieš kompas rodyklę ir nelikdavo nieko kita, kaip pačiam nusistatyti savo asmeninio gyvenimo kryptį.

Po mokslų proftechninėje mokykloje, įsidarbinau „Silvos“ audimo fabrike pameistriu. Tais laikais ši įmonė, kaip ir visi kiti fabrikai ir fabrikėliai, pasižymėjo gerais darbo rodikliais ir savo leidžiama produkcija. Virš gamyklos vartų plevėsuodavo komunistiniai lozungai, o žmonės į darbą eidavo su pakilia nuotaika. Vogdavo iš gamyklos, kas galėjo ir sugebėjo, taip sakant, prailgindavo rublį, o rublis anuomet buvo tvirtas pinigas, bet, kaip žinia, žmogui niekada nėra gerai, jis nori, kad būtų dar geriau. Mano pareigos nebuvo kažkuo ypatingos. Kas rytą apžiūrėdavau audimo mašinas, kur reikia, išvalydavau detales, sutepdavau ir vėl įdėdavau į niekada nepervargstančią mašiną. Apeidamas stakles, pakalbindavau prie jų dirbančias bobutes, vieną pagirdavau, kitą išklausydavau, o dar kitai ir į užpakaliuką įgnybdavau. Panoms abejingas nebuvo, mylėjau moterišką lytį, juo labiau, kad ir pats nebuvo iš kelmo spirtas. Labiausiai prie širdies man būdavo blondinės, mažo ūgio, lieknos ir gražiomis mėlynomis akutėmis. Bet, kad žavėtis gražiomis panelėmis buvo reikalingi pinigai. Iš mėnesinės algos, gaunamos gamykloje, galėjai tik užsiauginti kuprą. Dirbti už 80 rublių atlyginimą tikrai nesiruošiau, todėl visokiausiais būdais stengdavau sutrumpinti darbo dieną. Pasisukiojęs tarp užiančių mašinų vos porą valandų peršokdavau gamyklą juosiančią tvorą ir tiek mane tematydavo. Savaime aišku, tokiai mano savivalei greitai atėjo galas. Išsikvietęs viršininkas, pasiūlė rašyti pareiškimą kad atleistų iš darbo pačiam prašant. Žinoma, buvau jam dėkingas, vis geriau išeiti savo noru,

nei už pravaikštas. Taip atsisveikinau su darbininkų pasauliu, nes jokių perspektyvų tiesiog nemačiau. Na, manau, viskas, nebeteiks vargti šioje ašarų pakalnėje, esu visiškai laisvas, pats sau ponas, bet visiškai nesuvokiau ir nežinojau, kas manęs laukia ateityje. O tuo tarpu buvau jaunas ir stiprus kandidatas į panelių širdis. Be jokio tikslo slampinėdamas gatvėmis, mąščiau, kuom man toliau užsiimti gyvenime? Sėdėdavau baruose ir kavinėse, su draugais eidavome į šokius, kurie, savaime aišku, baigdavosi išgertuvėmis ir panelių „kabinimu“. Mano draugams patiko toks linksmas ir nerūpestingas gyvenimėlis, bet manęs tai netenkino, man reikėjo kažko daugiau, reikėjo veiklos ir pripažinimo, tiesiog negalėjau savęs matyti nelaimėlio vietoje. Negalėjau pakęsti nė mažiausio diktato mano adresu, o juo labiau pažeminimo, patyčių. Aš jau tada suvokiau, kad pilka gyvenimo pelyte nebūsiu, o pasiekęs pačią viršūnę, laikysiu ją pažabojęs visą likusį gyvenimą. Taip bemąstant apie tolimesnį gyvenimą, į kiemą įriedėjo tėvo „Žiguliukas“. Bet už vairo sėdėjo ne tėvas, o mano kaimynas Antučikas, kuris, atidaręs mašinos dureles, garsiai nusikvatojo - cha! cha! cha! Tuom jis norėjo pademonstruoti savąjį aš ir parodyti, kad jis čia esąs kaip Dievas, prieš kurį visi turi nusilenkti. Man nepatiko jo išsišokimas, todėl priėjęs tariau:

- Ko juokiesi, balvone?!

Antučikas, tai išgirdęs, net išsižiojo iš nustebimo. Jis savo ausimis negalėjo patikėti, kad kažkas gali su juo grubiai kalbėti.

Pats Antučikas buvo mano pažįstamo Ilalto jaunesnysis brolis. Jis ką tik buvo grįžęs iš sovietų armijos tarnybos, buvo sportiškai sudėtas ir stiprus. Abu broliai buvo beveik pripažinti Viliampolės autoritetai, kurių nuomonės daug kas paisydavo. O aš, kaip minėjau anksčiau, negalėjau pakęsti jokių pažeminimų, todėl ir leptelėjau tą nelemtą frazę, kuri padarė mus priešais. Juo labiau, kad jis sėdėjo mano tėvo mašinoje, kurią tėvas man pažadėjo padovanoti. Žodis po žodžio ir mes jau buvome įniršę vienas ant kito kaip žvėrys. Galų gale nusprendėme išsiaiškinti tais laikais garbingu būdu, t. y. vienas prieš vieną. Sutarėme, kad mušimės šalia esančiame vaikų internato kiemelyje, į kurį netrukus ir nuėjome. Antučikas iš karto atsistojo, turbūt, armijoje atidirbta imtynininko poza ir kaip kolūkietis pjauna šieną, taip jis, mosikuodamas galingais kumščiais,

smūgiuodamas šoninius smūgius, stengėsi pataikyti man į žandikaulį. Aš jau bokso treniruotėse buvau įsisavinęs, kad gynyboje būtina dengti veidą rankomis, ką ir dariau, žinoma, laikas nuo laiko smūgiuodamas Antučikui. Mušmės kaip įniręs laukiniai žvėrys, abu buvome kruvinais veidais ir uždusę. Jutau, kad mano smūgiai į Antučiko galvą buvo tikslūs ir skausmingi, bet tuo pačiu suvokiau, kad mano jėgos senka, o Antučikas, kirsdamas smūgį po smūgio, nė nemano nutraukti kovos. Prisišliejęs prie sienos jaučiau, kad dar keli tikslūs Antučiko smūgiai ir aš prarasiu sąmonę, bet pasiduoti jam nė nemaniau. Kišenėje turėjau tėvo draugų atiduotą zonos gamybos iššokamą peilį. Ranka jau slydo į kišenę, bet staiga Antučikas atsitraukė ir uždusęs tarė:

- Gerai, baigiame, liekame draugais, ir netikėtai atkišo man ištiestą ranką. Jau nebesuvokdamas, kas vyksta aplinkui, stovėdamas su abiem prakirstais antakiais, iš kurių upeliais tekėjo kraujas, užliedamas visą veidą, išsižiojau iš nuostabos. Gal Antučikas jautė, kad aš silpstu ir nepanoro manęs, taip tariant, pribagti. Arba tiesiog nujautė kažką negerą, nes aš tikrai būčiau suvaręs jam peilį į vidurius.

Man tada buvo 18 metų, o Antučikui 22, buvo už mane aukštesnis ir stipresnis kūnu, bet ne dvasia ir ryžtu.

Atsišliejęs nuo sienos, svirduliuodamas, tariau:

- Gerai, taikomės ir liekame draugais!

Šiuos žodžius ištariau jam, bet ne sau. Puikiai suvokiau, kad šis žmogus niekada nebus mano draugas ir jam aš būtinai atkeršysiu bet kokia kaina, nesvarbu, kiek laiko praeis, bet atkeršysiu!

Kiek galėdamas apsivaliau kruviną veidą ir svirduliuodamas patraukiau iš kovos lauko namų link.

Bėgo dienos, niekuo nesiskirdamos viena nuo kitos. Vėl lankiau barus ir linksminausi su draugais, kai netikėtai gavau šaukimą iš karinio komisariato. Kvietė pasitikrinti sveikatą, kad galėtų nustatyti, ar tinkamas tarnybai „šauniojoje“ raudonojoje rusų armijoje. Gavęs tokiąžinią apsidžiaugiau, {armiją eiti norėjosi, todėl likusį laiką leidau linksmi, tai buvo lyg savotiškas atsisveikinimas su vaikyste, brendimo laikotarpiu bei nerūpestingu gyvenimu. Su draugais žaisdavome futbolą, toliau trynėme kelnes ant kavinėse esančių kėdžių, o nebeturėdami ką veikti, eidavome pažiūrėti kokio filmo.

Mano ir aplinkinių gatvių "bachūrai" priklausė „Marksiukų“ grupei, o kas gyveno šalia „Inkaro“ avalynės fabriko, buvo vadinami „Inkariukais“. Kartais mušdavomės tarp grupuočių dėl mergų, dėl sumuštų draugų ar už mūsų J. Naujalisio gatvės draugų įžeidimą. Taip atsitiko ir ši kartą. Mūsų bendras draugas, „pakabinęs“ nieko sau merguželę, nusivedė ją į „Inkaro“ klubą, kur vykdavo šokiai. Ten mūsų draugui „Mūrininkui“ taip ir neteko pasilinksinti, nes buvo be priežasčių suspardytas, o suspardė jį „Inkariukų“ bachūrai. Visi žinojo, kad už draugus galiu ir galvą paguldyti, buvau kerštingas, bet teisingas. Todėl, sužinojęs šią žinią, prisiekiu, kad pirmą progai pasitaikius, atkeršysiu už savo draugo „Mūrininko“ sumušimą. O progos ilgai laukti nereikėjo. Kartą su draugais nuėjome į „Neringos“ kino teatrą pasižiūrėti naujo filmo, kai staiga „Mūrininkas“ sustojo ir pasakė:

- Čia tie patys „Inkariukai“, kurie mane sumušė. Jų grupelė, susidedanti iš šešių asmenų, stovėjo šalia kino teatro įėjimo, kur be jų, rūkydami paskutines cigaretes, vyrai su žmonėmis ir vaikais laukė seanso pradžios. Apie filmo žiūrėjimą nebegalėjo būti ir kalbos, manyje užvirė neapsakomas pyktis ir įsiūtis, o kartu ir savotiškas džiaugsmas, kad pasitaikė proga atkeršyti už draugą. Aišku, vieta buvo nepalanki muštynėms, bet kaip ir sakiau, protas aptemo iš pykčio, pamačius „Mūrininko“ budelius. Nieko nelaukdamas, pribėgau prie geriausiai sudėto „Inkariuko“, kuris, mane pamatęs, bandė stotis į kovos pozą, bet nebesuspėjo. Treniruotėse atidirbtu smūgiu, taip vočiau „Inkariukui“ į žandikaulį, kad jis net nespėjęs aiktelėti, atsitrenkęs į sieną, krito be sąmonės. Kitus „Inkariukus“ jau „globojo“ mano draugai, du iš baimės leidosi bėgti, bet vieną pasivijęs, paleidau smūgių seriją į galvą ir šis krito nokautuotas. Tuo tarpu kilo didžiulis triukšmas, vieni palaikė mus, kiti, laukusieji filmo pradžios, rėdami palaikė „Inkariukus“. Šalia stovėjęs vyras su boba rėkė:

- Banditai, kaip jūs žemė nešioja?!

Iki šiol nesuvokiu, kaip tai įvyko, mano sąmonė, turbūt, buvo aptemusi ir visur mačiau tik „Inkariukus“. Žaibišku smūgiu trenkiau vyrui į nosį, kuris čia pat ir suklupo, o bobai, toliau rėkiančiai, kad iškvies miliciją, vočiau iš viršaus, liaudyje vadinamą „bokalą“.

Tik po šio smūgio prabudau, supratau, kad per toli nužengiau, bet buvojau vėlu. Kažkas iškvietė miliciją, girdėjosi sirenų spiegame, žmonių būryje mėlynavo milicininkų uniformos. Pajutau, kad kažkas iš už nugaros stipriai užlaužė rankas ir per žmonių minią ėmė tempti „varanoko“ link, kuris stovėjo tiesiog ant šaligatvio. „Varanoko“ durys atsidarė, o mėlynšvarkiai, sutelkę visas jėgas, stengėsi įstumti mane į mašiną. Kai jų pastangos nuėjo per niek, vienas „mentas“ išoko į mašinos vidų griebė mane už plaukų ir tiesiog temptė tempė mane į mašiną. Rėkiau ir keikiau visą milicininkų giminę, spardžiausi ir muisčiausi, kiek galėdamas, kol galų gale „mentai“ paėmė viršų ir aš atsidūriau „varanoke“. Durys užsitrenkė ir pajutau smūgius į veidą, šonus, nugarą. Kai buvau pristatytas į Požėlos raj. skyrių atrodžiau kaip iš skerdyklos, visas kruvinas, lūpos suskaldytos ir prakirstas antakis.

Po kokios valandos, kurią praleidau sėdėdamas „boksike“, prisistatė nukentėję vyrai su žmona, kurie tuoj pat parašė pareiškimą ir mane vėl uždarė į „boksiką“. („Boksikas“ - tai tokia mažytė kamera, žingsnio pločio ir žingsnio ilgio, į kurią uždaro sulaikytuosius). Prasėdėjęs ten iki ryto, nemiegojęs, visas purvinas ir krauju apdžiūvusi veidu, buvau atvežtas į valdybą, kurios rūsiuose buvo garsioji KPZ. Šiais laikais ją vadina areštine, o tais, komunizmo klestėjimo laikais, KPZ reiškė - "kamera predvaritelnogo zakliučenijaD" - laikinojo suėmimo kamera (rus.).

„MENTŲ" PRIEGLOBSTYJE

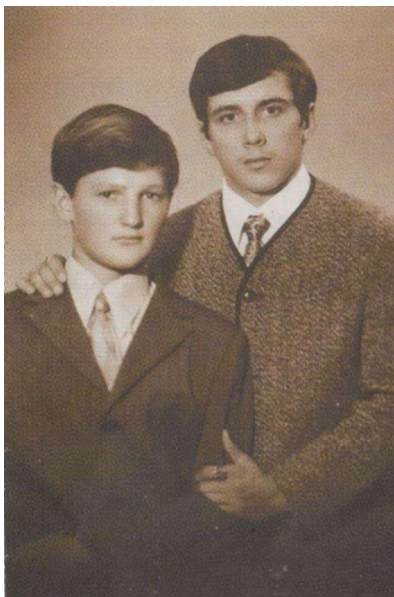
Tai va, buvau įmestas į rūsį ir patalpintas į 16-tąją „dekabristų“ kamerą. Vėliau tik sužinojau, kad „dekabristai“ reiškia bomžai, pijokai, parininkai, kurie gauna 15 parų arešto, dirbdami dienaviešuosius darbus, o naktį vėl uždaromi į kamerą. Už smulkius nusikaltimus, smulkų chunigalizmą ir gyvenimą be registracijos, uždarydavo 15-kai parų. Įžengęs į kamerą sustingau lyg stulpas, nuo pamatyto vaizdo net šurpas nukratė: žmonės miegojo ant „narų“, susispaudę kaip silkės statinėje. Stovėjau ir svarsčiau, kur čia man prisiglausti, nes nuovargis ir silpnumas lenkė mane prie žemės. Peržengęs per dvi šalia durų gulinčias žmogystas, radau tuščią vietelę,

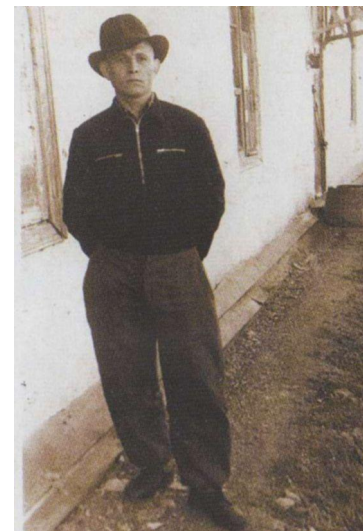
Man keturiolika, Vilijampolė, J.Naujalio gatvė.

Saulėtos Vilijampolės "chebrytė".

Su Rimu "Mongolu".

Tēvo brolis Mečislovas Daktaras.
Rusijoje jis buvo pripažintas "vagis įstatyme".

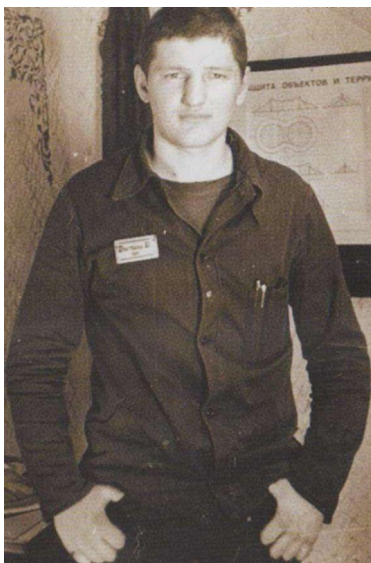

Su broliu Mečislovu ir gatvės draugais, 1974 m.

Tėvas (pirmas iš dešinės) su draugais, 1956 m.

Man devyniolika. Pravieniškių BRPDK.

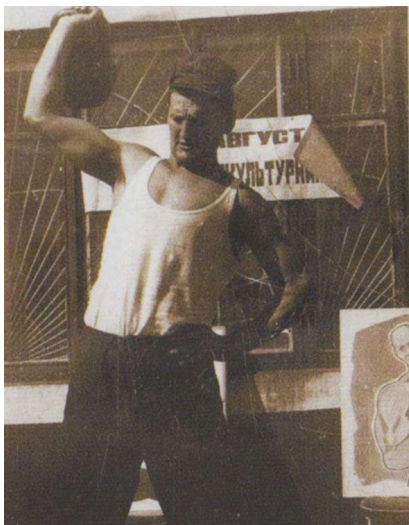
Iš kairės: "Pšidzė", aš, "Siauras" ir Rimvis.

Pradžia ... ir pirmieji "kantai".

Su Rimo "Mongolo" tėvu "Džoniu".

Už pirmą vietą svarsčio kilnojimo varžybose - asmeninis pasimatymas. Novosibirskas, 1989 m.

Su klaipėdiečiu Baliu Užkuraičiu. Novosibirskas, 1989 m.

Pasimatymas su šeima. Novosibirskas, 1989 m. rugpjūčio 20 d.

Manim nepatenkintas VRM komisaras V.Šulcas.

Buvęs kalėjimų departamento direktorius J.Blaževičius (pirmas iš kairės) ir prokuroras E.Bičkauskas (pirmas iš dešinės) lankosi pas kalinius.

kurioje galėjau tik atsisėdęs ir atsirėmęs nugara į sieną truputį snūstelėti. Tas truputį reiškė kelias valandas, nes atsidarė durų langelis („karmuškę“), žmogystos, stovėdamos ir aimanuodamos su puodukais bei bliūdūkais, stojosi į eilę, iš kurios pasitraukdavo gavę porciją vadinamos arbatos, uždažytos nežinia kuo. Šio gėralo atsisakiau, nes apie arbatą ir maistą nors šis sujudimas ir skelbė vakarienės laiką negalėjau net pagalvoti. Atsistojęs, ranka pasiekiau sunkų špižinį virdulį, iš kurio ir atsigėriau. Vanduo buvo šiltas ir neskanus. Po tokios „sočios“ vakarienės, durys atsidarė ir iš kameros, po penkis žmones pradėjo vesti į tualetą. Atlikęs savo gamtinius reikalus, puoliau prie prausyklos ir kažkieno pakištu muilu, išsimuilingęs kraujais apkepusį veidą, šiaip taip nusiprausęs, pasijutau esąs žmogumi. Grįžę į kameralą vėl sugriuvome kas kur, bet užmigti jau nebegalėjau. Guliausi, kėliausi ir sėsdavausi. Į galvą lindo sunkios mintys ir tikėjausi, kad sulaukus ryto, būsiu paleistas iš šios prakaitu prasmirdusios kameros į laisvę. Šiaip taip sulaukus ryto, keletą kalinių paėmė plauti koridorių ir kabinetų grindis. Kiti jau ruošėsi išeiti į miestą šluoti gatvių, dirbti statybos darbus ir taip atlikinėti savo 15-os parų bausmę. Kai kamera truputį ištuštėjo, priėję prie durų, kumščiu padaužiau į „karmuškę“. Langelis atsidarė ir „mentas“ pasibrukęs paklausė, ko čia daužau duris? Iš jo sklido vakarykščių išgertuvių smarvė, todėl, truputį atsitraukęs nuo langelio, paklausiau:

- Kiek dar čia mane laikysite? Kada išleisite į laisvę? „Mentas“, pajudinęs savo didžiulius ūsus, nusižvengė kaip arklys ir jau už užtrenkto langelio išgirdau jo balsą:

- Sėdėsi tiek, kiek reikės, o dabar tylėk ir nedaužyk durų!

Nieko kito nebeliko, kaip gultis ant nešvarių narų, sukryžiuoti rankas ir susimąstyti apie susidariusią kvailą situaciją, į kurią papuoliau. Buvau jaunas ir į viską žiūrėjau optimisto akimis, tad nesuvokiau, kad mane čia ilgai laikys. Mintyse jau sukosi vaizdai, kad šiandieną arba rytoj mane paleis ir viskas baigsis, susitiksiu su draugais, pamatysiu tėvus ir vėl viskas tekės sena vaga. Mano mintis staiga nutraukė rakinamų durų girgždesys, sužvangėjo grandinė, kuri buvo pritvirtinta vienu galu prie kameros durų, o kitu - prie sienos. Šis triukas, kaip sužinojau vėliau, buvo daromas tam, jei kartais kaliniai imtų maištauti ir, kad apimti pykčio, negalėtų visi

kartu išsiveržti iš kameros. O tai, norint išeiti iš kameros, reikia pasisukti šonu. kad praslįstum pro tarpą, susidariusį tarp durų ir sienos. Tas pats raudonūsis „mentas" šūktelėjo mano pavardę ir liepė su savo asmeniniais daiktais išeiti iš kameros. Kadangi jokių daiktų su savimi neturėjau ir dar manydamas, kad jau išleidžia į laisvę, raginti ilgai nereikėjo. Linksmi nusiteikęs ir mostelėjęs ranka kampe susirietusiam bomžui, išėjau iš kameros ir, pagal „mento" komandą, sukryžiaavęs rankas už nugaros, atsistojau prie sienos. Atvedęs mane prie rūsio budinčio, šis kažkąparašė baltoje kortelėje ir pasakė skaičių 20. Vis dar nesuprasdamas, nusekiau paskui raudonūsi milicininką, kuris vėl mane pastatė prie sienos ir ėmė rakinti kameros duris, ant kurių baltais dažais buvo parašyta skaičius 20. Tik dabar suvokiau, kad mane perkėlė į kitą kamerą ir tiek. Vos prasivėrus durims, į nosį trenkė degančių medžiagų dūmai. įkvėpęs oro, žengiau žingsnį į kameros vidų, bandydamas tamsoje išžiūrėti žmones, ant narų žaidžiančius kortomis. Man, įėjus į kamerą, visi nutilo ir sužiuro į mane. Kaip ir įprasta tokiais atvejais, matyt, kameros šeimininkas, ėmė manęs klausinėti, kas toks, iš kur, už ką ką pažįsti, kokiai "chėbrai" priklausai ? Iš galvos linktelėjimo supratau, kad jis mano atsakymais liko patenkintas, ištiesė ranką ir sako:

- Mane vadina Kauku, esu senas zonų gyventojas ir praleidaujose virš 20 metų.

- Hcnytė,- tariau, spausdamas jo ištįstą dešinę ranką.

- Ar tai tu Henytė?! Girdėjau, girdėjau, nors ir jaunas dar, be patirties, bet atsiliepiamai apie tave kalinių tarpe neblogi. "Malačius, malačius". Na, praeik, sėskis prie kalinių stalo, atsigersime "čefyro".

„Stalas" buvo iš ant narų patiestos „Komjaunimo tiesos" laikraščio, ant kurio buvo sudėti namų gamybos sausainiai, keli šokoladukai „Karavan". Toliau, prie sienos, buvo sudėtos, matyt, artimųjų sunėštos maisto atsargos. Kaip turkai, sukryžiaavę po savimi kojas, susėdome prie „stalo". Jaučiau svetimų žmonių žvilgsnius, todėl jaučiausi nekaip. Tuo tarpu, kampe, prie durų, kažkoks varganas žmogelis koja primynė ir užgesino susuktą į vamzdelį degantį rankšluostį. Jis nuo sienoje į pragręžtą skylę ikišto šaukšto nukabino ant virvutės pririštą aliuminį puoduką, pilną garuojančio rudo skysčio, padėjo viduryje „stalo". Lukterėjęs, kol truputį atvės,

Kaukas, sulankstęs popieriaus skiautę, kad nebūtų karšta pirštams, paėmė aliuminį puodelį ir į emaliuotą baltą puodelį įpylė čefyro. (Čefyras - tai stipri, tiršta arbata.) Du kartus prilietęs lūpas prie puodelio ir gurkštelėjęs čefyro, padavė sekančiam, kol eilė atėjo iki manęs. Paragavęs šio viralo, susiraukiau ir nusipurčiau - brr!- koks kartus! Kaukas nusijuokė, ištiesė man šokoladuką ir vis dar juokdamasis, tarė:

-Nieko, priprasi, geriu čefyrajau 15 metų ir jei nejis, jau seniai būčiau numiręs nuo skrandžio opų ir rėmens graužimo, nuo šios forminės duonos,- parodė šalia lašinių gabalo gulintį forminės duonos kepaliuką. Čefyras - vienintelis vaistas nuo „įžogos" (rėmens graužimo). Šioje duonoje tiek drėgmės, kad gali lipdyti drambliukus, kaip iš plastelino. Kaip pavyzdį parodėjau nulipdytą šešiakampį „ežiuką". Imk, sako, ir iš visų jėgų mesk į duris, suplok jį. Na, manau, čia nieko tokio, tuoj aš tą duonos gabaliuką prilipdysiu prie durų ir, užsimojęs iš visų jėgų, šveičiau į duris. Mano pastangos nuėjo perniek, nes „ežiukas", kaip teniso kamuoliukas, atsitrenkęs nuo durų, nustriksėjo grindimis. Man šis žaidimas patiko, todėl pabandžiau dar kelis kartus, bet ir šie bandymai nedavė jokių rezultatų. Kai išklausiau pamokslą apie čefyro naudą ir tokios duonos kenksmingumą. Kaukas parodė man šalia savęs vietą ant narų, kur turėsiu miegoti. Patiesė didelį rudą rankšluostį ir tai buvo visa mano patalynė. Sukritome ant narų kas kaip, savo megztuką sulanksčiau ir pasidėjau po galva. Gulėjau išsitiesęs visu ūgiu ir spoksojau į kažkada išbalintas lubas. Dabar jos buvo pilkos spalvos, išmargintos daugybe užrašų su vardais, „kličkomis" ir miestų pavadinimais. Kiekvienas kaliny stengdavosi tokiu būdu įsiamžinti ant lubų ir sienų. Kampuose, nuo lubų karojo pajuodę voratinkliai, kuriuose karaliavo didžiuliai vorai. Sienos taip pat buvo pajuodusios nuo dūmų, bet, kaip ir lubos, buvo išmargintos užrašais, nors parašyti ant sienų būdavo sunkiau, nes ant jų būdavo uždedama „šūba". „Šūbą" darydavo specialiai. Statybininkai viršininkų įsakymu, specialiai kabindavo su „kclne" cementą ir tēkšdavo ant sienos. Na, o prie durų stovėjo pats baisiausias kameros daiktas - „parašą", taip sakant, nešiojamas tualetas. „Parašą" buvo tiesiog didelis katilas, kurį pridengdavo sulankstytas dangtis. Gerai, jei prispirdavo tik mažas

reikalas, o jei didelis ir dar su viduriavimu, tada Sakės. Žmogeliui, kuriam susukdavo vidurius, tekdavo stotis beveik ant keturių, kad galėtų savo užpakalį pritaikyti prie to puodo. Jau ir taip vos nuėmus „parašos“ dangtį, sklisdavo baisi smarvė. Reikia įsivaizduoti, kas darydavosi kameroje po to, kai kalinys atlikdavo didelį reikalą. Į tualetą išvesdavo anksti ryte, apie 7 vai. ir vakare apie 20 vai. Žmonės atlikdavo savo gamtinius reikalus, taip pat išplaudavo su savimi iš kameros atsinešę „parašą“. Paskui visi nusiprausdavo iki pusės ir nusiplaudavo kojas. Po to vėl visi žąsele, su „parašą“ rankose, lydimi milicininko prižiūrėtojo, grįždavo į kamerą. Kas juokingiausia, kad gamta įdomiai sukūrė žmogų. Būnant kameroje, pavalgius, atrodo norisi į tualetą, bet kenti, nesinori atidarinėti tos „parašos“, žodžiu, kenti ir lauki, kol ves į tualetą. Kai išmuša ta valanda ir pagaliau atsiduri valdiškoje išvietėje, visi norai praeina.

Taip gulėdamas ir mąstydamas apie kameros gyvenimą, retkarčiais pagaudavau save galvojant, kad tik greičiau mane paleistų. Šalia gulintis jaunas kalinys per miegus ėmė aimanuoti ir blaškytis. Supratęs, kad užmigti greitai nesugebėsiu, atsistojau ir, nušokęs nuo narų, pradėjau žingsniuoti po kamerą. Šeši žingsniai pirmyn, šeši atgal. Vaikščiojau ir galvojau, ką šiuo metu veikia mano draugai, kur jie, kaip sekasi mamai su tėvu, kaip broliukas? Galvoje sukosi įkyrios mintys ir nuotaika nuo galvojimo apie laisvę tik blogėjo. Nuo narų nulipęs Kaukas, atsigėrė iš „čiainiko“ vandens, paplojo per petį ir nusišypsojo. Susisukęs iš laikraščio suktinę ir godžiai užtraukęs dūmą, tarė:

- Gerai pažinojau tavo dėdę „Šliapą“. Kartu sėdėjome Rusijos lageriuose. Kai išgirdau, kad tavo pavardė Daktaras, tai ir pagalvojau ar ne giminė būsi „Šliapai“? Taip, geras vyras tavo dėdė, buvo pripažintas vagis pagal įstatymą. O kaip žaisdavo kortomis „Juoda, raudona“! Tikras profas, lygių jam nebūdavo. Be to, turėjo didžiulį autoritetą ir tik jis vienas iš Baltijos šalių buvo pripažintas vagis. Tavo dėdės nepalaužė niekas, nei tardymas, nei teismai, buvo sąžiningas ir kalinių gerbiamas žmogus. Apvažiavo pusę Rusijos ir visur buvo gerbiamas. Kalėjo jis išgarsėjusioje Kalymoje, Astrachanėje, Archangelske. Jį, kaip ir daugelį vagių veždavo iš lagerio į lagerį. Zekai, o ir pati administracija žinodavo, kad toje

zonoje, kur yra pripažintas vagis įstatyme, jokių nesusipratimų ir vadinamo „besprediello“ nebus. Visus iškilusius svarbius klausimus ir konfliktus išspręsdavo tavo dėdė ir visi likdavo patenkinti, nes, kaip ir sakiau, „Šliapa“ buvo sąžiningas ir teisingas visų atžvilgiu. Taip, kad, Henyte, sek dėdės keliu, būk tvirtas, sąžiningas. Nebūtina keliauti iš lagerio į lagerį, visa tai ateis savaime, jei to sieksi, pripažinimas taip pat.

Dar pasišnekėję apie šį bei tą, susėdę sužaidėme porą partijų šaškėmis, kurių lenta stora vinimi, išlupta iš narų, buvo išskaptuota kojūgalyje. Taip stumiant laiką, viršų paėmė miegas ir galop, sukritę šalia vienas kito, užsnūdome. Sapnavau košmarus, kažkur bėgau, braudamasis per brūzgynus, kurie čaižė man veidą, kažkas mane vijosi ir garsiai rėkė. Mane pajudino juokdamasis Kaukas:

- Kelkis, Henyte, eime į tualetą apsiprausime, atsigausi iš karto.

Taip ir buvo, šaltas vanduo mane atgaivino, grįžau į kamerą žvalėsniis ir geriau nusiteikęs. Kažkur sužvangėjo rakinamos kameros grandinės, artėjo rytinio patikrinimo metas. „Mentas“, atidaręs durų langelį, įkišo savo storą raudoną snukį ir mus suskaičiavo, nusikeikė ir vėl užtrenkė „kannuškę“. Paskui staiga vėl atidarė ir išrėkė:

- Ar čia sėdi Daktaras?!

- Čia, čia!- atsiliepė visi chorui.

- Prieik čia, pasirašyk,- ir padėjo ant langelio pasirašytą popieriaus lapą.

- Čia tau motina atnešė lauktuvių.

Brūkštelėjau parašą ir priėmiau „mento“ perduodamą maistą bei daiktus. Mama, turbūt tėvo pamokyta, atnešė viską, ko reikia būnant kameroje. Iš rankų į rankas „zekai“ padavinėjo maistą ir dėjo ant patiesto laikraščio, šalia sienos. Maisto buvo įvairiausias: namuose kepti kotletai, dešros, lašinukai, tirpinti taukai, kalinių vadinami „škvarkė“, duona ir dar įvairiausių skanėstų. Mama taip pat įdėjo sportinius trenigus, dantų šepetėlį ir visus kitus tualetinius reikmenis, nuo šlepečių iki rankšluosčio.

Jau sėdint prie vaišių stalo, supratau, kad valgant kalėjime svetimų žmonių maistą ne taip skanu, kaip valgant mamos atneštą suruoštą lauknešėlį. Maistas atrodo toks brangus ir savas, apima

keistas jaudulys, lyg ir gailestis savęs, artimųjų. Pasistiprinęs atneštu maistu, vėl ėmiau žingsniais „matuoti“ kamerą. Į galvą šovė mintis, kodėl mama visa tai man atnešė. Juk praėjau trys paros, kaip esu uždarytas, juk turi mane jau išleisti į laisvę. Tos trys dienos ir naktys, atrodė, tęsėsi visą amžinybę, o kai iš Kauko išgirdau, kad jis ir dar vienas miegantis kalinys sėdi čia jau virš mėnesio, tai susiėmiau už galvos. Patikėti negalėjau, kad šioje Dievo užmirštoje skylėje įmanoma atsėdėti visą ilgą mėnesį. Taip besiklausant kalinių pasakojimų, atsidarė durys ir tarpduryje pasirodė jau matytas „mentas“ su kortele rankoje, ir šypsodamasis tarė:

- Na, tai ką pavogei, Doktorėli? Eime, tardytojas ir kriminalistai su tavimi nori pabendrauti.

Išvedęs mane iš kameros ir užrakinęs duris, perdavė mane kažkokiam jaunam kriminalistui, kuris nusivedė mane į pirmame aukšte esančius tardymo kabinetus. Įvedė mane į siaurą žaliai nudažytą kambarėlį, kuriame buvo grotuotas langelis, stalas ir dvi taburetės, varžtais prisuktos prie grindų, matyt, tam, kad koks kalinys, supykęs neužvožtų taburete per galvą. O panašių įvykių buvo daugybė. Pavyzdžiui, vienas kalinys trenkė tardytojui per galvą ant stalo gulėjusia pelenine, kitas griebė iš tardytojos rankų bylos medžiagą ir, išplėšęs lapus, bandė juos suvalgyti. Dar kitas, apkaltintas dvidešimčia vagystės epizodų, už tardytojos duotą degtinės butelį, kurį čia pat ir išgerdavo, apsiimdavo svetimas vagystes. Ir kaliniui gerai, ir tardymas „išaiškino“ nusikaltimą!

Kambaryje, į kurį mane įvedė, sėdėjo vidutinio amžiaus, stambaus sudėjimo tardytojas. Atsikosėjęs ir nosine nusivalęs nosį, rankos mostu pasiūlė man sėstis. Staiga pašokęs ir įsmeigęs į mane savo kiauliškas akis, tarė:

- Tai ką Henyte, kalbėsime? Nors turiu 25-į liudininkų rašytinius parodymus prieš tave, noriu patikslinti kai kurias detales. Kas buvo tie du tavo bendrininkai, kurių nespėjom sulaikyti?!

- Na, ponas tardytojau, pakalbėti, žinoma, mes galime, kodėl gi ne? Bet visiškai nesuprantu, apie ką jūs kalbate ir kuo mane kaltinate?

Tada jis pakišo man kaltinamąjį protokolą ir perskaičius liepė pasirašyti. Žinoma, perskaičiau, bet pasirašinėti net negalvojau,

todėl, padėjęs lapą ant stalo, tariau:

- Aš nieko nemušiau, įvykio vietoje nebuvau, o nurodytą dieną buvau namuose. Mintyse man sukosi tėvo ne kartą išsakyti žodžiai - niekada neprisipažinti, kad ir kaip ten būtų, viską neigti, kad ir kas prieš tave ką besakytų.

Išgirdęs tokį atsakymą tardytojas nusišypsojo, nuspaudė po stalu įtaisytą mygtuką ir, susidėjęs į aplanką popierius, atsistojo. Atsidarė durys ir mane vėl nuvedė į rūšį, bet į kamerą nespėjo užrakinti, nes nuskambėjo ant budinčiojo stalo stovėjęs telefonas.

Budintysis su kažkuom pasikalbėjęs, vėl liepė eiti man į viršų, o pats nusekė iš paskos. Šį sykį mane įvedė į padoresnį kabinetą su plačiais langais, plačiu stalu, ant kurio puikavosi net keturi telefonai. Užstalėje sėdėjo uniformuotas milicijos kapitonas ir atsilošęs plačiame odiniame krėsele, apžiūrinėjo savo panages. Vaizdas buvo toks, kad jam niekas pasaulyje nerūpi, išskyrus jo nagus.

- Na tai ką Henyte, užrūstinai mūsų kriminalistą nenori su juo kalbėti? Gal, sakau, su manimi, Valdybos viršininku, kalbėsi? Prisiklausiau apie tave šilto ir šalto, suprask viena, kad pasodinti mums tave nieko nereikia, svarbiausia, kad būtų žmogus, o bylą greitai sukursime. Nenori prisipažinti - sėdėk, tavo reikalas. Bet duodu tau karininko garbės žodį, prisipažink ir eik į laisvę, aš paleisiu tave tuoj pat ir vaikščiok sau sveikas iki teismo dienos, o ten, žiūrėk, ir sąlyginai gausi.

Man, taip bestovint ir bemažstant apie išgirstus viršininko žodžius, galvoje vėl nuskambėjo tėvo žodžiai: „Neprisipažink, sūnau“. „Aha“, - galvoju, - „sušiktas mente, nori mane prigauti ir pasodinti. Nieko nebus!“

Truputį, dėl akių, pagalvojęs, sumurmėjau:

- Aš niekuom nekaltas, jei būčiau ką sumušęs - tikrai prisipažinčiau. Nors man pateikė kaltinimus pagal LTSR BK 225 str.- esu visiškai nekaltas.

Kapitonui, turbūt, nusibodo klausyti mano išvedžiojimų ir, pakėlęs ranką, sustabdė mano kalbą.

- Taip, Daktare, matyt, mes nesuprantame vienas kito. Išveskite jį! - riktelėjo šalia stovėjusiam eiliniui „mentui“, o pats

vėl išsidrėbė odiniame krėsle, duodamas suprasti, kad pokalbis baigtas ir laikas apžiūrėti savo panages.

Taip žaibo greičiu vėl atsidūriau rūsyje, prie durų, ant kurių puikavosi jau pažįstamas skaičius 20. Tik spėjus įeiti į kamerą ir trumpai viską papasakoti Kaukui, vėl atsidarė langelis ir vėl, eilinį kartą, išgirdau „mento“ balsą, šaukiantį mano pavardę. Vėl buvo padėtas prieš akis popieriaus lapas ir tušinukas.

- Pasirašyk - tarė mentas,- čia prokuroro sankcija tavo suėmimui.

Išgirdęs šį nuosprendį, suakmenėjau, visos mano viltys, svajonės iš čia išeiti, sprogo kaip muilo burbulas. Nebematydamas, kur pasirašinėju, numėčiau tušinuką ir, užsitrenkus langeliui, nuėjau nuo durų, vis dar negalėdamas patikėti, kad mane suėmė ir nebepaleis. „Dieve“, - galvojau - „čia žmonės sėdi jau po mėnesį, o man trys paros atrodo kaip visa amžinybė. Nejaugi taip galima, taip ramiai ištverti? Reikės gi kažką daryti?! Bet ką?!“

Tuo tarpu prie manęs priėjo Kaukas, paplojo per petį ir ištarė:

- Nenusimink, Henytc, pradžioje visiems sunku. Paimk, kad ir paprasčiausią paukščiuką, uždarytą į narvelį. Iš pradžių jis blaškosi, atsimuša sparnelius ir snapelį į grotuotą narvą ir tyli ilgą laiką. Bet, praėjus kiek laiko, jis atgyja, ima čiulbėti, lesti gaunamą maistą žodžiu, pripranta. Neliūdėk ir tu, Henyte, nepasiduok, būk stiprus ir kantrus. Visada pagalvok, kad yra žmonių, kuriems dvigubai sunkiau šiuo metu, nei tau. Taip, kad nepergyvenk, gyvenimas tęsiasi, o šiame gyvenime turi surasti savo vietą. Aukštyl galvą ir pirmyn į gyvenimą, nes jis dar nesibaigė, nesvarbu, kad laikinai patekai už grotų.

Šie Kauko žodžiai buvo pasakyti iš širdies ir, atvirai prisipažinsiu, jie suteikė man stiprybės. Prieš pat pietus, kameros gyvenimą ir taip monotoniškai leidžiamą laiką pavairino naujų žmonių uždarymas. Kamera ir taip jau buvo perpildyta žmonėmis, o čia staiga atsidaro durys ir įeina du naujokai. Vienas buvo lieso kūno sudėjimo ir labai akivaizdžiai buvo matyti, kad žvelgia į kameros gyventojus su baime. Šypsena buvo dirbtinė, o akys lakstė kaip užguito į kampą žvėries. Prie Kauko, sėdinčio ant narų krašto,

pasilenkęs kažką šnabždėjo mūsų kameros draugas ir akimis parodė į ką tik uždarytą naujoką, kuris baimės pilnomis kelnėmis vis dar dairėsi ir, atrodo, akimis ieškojo pažįstamų veidų. Ir kaip nebūtų keista, neradęs pažįstamų mūsų kameroje, truputį nusiramino. Antrasis į kamerą įžengęs vyras, atvirkščiai, nei pirmasis, buvo stambus, kaip jautis. Trumpa berankovė "maikutė" išryškino galingus raumenis, didelę krūtinę, plačius pečius, išpūdingą trapeciją. Iki šio momento dar nebuvo bendravęs su tokiu raumenų kalnu. Mūsų žvilgsniai susitiko, pasisveikinome ir gana lengvai užmezgėme pokalbį. Tai buvo Maksas iš Karmalitų, praeityje garsus boksininkas, bet šiuo metu metęs sportą dėl traumos, per kurią vos nežuvo. O į rūšį Maksą uždarė už tai, kad, būdamas neblaivus, sėdo už vairo ir sunkiai sužalojo ne per perėją einantį žmogų. Maksą buvo galima apkaltinti tik tuo, kad vairavo girtas, bet visvien uždarė į valdybos rūšį, matyt, kriminalistams trūko žmonių skaičiaus iki nusikalstamumo išaiškinimo, todėl ir uždarė. Kadangi su bokso smulkmenomis jau buvau pažįstamas, pakalbėję apie šį bei tą, nusprendžiau griebti jautį už ragų. Man vis iš galvos neišgaravo mintis, kaip žmogus gali užsiauginti tokius didelius raumenis. „Nagui“ atvirai pavydėjau ir širdies gilumoje norėjau atrodyti kaip ir jis. Gal iš šalies atrodė ir juokinga, bet aš vis nesiliaudamas stebėtis, net rankomis ėmiau spaudyti Makso raumenis. Jau vėliau, kai „Nagas“ truputį apsirato su kameros gyventojais, jis sąsiuvinyje surašė man visą eilę įvairiausių pratimų, kaip reikia treniruotis, kad užsiauginti tokius raumenis. Maksas patarė reguliariai treniruotis, normaliai maitintis ir sportuoti, sportuoti, sportuoti. Na, o aš jau tvirtai buvau pasiryžęs kibtį į sportą nes tikrai iš visos širdies norėjau būti stiprus ir raumeningas.

Mūsų pokalbį nutraukė Kaukas ir šnibždėdamas man į ausį paaiškino, kad tas smulkus ir pasimetęs naujokas yra „ožys“. Jis įskundė savo draugus „mentams“, kurie teismo buvo nuteisti po penkis metus. Kaukas liepė neišsiduoti, kad aš žinau, jog naujokas „mentų“ informatorius ir liepė stebėti, kas vyks toliau.

Naujokas nė karto dar nebuvo KPZ, neramiai dairydamsis, vaikščiojo po kamerą.

Pasirodo, kol aš kalbėjausi su Maksu apie raumenų

auginimą, Kaukas per skylę, iš 19-tos kameros gavo raštelį, kuriame perspėjama, kad naujokas, vardu Marius, yra „ožys“, todėl nekalbėkite, ko nereikia ir darykite su juo ką norite. Taip klostantis įvykiams, atėjo ir pietų metas. Greitai buvo patiestas laikraštis, supjaustyta duona su kaimiškais lašiniais bei dešra. Visi, sutūpę šalia narų, o kai kas ir ant jų, šveitėme valdišką „balandą“, kurioje plaukiojo keletas pusžalių kruopų. Kai atsidarė „karmušė“ ir pradėjo duoti mažyčius, meduolio dydžio, kotletus, Kaukas šūktelėjo naujokui Mariui:

- Paimk iš kampe stovinčios bačkutės agurkų, ten dar turėjo ant dugno keletą likti nuo vakar dienos. Prie valdiškų kotletų bus pats tas.

Marius, žinoma, nieko net neįtardamas ir neaišku, kaip neužuosdamas iš „parašos“ sklindančios smarvės, įkišo ranką į „bačkutę“ ir ėmė ją makaluoti po dugną ieškodamas agurkų. Tuoj pat visa kamera nugriaudėjo vieningu kvatojimu ir tik Marius, vis dar nesuprasdamas, kas vyksta, klūpojo šalia „parašos“, kurioje ką tik ieškojo pietums agurkų. Jis dar nesuvokė, kad jo, kaip kalinio, karjera jau baigta, nesuprato dar ir to, kad už draugų išdavystę, bet kokiame Lietuvos ar Rusijos lageryje, jau nuo šios minutės yra priskirtas žemiausiai - gaidžių kastai. Nuo šiol jis nebegalės valgyti su visais prie vieno stalo, negalės miegoti ant narų ir naktis praleis susirietęs prie tos pačios „parašos“ arba prie durų. Kad bus spardomas ir niekinamas visų kalinių, o jei reikės, atstos ir moterį, kurią galės prievartauti bet kas ir bet kur. Tokia bausmė „gaidžiams“ ir „ožiams“ yra teisingiausia ir niekas to nesmerkė, joks teismas nenuteis tavęs taip kentėti, kaip nuteisia kaliniai. Ir tai yra teisinga. Niekada negalima išduoti „mentams“ savo draugų, niekada. Kentėk pats, bet draugų neišduok. Šią taisyklę jau nuo mažens buvau įsikalęs į galvą, kurią, kaip kokią maldą, vis kartodavo mano tėvas. Ir tai buvo teisinga. Kiek žmonių susigadindavo likusį gyvenimą, nelaikydami liežuvio už dantų! Dėl man pateiktų kaltinimų atlaikiau visapusišką kriminalistų spaudimą tiek moralinį, tiek fizinį smurtą. Tardytojai ėjo iš proto, negalėdami nustatyti mano bendrininkų pavardžių. Turėdami net 25 liudininkus, raštiškus patvirtinimus, jog mane matė mušant nukentėjusiuosius, mano prisipažinimo negalėjo

išpešti. O aš, atvirkščiai, savotiškai džiaugiausi, jog neišdaviau savo draugų ir pajutau kalinių pagarbą, nes ne kiekvienas kalinys atlaikydavo tokį „mentų“ sadizmą, kurį vartojo prieš mane. Bet tuo viskas nesibaigė. Vakare milicininkas liepė rinktis asmeninius daiktus ir ruoštis išeiti iš kameros. Pastangos sužinoti iš karto, kur mane veda, buvo bevaisės. Mentas tylėjo, kaip žuvis ir demonstruodamas „rimtą snukį“, davė suprasti, kad kalbos baigtos. Atsisveikinęs su kameros draugais, priėjau prie Kauko, apsikabinome, draugiškai plodami vienas kitam per petį, pasižadėję kada nors susitikti laisvėje, persimetęs per petį ne taip jau ir didelį savo „turtą“, žengiau per slenkstį. Durys užsidarė ir aš atsidūriau prie budinčiojo stalo, kuris šypsodamasis, kaip kiaulė, už žandų kimšo virtus kiaušinius. Tarsi manęs nematydamas, kažką įrašinėjo žurnale, kuriame stulpeliais buvo surašytos sulaikytųjų pavardės ir kameros numeriai. Mano pavardė buvo ties skaičiumi du, tad netrukus išvedęs mane „mentas“ jau rakino antrąją kamerą

PROVOKATORIUS

Iš kitų kalinių jau buvau girdėjęs, kad į antrąją kamerą meta naujokus iš laisvės ir kad joje dažnai sėdi kriminalistų nupirktas „ožys“, kuris stengiasi visokiais būdais ištraukti informaciją iš naujokų, ką tik patekusių už grotų.

Peržengęs antrosios kameros slenkstį, iš karto pamačiau jauną vyrą, kuris per skylę su kažkuom kalbėjosi iš trečiosios kameros. Pamatęs mane, pašoko ir priėjęs, pasisveikino. Ėmė pasakoti, kad sėdi čia jau mėnesį laiko už plėšimą ir ginklo laikymą. Elgėsi jis tarsi būtų radijo komentatorius, kalbėjo be perstojo ir gestikuliuojo rankomis. Nežinau kaip, bet kažkaip širdimi, šestuoju jausmu, pajaučiau, kad jis „operų“ pasiūstas mane iškamantinėti. Tarsi patvirtindamas mano mintis, jis ėmė klausinėti už ką sėdžiu, kas „padielninkai“, kas tokie nukentėję?. Technškai, lyg niekur nieko, sako, kad, jei nori ką perduoti draugams į laisvę, tai sakyk, nes po poros valandų eisiu į pasimatymą. Pasakiau, kad ne, man nieko nereikia, o draugų neturiu. Matyt, nepatikėjęs mano žodžiais ir nepatenkintas, kažką murmedamas sau po nosimi, ėmė pilstyti arbatą.

Ir iš tikrųjų, praleidus su juo pusdienį, jis buvo išvestas iš kameros. Likęs vienas, ėmiau prie sienos kloti sau guolį. Iš Kauko padovanotos striukės pasidariau šiokią tokią pagalvę irpasiklojau didžiulį rankšluostį bei per pusę perplėštą antklodę. Prigulęs, absoliučioje tyloje girdėjau, kaip po narais cypia pelės, tampo popieriukus ir graužia lentas. Tolumoje, už lango, girdėjosi triukšmas, pro gruntuotą langą praeinančių žmonių balsai, mašinų ūžesys ir vaikų juokas. Visas šis šurmulyš savotiškai jaudino ir gaudino širdį, taip norėjosi į laisvę, pereiti pėsčiom per visą Vilijampolę, pamatyti mamą, tėvą, draugus. Bet kol kas reikia susikaupti ir nepasiduoti silpnumo valandėlei. Ką gi, žmonės gyvena ir čia. Lageriuose, Rusijos platybėse, Sibire. Nežinau, kas laukia ateityje, bet reikia rasti jėgų ir pajuokauti, kad laikas, praleistas čia, būtų tarsi pažintinė ekskursija. Taip, laisvo laiko čia turi per akis, esi apribotas, privalai laikytis tam tikros tvarkos ir, be abejo, išsilaikyti, nepažeisti nuo senovės nustatytų kalinių taisyklių, privalai išgyventi ir nesutepti savo vardo. Iš Kauko pasakojimų supratau, o po daugelio metų ir pats įsitikinau, kad ilgas kalinimas sugadina žmogų. Uždara patalpa, dienos panašios viena į kitą, kaip ašaros, sukiesi, tarsi voverė rate, o tas ratas rodos, niekada nesustos. Pagaliau, ilgas kalinimas visiškai pakeičia žmogaus charakterį, interesus. Žmogus ne tik pamiršta, kaip gyventi laisvėje, bet kaip pastebėjau, praranda namus, šeimą, meilę, darbą. Tada kalinys tampa agresyvus, kerštingas, pavojingas. O neilgas kalinimas lyg ir padeda perkainuoti vertybes, iš naujo atrasti save.

Taip man bemažtant, ir užklupo atidaromų durų bildesys, už kurių jau girdėjosi skardus mano naujojo kameros „draugo“ balsas. Matyt, buvo patenkintas įvykusi „pasimatymu“, {žengęs į kamerą, dairydamasis į šalis, lyg čia būtų kas iš pašalinių, įkišęs ranką į užantį, ištraukė jau nugertą butelį degtinės, kuris buvo užkimštas iš laikraščio susuktu kamščiu.

- Na, likimo drauge, išgerkime, kaip sakant, už sėkmę, kad viskas būtų gerai. Kad kuo greičiau išeitumėme į laisvę!

Nors nebuvau stikliuko mėgėjas, tokios progos, o dar tokioje Dievo užmirštoje skylėje, neatsisakiau. Mintyse jau sukosi, kad šį butelį jam davė „mentai“, kurie galvojo, kad prie butelio ir man liežuvis atsiris. Aš jau iš tėvo buvau girdėjęs patarlę, kurią

atsimenu iki šiol, kad, kas blaivaus smegenyse, tas girtam ant liežuvio. Netrukus, jau baigiant ištuštinti butelį, mano „draugas“ vėl pradėjo seną dainelę, ėmė pasakoti, kiek pats pridaręs nusikaltimų ir techniškai stengėsi ištraukti iš manęs, ką esu padaręs su savo nenustatytais tardymo draugais. Stengėsi sužinoti mano draugų ratą, kokiame rajone jie gyvena. Tada jau galutinai įsitikinau, kad jis yra „meniu“ informatorius, ir taip niežtėjo kumščiai, kad vos laikiausi jam neužvožęs per makaulę. Išgerta degtinė darė savo ir netrukus aš jau miegojau. Net pats stebėjausi, kiek mažai reikia organizmui alkoholio šiose sąlygose. Dar prisiminiau, kad, eidamas miegoti, prie sienoje esančios skylės, padėjau pelei gabaliuką duonos, kad netriukšmautų ieškodama maisto. Ryte, prabudęs, duonos neradau. Reiškia, mano pelytėjęnusitempė į urvą. Na, o savo butelio „draugą“ pamačiau prie atidaryto langelio, duodant „mentui“ popieriaus lapą. Gaila, nežinojau, ką jis ten parašė. Pasitraukęs nuo durų ir pasisveikinęs, pasakė, kad parašė pareiškimą tardytojui, jog iškviestų advokatą.

Praejus gal nepilnai valandai, jį išvedė. Negrįžo iki pietų. Sukau galvą, ką tai galėtų reikšti, bet nieko doro negalėjau sugalvoti. Maždaug prieš vakarienę „menlas“ paprašė paduoti jo daiktus, burbtelėjo tik tiek, kad mano „draugą“ išleido į laisvę ir su tėvu laukia, kol paduosiu jo daiktus.

Kaip ir visas tuometinis jaunimas, taip ir aš, buvau ne iš kelmo spirtas. Tuo pat, paėmęs jo gerą odinę striukę, patiesiau ant narų ir, ištraukęs iš slėptuvės skutimosi peiliuką, perpjoviau ilgą rėžį per striukę, taip pat padariau ir su baltiniais. Paskui viską gražiai sulanksčiau ir per langelį padaviau „mentui“, kad šis paduotų tam „ožiui“. Kai tik „mentas“ uždarė langelį, aš prie durų pridėjau ausį ir ėmiau klausytis, kas bus. Sėdėjau jau beveik dvi savaites ir jau galėjau pagal durų rakinimo garsą orientuotis, kas vyksta už durų. Ir, kas svarbiausia, aš neapsirikau: „mentas“ rakino ne duris, vedančias į viršų, o duris, einančias kažkur viduryje rūsiu. Į laisvę jo nepaleido, matyt, kriminalistai, supratę, kad nieko iš manęs nepeš, perkėlė savo žmogų į kitą kamerą, kur vėl ves neseniai areštuotus žmones. Dar girdėjau, kaip jis rėkė ant „mento“, kodėl supjaustyta striukė, o aš, likęs vienas, tuščioje gūdroje kameroje, širdyje juokiausi

ir buvau patenkintas, kad nors tokiu budu atkeršijau ir neišsidadaviau tam „ožiu“.

NAUJOKAI

Taip kameroje likome dviese: aš ir mano pelytė. Po dviejų parų suradau ir trečiąjį gyventoją - stambų vorą. Maitinau pelytę savo duonos daviniu, o ji, tarsi atsidėkodama, nekeldavo naktį triukšmo, bet jei pamiršdavau padėti prie urvo duonos, tai naktį grauždavo lėtas ir senus laikraščius, kol galų gale prabusdavau nuo jos triukšmo. Lengviau buvo su voru. Jis amžinai tylėdavo, bet jo gyvenimo būdą išstudijavau gerai. Jo didelis tinklas buvo supintas kampe, bet jo pačio tinkle nesimatydavo. Jis tūnodavo sienos skylėje ir stebėdavo tinklo turinį. Vos tik įmesdavau į tinklą musytę ar taip kokį mažą šliužą, voras tuoj puldavo iš slėptuvės ant aukos, suleisdavo mirtiną dozę nuodų, apipindavo auką savo tinklu ir vėl grįždavo į slėptuvę. Taip ir leidau laiką su savo kameros „draugais“.

Artėjo mėnesio pabaiga, o tai reiškė, kad ir aš jau baigiu atsėdėti mėnesį, be to, vienas.

Baigiantis neapsakomai ilgam mėnesiui, mano gyvenimas ėmė keistis. Į kamerą įmetė vieną po kito naujokus ir per dvi paras gyvenome šešiese. Kameroje buvau kaip senbuvis ir juokas ėmė iš naujokų užduodamų klausimų, kuriuos ne taip seniai uždavinėju pats. Klausimai buvo patys įvairiausi. Kas, kodėl taip, o ne taip? Bet pats svarbiausias klausimas būdavo, kiek mane čia laikys ir kada paleis į laisvę? Aš, jau kaip žinovas, atsakydavau gana tiksliai, nes visa tai jau buvau patyręs savo kailiu ir žinojau beveik kiekvieną kriminalistų numatytą žingsnį. Kaip ir man, taip ir naujokams, mamos, broliai ir seserys nešė savo mylimiems žmonėms maisto. Visi stengėsi gauti pasimatymus, bet ne visiems tai pavykdavo. Pasimatymus gaudavo tie, kurių nusikaltimų epizodai lengvi ir byloje būdavo viskas aišku, na, o sunkesnių straipsnių savininkai net nesvajodavo apie pasimatymus, nes kriminalistai jų tiesiog neduodavo, bijodami, kad nenutekėtų informacija. Bet, kaip ten bebūtų „zekai“ apskudavo kriminalistus visokiausiais būdais, perduodami raštelius į laisvę.

Pavyzdžiui, išeinančiam į laisvę, prirašytus raštelius susukdavo į mažą tūtelę, suvyniodavo į foliją ir užlydydavo celofanu, na, o šį paruoštą daiktėlį susikišdavo į sėdimą vietą, kalinių vadinama „kaptiorke“. Tokiu būdu rašteliai būdavo perduodami čia sėdinčių žmonių bendrininkams, esantiems laisvėje. Perskaitę raštelius, jie žinodavo, ką kalbėti per kriminalistų apklausas ir taip išvengdavo, jei atlaikydavo kriminalistų sadizmą, ilgų kalėjimo metų. Būdavo, kad rašteliai iš Kauno valdybos rūsių važiuodavo etapais į Vilniaus Lukiškių kalėjimą, o iš ten - patekdavo į laisvę.

Kartą, kai man jau ganėtinai nusibodo atsakinėti į naivius klausimus, nusprendžiau pajuokauti. Neseniai uždarytam naujokui sesuo į produktų perdavimą pamiršo įdėti muilo, dantų šepetėlį, dantų pastos. Žmogelis suko galvą, kaip įsigyti šiuos reikmenis, na, o aš, pasitaikius progai, sakau:

- Parašyk pareiškimą Valdybos viršininkui ir, jei turi pinigų šeštadienį tave su „mentų“ palyda nuves į turgų, prie stoties.

Iš pradžių niekas nieko nesuprato. Žmogelis iš naivumo, suraitė pareiškimą, kad skubos tvarka leistų apsiprekinti Karmelitų turgelyje už per sulaikymą išimtus pinigus. Per rytinį patikrinimą, pareiškimas atsidūrė viršininko rankose. Žmogelis jau apsirengęs ir pasiruošęs vykti į turgų, laukė prie atidarytų durų, kur stovėjo KPZ viršininkas ir skaitė jam ikištą popierių. Staiga viršininkas taip pradėjo juoktis, kad net jo nudribęs pilvas kratėsi iš perskaityto teksto. Dar kartą, kaip arklys, nusižvengęs, sulankstė pareiškimą ir grąžino pasimetusiam kaliniui. Pasirodo, „mentas“ irgi buvo suprantantis jumorą ir, neieškodamas žodžių kišenėje, tarė:

- Aš čia mažas viršininkas, rašyk pareiškimą CK komiteto vardu, gal jie ir atsižvelgs į jūsų prašymą, o aš tokios teisės neturiu. Taip taręs, uždarė duris ir vis dar juokdamasis, nuėjo.

Na, o mūsų naujokėlis stovėjo pasimetęs su pareiškimu rankose ir jau suvokdamas bei girdėdamas kalinių kikenimus, pagaliau suprato, kad buvo puikiai su juo pajuokauta.

Taip linksmai leisdami laiką, praleidome šeštadienį ir sekmadienį, kai pirmadienio naktį mane pažadino jau girdėtas triukšmas. Girdėjosi šunų lojimas, kareivių prakeiksmas ir kalinių riksmas. Šią naktį vėl iš Lukiškių kalėjimo atvežė kalinius. Ką į

teismą, ką į tardymą kam uždaryti bylas. Etapas buvo apie šimtą žmonių ir, jei gerai girdėjau, kareivis „čiurka“ tiek suskaičiavo. Šiaip jau į visada tuščią už sienos esančią kambarą šį kartą uždarė keletą kalinių. Neilgai trukus, už sienos esančioje 1-joje kameroje, pasigirdo beldimas į mūsų sieną. Mūsų kambarą su pirmąja jungė vadinamasis „skvazniakas“, t. y. riešo dydžio kalinių pragręžta skylė tarp dviejų kambarų. Pasilenkęs prie skylės, mačiau žmogaus veidą bet įžiūrėti, kas jis, negalėjau. Pasisveikinę ir pasikeitę kalinių naujienomis, nepažįstamasis už sienos paklausė, su kuo kalbu? Mano balsas pasirodė jam kažkur girdėtas. Prisistačiau Slabotkės gyventoju ir kad vadina mane Henyte. Staiga už sienos pasigirdo džiaugsmo šūksniai.

- Henytė! Čia gi aš, tavo klasiokas, Arvydėlis, tik vadindavote mane „Jokūbu“.

Savaime aišku, „Jokūbą“ iš karto prisiminiau. Tai buvo mano vaikystės ir mokyklos draugas. Skirtingai nuo manęs, jis jau buvo senbuvis kalinys. Pirmą kartą pusantų metų jau buvo atsėdėjęs nepilnamečių kolonijoje, o dabar sėdėjo jau antrą kartą ir nelaisvėje, dar nenuteistas, jau atsėdėjo 9 mėnesius. Prisiminę mokyklos laikus bei likusius laisvėje draugus „Jokūbas“ šūktelėjo į sienoje esančią skylę:

- Iš jūsų kameros skaniai kvepia, Henyte, pavaryk kiaulės kūno, o tai po Lukiškių - žarna žarną ryja.

Nesuprasdamas, ko jis nori, klausiu, ką tai reiškia, kokio čia „kūno“ nori?

- Nagi, lašinių, lašinių, kiaulės kūno.

Tai išgirdęs, ėmiau kvatotis labiau, nei iš to kalinio, kuris norėjo į turgų. Šūktelėjęs, kad palauktų, iš po apleistos narų lentos ištraukiau peilį, padarytą iš batuose esančio stakinatoriaus ir padaviau šalia esančiam draugui, liepdamas atpjauti kelis pailgus gabalus naminių rūkytų lašinukų. Paskui visas gėrybes, ne tik lašinukus, bet dešras ir saldainius, susukę į laikraščius, siuntėme per skylę į sekančią, pirmąją kambarą. „Jokūbas“ ir kameros draugai buvo dėkingi už perduotas „laisvės gėrybes“, nes po ilgų savaitių, praleistų Lukiškių kalėjime ir valdiškos „balandos“ atsivalgius iki vėmimo, norėdavosi taip skaniai kvepiančių paprasčiausių lašinukų

ar dar ko nors, primenančių laisvę ir laisvą gyvenimą. Beveik paryčiais visi sumigome laukdami rytojaus: kas pasimatymo, kas maisto perdavimo ar etapavimo į Lukiškių kalėjimą. Laikas, kai apie jį negalvodavau, eidavo greitai. Tačiau kai pradėdi ko nors laukti - pasimatymo, advokato, ar geros žinios iš laisvės - jis tarsi sustoja. Laukimas trikdavo ir nervindavo. Pavyzdžiui, jei man buvo įdomus laisvas gyvenimas, kurį palikau anapus, ypač blogai jaučiausi uždarytas į šią dvokiančią skylę ir izoliuotas nuo to, kas vyksta laisvėje. Atrodė, kad gyvenimas verda kitur, jis tavęs neliečia, nes tu gyveni savaip sutvarkytame uždareme pasaulėlyje ir tau trūksta sąlyčio su aplinka. Turėdavau tik informacijos iš laisvės, bet negalėdavau dalyvauti veiksmuose. Bandžiau šį trūkumą kompensuoti pasyviu įvykių stebėjimu, bet tai negelbėdavo.

Ką aš praradau pirmą kartą patekęs už grotų? Maniau, kad nieko. Laisvę, taip. Sunku, kad dėl manęs kentėjo artimieji. Pačiam juokas ir didelė pamoka ateičiai, pats prisiviriau, pats ir išsėrėsiu. Nemaniau kankintis dėl to, ką pridirbau. Blogiau, kai kiti už tave kenčia ir kankinasi.

Tokių minčių slegiamas, pagaliau užsnūdau ir aš, o kai prabudau, kameroje jau virė gyvenimas. Kampe „žėkelis“ virė ant „fakelo“ čefyrą ir iš tolo atrodė kaip velnias, prie verdančio puodo. Kasdieną matomi ir pergyvenami kameros vaizdai, pradėjo įkyrėti iki gyvo kaulo, gerai, jei kaliniai būdavo linksmo būdo ir laiką leidavo kvatodami, bet jei visi gulėdavo ir mąstydavo užsidarę savo kiaute, laikas sustodavo. Balandžio mėn. 29 d. sukako lygiai mėnuo, kai buvau uždarytas ir atskirtas nuo laisvės.

ETAPAS

Kaip dabar atsimenu, 1976 m. balandžio 29 d. „mentas“ perskaitė žmonių pavardes, etapuojamų į Lukiškių kalėjimą. Šiame sąrašė buvau ir aš. Išgirdęs tai, puoliau belsti į sieną, norėdamas atsisveikinti su savo draugu „Jokūbu“. Kalbėjomės per langą, garsiai išreikšdami savo mintis, kaliau sau į galvą draugo pamokymus, kaip elgtis etape bei Lukiškių kameroje. Išgirdęs mūsų pokalbį

milicininkas, budintis už durų, ėmė man priekaištauti ir reikalauti, kad baigčiau šnekėtis su kitos kameros gyventojais. Na, o „Jokūbas“ nesiliovė vis mane mokinęs kalėjimų taisyklių. Išgirdęs, kad „mentas“ ant manęs rėkia, sako:

- Henyte, siųsk tu jį n...i, ko jis prikibo.

Aš, nekreipdamas dėmesio į storo „mento“ grasinimus, toliau kalbėjau su savo draugu.

Staiga atsidarė „karmušė“ ir joje pasirodė įraudusi ir įsiutusi „mento“ galva.

- Daktaras, ar baigsi rėkauti, ar ne?!!

Pakurstytas draugo, o dar ir savo karingo charakterio, nebeišlaikiau, pasiunčiau „mentą“ ant trijų rusiškų raidžių, griebiau ant narų buvusį storą špižinį „čiainiką“ ir iš visų jėgų trenkiau durų link. „Mentas“ per „Marytės“ plauką spėjo atsitraukti ir atšokti nuo durų. Kiek atsigavęs nuo patirto šoko, pabalusiu veidu, išstenojo:

Nu, bledj, palauk, aš tau priminsiu, kas šioje įstaigoje šeimininkas!

Tai išriaumojęs, užtrenkė langelį ir keikdamasis nuėjo. Naktį pradėjau kraulis savo turtą į kelioninį krepšį. Iš pirmo žvilgsnio atrodė, kad tų daiktų ne tiek ir daug, bet kai viską sukroviau, ant narų stovėjo didžiulis krepšys. Apie pusę trijų nakties, atsidarė durys ir tas pats „mentas“ pašaukė mane pavarde:

- Daktaras, su daiktais!

Griebęs savo „turtą“ ir atsisveikinęs su kameroje likusiais draugais, išėjau į koridorių. Iš karto apakino ryški lempų šviesa, po mėnesio, praleisto tamsioje kameroje, akys bijojo šviesos. Šiek tiek apsipratęs pamačiau plačiai besišypsantį, koridorius gale stovintį „mentą“, kurio nosies vos nesuplojau didžiuliu virduliu. Ridamas į koridoriaus galą, kur stovėjo ginkluoti automatais rusų kareiviai, gavau smūgį į žandikaulį. Bokse išlavinta reakcija davė savo. Staiga mečiau į šoną savo krepšį ir žiebiau „mentui“ tiesiai į kaklą. Kas atsitiko su „mentu“ nebespėjau pamatyti. Smūgiai iš apačios išvertė mane iš koto ir atrodė, kad akimirsnį buvau praradęs sąmonę. Tuo metu, vienas kareivėlis griebė mano krepšį, visą turinį iškratė tiesiog ant grindų ir, spardydamas kojomis rankšluosčius, muilą, net foto nuotraukas, ieškojo uždraustų daiktų. Šiaip taip, kareivių riksmų

raginamas, susirinkau išmėtytus daiktus ir, sukrovęs į krepšį, įėjau į specialią, mažytę etapavimo kamerą. Ji buvo sausakimša, kvėpuoti nebuvo kuo, žmonių prakaitas ir tabako dūmai tiesiog dusino. Tai atsistodamas, tai atsisėsdamas ant savo krepšio, praleidau ilgas keturias kankinančias valandas. Koridoriuje vėl pasigirdo rusiški kareivių prakeikimai, šunų lojimas ir užvestų „varanokų“ ūžesys. Per gyvą kareivių koridorių, bėgome mašinų link.

Mašinos viduje padėtis nebuvo geresnė. Rusiški „gazikai“ buvo suskirstyti į du didesnius boksus ir du mažesnius. Aš puoliau į didesnį, bet džiaugiausi neilgai. Kalinius tiesiog grūstė grūdo į „varanoką“, kol sukišo visus. Šioje sausakimšoje skardinėje, praleidę dar vieną sunkią valandą pagaliau pajudėjome. Nors buvo naktis, bet pro durų grotuotą langelį mačiau apšviestą Lenino prospektą. Gaivus nakties vėjelis pūtė į veidą, atnešdamas tokį mielą laisvės kvapą. Širdį suspaudė prisiminimai ir bejėgiškumo jausmas, kad nieko negaliu padaryti šiuo metu savo labui. Buvau jaunas, stiprus ir, nors kareivių aplamdytais šonais, norėjau kovoti už save, už savo būvį. Širdyje virė kraujas ir neapykanta dėl „mentų“ ir kareivių žmonių žeminimo. Svarbiausia, kad ne ši aplinka staiga mane padarė tokį, ne. Visada sugebėjau apginti save ir draugus. Tokį charakterį gavau su krauju iš savo tėvo, gal net senelio, vadinamuoju giminės archetipu, kurį pripažinau kaip mano energijos ir veiklos giminės bruožą. Ar kalėjimo sienos gali palaužti žmogų? Be abejo. Bet tik ne mane, aš nepasidaviau ir kovojau už save. Mačiau žmonių, kurie gulė ant narų, veidus atsukę į sieną - vieną, trečią, penktą dieną. Tai kalinių žargonu vadinama „davatkėmis“, o gydytojų - depresija. Mačiau daugelį palūžimo formų, kai kalinys pasidaro pasyvus, atsiduoda kitų arba likimo valiai. Aš nesirgau šia liga ir kaip bebuvo sunku, stengiausi su šiomis žmogaus silpnybėmis kovoti. Taip žaibiškai lekiant mintims, privažiavome geležinkelio stotį. Čia vėl viskas kartojosi iš naujo, skirtumas tik tas, kad iš mašinos boksų mus sunervintus ir išvargintus, vėl per gyvą kareivių koridorių ir šunų lojimą, varo į vagonus. Vagono kupė buvo suskirstyta į tris aukštus, (sitaisiau antrajame aukšte, kad pro langą būtų matyti laisvės vaizdai, o ir taip antrajame kupė aukšte būdavo geriau, nes tilpdavo tik trys žmonės ir galėdavai atsigulęs ilsėtis. Trečiajame aukšte

įsitaisydavo tik dviese, na, o pirmajame aukšte buvo blogiausia, nes ten „žėkeliai" sėdėdavo susigrūdę po 12 žmonių. Tuom mūsų vargai nesibaigė. Prasidėjo varginanti procedūra: kiekvieną kalinį su asmeniniais daiktais vedė į kitą kupė, kur jau laukė kareiviai. Padėjus daiktus ant suolo, kareiviai imdavo tikrinti, ar neturi uždraustų daiktų, vėl viską išskraudavo iš krepšių išmėtydami, kur ką. Gerai, jei turėdavai kokį pakelį gerų cigarečių, duodavai kareiviui ir jis netikrindavo tavo daiktų. Jau seniai etapais važinėjantys kaliniai už pinigus, kuriuos slapta gaudavo iš laisvės, pas kareivius nusipirkdavo degtinės, odekolono, tablečių, priklausant nuo to, kokią prekę šiuo reisui siūlo kareiviai. Be abejo, priklausė daug kas nuo to, koks konvojus lydėdavo traukinyje esančius kalinius. Traukinio maršrutas „Kaliningradas-Maskva" visada prisikabindavo Kaune tris kalinių vagonus. Pats blogiausias būdavo Maskvos konvojus. Šie kareiviai būdavo nesukalbami ir nepaperkami, ir jų tiesiog niekas nekentė. Na, o Vologdos konvojaus kareivukai buvo pats tas, jie turėdavo visko, tik turėk už ką pirkti. Pirkdavo net odines striukes, gerus batus, mainais už tai duodami degtinės butelį, kurį gavę kaliniai savame draugų rate tuoj pat išgerdavo ir gražindavo tuščią butelį.

Po kratos, sugrįžęs į savo kupė ir įsitaisęs ant narų, ėmiau snūduriuoti, bet po pusvalandžio mūsų vagonus prisikabino kažkoks šilumvežis ir nustūmė į „rupiką", toliau nuo pašalinių akių. Čia praleidome dar porą valandų, kol pagaliau atvažiavo traukinys „Kaliningradas-Maskva" ir prisikabinęs mūsų vagonus, pilnus kalinių, nudundėjo Vilniaus link. Nežinau, kieno įsakymu, kalinių vagonai rusų laikais būdavo maskuojami su ženklais „Paštas". Šiais laikais tojau nedaro, bet rusų imperijoje tai buvo įprastas dalykas. Kai paryčiais pasiekėme Vilnių, mus vėl „atkabino" nuo maršrutinio traukinio ir kažkoks senas, sukleręs šilumvežis, nutempė mūsų vagonus toliau nuo stoties ir žmonių žvilgsnių. Po kiek laiko atvažiavo urgzdami varanokai, į kuriuos, kareivių raginami, greitai buvome sukišti, pilna ta žodžio prasme. Kareiviai nežaidė, grūdo žmones vieną ant kito, kaip silkes į statinę. Po penkiolikos minučių kelionės, jau buvome Lukiškių kalėjime, kur mus greitai patalpino į didelę etapinę kamerą. Čia patekė kaliniai, tuoj lyg ir atgydavo, užvirdavo tikras skruzdėlynas. Kaliniai iš maišų išsitraukdavo sausąjį kelionės

davinį, kurį gaudavo prieš išvažiuojant į Lukiškių kalėjimą. (Davinys buvo iš pusės kepaluuko duonos, dviejų prasmirdusių silkių ir mažo šaukštelio cukraus). Ne visi kaliniai tai valgydavo, bet buvo ir tokių, kurie neturėjo ką valgyti, tad sušveisdavo ir po dvi porcijas. Kiti kaliniai puolė virti čefyrą. Kampe kažkas kažką nurenginėjo ir „šokdino" iš jam patikusių batų. Turtingesni zekai beldė į duris ir kvietėsi seną praporščiką, norėdami jam įkišti kokią prekę ar pinigų, kad mainais gauti degtinės. Atsilošęs kampe, prie lango esančio suolo, stebėjau šiuos vaizdelius ir stebėjausi, kiek nedaug žmogui reikia ir koks siauras šių žmonių akiratis. Jiems nerūpėjo niekas, vienas už kitą norėjo pasirodyti „blatnesnis", vaikščiodami užrietę nosį. Vienas kitą galėjo sudraskyti į gabalus, kad nurengti kokį žemesnės kastos kalinį, atimti batus ar dar ką nors. Apie mane jau žinojo ir Vilniaus kalėjime. Sėdėjau ramiai ant suolo ir vangiai stebėjau vykstantį spektaklį. Niekas nieko manęs neprašė ir žvelgė įmanė su pagarba, nes, kaip minėjau, mano pavardė jau buvo nuskambėjusi nusikalstamame pasaulyje. Beveik visi stengėsi kuo nors pavaišinti, tik nežinojau, iš draugiškų paskatų ar tik dėl to, kad man įtikti?

Daug vėliau perpratau kalinių mąstymą ir pradėjau suprasti, kas yra kas. Po geros valandos, praleistos etapinėje kameroje, mane ir dar keturis kalinius, išvedė į kitą patalpą ir vėl, eilinį kartą iškratė daiktus, kurie per parą laiko ir taip jau buvo apieškomi kelis kartus. Kiekvienos įstaigos viršininkai stengėsi apsiriboti nuo netikėtumų, niekas nenorėjo, kad būtų į jų įstaigą įneštas peilis ar dar koks ginklas, ir, kad koks nuprotėjęs ar keršto genamas kalinys, nepadarytų nusikaltimo. Šį kartą kratai susirikiavę po du, išėjome į kiemą po to, perėję automatiškai atsiderančius vartus, atsidūrėme pagrindiniame Lukiškių kalėjimo didžiuliame kieme. Šis renginys man padarė didžiulį įspūdį. Iš visų pusių nuo pastatų švietė žibintai, o pastato fone juodavo kamerų langai! Kalėjimas, neskaitant rūsių, buvo keturių aukštų ir, įžengus į patį kalėjimo vidų, truputį nupurtė šiurpas. Vaizdas buvo šiurpus ir grasinantis, nes pirmą kartą atsidadūręs tokia kalėjime, pasijaučiau ne kaip. Bet čia šiurprizai nesibaigė. Buvome pastatyti veidu į sieną ir laukėme, kol iš savo kabineto išeis korpuso vyresnysis. Jam pasirodžius su pluoštu kortelių rankose ir kažką rėkujant praporščikui, buvome pasirodę „žygiui į karantiną".

Korpusinis rikelėlė mano pavardę. Prisistačiau pilnai: vardas, pavardė, gimimo metai, straipsnis, už kurį esu suimtas. Pasitikslinęs, kad viskas gerai, mostelėjo ranka į 8 kameros pusę, prie kurios ir nuėjau.

„VELNIAS" KAMEROJE

Praporas atidarė duris, praleisdamas mane į vidų. Įėjęs, suakmenėjau nuo baisios smarvės. Pirmiausia į akis krito jau Kauno KPZ matytas vaizdas - „velnias", verdantis čefyrą. Atsargiai peržengęs telkšojančią balą vandens, prasiyriau į kameros galą ir padėjau daiktus ant lovos pirmajame aukšte. Kameroje buvo du žmonės. Vienas, kaip minėjau, virė čefyrą, o kitas apskritai neaiškos kilmės, sėdėjo susigūžęs kampe, akys žvelgė į langą, pro kurį lijo lietus tiesiai į kamerą. Matyt, koks kaimietis ir, turbūt, kaip ir aš pats pirmą kartą pateko į kalėjimą. Kameros lango stiklai buvo išdaužyti, ant grindų mėtėsi silkių galvos, šlapi vatos gabalai bei popierių skaiutės. Kaimietis, matyt, buvo ištiktas šoko, jis negalėjo susitaikyti su tuom, ką mato ir ką jaučia. Tai buvo visiškas žmogaus pažeminimas, sunaikinimas ir, iš šono žiūrint, aiškiai mačiau, kad iš šio dvasinio nuosmukio jis vargu ar kada išsikapstys.

Manęs šis vaizdas nesukrėtė ir nepalaužė - man tiesiog buvo šlykštu ir pikta, kad teks būti tokioje patalpoje, todėl ėmiausi veiklos. Pas kampe virusį čefyrą "velnią" paklausiau, ar turi rūkyti? Atsakymas - neturiu, ką ir tikėjausi išgirsti. Gerai, sakau, iššluok kamerą, išplauk, nuvalyk lovas, palanges ir l.l. Daugiau aiškinti jam nereikėjo, nes tam darbu, matyt, jis ir buvo skirtas. Nieko nelaukęs, griebė kampe gulinčią be koto, nutriušusią šluotą ir ėmėsi darbo. Po to, nuo savęs nusimovęs ne pirmos jaunystės storą megztinį ir suvilgęs į „parašą" prileistame vandenyje, išplovė grindis, nuvalė palangę ir celofanu aptraukė lango rėmus, kad vanduo nebėgtų į kamerą, nes lietus, lyg tyčia, nė nemanė sustoti. Baigęs darbą, „velnias" paėmė iš mano rankų ištiestą paketį cigarečių ir, atsitūpęs prie durų, pasigardžiuodamas užtraukė dūmą. Įdomumo dėlei pasakysiu, kad velnią buvau matęs vaikystėje, pasakų knygutės puslapiuose, bet šis gyvas „velnias" niekuo nesiskyrė nuo matyto vaikystėje. Man

tai kėlė juoką ir truputį pagerino jau besugendančią nuotaiką. Pasižiūrėjęs į savo lovą, supratau, kad naktis bus nelengva. Lovos buvo geležinės, o pats miegamasis pagrindas aptrauktas geležine skarda. Vienas skardos gabalas buvo atšokęs ir, kai sėsdavausi, garsiai žvangėdavo. Būtent karantine, negavau nei čiužinio, nei pagalvės, nei kokio nors apkloto. Pasitiesęs ant lovos laikraštį, išsidėliojau iš Kauno atsivežtus maisto produktus ir sočiai pavalgiau. Tiesa, šiek tiek valgyti trukdė „velnias", tupintis kampe, išsproginęs akis spoksojo, iššiepęs nuo čefyro ir rūkymo pageltusius dantis. Jo žvilgsnis buvo nukreiptas į maistą, matyt, šiame pragare, kaip ir priklausau, „velniui" valgyti nebuvo ko. Nieko nepadarysi, teko ir jam išskirti duonos riekę su kaimiškos dešros gabaliuku. Akimirksniu, net nekrantęs, prarijo gautą maistą, vėl užsirūkė.

Naktį praleidau be miego, nes miegoti buvo neįmanoma, buvo šalta ir nejauku, tad beveik iki ryto ir pravaikščiojau po kamerą kalbėdamas su kaimiečiu, šiek tiek atsigavusiu nuo patirto streso. Pasirodo, žmogelis, gyvenantis Zarasų rajone, kaimo glūdumoje ir dirbantis fermoje šeriku, nukniaukė penkis maišus kombinuotų pašarų ir parsivežė su arkliuku namo. Kaimynas įskundė, o finalas - Lukiškės. Namuose liko žmona ir trys nepilnamečiai vaikai. O tuo tarpu, kaimo direktorius statėsi prabangią vilą ant Zarasų ežero kranto ir kombinuotus pašarus iš fermų giminėms išvežiodavo sunkvežimiais. Tokiu būdu, pasiteisino taisyklė: jei vogti - tai milijoną ir nesėdėsi, bet, neduok Dieve, pavogsi bulvių maišelį - tuoj pat atsidursi belangėje!

Sulaukus ryto, mane ilgaiais koridoriais nuvedė pas gydytojus. Pradžioje paėmė iš rankos venos kraują, pražiodė - apžiūrėjo dantis, o nuvestas pas dermatologę - turėjau parodyti jai savo vyriškąjį pasididžiavimą, atsmaukti apyvarpę ir pakelti kiaušinių kapšelį, kad ji galėtų apžiūrėti. Gydytoja turėjo ypatingą pravardę Lukiškių kalėjime - ją vadindavo „B...ų karalienė", nes per dieną prisižiūrėdavo įvairiausių dydžių ir ilgių „zekiškų dešrų", kurias, matyt, sapnuodavo ir naktimis.

Po to nuvedė pas fotografą ir „paėmė" pirštų antspaudus, nuvedė atgal į karantino kamerą. Tokiu būdu, tapau lyg ir priregistruotas, pilnateisis Lukiškių gyventojas. Tarsi tai

patvirtindamos, atsidarė kameros durys ir mane nuvedė į trečią aukštą, kur man išdavė storą gumbuotą čiužinį, patalynės komplektą, pagalvę, aliuminį bliūdėlį, šaukštą ir puoduką. Po to buvau nuvestas laiptais į viršų, į ketvirtą aukštą, kurėjau pro daugybę kamerų, kol sustojome prie galutinės ketvirtą aukšto kameros. Sužvangėjo raktai, stūglelėjo geležinis skląstis ir aš atsidūriau mažoje, bet gana puikioje, iš pirmo žvilgsnio, kameroje.

PAŽINTIS SU GULBINU

Pasitiko mane į Feliksą Dzeržinskį panašus vyrukas, tik labai smulkaus kūno sudėjimo ir žemo ūgio. Barzdelė buvo taip nusmailinta, kad atrodė kaip ieties galas. Metųjam buvo daug, bet pagal vikrius judesius matėsi, kad senukas sveikata dar nesiskundžia.

Pasisveikinęs pasakiau, kad mano vardas Henytė ir esu iš Kauno. Senukas ištiesęs savo kaulėtą ranką, prisistatė Gulbinu ir, matydamas mano akyse nustebimą ir šypseną veide, tarė:

- Tai ne kokia „klička“, tai mano pavardė, bet taip jau susiklostė gyvenime, kad vadina mane visi Gulbinu. Praeik, dėkis daiktus ant šios lovos,- ir mostelėjo į kampe palei langą sukrypusią dvigulę lovą dviejų aukštų. Pasiklojęs lovą, iš krepšio ėmiau dėtis daiktus, buitinius reikmenis, rankšluosčius, apsiaviau šlepetėmis ir pasikeičiau treningus. Paskui ėmiau krauti ant stalo prieš išvežant iš Kauno mamos atneštą maistą, o jo buvo įvairaus - nuo "bulkutės" iki „medžiotojų“ dešrelių ir juodųjų ikrų, kurie tais laikais buvo didžiausias deficitas. Gulbinas, palaimingai šypsodamasis, padavinėjo maistą į antrame lovos aukšte sėdinčio kalinio rankas, o šis, savo ruožtu, gražiai dėliojo maistą ant palangės, kuri visose kamerose atstodavo šaldytuvą. Iš dvigubo krepšio dugno ištraukiau palaidos 36-tos gruziniškos arbatos. Nuo šio reginio, visa kamera bemat atgijo, visi sujudo, sukruto. Gulbinas, kaip žonglierius, mosikavo rankomis ir nurodinėjo, kam ką daryti. Na, o kaliniams ilgai aiškinti nereikėjo. Vienas griebė aliuminį puoduką, pritaisė kilpą ir pakabino ant krano. Kitas, atpjovęs gabaliuką riebių lašinių, susuko juos į nosinę ir ėmė maigyti. Sumaigęs, kad net taukai veržėsi per medžiagą, paruoštą gumulą padėjo į aliuminį šaukštą ir uždegė. Buvo savotiškas fakelas,

lašiniai degė puikiai ir tokį vaizdą mačiau pirmą kartą. Arbata užvirė labai greitai. Arbata, kava anais laikais buvo uždrausta, ir dėl jos buvo galima turėti nemalonumų su kalėjimo valdžia. Kažkoks rusų profesorius „nustatė“, kad arbata ir kava yra narkotikai ir ji turi būti uždrausta visose įkalinimo įstaigose. Bet, kaip žinoma, uždraustas vaisius saldus. Visa tai prisiminus, ima juokas, kiek buvo debiliški įstatymai ir įkūrėjai. Kol Gulbinas ir dardu kaliniai pasigardžiuodami gėrė arbatą, spėjau apsižiūrėti ir įvertinti visus komforto privalumus. Kampe buvo didžiulė „parašė“, bet ne tokia, kaip KPZ, ji buvo kopija tų „seserų - parašų“, kokios anais laikai būdavo geležinkelio stotyse. Ant didžiulės pakylės, šalia jos, įtaisytos sienoje riogsojo praustuvas su šaltu vandeniu, o šalia stovėjo sukriošusi spintelė. Grindys buvo betoninės, nušlifotos nuo zekų batų ir vaikščiojimo pirmyn - atgal. Ant langų buvo pritvirtintos grotos, o už grotų vadinamieji „namordnikai“. Jie buvo skirti tam, kad matytum tik lopinėlių dangaus ir daugiau nieko. Bet Gulbinas jau buvo pasirūpinęs ir tuo. Prieš porą savaitių jis primėtė į „parašos“ angą popierių, vatos gabalą ir tokiu būdu ją užkimšo. Atsukęs vandenį ir pamatęs, kad vanduo nenuteka, iškvietė budinčius kontrolierius, o šie, savo ruožtu, santechnikus. Santechnikai atnešė ir pro langelį įkišo į kamerą „čechaldą“, kuri buvo skiriama tualetui valyti, bet kalėjimuose ji ne tokia, kaip laisvėje. Ji panaši į per pusę perpjautą laužtuvą, su ant galo kabančiu pusapvaliu gumos gabalu. Tai va, kaip tik „mentai“ nuėjo ir laukė, kol atkimš „parašą“, Gulbinas su draugais greitai užsoko ant palangės ir įkišęs sunkią „čechaldą“ tarp „namordnikų“, išlaužė nemažą skylę. Dėka tos „operacijos“ dabar galėjau matyti šalia, už tvoros esančią vidurinę mokyklą, tiksliau, mokyklos langus, pro kuriuos matydavau pionierius su raudonais kaklaraiščiais ant kaklo. Be šio malonumo, kameroje buvo ir radijo taškas, reguliuoti jo negalėjome, nes jis buvo įmontuotas virš durų, už spyrių, metalinių grotelių. Įjungdavo ją rytais, o išjungdavo prieš miegą. Jei kokia simfonija pradėdavo gręžti ausis, sumirkę didžiulį gabalą vatos, tēkšdavome ant tų grotelių ir taškas užtildavo.

Po geros valandos, kai jau apsipratau kameroje, atrodė, kad esu mažame pigiame viešbutyje, ypač po visų etapinių, karantinų ir KPZ. Kamera buvo švari ir jauki, ir, kaip ne kaip, bet leisti laiką

joje buvo maloniau, negu iki šiol sėdėtose kameroje.

Staiga kažkur iš po grindų pasigirdo beldimas, per langą kvietė Joną Gulbiną. Užšokęs ant palangės, Jonas išklausė savo kažkokio seno draugo, atsisukęs į kamerą, tarė:

- Antoni, paimk „arklį“, o iš spintelės paduok pakelį cigarečių.

Aš jau buvau prisiklausęs visokiausių žodžių, bet, kad kameroje būtų arklys - dar neteko girdėti. O jei įvyktų stebuklas ir kameroje atsirastų arklys, telpantis spintelėje, turbūt, turėtų būti mažesnis net už ponį. Linksmi nusiteikęs, stebėjau, kas vyks toliau, kai tuo tarpu Antonis iš spintelės ištraukė medinę plokštelę, ant kurios buvo suvyniota ilga plona virvė. Jonas prie vieno galo pririšo cigarečių pakelį ir, liepęs Antoniui padaužyti į grindis, išmetė pakelį per „namordninkų“ plyšį. Tokiu būdu. Jonas iš ketvirto aukšto perdavė cigaretes antrame aukšte esančiam draugui, (žymieji „arkliai“ tiesiog pasiekdavo bet kokią kalėjimo kamerą, jie keliaudavo ne tik pirmyn - atgal, bet ir į šonines kameras, o jei labai reikėdavo, tai ir įstrižai. Tokiu būdu, po kalėjimą keliaudavo „ksyvos“ - rašteliai. Kalėjimo paštas veikė nepriekaištingai, visi žinojo kas kur sėdi. Vadinamoji kriminalistų izoliacija nuo bendrininkų ėjo šuniui ant uodegos. Bendrininkai susisiekdavo su savo bendrininkais, tokiu būdu palengvindami savo padėtį prieš teisimą, o tardytojams pasunkindami tyrimą. Gyvenimas bėgo savo vaga, „mentai“ dirbo savo darbą, o zckai, aplenkdamis visas nustatytas taisykles, gyveno taip, kaip reikėjo jiems. Gyvenau kameroje, kurioje laikas bėgo gana greitai, diena kažkaip susiskirstydavo savaime: pusryčiai, pietūs, vakarienė, miegas. Visa tai buvo kaip laikrodis, pasakantis kelinta valanda. Pripratau prie kameros gyvenimo ir jos buities. O ir būdamas laisvėje, neturėjau didelių patogumų, mūsų namas buvo senas ir be komfortų, bet už tai toks mielas ir savas! Būnant čia, man priklausė du su puse kvadratinio metro ir to man užteko. Bet aš nebuvau iš tų joga, kurie 30 metų galėjo gyventi džiunglėse, valgydami tarakonus ir laukines gyvates. Visuomet pagalvodavau, kad kažko neturėjimas yra laikinas, tad kokio velnio reikia nervuotis ir gadinti nervų ląsteles?! Žinoma, būnant nelaisvėje, negali nuolat maitintis mintimi, kad viskas laikina, kad irtai praeis. Tokias mintis vydavau šalin, visada stengiausi

blaiviai vertinti susidariusią padėtį. Kalėjimas yra laikinas buvimas kitoje vietoje. Sunkiausia, kaip sakiau, kad kenčia kiti. Patekęs į kalėjimą ir ištikus šiai krizei, nepasidaviau, atvirkščiai, galvojau, kokias naudas išpešti iš šios krizės? Visada galvojau, ką blogo padariau, kad ši krizė ištiko būtent mane? Pažeidžiau įstatymą? Bet apgyniau draugą!

Būdamas kalėjime, draugų nepraradau. Jų akyse nei smukau, nei pasikeičiau, nei nuvertėjau. Atvirkščiai, pakilau jų akyse, įgavau pasitikėjimą ir teisingo būdo sprendimais sutaikydavau abi konfliktuojančias šalis. Jaučiau, kad draugai vertina mano sprendimus ir jiems jų reikia.

Prieš pat vakarienę visus kameros gyventojus išvedė į pasivaikščiojimo kiemelį. Pasivaikščiojimams buvo skiriama valanda laiko, o sergantiems tuberkulioze - buvo skiriamos dvi valandos. Na, o pats kiemelis nieko ypatingo nesudarė: betoninės grindys, tokios pat sienos, o viduryje kiemelio betoninė atrama, kai kur ir suoliukas būdavo. Žvelgdavau į dangų pro grotuotą metalinį tinklą, kuris buvo užtemptas virš kiemelio. Būdamas laisvėje, nepastebėdavau dangaus, iš betono kyšančias žolelės kuokšto, bet nelaisvėje požiūris į viską keičiasi. Kad ir tas debesėlis, matomas pro tinklą, atrodo toks mielas ir savas. Kitas praplaukiantis debesis - dar gražesnis už aną, o ir saulė tokia ryški ir skaisti. Tai pajauti ir suprasti gali tik žmogus, praradęs laisvę ir perkainavęs visas vertybes, į visą tai pažvelgęs kitomis akimis. Pasaulis kalinio akimis tampa visai kitoks, kalėjime pamatai tikrąsias gyvenimo spalvas, užuodi tikruosius kvapus. Paprastai žmogus gyvena užslopinęs jautimus. Vienas jo kalėjimas - kūnas, kitas - sąmonė. Manau, kad žmogus gali sėdėti gražiausioje pievoje, tarp gražiausių įvairiaspalvių gėlių ir nieko nematyti. Jo mintys gali būti jo narvas, kalėjimas. Štai ir dabar, vaikščiodamas su Gulbinu po kiemelį, jaučiau, kad keičiasi mano mąstymas. Patekęs į nelaisvę, aš jau žinojau, ką dariau blogai ir ką reikia savyje keisti. Jei ne tie įvykiai, būčiau buvęs kur kas kvalesnis, bet Lukiškės mane pakeitė. Gal todėl ir sakoma: „Ką Dievas myli, tą ir baudžia“. Likimo smūgis man buvo Dievo pagalba sąmonei apvalyti. Gyvenimas viršūnėje bukina sąmonę ir sielą, užblokuoja galimybes augti. O tas, kurį gyvenimas blaško ir mēto, kiekviename

savo gyvenimo mūšyje gali atrasti vis ką nors naujo ir tobulėti. Po valandos pasivaikščiojimo, lipdami geležiniais laiptais, sugrįžome į kamerą, kurioje mūsų jau laukė užvirta stipri arbata. Senukas nuo Pakruojo niekada neidavo pasivaikščioti ir, kai kameroje nieko nebūdavo, jis ją sutvarkydavo, išplaudavo grindis ir nuvalydavo dulkes.

Artėjo vakarienės metas, todėl traukėme nuo palangės esamas maisto atsargas ir plepėdami ruošėme stalą. Vakarienei valdžia duodavo kokias nors košes, daugiausiai kruopų. Be košės gaudavome ir keptos žuvies gabaliuką. Kadangi maisto turėjome sočiai, tos košės ir neėmėme, šveitėme lašinukus, po to sumuštinčius su arbata, o desertui - obuolių. Taip bevakarojant, išjungė radijo tašką ir atėjo laikas miegui. Dieninė šviesa išsijungė, o vietoje jos užsidegė geltonos spalvos naktinė lemputė. Miegojau blogai, varčiausi naujoje vietoje, nors ir buvau pavargęs, užmigti negalėjau, o kai užsnūdau, sapnavosi košmarai.

KALĖJIMIŠKA „MED. PAGALBA“

Išaušus rytui, nors ir nenuskambėjo dar skambutis, aš jau buvau prabudęs. Sėdėjau ant lovos krašto ir nežinojau, ko griebtis. Pilvą skaudėjo nežmoniškai, matyt vakarykščių vaišių skrandis nenorėjo virškinti. Tokioje, susirietusioje pozoje ir užtiko mane prabudęs Jonas Gulbinas. Kas atsitiko, klausia. Nežinau, sakau, gal nuo vakarykščio maisto vidurius suka. Jonas pasiknisęs savo negudrioje vaistinėlėje ir nieko tinkamo neradęs, sumurmėjo:

- Nieko, po rytinio patikrinimo budinti seselė nešios po kameras vaistus, tai ir paprašysi ką nors nuo skrandžio.

Na, bet aš jos nelaukiau, puoliau ant mūsų mylimos „parašos“ ir, kaip sakoma, ūkiškai atlikau gamtinį reikalą. Lyg ir palengvėjo. Nieko nepadarysi, taip jau gamta sutvarkė žmogaus organizmą. Kaip ir sakė Jonas, po patikrinimo, už durų pasigirdo stumiamo vežimėlio bildesys, ant kurio seselės vežiodavo vaistus. Atsidarius langeliui, pasigirdo vaikiškas balselis:

- Kuo skundžiatės?- paklausė jaunutė seselė, turbūt, ką tik

baigusi kokią med. mokyklą. Priėjęs prie praverto langelio, tariau:

- Duokit ką nors nuo pilvo skausmo, viduriuoju, kaip vanagas, šviežienos prisikirtęs. Sesutė nusišypsojo, parodydama gražius dantukus ir ėmė ieškoti, jos manymu, man tinkamų vaistų. Ji pririnko gan nemažai tablečių, ir baltų, ir spalvotų, didelių ir mažų. Patartas šios puikios medicinos „žinovės“, nieko nelaukęs ir išgėriau man duotas tabletes, maniau, vis geriau nei nieko. Bet aš klydau, klydo ir sesutė. Atsigulus ant lovos, pilvą lyg ir atleido, bet su galvele kažkas atsitiko, ji nepakludama mano norams sviro ant šono ir nieko negalėjau padaryti. Ilga dieninė lempa tai „išsitempdavo“, tai „susiaurėdavo“, lubos ėmė linguoti, o sąmonė pamažu temo. Jaučiausi lyg apsvaigęs nuo alkoholio, buvo gera ir nesinorėjo, kad ši palaima baigtųsi. Jausdamas palengvėjimą visame kūne, nepajutau, kaip užsnūdau. Prabudau nuo aliuminių bliūdelių barškėjimo. Turbūt, jau pietų metas. Jonas, pamatęs, kad sugrįžau į šį pasaulį, šypsodamasis sako:

- Na, ir miegi visą dieną. Šok iš lovos, vakarienę valgysime.

Ką jau ką, bet valgyti tikrai nenorėjau. Pilvo lyg ir nebeskaudėjo, bet į maistą po tokio gydymo žiūrėti negalėjau. Atsigėriau arbatos, klausydamasis Jono pasakojimo apie šios įstaigos med. personalą. Medikai Lukiškėse tik formaliai skaitėsi medikais. Ar jie žinojo savo darbo smulkmenas, ar ne, vienas Dievas težino. O gal tiesiog nematė reikalo sąžiningai atlikti savo darbo. Nuo visų ligų iš vaistų buvo populiariausi „Nošpa“ ir „Analginas“. Nesvarbu, kas tau skaudėdavo, bet visuomet gaudavai šiuos vaistus. Vėliau, kai jau buvau apsipratęs su Lukiškių kalėjimo režimu ir šiek tiek supratau čia bėgančio gyvenimo smulkmenas, pats patyriau gydytojų aplaidumą ir žmogaus pažeminimą. Jau po mėnesio buvimo Lukiškėse, pajutau, kad mano svoris sumažėjo ir, matyt, nuo vitaminų trūkumo ar dar nuo ko pradėjo skaudėti dantį. Iš vakaro parašiau pareiškimą, kad iškviestų pas stomatologą ir per rytinį patikrinimą padaviau kontrolieriui. Ilgai laukti nereikėjo. Buvau išvestas iš kameros ir ilgais koridoriais, apsukus metaliniu tinklu aptrauktą balkono tipo žiedą, atsидūriau jau iš karantino laikų pažįstamoje patalpoje. Kadangi iš kalinių, kuriems skaudėjo dantis, buvau ne vienas ir keli žmogeliai laukė eilės, mane, kaip ir juos, uždarė į mažytį „boksą“. Į šį „boksą“

tilpo tik du žmonės, jame galėjau tik sėdėti suglaudęs kojas, apie vaikščiojimą nebuvo ką ir galvoti. Praleidęs „bokse“ visą valandą ir išsibaltinęs savo naujus sportinius trenigus į ką tik išbalintas „bokso“ sienas, pagaliau patekau pas stomatologą. Jau kameroje buvau girdėjęs, kad dantų gydytoja yra žydė, didžiakrūtė, stambi moteris ir vadino ją Žana. Atvedęs mane kontrolierius, liko stovėti kabinete, o gydytoja liepė sėstis man į kėdę.

- Na, kuo skundžiamės, jaunuoli?

Papasakojau savo bėdą ir išsižiojęs parodžiau skaudantį dantį. Ponia Žana nuo blizgančio stalelio paėmė geležinį strypelį su ant galo pritaisytu apskritimu, panašiu į mažą veidroduką ir, įrėmusi savo didžiulę krūtį man į petį, ėmė apžiūrinėti burnos gėrybes. Pakeitusi įrankį ir dar pastuksenusi per mano dantis, paklausė:

- Ar neskauda?

Dantis lyg ir savaime nustojo skaudėti, o Žana lyg nujausdama mano nuotaiką, sumurmėjo:

- Reikia pragrežti ir užblombuoti.

Taip tarusi, įjungė savo aparatą, kurio ūžesys buvo toks, lyg mano mama barškintų tuščiais kibirais, daužydama juos vieną į kitą. Aparatas dirbo trūkčiodamas ir, kai įsijungė pačio grąžto apskukos, per kūną nubėgo šiurpas. Ponia Žana, gręždama mano dantį, klausia šalia stovinčio „menlo“:

- Tai kiek, Virgeli, iki pensijos liko? Ar išleidai dukrą už to inžinieriaus, ar ne?

Mano dantis jai buvo nė motais, tas grąžtelis, su kuriuo man grėžė dantį, turbūt, nebuvo keistas nė karto. Kad ji jį keistų tikrai nemačiau. Dirboji kaip šaltkalvis, remontuojantis mašiną, dar spėdama pakalbėti ir apie Virgelio namų problemas. O aš tuo tarpu nejaučiau po savimi kojų, pasiremdamas alkūnėmis į rankų atlošus, stiebiausi aukštyrą lyg koks cirko artistas, atlikdamas naują numerį. Pagaliau aparatas lyg ir „nusičiaudėjęs“ užgeso, na, o aš, atsidusęs, susileidau kėdėje. Po to sekė plombavimo procedūra, bet jau nebeskausminga. Dar užlygindama košę danties ertmėje, sumurmėjo:

- Taip, Virgilijau, niekam nelengva šiais laikais. Ištarusi šią frazę, liepė man stotis ir nevalgyti porą valandų, o pati, nusivaliusi rankas į savo chalato skvernus, plepėjo su kontrolieriumi.

Tuo pačiu keliu grįžome į kamerą ir, tik įėję, ir pamatę Jono barzdėlę, pasijutau geriau, nuotaika kaip mat pagerėjo. Jonas palaimingai šypsojosi ir netrukus supratau priežastį. Kameros draugas, kol aš buvau pas stomatologę, gavo maisto perdavimą. Jonas buvo kruopštus seneliukas, negalėdavo sėdėti nieko neveikdamas, tai ir dabar užsiėmė maisto dalinimu, jo apskaičiavimu. Protingai suskirsčius ir neskriaudžiant savęs, turėjo užtekti beveik mėnesiui. Gerai, jei kameroje esantieji visi gaudavo perdavimus, o jei tik vienas iš šešių, tai jau reikėdavo valgyti valdišką „balandą“ ir jausdavaisi alkanas. Be to, maistą leisdavo perduoti tik vieną kartą per mėnesį. Kažkaip paklausiau Jono, o kiek tu sėdi. Jonas, lyg niekur nieko atsakė:

- Sėdžiu tiek, kiek tau dabar metų.

Aišku, aš nepatikėjau ir nusišypsojęs tariau, kad negali būti.

- Gali, gali, vakare papasakosiu, nuotaika neblogo, tai ir pasikalbėsime.

Pasivaišinę saldainiais, sėdome pažaisiti iš cigarečių pakelių padarytomis kortomis. Net nepastebėjome, kaip atėjo vakaras. Per radiją, įprastu laiku, pradėjo transliuoti vaikučiams pasaką ir linkėti labos nakties. Miego nesinorėjo nei man, nei Jonui, kuris jau buvo pasiruošęs pasakoti savo istoriją, o aš, išsidrėbęs lovoje, laukiau, kada jis pagaliau baigs klotis savąją, kurią klojo lyg ruošdamasis pirmajai nakčiai po vestuvių.

GULBINO ISTORIJA

Pagaliau susirangęs ir sukryžiajęs, kaip turkas, po savimi kojas, atsidusęs tarė:

- Tai va, Henyte, atsėdėjau aš 20 metų ir nei kiek tuo nesididžiuoju. Iš karto, po karo, kai paskutiniai vokiečių armijos likučiai jau traukėsi nuo rusų antplūdžio, mes, t. y. aš ir dar aštuoniolika žmonių, įkūrėme slaptą stovyklą miško glūdumoje. Jautėme didžiulę neapykantą artėjantiems rusų daliniams bei jų pakalikams. Iš savo slėptuvių išlisdavome dažniausiai naktimis ir eidavome į kaimus, kur, pagal ūkininkų suteiktą informaciją, nubausdavome arba susidorodavome su tais, kurie 1940-1941 m.

dalyvavo vietos valdžios aparate: komunistais, komjaunuoliais ir jų pagalbininkais. Gyvenimas miškuose buvo nelengvas, trūko maisto, vandenį gabendavome bidonais iš už dviejų kilometrų esančio tyro šaltinio. Trūko medikamentų ir ryšio priemonių. Neduok Dieve, jei ką sužeisdavo per susišaudymą. Tokį vargšelį apdirbdavo, kiek galėdamas, mūsų felčeris, be jokių narkozų ir švarių patalų. Prieš operaciją, duodavome sužeistajam išgerti spirito, ir jei kulką pavykdavo „išoperuoti“, tokį ligonį toliau gydytis išveždavome pas pažįstamus ūkininkus. O tokių ūkininkų turėjome pakankamai, jie, kaip ir mes, nekenė rusų ir jų įvedinėjamų įstatymų. Naktimis ūkininkai, pasikinkę arklus, atveždavo prie miško maisto: duonos, miltų, mėsos, druskos. Jie labai rizikavo, padėdami mums, bet neapykanta rusams buvo didesnė už baimę. Vienintele likusia radijo stotimi, priimdavome radijo pranešimus iš užsienio. Užsienis ragino nepasiduoti, kovoti iki galo ir laukti visokeriopos pagalbos. Kartą, naktį, laukėme lėktuvo, kuris turėjo atgabenti ginklų, maisto, medikamentų. Kai tik išgirdome lėktuvo gausmą, uždegėme du laužus, kad lakūnas orientuotųsi, kur numesti krovinį. Lakūnas supratęs, kur mes esame, išmetė krovinius, pritvirtintus prie parašiutų. Trys kroviniai, pridengti baltų parašiutų kupolų, lėtai leidosi žemyn. Visą surinkę, pasitraukėme į savo stovyklą, kuri buvo už 14 kilometrų. Ryte žvalgai pranešė, kad rusai apsupo tą laukymę, kurioje laukėme krovinio ir, padrikai šaudydami į krūmus, viską iššukavo. Matyt, kas nors, iš pritariančių raudonajai valdžiai pranešė, kad naktį matė leidžiantis parašiutams. Daug kartų sėkmingai išsisukdavome iš keblių padėčių, bet būdavo, kad patekdavome į pasalą, iš kurių vos vos išsikapstydavome gyvi, nesužeisti ir sveiki. Kaimuose žmonės buvo klaidinami rusų propagandos, vargšeliai nebežinojo, kurion pusėn stoti. Niekas nenorėjo tikėti, kad raudonoji komunistų valdžia įsikurs amžinai Lietuvos žemėje. O iš kitos pusės, matė, kad mūsų likučiai, išėjusių į miškus, labai maži ir vangiai tikėjo amerikiečių pagalba. Vieninteliai, kurie tvirtai stėjo į mūsų pusę, tai ūkininkai.

Pas vieną tokį stambų ūkininką mes dažnai apsilankydavome. Turėjo jis didelį ūkį, daug žemės, gyvulių, gero miško sklypą. Atėjus rusams, jie jau taikėsi jo turtą nacionalizuoti ir

viską išdalinti valstiečiams. Ūkininkas net galvoti apie lai nenorėjo, sako, geriau viską padegsiu ir su visa šeima pasitrauksiu į mišką, o po to, jei pavyks, į užsienį. Eilinį kartą, kai svečiavomės pas jį, sėdėdami už plataus ažuolinio stalo, kalbėjomės apie mums rūpimus klausimus. Ant stalo garavo karštos bulvės, rauginti agurkai, virta mėsa bei didelis aprasojęs, ką tik iš rūsio ištrauktas samagono butelis. Vaišino mus ūkininkas gerai nusiteikęs, kalbėjo apie ateitį ir rusų išvargumą iš Lietuvos žemės, kai staiga išgirdome mūsų sargybinio perspėjantį šūvį. Tai buvo signalas, kad kuo greičiau trauktumėmės į mišką. Taip tą kartą ir nesupratome, kas užsiundė ant mūsų raudonuosius. Pasitraukėme gana sėkmingai, be mūsų ir praradimų.

Šiam neatsitiktiniam įvykiui išaiškinti, ėmėmės kai kurių gudrybių, o būtent: eilinį kartą išsiruošėme pas tą patį ūkininką. Mes juo pasitikėjome ir pavesdavome įvairias atsakingas užduotis, bet, kad mus kažkas išduodavo raudoniesiems, buvo faktas. Pavakare, jau artėjant iš miško, prie kaimo, iš visų keturių pusių, vedančių keliukų ir gyvenvietės, palikome savo sargybą ir šešiese patraukėme pas ūkininką. Užėję vidun ir pasilabinę, kaip visada, susėdome prie gausaus lietuviškais valgiais nukloto stalo. Gėrėme, valgėme ir su šeiminku kūrėme ateities planus, užsirašinėjome šeiminko suteiktą informaciją apie rusų ešalonų grafiką ir jų gabenamą krovinių turinį. Dar davę šeiminkui kelis nurodymus, ruošėmės išeiti, bet po langais pasigirdo mūsų sargybinio prakeikimai ir dar kažkokios moters verksmai. Duryms atsidarė ir į prieangį, surištomis už nugaros rankomis, įėjo šeiminko dukra Aldona. Sargybinis papasakojo, kad ji buvo sulaikyta pakeliui į „kolchozo“ raštinę, kurioje buvo telefonas. Jis taip pat sakė, kad Aldoną pagąsdino nušausias, o ji, iš baimės, mirties akivaizdoje, prisipažino, kad ėjo į raštinę, norėdama pranešti NKVD apie partizanų pasirodymą kaime. Taip pat, verkdamas, papasakojo, kad slapta draugauja su vienu iš NKVD leitenantu ir, kad jis ją prikalbino būti jo žvalge ir viską pranešinėti jam, jei ką sužinosianti vertingo. Už tai žadėjo gražią ateitį, kurioje ji turėsianti viską - gražų namą kad bus priimta į komjaunuoles, prisipažino ją mylintis ir greitai ją ves. Bet jaunas NKVD leitenantukas negalėjo to padaryti, kol jos tėvas buvo buožė ir įtariamas palaikantis ryšius su „miškiniais“. Tokiu būdu, palepinta gražiais pažadais ir tikėdama

laiminga pabaiga, Aldona suliko išduoti tėvo draugus, kurie reguliariai jį lankydavo.

Šeimininkas sėdėjo panarinęs galvą, jo veidas buvo baltas, kaip popierius, o iš akių nieko negalėjai suprasti, ką jis galvoja. Turbūt, mąstė apie savo pragyventą gyvenimą, apie užaugintus vaikus ir sulauktą per tiek vargo metų dėkingumą. Šeimininkas atsiduso, pakėlė galvą, o per skruostą nuriedėjo didelė ašara. Atsistojęs, suakmenėjusiu veidu, (dėmiai pažvelgė į dukrą ir tyliai pasakęs - eime, pasuko durų link. Buvo tylus vasaros vakaras, saulė jau nusileido ir ore tvyrojo gaivus alyvų kvapas. Mes, šeimininkas, bei jo dukra pasukome sodo link ir sustojome prie didžiulės obels, ant kurios šakos buvo prištos sūpuoklės. Atsargiai, didžiule letena perbraukė per obels žievę, palietė sūpuokles ir, pakėlęs galvą į dangų, rūščiai tarė:

- Aldute, čia tu užaugai, čia prabėgo tavo vaikystė, kurioje tau nieko netrūko. Mylėjau tave ir saugojau nuo pikto, ruošiau tau gražią ateitį, o tu, viską pamynusi po kojomis, tėvo meilę ir šeimos garbę, išdavei mus raudonosioms išperoms.

Dukra, turbūt, viską supratusi, atsiklaupė šalia sūpuoklių, ant kurių taip neseniai vakarais supdavosi ir verkdamas ėmė prašyti tėvo atleidimo. Bet tėvas, taip pat su ašaromis akyse, žvelgdamas į dukrą, iš po skverno išsitraukė „Mauzerį" ir, nesitaikydamas, šovė jai į galvą. Po to, kai dukra sukniubo kraujo klane, staiga įsikišo „Mauzerio" vamzdį į burną ir... Visa laimė, mūsų sargybinis žaibišku kojos smūgiu išmušė pistoletą, kuris atsitrenkęs į sūpuokles, nukrito šalia negyvos dukters. Šeimininkas, vaitodamas tyliai ištarė:

- Nebematau prasmės gyventi.

Tada aš jau nebeišlaikiau, ėmiau rėkti:

- Sakai, nebematai prasmės?! Tai gal visi imame ir nusišauname?! Taip lengviausia bus išspręsti visas problemas, nebebus vargo, nebebus raudonųjų, o kartu su jais ir mūsų. Liks tuštuma ir spengianti tylą, kurioje mes jau nebeegzistuosime. Nejau dėl to tiek metų vargome, kovojome, nejaugi tokia turi būti mūsų idėjos baigtis? Nejaugi taip ir nori mirti okupuotoje Lietuvoje?!

Kiek nusiraminęs ir palingavęs galvą, kad visas susitvarkys, greitai žingsniu nuėjo į trobą, iš kurios greitai sugrįžo.

Rankoje laikė didelę spalvotą antklodę, kuria ir užklojo dukters lavoną. Iš plačios sermėgos kišenės išsitraukė butelį naminukės ir, užsivertęs, trūktelėjo beveik pusę butelio. Rankove nusivalęs lūpas ir atsikrenkštęs tarė:

- Eikite, vyručiai, eikite su Dievo pagalba. Susitiksime po savaitės, prie seno malūno, o dabar deramai palaidosiu dukrą. Noriu pabūti vienas, - ir įbrukęs man į ranką likusią naminukę, patraukė namų link.

Mes puikiai jį supratome ir pamiške patraukėme kolchozo centro link. Net nesitarė, mes jau žinojome, kad nuo žemės paviršiaus tuoj nušluosime tą raštinę, į kurią taip skubėjo šeimininko dukra. Vėliau kaimiečiai pasakos, kad raštinę supleškėjo, kaip degtukų dėžutę, o į pagalbą skubėjusi „palutarkė", su pilnu kėbulu, pakeliui „užsoko" ant mūsų paliktos prieštankinės minos. Po šio išpuolio, visą savaitę neišlindome iš savo stovyklos, laiką leidome skalbdami rūbus prie šaltinio ir kasdami naują žeminę. Ruošėmės rudens sezonui, o jei pavyks išsilaikyti, tai ir žiemai.

Po savaitės, prie seno sukniužusio vėjo malūno, vėl susitikome su ūkininku. Šeimininko veide vis dar matėsi netekties šešėliai, stovėjo susigūžęs ir kažką mąstydamas žvelgė įpamiškę, iš kurios mes ir artinomės prie malūno. Šeimininkas papasakojo, kad vėl buvo atvykęs baudžiamasis dalinys ir, kad iššukavę kareiviai visą apylinkę, nieko neradę, išsinešdino sau. Taip pat pranešė mums, kad buvo atvykusi statybininkų brigada su leitenantu priešakyje ir, kad vietoje sudegusios raštinės iš seno kluono padarė naują o kitoje kluono pusėje įkūrė komjanuolių susibūrimo klubą, kad visą kluoną nudažė žalia spalva, o virš durų pakabino raudoną propagandinį plakatą - „Komjaunuoliai - vienykitės!" Be to pranešė, kad iš rajono atvyksta partijos sekretorius ir „skels" žodį apie gražų raudonąjį rytojų, agituos išbuožinti ūkininkus ir visiems siūlys užsirašyti į kolchozą. Po mitingo, komjaunuolių vadai surengs jaunimui gegužinę.

Ši žinia mus pradžiugino. Pradžiugino tuom, kad nereikės raudonųjų šunų gaudyti ir tykoti po vieną jie visi, nebejausdami jokios baimės, susirinks ką tik atstatytame raudonųjų lizde, o čia juos bus galima ir paspirginti". Bet, grįžtant atgal į stovyklą,

nusprendėme, kad šį kartą apsieisime be aukų. Mes gi puikiai supratome, kad jaunimas buvo įkalbinėjamas, o jie, kaip akli kačiukai, atsiliepdami ir tikėdami pažadais, ėjo raudonojo šauksmo link.

Grįžę į miškais apsuptą stovyklą, ėmėme kruopščiai rengtis rytojaus gegužinei. Dėl visa pikta, išvalėme turimus ginklus, iš žeminės atsinešėme granatą, o iš maišų ištraukėme gražiai supakuotas lietuviškas uniformas. Jos buvo tokios mielos ir savos, su ažuolo lapeliais atlapuose bei gražiais skyrimo ženklais antpečiuose. Visa tai suruošę ir pakeitę sargybos postus, sugulėme miegoti. Gulėjau ant didžiulės baltos parašiuoto skiautės, po kuria buvo paklota daugybė storų, minkštų egliaiškių. Miego nesinorėjo. Žvelgiau į linguojančias medžių viršūnes, tarp kurių galėjau įžiūrėti dvi linksmai šokinėjančias voveraites. Kažkur tolumoje tai pasigirsdavo, tai vėl nutildavo kryžiasnapio kalenimas. Šie miško garsai savotiškai ramindavo, suteikdavo ramybės ir jėgų. Apie trečią nakties, kai keitėsi sargyba, pagaliau ir mane suėmė miegas. O kai pabudau, saulė jau buvo aukštai, čiulbėjo paukšteliai, o toliau girdėjosi bendražygių linksmas juokas. Pasirąžęs, pakilau iš savo miško patalo ir šalia medžio pamačiau didžiulį dubenį vandens. Matyt, ir vėl mano draugas Viktoras manimi pasirūpino, atnešdamas vandens nusiprausti. Iki pusės nusirengęs, apsiprausiau šaltu šaltinio vandeniu, išsitrynčiau iki raudonumo kūną, linksmai pasisveikinau su pro šalį einančiu kareivėliu. Nuotaika buvo pakili, rodėsi, kad nėra jokio karo, ginklų, raudonųjų antplūdžio ir vargo. Esame tiesiog gražioje girioje, kurioje stovyklaujame ir tiek. Bet, kaip bebūtų gera, teko sugrįžti į realybę. Atbėgęs leitenantas pranešė, kad kaimo link, iš rajono centro, pajudėjo viena rusų mašina. Matyt, tai ir buvo ūkininko nupasakotas komjaunuolių agitatorius. Greitai nubėgome prie stebėjimo bokšto, kuris buvo įtaisytas ant aukšto kalno, eglės viršūnėje. Stebėtojai pranešė, kad duotą balta vėliava signalą už trijų kilometrų esantiems mūsų kariams, o patys sėdome ant žirgų ir pasukome prie pasaloje laukiančių draugų. Po valandos, atvykę į iš vakaro sutartą vietą, ten jau radome linksmai nusiteikusius mūsų karius. Prie medžio, vienais baltais apatiniais, stovėjo pririštas žmogus, o šalia jo klūpojo du jauni vaikaliai, vilkintys rusų karių lauko uniforma. Kaip išsiaiškinome, pririštasis buvo kapitonas ir vyko į kolchoze

surengtą mitingą. Klūpantys kareivėliai, kurių vienas vairavo mašiną, o kitas buvo sargybinis, mūsų nedomino. Abu kareivėliai buvo lietuviai, kariavę rusų armijoje, taip joje ir likę. Mūsų vyrukas, pavedęs kiek toliau nuo miško kelio susigūžusį iš baimės kapitoną, permetė per šaką paruoštą virvę. Dar net nespėjus užmesti rusų kapitonui kilpos ant storo sprando, ant baltų vadinamųjų „kalconų“, pamažu didėjo pilka dėmė. Neatlaikė, gyvatė, jaučia artėjantį galą. Na, ir gerai! Su šiais žodžiais įkišome kapitono galvą į kilpą ir trumpai tarę: - Lietuvos vardu! - dviese patraukėme virvės galą ir pririšome prie sekančio medžio kamieno. Kapitono kūnas tampėsi paskutinėse konvulsijose, o mums, matant šį reginį, į galvą lindo tik vienintelė mintis, kad už mūsų žuvusius draugus į pragarą pasiuntėme dar vieną velnio išperą.

Sugrįžę prie klūpančių raudonųjų kareivėlių, ištraukme iš kelninių diržus. Sukūrėme laužą o pačias diržų sagtis sumėtėme į laužą. Kai varinės sagtys gerai įkaito, ant kurių gerai matėsi penkiakampės žvaigždės, surištiems kareiviams prie kaktų prispaudėme iki raudonumo įkaitusias sagtis su žvaigždėmis. Kad išperos nerėktų, užkimšom burnas, o kad atsimitų, kur buvo, padoriai aplaužėme šonkaulius. Po to, išplėšę iš pakarto kapitono planšetės bloknoto porą lapų, ant jų užrašėme: „Mes pardavėme Lietuvą!!!“ Tuos raštelius pritvirtinome prie nugarų ir dar, pavaišinę automatų buožėmis, basus ir surištomis rankomis, su išdegintomis kaktose žavigždėmis, paleidome keliuku, vedančiu į rajono centrą, iš kurio jie ir atvyko. Greitai mūsų Viktorą perrengėme rusų kapitono uniforma, per petį permetėme planšetę. Uniforma Viktorui tiko kaip nulieta, netrūko nieko. Dar du mūsų šieškiečiai persirengė kareivių uniformomis. Ką tik naujai „iškeptas“ rusų „kapitonas“ linksmai šūktelėjo:

- Mūsų laukia komjaunuoliai, tad pirmyn į mitingą!

Tai taręs, pasuko kalniuko link, kur stovėjo senas vokiškos markės sukriošęs „opelis“. Matyt, kažkada sujuo važinėjo vokiečių karininkai, o vėliau, kaip trofėjus, atiteko rusams. Dabar, kaip nuosavybė, priklausė mums. Visi trys, susėdę į mašiną, siauru keliuku, apsupti debesies dulkių, sukeltų nuo mašinos ratų, nuvažiavome kolchozo link. Priartėję prie kaimo, jau iš tolo

pamatėme virš klubo raudonuojantį lozungą, o prie įėjimo būrelį žmonių. Mašinai įriedėjus į kiemą kaimiečiai nieko neįtardami, plojo iš mašinos išlipančiam „kapitonui“, o jauna lietuvaitė, per rankas persimetusi baltą rankšluostį, ant kurio pūpsojo šviežiai iškeptas duonos kepalas su mažu indeliu druskos, siūlė „kapitonui“ paragauti. „Kapitonas“ palaimingai šypsodamasis, atsilaužė gabalėlį duonos ir, pamirkęs druskos indelyje, įsidėjo į burną. Po to, lydimas komjaunuolių aktyvistų, užėjo į klubo patalpas. Praėjęs pro kaimiškų, grubiai sukaltus suolus, ant kurių sėdėjo kaimiečiai, atsistojo prie tribūnos. Tribūna buvo papuošta raudona medžiagos skiaute, ant kurios stovėjo grafinas su vandeniu ir stikline. Suvilgęs išdžiūvusią burną puse stiklinės vandens, mūsų „kapitonas“ atsikrenkštęs į sauja, tarė:

- Draugai, susirinkome čia, kad paminėtumėme pirmąją TSRS darbininkų liaudies šventę, kuri bus kaip pavyzdys ateinančioms kartoms, kuri įeis į istoriją ir amžinai išliks mūsų atmintyje. Šia proga, vadovybės vardu, norėčiau iš draugo pirmininko gauti tų komjaunuolių ir aktyvistų sąrašą, kurie labiausiai nusipelnė jaunos TSRS valstybės atstatymui.

Taip taręs, atsisuko į šalia stovintį kolchozo pirmininką, kuris viską supratęs, tuoj nubėgo vykdyti užduoties.

Mūsų „kapitonas“ toliau rėžė kalbą, kalbėjo apie „komunizmą“, „šviesų rytojų“ ir dar visokius paistalus, kai tuo tarpu pirmininkas grįžo su tų sąrašu, kurie „labiausiai nusipelnė“ CK apdovanojimų. Paėmęs sąrašą, kapitonas įdėmiai pažvelgė į jį ir demonstratyviai įsidėjęs į planšetę, tarė:

- Draugai, sekite šių žmonių pavyzdžiu, taip pat, kaip ir jie, stenkitės įvykdyti centro komiteto sąlygą, visapusiškai padėkite jaunai, karo nuniokotai valstybei, kurkite šeimas, auginkite vaikus, kad jie būtų laimingi jūsų šeimose bei motinos Tėvynės glėbyje, kuri visada pasiruošusi jums padėti. O dabar leiskite atsisveikinti, manęs dar laukia kituose kolchozuose, o jums, draugai, linkiu gero vakaro.

Po šių žodžių, salė sužžė nuo plojimų, žmonės šaukė:

- Tegyvuoja tarybų valdžia!

Kampe stovėję komjaunuoliai, bandė dainuoti kažką panašaus

į rusų himną. Mūsų „kapitonas“, prasiyręs pro žmonių minią sėdo į mašiną ir nusišpjojęs sau po kojomis, vairuotojui liepė važiuoti.

Kai susitikome pamiškėje, „kapitonas“ įteikė man rusų pakalikų sąrašą, kurį gavo iš pačio pirmininko rankų. "Štai tau, Jonai, kozyris į rankas, žinosi kas yra kas".

Per tą laiką kol Viktoras tribūnoje „skėlė“ kalbą, mes spėjome persirengti ir visu puikumu, laukdami vakaro, leidome laiką sėdėdami ant rąstų, ir su nekantrumu laukėme, kada galėsime apsilankyti komjaunuolių gegužinėje. Pavakare, betūnant pamiškėje, iš kaimo pasigirdo pirmieji armonikos balsai, kurie sklido iš klube vykstančios gegužinės. Nieko nelaukdami, pasukome vienišos sodybos link, kurioje gyveno sena sutuoktinių pora ir taip pat, kaip ir mes, neprijaučiantys Tarybų valdžiai. Trumpai pakalbėję, kad apsimestų mūsų belaisviais, praleisdami senukų porą į priekį, pasukome klubo link, kur jau pusvalandis šeimininkavo mūsų kareiviai. Klubas buvo apsuptas, o buvusieji lauke suvaryti į vidų. Kojos smūgiu pravėrę duris, dar ir likusieji dvylika karių, nuėjome į klubą.

- Labas vakaras, draugai komjaunuoliai, tai švenčiame? Ką gi, šventės tai šventės. Nieko prieš, jei ir mes prisijungsime prie sovietinių linksmybių?!

Salėje vyravo mirtina tyla, tik vienas kitas drąsesnis komjaunuolis po nosimi burbėjo, kad negadintumėme šventės ir, kad mums bus už tai atkeršyta. Mūsų karys, kaip ir visi kiti, vilkintis lietuvišką uniformą šitokio išsišokimo pakęsti negalėjo ir, nusimetęs nuo peties vokišką „šmaiserį“, paleido šūvių seriją į lubas. Ant galvų pabiro medžio atplaišos, o išsigandę komjaunuoliai, susigūžė prie sienos.

- Visiems tylos!- sušukau ir išsitraukiau iš kišenės mūsų „kapitono“ gautą aktyvistų sąrašą. Iškėlęs ranką riktėlėjau:

- Vyrų, kuriuos perskaitysiu, išeina prie kairiosios sienos, o moterys - prie dešinėsios. Tokiu būdu, prie kairiosios sienos jau stovėjo septyni vyrukai, kurių atlapuose blizgėjo komjaunimo ženkleliai. Merginos, kurių buvo penkios, stovėjo dešinėje. Likusiems liečiau atsitraukti atokiau ir netrukdam stebėti šventės užbaigimo kulminaciją. Vienas iš mūsų, paėmęs dvi kėdes ir pastatė viduryje

salės. Anl vienos pasodino atsivestą mūsų senele, ant kitos - garbingo amžiaus jos vyrą. Abu, dėl akių paraginti, iki kelių nusimovė savo apatines kelnes. Matėsi, kad jiems buvo gėda, bet ir su tuo senukai susitaikė.

- Dabar taip,- sukriokiau aš:- vyrai komjaunuoliai, kiekvienas paeiliui eina prie močiutės ir bučiuoja jai tarpkoją, tą vietą, iš kurios komjaunuoliai išlindo į šį pasaulį tarnauti komunistams. Muzikante, griebk armoniką ir grok!

Kai šis užgrojo, komjaunuoliai, paraginti automato buožės, vienas po kito ėjo prie senutės ir bučiavo gyvenimo ir vargų išdžiovintą jos sausą „kempinę“. Salėje buvo mirtina tylą, išskyrus muzikanto grojamą fokstrotą. Netnikus atėjo eilė ir komjaunuolėms. Šios priėjusios prie senuko, klaupėsi ant kelių ir, turbūt, ne pirmą kartą gyvenime, bučiavo senuko sustyrusį, kaip sliekas, susisukusį įnagį. Kai ir šios baigė išreikšti savo dėkingumą komunistams, liečiau muzikantui nutilti:

— O dabar, raudonosios utėlės, prašau tęsti toliau. Ačiū už svetingumą ir linksmų jums Švenčių!

Taip taręs ir susirinkęs savo vyrus, pasitraukėme iš kaimo. Dar ilgai klube stovėjo mirtina ramybė ir tik mums artėjant prie miško, kažkur kaime pasigirdo šuns skalijimas. Matyt, sujudo, sukruto aktyvistai, bandė atstatyti ryšį su rajono centru, kurį atsitraukdami mes sugadinome.

Panašių diversijų buvo daugybė, visų ir neišvardinsi. Per dieną sukardavome po keturiasdešimt kilometrų, kaip vaiduokliai, pasirodydami tai šen, tai ten, bet visur raudoniesiems pridarydami žalos.

Nežinau iki šiolei, kaip tai atsitiko, bet vieną gražią dieną mūsų stovyklą apsupo daugybė rusų kareivių. Mus kažkas išdavė ir parodė, kur randasi bazė. Nieko nebelaikdami ir trumpai pasitarę, nusprendėme pralaužti apsupties žiedą nes prarasti nebuvo ko. Susišaudymas tęsėsi visą amžinybę. Savo akimis mačiau, kaip vienas po kito krito mano draugai, savo kūnais bandydami uždengti mane. Mūsų pastangos pralaužti žiedą nuėjo perniek, rusų karių buvo trigubai daugiau, todėl žiedas greitai siaurėjo. Virš galvos pasipylė šūviai ir man, nukritus ant žemės, šalia manęs sprogo granata. Akyse

aptemo, medžiai ėmė suktis ir aš, nežmoniškai spengiant ausyse, praradau sąmonę. Pabudau jau sunkvežimio kėbule. Rankos buvo surištos ir pirmiausiai, ką pamačiau, tai į veidą nukreiptą rusiško PPŠ automato vamzdį. Mus nuvežė įkalėjimo ligoninę, kur šiek tiek apgydyti buvome įmesti į NKVD-istų rūsius. Ištvėriau ilgus kankinimo mėnesius, po to išklausiau karo tribunolo nuosprendį ir buvau išsiųstas į Sibiro platybes 20-čiai ilgų kalėjimo metų.

Tai taip, Henyte, čia tik vienas iš mano vargano gyvenimo epizodų. Atsėdėjau tuos 20 metų, sugrįžau į Lietuvą o dabar, štai, vėl sėdžiu kalėjime, bet jau už žmogžudystę ir, turbūt, jau nebepaliksiu gyvas šių sienų.

Išklausęs šį pasakojimą net nepastebėjau, kaip atėjo rytas. Sėdėjau ant savo lovos ir galvojau apie ką tik papasakotą Jono Gulbino istoriją.

Taip, pavydėti Jonui negalėjau. Atsėdėti 20 metų, prieš tai praeiti karo ir pokario baisumus ir po viso to, vėl sėsti už žmogžudystę? Ne, šito tikrai nenorėčiau pergyventi. Jonas buvo apsiskaitęs ir gana gerai „pasikaustęs“ politiškai, visada pasitempęs ir tvarkingas. Visada, jei ką ir darydavo, tai labai kruopščiai, net ir maistą, gautais laisvės, padalindavo taip, kad užtektų visam mėnesiui. Per du mėnesius, kuriuos praleidau su Jonu vienoje kameroje, daug ko iš jo išmokau.

Gaila, bet tolimesniojo likimo nesužinojau. Vieni sakė, kad teismas nuteisė jį sušaudymui, kiti, kad mirė nuo infarkto. O gal ir taip pasimirė žmogelis? Prieš išvykdamas etapu, lyg nujausdami, kad niekada daugiau gyvenime nebesusitiksime, apsikabinę ir šiltai atsisveikindami, paploję vienas kitam per petį, simboliškai išgėrėme čefytą. Asmeniškai aš čefyro nemėgau ir jokio malonumo nuo jo nepajausdavau, be to, nuo čefyro paruduodavo dantys ir man tai nepatiko. Taip pat, skirtingai nei Jonas, niekada nemėgau rūkyti ir nekenčiau tabako dūmų, supančių mane. Tai pastebėjęs akylas Jonas, pats rūkydavo prie durų ir savo draugams liepdavo eiti prie langelio, kur skersvėjis greičiau ištraukdavo dvokiančius dūmus. Į kelionę Jonas man įdėjo maisto bei porą saujų saldainių ir, kaip minėjau, šiltai atsisveikinę, išėjau iš kameros.

VĖL VARGINANČIOS KELIONĖS

Vėl prasidėjo varginanti kelionė į Kauną, etapinė kamera, traukinio ratų monotoniškas bildesys, kareivių verčiami asmeniniai daiktai. Kai traukinys sustojo Kauno geležinkelio stotyje, nulipęs nuo antrojo kupė aukšto, apsirengęs, laukiau kada sodins į "varanokus". Kvaila procedūra kartojo iš naujo, du mūsų vagonus atkabino ir šilumvežis mus paslėpė „tupike“ nuo smalsių žiūrovų žvilgsnių. Kai pagaliau atvažiavo "varanokai", buvojau penkta valanda ryto. Po vieną, kareivių šūksnių raginami, buvome persodinti į mašinas. Aš įsitaisiau šalia grotuotų durų, kad pro kareivių saugomas duris galėčiau matyti mylimo miesto vaizdus. Mašina išvažiavo į Baršausko vardu pavadintą gatvę, po to, įjungtiems garso signalams spiegiant, atsidūrėme Lenino prospekte. Pirmiausia į akis krito „Planetos“ kino teatras, prie kurio nuo pat ankstyvo ryto sukiojosi gatvių valytoja. O štai ir keturi komunarai, kaip vaiduokliai, stovintys ryto rūke, staigus posūkis į kairę, dešinę ir grožėjimasis mylimu Kaunu baigėsi. Mašina įvažiavo į KPZ kiemą ir sustojo. Mašinoje susigrūdę sėdėjome dar dvi valandas. Konvojaus viršininkas, pasiėmęs storą portfelį, nuėjęs į patalpą, neskubėdamas skirstydavo, kur ką sodinti, tuo pačiu metu gerdamas arbatą ir kalbėdamasis su „mentais“. Kai pagaliau pradėjo leisti iš mašinos, buvau išvargęs ir alkanas, [ėjus į valdybos rūšį, į nosį kirto „mentų“ kepmos kiaušininės kvapas. Nurijau seilę ir nupėdinau į kratos kambarį, kur kareivis eilinį kartą patikrino mano daiktus. Po šios, jau įprastos procedūros, atsidūriau 14-toje kameroje. Įžengiau į kamerą su viena mintimi: miegoti, miegoti, miegoti! Bet mano norams neteko išsipildyti. Kameroje buvo pažįstamų draugų, tik vakar uždarytų 3 paroms, kurios turėjo baigtis jau šiandieną vakare. Klausinėjau apie viską, kas naujo gimtojoje Vilijampolėje, kur kas leidžia laiką ir su kuo. Man viskas buvo įdomu ir smalsu.

Atėjus pusryčių laikui, mane iškviatė pas tardytoją, susipažinti su kaltinamąja išvada. Savo bylą skaičiau ilgai, beveik visą dieną išsirašinėjau išjos man reikalingas frazes ir nukentėjusiųjų parodymus. Tardytojui šis „gumos tempimas“ labai nepatiko, bet viršus buvo mano, nes kiekvienas kaltinamasis turi teisę pilnai

susipažinti su byla. Pagaliau, perskaitęs didžiulį tomą popierizmo ir susipažinęs su byla, tardytojo paprašiau, kad paskambintų mamai, jog esu parvežtas į Kauną. Jau eidamas pro duris, lydimas „mento“ atsisukęs sakau:

- Tardytojau, bylą uždarėme, gal duosite su mama pasimatyti?

Šis susiraukęs suburbėjo:

- Nieko nebus, kaip tu man, taip aš tau.

„Na, ir eik velniop“, - pamaniau, apsieisime ir be tavo leidimo.

Kaip sužinojau vėliau, mama mane aplankė su valdybos viršininko leidimu. Širdyje šaipiausi iš tardytojo bejėgiškumo, jis man uždraudė pasimatyti, o viršininkas mamai leido. Su mielu noru būčiau pažvelgęs po pasimatymo su mama į jo riebus snukį, bet aplinkybės man nelėmė jo daugiau pamatyti.

Iš mamos pasakojimo supratau, kad Vilijampolėje darosi betvarkė. Mama papasakojo apie laisvėje likusius draugus, pažįstamus ir kad jiems, išskyrus restoranus ir muštynes, daugiau niekas nerūpi. Jau, gulėdamas kameroje ant narų, galvojau, kad toks mano draugų elgesys man nepriimtinas ir, išėjęs į laisvę, bandysiu pakeisti jų mąstymą. Negali gi žmogus visą gyvenimą leisti dykai, o juo labiau, kad gyvenimas tik tik prasidėjo. Patį faktą kad reikia keisti gyvenimo būdą aš jau suvokiau, o ir norint pakeisti draugų mąstyseną, reikėjo keistis ir pačiam. Čia, kalėjime, sutikau daug rimtų žmonių, iš kurių daug ko pasimokiau. Aš klausiausi jų pasakojimų ir bandžiau nustatyti, kuriame gyvenimo etape jie suklydo. Aš nenorėjau mokintis iš savo klaidų, kam to reikia? Galima gi pasimokinti ir iš kitų klaidų, nedarant savų! Niekas nežino, kiek žmogus turi jėgų, kol jų neišbandė. Aš, gulėdamas tamsioje kameroje, tuomet dar nesuvokiau, nuo ko pradėti, kaip „užsikabinti“ už gyvenimo, bet suvokiau ir supratau, kad aš noriu gyventi, o ne egzistuoti. Supratau ir tai, kad žmogus neišnaudoja visų savo gebėjimų. Žmogus turi pačių įvairiausių minčių, jėgų, sugebėjimų, bet apie tai net pats nežino ir savo sugebėjimų neišnaudoja. Pats faktas, kad aš nebegyvensiu taip, kaip gyvenau, prieš patenkant čia, buvo aišku kaip dieną. Galvoje jau sukosi mintys, turėjau numatęs

ir tikslą. O tikslą gali pasiekti tik tas, kas iš viso jį turi ir siekia rezultatų. Kiek yra žmonių, kurie net nežino dėl ko gyvena? Gyvena ir tiek, šiaip sau, miega, valgo, geria, vaikšto į tualetą. O tikslas? Nėra!!! Ne, taip gyventi aš nenorėjau, tvirtai žinojau, kad visą savo gyvenimą keisiu iš pagrindų.

Taip man bemažtant, atsidarė durys ir „mentas“ padavė du didžiulius krepšius, kurie nelindo per durų langelį. Maisto perdavimą atnešė mama ir, turbūt, nelegaliai, nes pasirašyti nereikėjo. „Mentas“ sukuždėjo man, kad rytoj mane išveža vėl į Lukiškes ir, palinkėjęs gero vakaro, uždarė duris. „Ot, velnias,“ - galvoju - „ko jis čia man toks paslaugus?“

Kameroje buvome tik dviese, truputį nuobodoka, bet mano kameros draugas, pamatęs krepšius su maistu, kaip mat atgijo, ėmė suktis kaip vijurkas. Tuoj nuvalė narų kampą, patiesė laikraščius ir sutvarkė palangę. Su juo kartu atvažiavome iš Lukiškių, tad žinojau jį tik iš matymo. Turbūt, jausdamas didžiulį malonumą, jis dėliojo maistą ant patiesto laikraščio, o aš tuo tarpu persirenginėjau perduotais naujais sportiniais drabužiais. Staiga Algis, toks buvo jo vardas, šūktelėjo:

- O kas čia?

Atsisukęs pamačiau, kad rankoje jis laiko butelį degtinės.

- Kas, kas, nejaugi nematai, ką laikai rankoje?

Aš ir pats buvau nusteбęs, bet neišsidaviau, tegul mano, jog žinojau, kad taip ir turėjo būti. Aha, štai kodėl tas „mentukas“ buvo toks paslaugus, aišku, kad gavo į leteną.

Naktis mums prabėgo nepastebimai, kalbėdamiesi prie vaišių „stalo“, sulaukėme ryto ir kai „mentas“ pasakė ruoštis etapui, nenustebau. Susiruošiau greitai. Vėl viskas kartojo iki šlykštumo. Kai pagaliau pasiekiau Lukiškių karantino kamerą, pasijaučiau labai išvargęs. Sulaukęs rytojaus, vėl buvau patalpintas į kamerą antrajame korpuse, kur praleidau du ilgus laukimo mėnesius. Kartą, savaitės viduryje, mane aplankė įskaitos skyriaus viršininkė irdavusi pasirašyti ant specialaus lapo, įteikė man kaltinamąją išvadą, kalinių vadinamą „abjiebonu“. Jos šone, pieštuku buvo parašyta teismo diena ir greitai paskaičiavęs jau žinojau, kad po savaitės vėl veš į Kauną šį kartą - paskutinį. Savaitė bėgo ilgai ir nuobodžiai, o kai sulaukiau etapo

dienos, buvau linksmai nusiteikęs. Žinojau, kad mane nuteis laisvės atėmimu, bet pasąmonėje kriebėjo mintis, o gal? Gal paleis lygtinai? Kaip sakoma, viltis durnių motina, bet kiekvienas kalinys, slaptoje širdies vietoje tikisi, kad viskas bus gerai. Taip galvojau ir aš, bet patikėti negalėjau.

TEISMAS

Teismo posėdis vyko Kaune, kur vėl buvau etapu atvežtas iš Lukiškių. Teismo salė buvo pilnut pilnutėlė. Pirmoje eilėje sėdėjo mama ir su ašaromis akyse, žvelgė į mane. Man buvo gėda ir gaila mamos, kad suteikiau jai tiek skausmo, nemigo naktų ir sielvarto. Norėjosi kiaurai žemę prasmegti, prieiti ir apkabinus mamą nuraminti. Bet padaryti to negalėjau, sėdėjau teisiama jam skirtame suole, prie kurio iš abiejų pusių stovėjo milicininkai.

Tėvas, atvirkščiai nei mama, sėdėjo rūstus ir, žvelgdamas į mane, ramino:

- Nesijaudink, sūnau, viskas bus gerai, tu tik laikykis.

Toliau už mano šeimos artimųjų, sėdėjo susigūžę nukentėję bei liudininkai. Tarpduryje pasirodžius teismo sudėčiai, salėje esantys žmonės staiga atsistojo, tame tarpe ir aš. Kaip ir įprasta tokiais atvejais, teisėjas perskaitė teismo sudėtį, išvardino teismo posėdžiui reikalingus asmenis. Pats teismo posėdis panėšėjo į tragikomediją kurioje kiekvienas, iš anksto surepetavęs vaidino savo rolę. Prokuroras net springdamas kaltino visus Kauno aštuoniolikmečius, kad tokie, kaip aš, teršiu miesto vardą kad žmonės negali ramiai pailsėti po sunkių darbo valandų kultūriniuose renginiuose bei ramiai apsilankyti kino teatre, kad tokie, kaip aš, nesužalotųjų bei jų atžalų. Išrėžęs šią ugingą kalbą, prokuroras pasiūlė nubausti mane realia laisvės atėmimo bausme. Advokatas suokė, kad jo ginamasis yra dar jaunas, kad „pataisys“ mane ne kalėjimas ir bausmė, o tik darbo kolektyvas, kuris mane auklės ir prižiūrės.

Vėliau atėjo eilė ir nukentėjusiesiems, kurie atsisakė savo ankstesnių parodymų ir dabar teigė, kad mato mane pirmą kartą gyvenime. Teigė, kad dabar negali tvirtinti, kad būtent aš juos sumušiau. Tai buvo mano pliusas ir tardymo klaida, galima sakyti,

aplaidi kalida. Tardymo metu nedarė jokio atpažinimo bei akistatos su nukentėjusiais. Remdamasis šia aplinkybe, teismas mane nuteisė 10 mėnesių laisvės atėmimo. Advokatas, išreikšdamas savo nepasitenkinimą, atsistojo ir trinktelėjo savo segtuvą į stalą, o pasilenkęs prie manęs, tarė:

- Nepergyvenk! Tai absurdas, mes taip bylos nepaliksime ir nuosprendį apskųsime. Išgirdęs, jog mane nuteisė 10-čiai mėnesių, man pasirodė, kad tai ilgas laiko tarpas ir to aš nepakelsiu. Nuotaika subliūško kaip balionas, juo labiau, kad išvedamas iš teismo salės, vėl mačiau verkiančią mamą, sutrikusį tėvą bei brolių. Širdyje skaudėjo, bet to aš neparodžiau, išdidžiai žengdamas pro nukentėjusiuosius bei liudininkus, juos nužvelgiau pašaipiu dviprasmišku žvilgsniu.

Atsidūręs vėl KKK kameroje, dar ilgai negalėjau susitaikyti su mintimi, jog praradau laisvą. 10 mėnesių man pasirodė visa amžinybė. Tik atsidūręs traukinyje, grįžtant į Vilnių, savaime vėl įsitraukiau į tą rutiną, kurioje šiek tiek užsimiršau, pasidarė lengviau.

Na, o tuo metu, advokatas su mama nuėjo kryžiaus kelius, aplankė daugybę teisingumo įstaigų, prirašė begalę skundų ir prašymų, kad peržiūrėtų mano bylą. Ir tik pasiekus aukščiausiąjį teismą buvo pasiektas man palankus nuosprendis.

LAISVĖ

Vieną gražią dieną, mūsų kameros gyventojams grįžus iš pirties, vėl ta pati įskaitos skyriaus viršininkė davė susipažinti su aukščiausiojo teismo nutartimi, kuri skelbė, kad „H. Dktarą atleisti nuo realios laisvės atėmimo bausmės ir paskirti vienerių metų bandomąjį laikotarpį“. Be to, įpareigojo įsidarbinti, o darbovietę įpareigos iš mano atlyginimo kas mėnesį atskaičiuoti 20% valstybės naudai.

Perskaitęs tai, negalėjau patikėti savo akimis. Tai buvo kažkas panašaus į sapną bet ne į tikrovę. Džiaugėmės visa kamera, vienas kitam plodami per pečius. Ta proga tuoj pat buvo užvirta „čefyro“, o kalėjimo paštu buvo pranešta, kad Henytė rytoj išeina į laisvę. Iš gretimų kamerų pasigirdo draugų ir pažįstamų kauniečių

sveikinimai bei linkėjimai, nebepakliūti už šių sienų. Kameroje buvo tikra šventė, kuri tęsėsi iki ryto ir kai pagaliau po rytinio patikrinimo atėjo korpuso vyresnysis, patikėjau, kad tai ne fantazijos vaisius, o realybė ir mane tikrai išleidžia į laisvę. Atsisveikinęs su kameroje likusiais draugais, vatinėmis kojomis žengiau pro duris. Kelias iki laisvės vartų pasidarė labai ilgas ir kankinantis, teko visą valandą laukti, kol sutvarkys kažkokius popierius. Pagaliau man įteikė ilgą pažymą, kurioje rašoma, kad toks ir toks bausmę atliko, vyksta ten ir ten, bet tuo dar viskas nesibaigė. Jau prie paskutiniųjų geležinių grotų kaukazietiško veido bruozų kareivis ilgai tyrinėjo mano pažymą klausinėjo, kur ir kada gimęs, kas toks esu ir kur vyksiu. Pagaliau baigėsi ir ši kvaila procedūra ir mano ausis, lyg automato šūvis, pasiekė atrakinamų durų spragtelėjimas. Durys plačiai atsivėrė ir aš, įkvėpęs oro, lyg koks sunkumų kilnotojas, žengiau į laisvą pasaulį, kurio aš taip pasiilgau. Apakintas ryškios saulės, ne iš karto pastebėjau atokiau stovinčią mamą ir tėvą. Manęs jie taip pat nepastebėjo. Mama vėl verkė ir klausėsi tėvo pamokslų dėl to, kad jei nejos moteriškas sūnaus auklėjimas ir nuolaidžiavimas, Henrikas niekada nebūtų pakliuvęs į kalėjimą. Žinodamas tėvo charakterį, tuoj sureagavau ir, jei neišsikišiu į man mylimų žmonių ginčą jis dar labiau įsiliepsnos. Todėl garsiai sušukęs „mama“, puoliau prie jų. Apkabinęs mamą jaučiau, kaip akys pasruvo ašaromis, bet tai buvo džiaugsmo ašaros, kurios reiškė, kad vėl esu laisvas mylimų žmonių rate.

Apsikabinome visi trys kartu ir negalėjai suprasti, kas ką kalba. Atsidžiaugę šia laiminga nepamirštama akimirka, susėdome į šalia stovėjusius tėvo „žigulius“. Skriejome Kauno link gerai nusiteikę ir laimingi, o artėjant prie gimtojo miesto, nuotaika pakilo dar daugiau. Važiavome iki kaulų smegenų pažįstamomis Kauno gatvėmis, kuriose knibždėte knibždėjo žmonių srautas. Jie kažkur skubėjo, ėjo savo kasdieniais reikalais, o aš, stebėdamas šiuos miesto gyvenimo vaizdus, vis dar negalėjau patikėti, kad esu laisvas. Pralėkę pro Kauno pilį, atsidūrėme ant tilto, už kurio jau matėsi "saulėtos Vilijampolės" vaizdai, kurių taip buvau išsiilgęs.

O štai ir mūsų namas, virš kurio sukosi visas būrys naminių karvelių. Jų buvo visa galybė ir, turbūt, plakdami sparnais, kildami į viršų sveikino mane. O gal ir ne, ką čia tuos paukščius supaisysi,

kas jiems galvoje.

Vos mašinai įriedėjus į kiemą, mus apsupo būrys draugų, pažįstamų ir keli buvę klasiokai, kurie sveikino mane, sugrįžusį iš valdiškų namų. Tėvas, gerai nusiteikęs, pakvietė visus prie stalo ir linksmybės tęsėsi iki vėlyvaus vakaro. Mieli sveteliai, jau gerai įkaušę, ėmė skirstytis, žinoma, pažadėję rytoj vėl užsukti. O aš, taip pat tokia proga gerai apsvaigęs, kritau į lovą. Miegojau nekaip, lova, po Lukiškių geležinių skardų ir KKK medinių narų, buvo tokia minkšta ir neįprasta! Kamavo košmariški sapnai, kuriuos pertraukdavo skambučiai, taip įkyrėję Lukiškių kalėjime. Pabudęs tik rytojaus vidurdienį, jaučiausi nekaip. Galvą skaudėjo, kūnas buvo sunkus ir vangus. Tėvas, pamatęs kokia mano savijauta, pakvietė prie stalo, kurjau garavo mamos paruošti pietūs. Iš kažkur tėvas atnešė alaus, po kurio man pasidarė geriau, o ir pietus suvalgiau su didžiausiu apetitu. Tėvas, papietavęs, kažkur išvažiavo savais reikalais, o aš, išėjęs į kiemą, iš karto susidūriau su vakarykščiais draugais. Jie atėjo pakviesti manęs vakarui į „Virgalę“.

Kaip tarėme, taip ir padarėme. Vakare, su visu vakarykščiu kolektyvu, linksminomės „Virgalėje“. Nežinau, kas ką pirkto ir kas mokėjo, bet stalas buvo pilnas gėrimų ir desertų, dainavome, kvietėme paneles šokti ir pratęsti vakarą kur nors kitur. Baliavojome iki pat „Virgalės“ uždarymo, po ko vėl visi išsiskirstė kas kur.

Sekančią dieną gastrolės tęsėsi. Tęsėsi be galo, be krašto, buvau jaunas ir energingas, norėjosi linksmybių ir apie nieką daugiau negalvoti. Truputį liūdino tai, kad mūsų draugų kompanijoje nebuvo brolio. Man, dar nespėjus išeiti iš Lukiškių, Mėka pateko už grotų. Kažkokioje kompanijoje, kai degtinė aptemdė protą, visa kompanija išprievartavo kartu buvusią merginą, už ką brolis ir buvo nuteistas ilgiems devyneriems metams. Na, o mes tuo tarpu, gailėdami brolio nesėkmės, kėlėme tostus jo garbei. Keitėme restoraną po restorano, aplankėme po keliokiką kartų „Tulpę“, „Tris mergeles“, „Paviljoną“, „Deką“. Draugų ratas buvo didelis ir visi laikėmės, kaip vienas kumštis, viena šeima. Visa tai tęsėsi kasdien. Kas rytą susitikę aptarinėdavome, kaip praėjo vakaras, kaip atrodė padavėja su trumpu sijonėliu, koks fainas apšvietimas „trijose mergose“ ir, kad restorano direktorius, mūsų manymu, tikras asilas.

Diena keitė dieną, o mano gyvenime nesikeitė niekas, išskyrus tai, jog vieną dieną namuose radau šaukimą į karinį komisariatą. Nuvykęs pagal šaukimą, praėjau medicininę apžiūrą ir autoritetingi karo vadai nusprendė, jog esu teistas, todėl tesu tinkamas tarnybai šauniame statybininkų dalinyje. Sužinojęs šią žinią, nelabai apsidžiaugiau. Būdamas vaikas, norėjau tapti lakūnu arba jūreiviu, o čia - statybos dalinys. Draugai, sužinoję, kad po mėnesio reikės vykti tarnybon ir dar tokiam dalinyje, juokėsi ir kvailiojo. Žinoma, šią nelemtą žinią toliau stengėmės užglaistyti, lankydamiesi restoranuose, šokiuose arba tiesiog gamtoje, prie Neries. Per tą laiką, kol buvau laisvėje, gražiai apsirengiau madingu džinsiniu kostiumu. Sužinojęs, kad vykstu į tarnybą, teko jį parduoti, kaip jau neberekalingą daiktą.

Kartą, prabudęs ryte, papusryčiavęs ir belaukdamas draugų, pagavau save galvojant apie planus, kuriuos kūriau ateičiai, išėjęs į laisvę. Prisiminiau, kaip gulėdamas ant kietų narų, dvokiančioje kameroje, svajojau, išėjęs į laisvę, keisti visą savo gyvenimą iš pagrindų, keisti savo ir draugų mąstyseną. O ką aš padariau išėjęs į laisvę? Nieko!. Šokiai, dainos, linksmybės, restoranai! Ai, esu dar jaunas, „nesusitupėjęs“, neišsilakstęs, dar spėsiu, gi visas gyvenimas dar prieš akis. Tik spėjus apie tai pagalvoti, kieme pasigirdo švilpimas. Draugai jau buvo čia ir kvietė išeiti. Išėjęs į kiemą, pamačiau senus draugus ir visi patraukėme į Kauno pilį, perėjome Laisvės alėją, o vakarą sukūrę laužą su alaus buteliais rankose, sutikome prie Neries. Susėdę svarstėme, ką veikti toliau, kai kažkas pasiūlė nueiti į Inkaro klubą.

SVEČIUOSE PAS MENININKUS

Atsidūrę prie klubo, kur vyko S. Žuko mokyklos auklėtinių uždaras vakaras, teko nusivilti, nes paprasčiausiai nenorėjo mūsų įleisti. Kontingentas buvo susirinkęs įvairus: menininkai, skulptoriai, pradedantys tapytojai bei menui prijaučiantys žmonės. Pasinaudojęs tuo, jog pažinojau klubo direktorių, vis dėlto patekome į vidų ir įsitaisėme prie kampe stovinčio staliuko. Nieko nelaukdamas, užsakiau gerų gėrimų bei skanių patiekalų. Grojo muzika, buvo

linksma ir gera. Užgrojus, mūsų draugas Pajacas iškvietė šokiui jam patikusią panelę, o mes pritardami jo skoniui, žiūrėjome, kaip jis, prisiglaudęs prie savo partnerės, kuždėjo kažką jai į ausį. Šokiui pasibaigus, Pajacas palydėjo panelę prie jos staliuko ir grįžo prie mūsų. Tuoju buvo pripildytos taurelės ir pasakytas audringas tostas apie meilę Pajaco garbei. Visi kvatojome ir linksminomės, o Pajacas akies krašteliu stebėjo, kaip jam patikusi gražuolė šoko su kitu. Prasidėjus naujam šokiui, Pajacas nedelsdamas nuskubėjo prie tos pačios merginos, kuri, su drauge stovėdama prie lango, kažką aptarinėjo. Priėjęs prie jų, jis linktelėjo galva savajai paneli, norėdamas iškvieisti ją šokiui, bet ji netikėtai tarė:

- Esi girtas, o aš nemėgstu šokti su girtais.

Pajacas, tai išgirdęs, iš pradžių nustebo, o po akimirkos įsiuto, kad kažkokia tai „menininkė“ neina su juo šokti ir, nieko nelaukęs, spyrė jai į riestą užpakaliuką. Staiga šalia jo atsirado du „menininkės“ draugai. Kilo triukšmas, santykių aiškinimasis, o aš, pamatęs, kad Pajacui gali būti riesta, atskubėjau gelbėti. Pribėgęs, stumtelėjau kaimiškos išvaizdos „skulptorių“ ir pasakiau, kad nurimtų kol nevėlu. Vos susilaikiau, neplojęs jam į ausį čia pat, salėje. Bet chamas irgi buvo ne iš baliųjų, nusileisti nenorėjo.

- Gerai,- sakau,- susitiksime lauke po šokių.

Tas palinksėjo galva ir nuėjo prie savo kompanijos. Atsisukęs pastebėjau, kad chamas kažką aiškina draugams, galva rodydamas mūsų staliuko link. Mes vėl linksminomės toliau ir beveik užmiršome šį konfliktą. Buvome savo „rajono“ valdose ir nerimauti nebuvo pagrindo. Ir dar dėl ko? Dėl kažkokių meniškos širdies chamukų?

Kai atsidūrėme gatvėje, iš karto pastebėjome būrelį „menininkų“, kurie be jokios abejonės, laukė mūsų. Pamatę mus, jie iš karto žengė mūsų grupelės link. Aš, viską supratęs, išokęs į priekį trenkiau žaibišką smūgį į žandikaulį storuliui, mano manymu, jų vadui, kuris be sąmonės nukrito draugams po kojomis, bet tuo pačiu metu smūgiai pasipylė iš visų pusių. Vos spėjau dangstyti rankomis, saugodamas galvą ir supratęs, kad tuoj mane suspardys, perbėgau į kitą gatvės pusę, kurioje stovėdami ant šaligatvio „Inkariukų“ chebra stebėjo mūsų lauką. Atsisukęs pamačiau, kad visi mano draugai gerai nukentėjo: kas gulėjo be sąmonės, kas valėsi

sukruvintus veidus.

Kaip sakiau, mes su draugais vadinomės „Marksiukų“ chebra, o „Kaziolas“ su savo vyrukais - „Inkariukais“. Buvo atvejis, kai vienas iš mūsų „Marksiukų“ buvo „pajungęs“ „Inkariukų“ vadą „Kaziolą“. Nuo to laiko mūsų chebra buvo laikoma stipriausia ir su „Inkariukais“ nei pykomės, nei kariavome.

Ir štai dabar, kritišku momentu, priėjau prie „Inkariukų“ ir sakau:

Bachūriukai, matote, kas darosi, chamai muša „slabadzianskus“. To dar nėra buvę! Atkeršykime jiems!

„Inkariukai“ sureagavo akimirksniu ir visi, pakeliui surinkdami mano draugus, nubėgo troleibuso sustojimo link. Jau pribėgę prie sustojimo, pamatėme į pravertas troleibuso duris paniškai lipančius mūsų skriaudėjus. Mūsų buvo gana daug, gal kokia penkiasdešimt ir, matęs šį vaizdą iš šono, galėjai pagalvoti, kad vyksta karas. Troleibuso durys užsikimšo, o mes pliekėme chamus kas kaip galėjo ir sugebėjo. Kilo didžiulis triukšmas, aidėjo riksmas ir dejonės. Jau į nuvažiuojantį troleibusą kažkas paleido akmenį ir kaip paskui girdėjau, lyg tai kažką sužeidė.

Po kelių dienų, šiek tiek namuose apsigydytus žaizdas, sėdėjome su draugu Haltu kieme nežinodami, ką veikti. Tuo metu į kiemą išėjo tėvas ir, pamatęs mus, sako:

- Na, jaunimas, norit užsidirbti 100 rublių?

- Aišku, norime,- atsiliepėme mes.

- Gerai,- sako tėvas,- bet turėsite laikytis mano sąlygų. Matote aną priestatą? Viduje yra paslėpta tarp daiktų šimtas rublių. Ojūs, apžiūrėję kiekvieną daiktą ir neradę pinigų, tą daiktą paduodale man. Sutariam?

Mes aišku, sutikome ir puolėme į medinį priestatą, nes 100 rublių anais laikais buvo dideli pinigai, (žengė į vidų, pamatėme, kad tų daiktų neperdaugiausia. Kampe stovėjo šluota, dvi kėdės, mažas staliukas, keptuvė, pora puodukų ir keletą lėkščių. Pirmiausia apžiūrėjome šluotą ir, nieko neradę, pro duris padavėme tėvui. Keptuvė iš viso nebuvo verta dėmesio. Taip daiktas po daikto, perleistas per mano ir Halto rankas, atsidūrė prie tėvo kojų, bet paslėptų pinigų taip ir neradome.

Tėvas gerai nusikeikęs, juokėsi net susirietęs ir, paėmęs į rankas keptuvę, dar labiau springo iš juoko. Kiek apsiraminęs, nagu pakrapštė keptuvės kotą ir pro galinę koto skylutę ištraukė į ritinėlį susuktą šimtą rublių. Keptuvė buvo juoda ir meistriškai suodžiais užlipdyta slėptuvė, kurioje ir buvo paslėpti pinigai. Greičiausiai, tuos pinigus tėvas slėpdavo nuo mamos.

Stovėjome su Haltu ir taip pat juokėmės. Nieko nepadarysi, mes įvykdėme sąlygas, bet per aplaidumą pinigų neradome.

PASIMATYMAS SU ALKSNIU

Dar po kelių dienų, man būnant vėl namuose, atvažiavo Požėlos rajono kriminalistas Alksnys. Pagalvojau, kas čia gali taip anksti belstis? Juk dar tik penkios ryto, o iš draugų tokiu metu tikrai nieko nelaukiau. Alksnį aš pažinojau nuo mokyklos laikų, todėl iškišęs galvą pro antrojo aukšto langą, šūktelėjau, kad tėvo nėra namuose.

- Ne, ne — atsiliepė Alksnys,- tėvo man nereikia. Man reikalingas tu, Henyte.

„Hm",- galvoju,- ir ko tas „mentas" gali norėti? Kam aš jam reikalingas?

Greitai apsirengęs, nusileidau į apačią, maniau, pakalbėsiu ir tegul važiuoja sau. Bet tam nebuvo lemta, vos tik išėjau į gatvę, iš už kampo išlindo „mentų" bukanosis „uazikas" ir sustojo prie mūsų namo. Alksnys pasodino mane į sulaikytiesiems skirtą narvą ir pajudėjome iš vietos. Galvoje sukosi košmariškos mintys, nejaugi vėl viskas kartojasi iš naujo? Kas, kur, kaip??? Kur mane veža? Mintyse prabėgo kelių dienų įvykiai, bet nieko neprisiminiau, už ką mane galėtų vežti į miliciją. Nuotaika subliūško kaip balionas ir vis dar negalėjau susitaikyti su ta mintimi, kad vėl sėdžiu „mentų" mašinoje, kad mane veža, velnias žino už ką ir kur?! „Uazikas" urgzdamas lėkė senamiesčio gatvėmis ir, padaręs staigų posūkį sustojo prie Požėlos raj. milicijos poskyrio. „Mentai", paėmęs mane už rankų, palydėjo į budinčiąją dalį, kurioje, sukdamas rankoje raktus, sėdėjo jaunas milicininkas. Pamatęs Alksnį, pašoko iš savo vietos ir žengė mūsų link. Alksnis, galvos linktelėjimu, parodė milicininkui,

kad atidarytų „boksiką", į kuriuos uždarydavo atvežtuosius į poskyrį. Man įžengus į „boksiką", už nugaros užsitrenkė durys. Stovėjau praradęs amą, negalėdamas susitaikyti su mintimi, kad vėl esu šioje dvokiančioje skylėje, kad vėl kvėpuoju prakaitu ir šlapimu prasmirdusiu oru. Mintyse kirbėjo mintis, kad viskas susitvarkys, išsiaiškins kas kur ir mane vėl išleis. Taip slegiamas sunkių, varginančių minčių pralaukiau iki devynių valandų ryto. Tarpduryje pasirodė uždusęs Alksnys. Plačiai išsišiepęs, liepė išeiti ir, kaip kokiam geram draugui, paplojęs per petį, pakvietė užėti į antrą aukštą. Užlipęs į viršų, nusistebėjau, iš kur tiek daug žmonių iš pačio ryto? Priartėjus mums prie kabineto, staiga visi nutilo ir liovėsi šurmuliavę. Visi, kaip vienas, sužiuro į mane. Iš karto pajaučiau kažką negero. Širdis pradėjo smarkiau plakti, bet dingti nebebuvo kur, tad plačiai nusišypsojęs prie durų laukiančiai publikai, žengiau į Alksnio kabinetą. Alksnys iš stalčiaus ištraukė baltą popieriaus lapą ir numetė ant stalo. Patogiai įsitaisęs savo soste, tarė:

- Hėnyte, ką ten prisidirbai prie „Inkaro". Rašyk pasiaiškinimą, išklok tiesą ir drožk sau namo.

Išgirdęs šiuos žodžius, apstulbau ir tik dabar, stovėdamas šiame kabinete, žaibiškai prisiminiau „karo mūšį" prie „Inkaro". Patraukęs pečiais ir kaip pirma, taip ir dabar prisiminiau tėvo žodžius:

- Sūnau, niekada neprisipažink „mentams" ką nors padaręs!

Tad, nustatęs kvailą veido išraišką, tariu Alksniui:

- Viršininke, nesuprantu, kuo mane kaltinate.

- Tu čia proto man neknisk,- ištare Alksnys,- Rašyk, Hėnyte, kad sukėlei prie „Inkaro" klubo muštynes ir pats jose dalyvavai, tokiu atveju gausi penkiolika parų arešto ir būsi laisvas, o jei ne, kelsime baudžiamąją bylą už chuliganizmą.

„Na-galvoju",- „nori mane Alksnys „prigauti", kaip kokį žąsiną". Nieko nebus ir tuoj pat galvoje vėl nuskambėjo tėvo pamokslas - neprisipažink!.

Atsidusęs ir žiūrėdamas kažkur pro langą, sakau:

- Viršininke, aš iš viso neatsimenu, kada paskutinį kartą buvau „Inkaro" klube.

- O kur buvai lygiai prieš savaitę, penktadienio vakare?
- Kur buvau? Sėdėjau „Virgalėje“, šventėme gimtadienį pas draugo draugą, atvažiuavusį iš Klaipėdos. „Inkare“ manęs tikrai nebuvo.

Alksnys, pagalvojęs, sumurmėjo:

- Kaip nori, Hėnyte, reikalas tavo - ir atsikosėjęs, atsistojo.

Trumpam išėjęs į koridorių ir, matyt, pamokinęs publiką, kaip kalbėti, sugrįžo į kabinetą, bet ne vienas - su savimi atsivedė du chamus. Iš išvaizdos buvo matyti, kad visą gyvenimą arė žemę, po to nusipirko „žigulius“ ir atvažiavo mokintis į Kauną. Bet, kad ir kaip stengėsi maskuotis, iš kelnų kišenių styrojo plūgo rankenos.

- Na, tai kas tave mušė?- paklausė Alksnys.

Kabinete, išskyrus manęs, nieko nebuvo, tad stora kiaulė, rodydamas į mane pirštu, išlemeno:

- Jis.

Tuoį patį poklabinį įsikišo antrasis plūgo brolis:

- Taip, taip, viršininke, jis smogė Benui, o mes puolėme ginti savo draugą. Po to, prie troleibuso sustojimo, jis su draugais mus pasivijęs, stipriai sumušė, dar ir dabar žandikauliai skauda.

Ir, lyg demonstruodamas savo kaimietišką charakterį, kaip gaidys pasipūtęs, žengė prie manęs.

Turbūt, kolūkietis norėjo man smogti arba išprovokuoti mane, tiesiog čia kabinete, bet aš, sukandęs dantis, susilaikiau ir nusišypsojęs, tarčiau:

- Broli, aš musės nepajėgčiau nuskriausti, nekalbant apie tave, tokį storą begemotą.

Čia tuoį patį įsikišo Alksnys ir vadinamus nukentėjusiuosius, išvedė į koridorių.

Paskui vienas po kito ėjo vyrai ir kelios moterys. Visi jie rodė pirštu į mane ir, kai ši kvaile procedūra pagaliau baigėsi, tiek aš, tiek kriminalistas Alksnys, buvome pavargę.

- Na ką, Hėnyte, kaip pats matai, nukentėjusiųjų yra 30 žmonių, visi jis parašė ant tavęs pareiškimus, be to, 18 žmonių paliudijo, kad matė, kaip tu su draugais juos mušei ir spardei. Šaukštai po pietų, Hėnyte, teks važiuoti į valdybą, uždarysime tave kol kas į KPZ, o toliau spręs tardymas ir teismas, taip kad, Hėnyte, kaip

sako rusai: „nepominaj lichom“ („neminėk bloguoju“). Norėjosi rėkti, sudraskyti jį į gabalus, kad neliktų jo nei kvapo ant šios žemės, bet vidinis balsas šnibždėjo: laikykis, Hėnyte, laikykis!

KKK

Nepraėjo nė pusvalandis ir jau leidausi laiptais į Valdybos rūsius. Keista, bet tokio jausmo, kurį jaučiau patekęs čia pirmą kartą, nebejaučiau. Dabar ėjau šaltai nusiteikęs ir iki smulkmenų žinantis, kas vyks toliau. Viskas buvo savo vietose. Nuo to laiko, kai lankiausi čia, niekas nepasikeitė, viskas buvo po senovei ir, kai priėjome prie budinčiojo stalelio, šis sumurmėjo:

- A, Hėnyte, vėl čia?

- Taip, viršaiti, vėl aš čia! Įvyko klaida, nesusipratimas, greitai vėl paleis. .

„Mentas“ nusijuokė ir kažką brūkštelėjęs žurnale, liepė dėti ant stalo visus asmeninius daiktus. Nusisegęs grandinėlę ir laikrodį, padėjau ant stalo.

- Viskas?- paklausė „mentas“?

- Taip, viskas,- atsakiau.

Davęs pasirašyti, šalia stovinčiam mentui liepė mane uždaryti į 10 kambarą.

Įžengęs iš ryškiai apšviesto koridoriaus, sustojau vos peržengęs slenkstį. Šiek tiek apsipratęs, kampe išžiūrėjau sėdintį seneliuką kuris kažką dėliojo ant narų. Vaizdas iš tolo buvo kraupus, nes senio išvaizda buvo tokia, lyg ten sėdėtų koks šikšnosparnis, balta plaukų kupeta, ausys atlėpusios į šonus ir stačios. Lyg ir nematydamas manęs, pravėręs bedantę burną kikenų, velnias žino iš ko. Priėjęs arčiau, pamačiau, kad jis vienas pats su savimi žaidžia šachmatais, o patys šachmatai buvo nulipdyti iš duonos. Senukas, matyt, aplošęs įsivaizduojamą priešininką dar kartą garsiai sukikeno ir ranka nubraukė šachmatus nuo ant narų nubraižytos lentos.

„Taip“, - pagalvojau aš, - Šitokio gamtos stebuklo laisvėje nepamatysi niekur. Tik čia ir tik Kauno KKK, pirmą kartą savo gyvenime pamačiau nemirtingąjį Kaščėją, kurį buvau matęs multiplikaciniame filmuke „Varlė karalienė“.

- Na, sveikas žmogau, ar priimsi į svečius?- juokdamasis paklausiau.

- Sveikas, sveikas, sūnau, jei jau užėjai, tai ir būk, vietos visiems užteks. Užei,- vėl pakartojo senis, nes tuoj iškeliausiu į aną pasaulį, o tau vienam čia bus liūdna,- ir garsiai sukikeno savo plačia bedantę burna.

„Taip",- pagalvojau - „na, ir senis, velnių priėdęs. Ką gi, vis linksmiau bus gyventi!"

Kai susipažinome arčiau, leisdami dviese ilgas dienas ir vakarus, senis atvėrė širdį. Pasirodo, žmogelis niekada iki šiol nebuvo teistas, gyveno su žmona, augindami vienturtį sūnelį. Po sunkios ligos palaidojęs mirusią žmoną, su sūnumi liko dviese. Ir štai, kai sūnus suaugo, tėvas už rūpestį susilaukė iš sūnaus nepelnyto atlygio. Senis gyveno iš varganos pensijos, iš kurios išlaikė ir sūnų. Pastarasis įklimpęs į alkoholio liūną, niekur nedirbo ir valkatavo. Kuo daugiau sūnus gėrė, tuo blogiau darėsi senukui. Sūnus ėmė reikalauti pinigų, o kai negaudavo, išversdavo visą butą, jų ieškodamas. Senukas ir tai dar būtų iškentęs, bet kartą, sūnui nedavęs reikalaujamų pinigų, nuo sūnaus užsidirbo smūgį į veidą. Taip kartojo dar pora kartų, bet kai eilinį kartą, abstinencijos būsenoje sūnus pareikalavo pinigų ir jų negavęs, smogė tėvui į veidą, senuko nervai nebeatlaikė. Nežinia iš kur, pagriebęs peilį, senukas, sėdinčiam ant kėdės sūnui, sudavė kelis smūgius iš viršaus. Peilio ašmenys stipriai sužalojo sūnaus veidą.

Išklausęs senuko pasakojimo, tikrai jo gailėjausi. Nejaugi žmogus visą gyvenimą sunkiai dirbo, vargo ir susilaukė senatvėje tokio atpildo? Ir nuo ko, nuo savo sūnaus?! Niekada nenorėčiau to išgyventi.

Senukui pateikė kaltinimus pagal III str., t. y. už sunkų kūno sužalojimą. Nežinau, kokia bausmė jį nubaudė sovietinė „teisėtvara", nes mane po dviejų savaitių vėl etapavo į Lukiškių kalėjimą.

PEŠTYNĖS LUKIŠKIŲ KALĖJIME

Važiudamas pilname kalinių prigrūstame vagone, jaučiausi kaip senbuvis, niekas manęs nebestebino ir nebedomino, nes iki

smulkmenų žinojau visą maršruto tvarką, o atvykęs į Lukiškių kalėjimo etapinę kamerą, nieko naujo nepatiria. Kaliniai, kaip ir visada užė kaip bičių avilys: kas virė čefyrą, kas nurenginėjo koki prasikaltusį kalinį, aiškinosi santykius, o kampe susispietę keturi draugai, šaukšto kotu bandė supjaustyti lašinių paltį. Kitas lupo svogūno galvutę, purvinomis panagėmis stengdamas užkabinti svogūno lukštą. Stebėdamas visą tą kalėjimo bruzdėjimą stengiausi ir pats ištraukti į kokią veiklą, kad greičiau praeitų tos kelios valandos, kol skirstys po karantino kameras. Ištraukęs iš kišenės saldainių, pasiūliau kaimynui, sėdinčiam šalia manęs. Mums bekalbant, „mentas" pradėjo vesti daiktų patikrinimui, po to - karantiną. Kameroje jau sėdėjo penki žmonės iš Marijampolės, anais laikais vadinamu Kapsuko miestu.. Užėjus mūsų kauniečių penketui, visi susigūžė ir nutilo. Kamera buvo skirta 6 žmonėms, o mus sugrūdo 10.

Nuo seno kapsukiečiai paniškai bijodavo kauniečių. Taip buvo ir šį kartą. Ant lovos sėdėjęs kapsukietis, pamatęs mus, iš karto atsistojo ir užleido man vietą pirmame gulto aukšte.

- Sėskis,- sako,- aš jau seniai čia, esu pailsėjęs, o jūs po kelionės pavargę.

Pašaliniam žmogui šis pasiūlymas atrodytų mandagus, bet šuo čia pakastas visai kitur. Žiūrint zeko akimis, kapsukietis padarė taktinį suktą manevrą t. y. pats užleido man vietą nes greitai suvokė, jog bus išmestas. Tad kam būti išmestam iš gultų ir likti „žėrtvos" vietoje, jei gali pasiūlyti atsigulti pavargusiam žmogui ir likti normaliu zeku? Tais, sunkiais rusų kalinimo laikais, kalėjimuose turėjai pilna ta žodžio prasme išgyventi ir nesuteršti gero vardo tarp bachūrų, o tai atlaikydavo ne visi. Reiktų būti savimi pasitikinčiu, turėti gerą vardą, turėti pažįstamų senų kalinių tarpe ir, kas be ko, privalėjai būti apsukrus, kaip fėkiras ir slidus, kaip ungurys. Paimkim, kad ir tą kapsukietį. Jis gudriai išlaviravo ir išsisuko iš keblios padėties. Silpniesni kaliniai būdavo greitai „nuleidžiami" į žemesnes kastas. Kas iki „ducho", kurie skalbdavo rūbus, plaudavo grindis ir šveisdavo „parašas". O jei, neduok Dieve, į kamerą pakliūdavo „ožys", tai iš vargšo naminio „ožiuo" greitai tapdavo naminiu paukščiu skiauterėtu „gaidžiu", kuris tenkindavo senų zekų seksualinius

poreikius, tiek oraliniu, tiek analiniu būdu.

Padėkojęs „kapsui“ už svetingumą, pasitiesiau ant šaltos metalinės skardos rusišką šimtasiūlę, o vietoje pagalvės - padėjau krepšį su daiktais. Nakčiai gal pavyks įsitaisyti geresnį guolį, bet dabar, kol visi įsikurs, kas kur, norėjosi pailsėti ištisus kojas. Pokalbis su marijampoliečiais nesimezgė, visi tylėjo, kaip žemę pardavę, nors aš asmeniškai nebuvau prieš juos nusiteikęs. Man svarbiausia buvo tai, kad zekas nebūtų „mentų“ informatorius. O iš kur žmogus - iš kaimo ar iš miesto, man buvo nesvarbu. Bet tokia nuomonė buvo tik mano. Kiti kaliniai iš Kauno, Klaipėdos ar Vilniaus, skriausdavo kaimiečius ir atvirai iš jų tyčiojosi. Iš jų naivumo, bejėgiškumo ir nemokėjimo apsiginti. Jei jau kartą kalinys nusileido kitam kaliniui, tada jis vargs tiek, kiek kartų sėdės kalėjime. Jei jau kartą gausi „ducho“ statusą, tai ir po dešimties metų, pakliuvęs į kalėjimą juo būsi. Nulėpti neįmanoma, nes kalėjimo „paštas“ dirba geriau už bet kokį telegrafą laisvėje.

Po užsitęsios tylos, pirmas prabilo man pasiūlęs lovą kapsukietis. Prisitraukęs prie savęs didžiulį krepšį, garsiai pasiūlė:

- Bachūrai, jūs po kelionės, gal norite ko nors užvalgyti?

Kauniečių, žinoma, raginti nereikėjo. Tuoju ant vienos lovos buvo paruoštas „stalas“, ant kurios kapsukietis dėliojo maisto gėrybes, ištrauktas iš krepšio. Visi sočiai pavalgę pasikeisdami ir užleisdami vienas kitam lovas, sulaukėme ryto. Nuotaikos truputį pagerėjo, nes po pietų, apie trečią valandą, išskirstys po kameras, kurios po šios karantino skylės atrodo kaip viešbučio kambariai, kuriuose yra stori čiužiniai (jei duodi kaptiorui pakelį cigarečių) ir gali žmoniškai nusiprausti.

Koridoriuje pasigirdo aliuminių dubenėlių barškesys, o tai reiškė, kad artėja pietų metas. Vienas kaunietis, berods iš Aleksoto, riktelėjo kapsukiečiams:

- Ką čia mes valgysime tą „balandą“, gal turite kokio kumpio ar dešros „chamskos“?

Po šio klausimo, tas pats kapsukietis, ėmė knistis savo krepšyje, ieškodamas maisto, bet vyrukas iš Aleksoto jį sustabdė, sakdamas:

- Neieškok, draugeli, nejaugi tavo žemiečiai nieko valgomo

neturi?

Visi kapsukiečiai papurtė galvomis, duodami suprasti, kad jie „tušti“ ir nieko neturi.

- Na, jei taip, tai nieko nepadarys: būkit tokie malonūs ir pradarykite savo „baūlus“, t. y. krepšius. Du kapsukiečiai, nieko nelaukdami, parodė savo krepšių turinį, o trečiasis, susigūžęs, tylėjo, šaudydamas akimis, lyg ieškodamas užtarimo. Bet buvo jau vėlu. Visi kaliniai suprato, kad šis žmogelis gyvenimą jau susigadino. Kaunietis mikliai atidarė „kapso“ krepšį, iš kurio ėmė traukti, o Dieve, dėžutes juodųjų ikų, kurios tais laikais turėjo didžiulę paklausą.

- Oho - nusistebėjo mano žemietis ir toliau traukė iš krepšio agurkus, pomidorus, pagaliau į dienos šviesą išvilko didžiulę rūkytą lašinių paltį. - Viskas aišku, - sumurmėjo kaunietis ir galingu kojos smūgiu spyrė „kapsui“ į kaktą.

Šis, spjauydamas kraujais, rėkė ir ėmė maldauti:

- Vyrai, nereikia, aš nenorėjau, aš, aš, aš... Jį nutildė kitų kalinių smūgiai, o kai šiek tiek atsigavo po patirto nuotykio, jo krepšio turinys jau gulėjo ant „stalo“. Kaunietis lygiomis dalimis padalijo maistą visiems kaliniams, išskyrus kapsukietį. Jam buvo sugrąžintas lik tuščias krepšys. Ir tai buvo teisingas sprendimas, ir aš tam pritariau. Ne aš sugalvojau kalinių taisykles, ne aš jas ir sulaužysiu, o laikytis jų privalo visi. Į kamerą sugrįžęs naujokas, visada privalėdavo pasidalinti maistu, nors pavaišinti kalinius. Bet, neduok Dieve, slėpdavo ir meluodavo, jog nieko neturi, tadajam „mišios“, gaudavo į kuprą ir netekdavo visko. Ne tik maisto, bet „iššokdavo“ iš batų, kelnų, striukės. Štai tokia buvo anuometinė tikrovė.

[pusėjus pusiaudieniui, jau spvėjome antrojo korpuso koridoriuje, kur zekas kaptioras dalino čiužinius ir patalynę. Tas velnias buvo gudrus. Vos tik priėjau prie jo, manęs paklausė:

- Gal reikia gero čiužinio?

Ir arkliui būtų buvę aišku, kad reikia. Viską supratęs padaviau jam „Regatos“ pakelį cigarečių, o už tai gavau storą naują čiužinį, kai tuo tarpu kitiems atiteko purvini ir nešvarūs, ant kurių, turbūt, numirė ne vienas „žėkelis“. Gavęs valdišką patalynę ir pagriebęs naują čiužinį, lydimas „mento“, pakilau į trečiąją aukštą. Per kameros langą matėsi kalėjimo kiemo dalis ir mechaninis keltuvas,

prie kurio dirbo kalėjimo pažiba - „krytnikai“, t. y. nuteistieji bausmė, atlikti kalėjimo režimo sąlygomis. Arba tie nuteistieji, kurie iš lagerių, už blogą elgesį, būdavo teisimų pterteisiami bausmė atlikti kalėjime. „Krytnikai“, skirtingai nei mes, tardomieji, iš kamerų būdavo išvedami į darbo sektorius, kur gamindavo įvairią produkciją: dviračių ratus, kuriuos siųsdavo į Šiaulių dviračių gamyklą, Vilniaus „Elfos“ magnetofonų gamykla pristatydavo juostinių magnetofonų korpusus, o kaliniai, aptraukę juos medžio imitacijos lipnia juosta, grąžindavo atgal į gamyklą, kur jau iki galo pagamindavo juostinį „magą“. Be šios produkcijos, kaliniai darė lygintuvams šakutes, rozetes, lituodavo įvairiems kabeliams sujungimo galvutes. Taip pat, buvo ir mažas medžio apdirbimo cechų, kur darydavo vaikų darželiams mažas kėdutes. Rusų laikais, visi kaliniai privalėjo dirbti, už tai gaudavo kažkokius pinigus ir turėdavo galimybę apsipreškinti kalėjimo parduotuvėje.

Kameros kontingentas, į kurią pakliuvau, man nepatiko. Visi sėdėjo užsisklendę savo kiaušyje, apie kažką mąstydami. Gerai, kad po savaitės žmonės pasikeitė: kas išvažiavo etapu, kas išėjo į laisvę. O vakare, po gydymosi kalėjimo ligoninėje, į mūsų kamerą pervedė seną zeką, kuris, atsėdėjęs 20 metų, vėl papuolė už stambią aferą.

Kitą dieną, pas mus patalpino du jaunos bachūriukus, kuriems tik ir terūpėjo šokiai, dainos, estrada. Mažai pergyveno dėl savų likimų ir gyveno prisiminimais, juokindami visą kamerą. Laikas bėgo nepastebimai ir greitai, net nepajaučiau, kaip prabėgo pora savaitžių.

PASIMATYMAS SU MAMA

Į pasimatymą pas mane atvažiavo mama. Pats pasimatymas Lukiškių kalėjime nekoks: mamą mačiau tik per smulkiai supintas groteles, o pro mažą apatinį tarpelį - galėjau pasivaišinti mamos atvežtu maistu. Guodžiau mamą, kaip įmanydamas, kad nepergyventų ir nesinervuotų. Na, bet ir mama nesnaudė, lakstė po įvairias instancijas, bandydama palengvinti sūnaus dalį. Pasimatymas

baigėsi greitai, nespėjome vienas kitam visko išsipasakoti. Grįžęs į kamerą, prisiminiau, kad nepasakiau to ir ano. Išvažiudama mama, kalėjimo buhalterijoje paliko man pinigų, kad galėčiau nusipirkti maisto. Sekančią dieną parašiau pareiškimą, kokių maisto produktų pageidauju ir padaviau būdinčiajam „mentui“. Po pietų, per langelį, jau priiminėjau iš „muchamoro“ rankų prekes. Jis atnešė saldinių, kondensuoto pieno, konservų, obuolių džemo, kameros draugams - cigarečių, nors pats nerūčiau. Jie buvo dėkingi. Šiaip jau kaliniai cigarečių nuorūkų niekada neišmesdavo ir dėdavo jas į tam skirtą popierinę dėžutę. Kai baigdavosi cigaretės, griebdavo lukštenti „kancarus“. Dvokiantį tabaką susukdavo į laikraščio skiautes ir rūkydavo. Man ši kancarų smarvė nusibodo iki šlykštumo. Liepdavau eiti rūkyti prie atviro lango, o kai kameroje būdavo cigarečių - lyg ir oras pasidarydavo švaresnis.

Per vakarienę iškilo problema, kaip atidaryti skardinę indą su džemu. Nei peilio, nei užštrinto gelžgalio kameroje nebuvo. Senas zekas, išsidrėbęs lovoje, garsiai juokėsi ir laukė, kaip su šia problema susidoros nepatyręs jaunimas. Pagaliau senis garsiai, kaip arklys, nusižvengęs, paėmė obuolių džemą. Švystelėjęs iki lubų ir vėl pagavęs tarė:

- Mokinkitės, jaunimas, kol aš dar čia!

Tada atsiklaupė ant kelių, padėjo ant grindų indą su džemu ir, sugriebęs abiejomis rankomis, ėmė šlifuoti į betonines grindis. Po penkiolikos minučių džemas atidarytas stovėjo ant stalo. Atidaryta buvo taip profesionaliai, lygiai lygiai, gražiai, lyg koku skustuvu būtų nupjauta. Visi kaliniai, kaip kokiam cirkui šou, plojo rankomis, girdami seną kalinį, o šis išsiviepęs iš pasitenkinimo nuo pagyrų, aliuminio šaukšto kotu pjaustė juodą duoną. Ant supjaustytų duonos riekių, kaip koki molį, tepė obuolių kietą džemą. Vakarop nuo šio „baliaus“ man ir dar dviems kameros draugams pakilo rūgštingumas, graužė rėmuo. Matyt, juoda forminė duona su obuolių džemu nepatiko skrandžiui ir šis dabar ėmė streikuoti. Kameroje nebuvo jokių vaistų kurie muštų rūgštingumą, bet ir čia, mus išgelbėjo senas kalėjimo „kamštis“. Tiesa, jo receptu aš nepasinaudojau, bet draugams gydymas padėjo ir rūgštingumą kaip ranka nuėmė. „Gydė“ jis taip: liepė visiems užsirūkyti po cigaretę, o pelenus nukrėsti į

tuščią degtukų dėžutę. Gautą „produkciją“ visiems padalino po lygiai ir pelenus liepė praryti, užsigeriant vandeniu. Draugai taip ir padarė. Rūgštingumas dingo iškart, lyg ir nebūtų jo buvę. Pelenų aš nevalgiau, tad senolis pasiūlė man rusiškos „Buratino“ dantų pastos. Sako, patrauk truputį iš „tiūbiko“ ir užsigerk. Aš taip ir padariau. Rezultatas buvo puikus - rūgštingumo lyg nebūta! Žodžiu, su seniu kameroje liūdna nebuvo. Apie kalėjimus jis žinojo viską ko nežinojo jauni kaliniai, tad jo patarimai mums išėjo į naudą.

Laiką leidome nenuobodžiai, žaidėme šachmatais, šaškėmis, o kai kameros draugai, susėdę aplink stalą, pliekdavo domino, aš, prisitrupinęs duonos, šerdavau karvelius, nutūpusius ant palangės. Priskrisdavo jų galybė, net mušdavosi dėl vietos.

Laikas bėgo ir atėjo metas, kada mane vėl išvežė į Kauną susipažinti su byla, o grįžęs, po mėnesio, gavau atspausdintą kaltinamąją išvadą. Tada sėdėjau pirmojo korpuso antrajame aukšte ir kalėjimo „paštu“ sužinojau, kad antrajame korpuse sėdi mano brolis Mėka, bet pasimatyti nebuvo įmanoma. Be to, vėl buvau išgąsbentas į Kauno KKK, nes po savaitės turėjo įvykti mano teismas. Kaip sako kaliniai, išvykau pasiimti „algos“.

ŠVENTOS KALĖDOS KAUNO KKK

Atvykus į Kauno KKK, mane uždarė į 20 kamerą kurioje jau buvo mano draugai. Kameroje sėdėjo vaikystės draugas „Haltas“, „Žagrė“, „Ganusia“, „Mongolas“ ir dar vienas nepažįstamasis. Man įžengus į „chatą“, kilo didelis sujudimas. Atsitiktinumo dėka, susiliko geri draugai, tad iš laimės spaudėme vienas kitam rankas, perrėkdami vienas kitą „Haltas“ į valdiškus namus papuolė už chuliganizmą o „Žagrė“- už kažkokią vagystę, „Ganusia“, kuri taip pat gerai pažinojau, sėdėjo už „gauruotą seifą“, t. y. už kaimynės išprieštaravimą. Jis pasakojo, kad pati davė įmerkti „linksmakotį“ į „rašalinę“, o po to parašė pareiškimą. Matyt, blogai pamylėjo ar tokiu būdu manė išvilioti pinigų, velnią ten tas bobas supaisysis! Na, o „Mongolas“ Rimas sėdėjo už tai, kad senamiesčio čigonai susimokėtų už gryną Kauno orą. Bet šiems nesutikus, „Mongolas“ „pasiskolino“ jų turtą ir negrąžino, o šie - šast- ir pareiškimą suraitė.

Būnant KKK, sulaukėme ir šv. Kalėdų, visiems, tiek man, tiek likusiems draugams, tėvai švenčių proga padarė maisto krepšius, taip, kad gėrybių buvo prikrauta pilna palangė. Kai aš perlaužiau per pusę rūkytą dešrą- ištraukiau mažą „pakeluką“, kuriame buvo 200 rublių. Šį maisto siuntinį gavau nuo laisvėje esančių draugų, už ką jiems tuo momentu buvau labai dėkingas. Nieko nelaukęs, padaužiau į kameros duris ir pasikviečiau budintį „mentą“. Šis, atidaręs langelį, paklausė, ko noriu? Pasakiau, kad nieko ypalingo ir pavaišinau jį apelsinais. Kiek paplepėjus, įbrukau jam į delną 100 rublių ir pasakiau, kad neblogai būtų „ugninis vanduo“. „Mentas“ linktelėjo ir uždarė langelį. Tada Kaune jau buvau nuskambėjęs ir „mentai“, prisiklausę būtų ir nebūtų dalykų, mane gerbė, gal iš baimės, o gal už dar ką nors. Čia budintys „mentai“ meldė Dievą, kad tik mūsų kameroje būtų ramu, kad nebūtų jokių nesusipratimų. Už pinigų galėjo padaryti viską.

Artėjant šv. Kalėdų vakarui, kada pasikeitė pamaina ir buvome išvesti į tualetą su savimi pasiėmiau ir špižinį virdulį - „čiainiką“, kurį padėjau ant kriauklės. Atlikę gamtos reikalus ir iki pusės nusiprausę šaltu vandeniu, sugrįžome į kamerą. Palaukęs penkias minutes, pabeldžiau į duris. Atsidarė langelis ir pasirodė tas pats „mentas“, kurį vaišinau apelsinais.

- Viršininke,- sakau,- mes prausykloje pamiršome „čiainiką“ su vandeniu, paduok, jei gali.

- Gerai - sako „mentas“ ir nuėjo, užtrenkęs langelį.

Po maždaug dešimties minučių sugrįžo ir, atidaręs langelį, specialiai garsiai, kad girdėtų kitos kameros užrėkė:

- Imkit savo „čiainiką“ ir daugiau nepalikinėkite, greitai ir galvas pamiršite prausykloje!

Taip taręs, padavė mūsų „čiainiką“ ir užtrenkęs langelį, švilpaudamas nuėjo. Atsargiai, kad neišlaistyčiau iki kraštų pripiltą virdulį, padėjau ant narų.

Virdulys buvo pilnutis pilnutėlis pripiltas valstybinės degtinės. Draugai, pritilę iš susijaudinimo, trynė rankomis, o kiti jau ruošė šventinį stalą, traukdami nuo palangės dešras ir kumpius. Patiesę laikraštį, o ant jo naują didelį rankšluostį, padarėme gana gerą šiomis sąlygomis stalą. Kaip indėnai aplink laužą sukryžiaivę po savimi

kojas, sėdėjome prie šv. Kalėdų „stalo“. Kamara jau buvome „išpuošę“ iš žurnalų iškarpytomis žvaigždutėmis, o iš popierinių juostų, sujungėjų galus, padarėme įvairiaspalves girliandas. Tokioje prieblandoje „žvaigždutės“, pakabintos ant lubų, atrodė išpūdingai. Bet pats faktas, kad šv. Kalėdas sutinkame draugų rate ir dar prie tokio stalo, kėlė daugiau džiaugsmo. Kameroje, išskyrus aliuminio valdiško puoduko, nieko nebuvo, tad mes, kaip kokie „sibiriokai“, degtinę pylėme į šį indą ir, keldami tostus už likusiųjų laisvėje šeimų ir draugų laimę, leidome ratu. Jau po antrosios „taurės“, draugų liežuviai atsipalaidavo, vienas kitą perrėkdamis pasakojo įvairiausias istorijas iš audringo gyvenimo laisvėje. Aš, gulėdamas ant narų ir valgydamas šokoladinius saldinius, palaikiau draugų pokalbį, papasakodamas įdomesnius epizodus iš gyvenimo anapus sienų, švenčių proga išgėriau tik vieną puoduko „dozę“, nes apskritai alkoholio nemėgau ir buvau blaivininkas. Kad ir kaip draugai siūlė išgerti, jiems tai nepavyko, o gerti tiesiog nenorėjau. Aplamai nuo išgerto alkoholio niekada nesijaučiau gerai ir jokio ten „kaifo“ nejausdavau. Mano nuomone, šimtą kartų geriau suvalgyti kokį vaisių, saldinių ar šiaip kokį desertą, nuo kurio tikrai pagauni „kaifą“. Jau paryčiui, kai pagaliau virdulys ištuštėjo, „Haltas“, varvindamas paskutinius lašus ir pasakęs audringą tostą mūsų visų labai ir gerovei, pasigardžiuodamas išgėrė paskutinę degtinę ir užkando lašinių gabaliuką. Po to dar tęsėsi pokalbis, bet aš, jau snūduriuodamas, mažai ką ir besupratau, nes šnapsas savo davė. Gerai apspangę ir svirduliuodami ėmė ruošti miegui, o kai sukrito ant narų, visi alei vieno knarkė, kaip garvežiai. Tuom baigėsi šv. Kalėdos, po kurių turėjo įvykti mano teismas. Išaušus dienos, jau nuo šešių ryto buvau ant kojų. Buvau paprašęs „mento“ anksčiau, nei priklausau, išvesti į prausyklą, kur apsiprausęs ir nusiskutęs kelis plaukus barzdos, sugrįžau į kamara.

ANTRASIS TEISMAS

Po rytinės pamainos, aš jau kračiausi „varanoke“, kuris lėkė Kauno gatvėmis teismo rūmų link. Vos įžengęs į teismo salę, kur turėjo spręsti mano likimas apstulbau iš nuostabos. Tiek žmonių

teismo salėje dar nebuvo matęs, atrodo, kad čia vyksta ne teismas, o prezidento inauguracija. Salė užė, kaip naminių bičių avilys ir tik į salę įėjus teismo sekretorei, visi užsičiaupė. Atokiau nuo mūsų, sėdėjo mama, tėvas, keli mūsų giminaičiai. Jie norėjo man kažką pasakyti, linkėjo sėkmės ir nepergyventi. Aš taip pat, savo ruožtu, kalbėjau su artimaisiais, „mentai“ pastoviai mane tildė ir erzino savo kvailomis taisyklėmis. Pagaliau pasirodė žmonių likimu prekiaujanti teismo šutvė, kuri įsitaisiusi kas kur, savo tam skirtose vietose, pradėjo vykdyti „teisingumą“.

Teismo posėdis prasidėjo. Iki nuobodumo įgrišusios prokuroro kalbos kėlė neapykantą. Kaltinimus mums žėrė iš visų pusių ir siūlė nubausti griežtomis bausmėmis. Po prokuroro kalbos, prasidėjo liudininkų ir mūsų, teisiamųjų, apklausa. Šalia manęs sėdėjusi „Pajacą“ nuteisė ir išleio iš teismo salės, kadangi jam pritaikė mūsų straipsnio pirmąją dalį. Aš, atsistojęs ir klausydamasis teisėjo kalbos, supratau, jog esu nuteistas dvejimais laisvės atėmimo metams ir bausmę turėsiu atlikti bendrojo režimo pataisos darbų kolonijoje. Po šių skambių žodžių, tuoj buvo uždėti antrankiai ir „mentas“, paėmęs už alkūnės, nuvedė mane durų link. Staigiai pasisukęs ir išsivadavęs iš „mento“ rankų, priėjau prie mamos ir tėvo. Pakštelėjau mamai į žandą ir pasakiau, kad nepergyventų o tėvas, rūsčiai žvelgdamas, patapšnojo man per petį, lyg ir norėjo kažką sakyti, bet čia vėl pribėgo „mentai“ ir ėmė tempti mane išėjimo link. Netrukus vėl buvau mašinos bokse, į kurią pasodino ir mano „padielninkus“, sėdinčius kitose kameroje. KKK ilgai nelaikė. Tą pačią dieną man įteikė teismo nutartį, o savaitės gale jau buvau Lukiškėse, poteisminėje kameroje. Tiek advokatas, tiek mama, parašė teismui skundus dėl man nepalankaus nuosprendžio. Dėl šios priežasties poteisminėje kameroje praleidau visą mėnesį. Tuo metu mane aplankė mama, iš kurios sužinojau, kad brolis Mečislovas dar neišvežtas į zoną ir yra čia, Lukiškėse. Grįžęs į kamara, greitai sužinojau, kurioje kameroje sėdi brolis ir, pasikvietęs pažįstamą „mentą“, paprašiau, kad vakare nuvestų mane į svečius pas brolių. Kalbėdamas su „mentu“, padaviau jam firminių cigarečių pakelį, kuriame buvo įdėti 25 rubliai. Šis tik šypstelėjo ir linktelėjo galva. Artėjant dešimtai vakaro, apsirengiau sportiniu kostiumu ir ėmiau

laukti ateinant „mento“. Kameroje esantys kaliniai pažinojo mano brolių, apie kurių jau sklandė legendos, kaip apie „nastyrną“- užsispyrusį zeką. Mėka nekenė čiuurkų kareivių ir visada sujais ginčijosi. Čiuurka jam žodį, o Mėka dešimt atgal. Tai čiuurkoms nepatikdavo, jie traukinyje jautėsi kaip pas save tundroje, pilnateisiai šeimnininkai ir nepakentė Mekos atsikalbinėjimų. Už tuos „bajerius“ čiuurkos pastoviai sumušdavo Mėką, bet šis rėkdavo ir keikdavo visus čiuurkų dievus ir jų motinas, nepasiduodavo ir nepakludavo jų įsakymams. Būtent dėl šių „karų“ su čiuurkomis sargybiniais ir sklido įvairiausios legendos apie mano brolių.

SUSITIKIMAS SU BROLIU

Mūsų pokalbį nutraukė tyliai rakinamos durys ir pasirodė „mentas“, galvos linktelėjimu liepdamas man išeiti. Greitai į kišenę išimėtos šokolado plytelę ir pusę pakelio arbatos, išsliuogiau pro duris. Tyliai, kad nesukelti triukšmo, kaip indėnų pėdsekiai, pakilome į trečią aukštą. „Mentas“ skubiai atrakino duris ir, prieš įleisdamas mane, pasakė, kad laiko turiu vieną valandą.

Vos užėjęs į kamerą, atsidūriau brolio glėbyje, kuris iš džiaugsmo nenustygo vieloje, negalėdamas atsidžiaugti šiuo susitikimu. Mes nesimatėme tikrai ilgokai. Tuoj ta proga užvirėme čefyro, kurį gėrėme su saldainiais ir kalbėjome, kalbėjome. Skirta mums valanda prabėgo akimirksniu. Gaila, bet teko skirtis. Brolis buvo nuteistas ir gavo sustiprinto režimo, o aš - bendro režimo. Tuo metu, kai mane vežė į Kauną skundo svarstymui brolių vežė tuo pačiu traukiniu į Pravieniškes, kur turėjo atlikti bausmę. Važiuavome viename vagone, bet skirtingos kupė. Gulėjau įsitaisęs antrajame aukšte ir kalbėjau su už sienos esančiu broliu. Praplepėjome iki pat Pravieniškių sustojimo ir broliui, čiuurkų riksmų lydima, teko išlipti. Pro grotas mačiau nueinančio brolio nugarą o širdyje pasidarė nyku ir graudu, nuotaika galutinai sugedo. Kai pasiekėme Kauną, nuotaika nepagerėjo. Vėl tos mašinos, „šmonai“, kamera ir begalinis laukimas. Teismas išnagrinojo mano advokatų skundą ir į prašymą mane išteisinti, visai nereagavo. Paliko man tuos 2 metus ir po trijų dienų vėl buvau etapuotas į Lukiškes. Po to kelionės į Pravieniškių PDK-

8, t. y. laukti etapo į zoną, kur ir turėsiu atlikti bausmę.

Poteisminė kamera buvo kimšte prikimšta nuteistųjų. Kas laukė atsakymų iš teismų, o kas etapų į bausmės atlikimo vietas.

Žinodamas, kad teks vėl eilinį kartą „atsėdėti“, nebekvaršinau sau galvos. O gal paleis, gal nuleis, gal amnestija bus ar panašiai. Žmogus jau tokia būtybė, vis kažko tikisi, laukia ir nieko čia nepadarysi. Būnant poteisminėje kameroje, iš kalinių pasakojimų bandžiau įsivaizduoti gyvenimą zonoje ir kaip ten būsiu sutiktas, kas ten manęs laukia? Kankino nežinomybė ir tai gerokai gadino nuotaiką, bet tai, kad reikės kovoti už save buvo aišku kaip dieną. Jau iš „senių“ žinojau, kad bendra zona - tai lyg mokomoji zona, kurią praėjęs būsiu išlaikęs egzaminą tolimesniam gyvenimui. Ir tai manęs nebaugino, buvau pasiruošęs visapusiškai, puikiai suvokiau, kad niekas tau taip nepadės, kaip gali padėti pats sau. Žinoma, kas be ko, daug ką reiškė ir pažintys nusikaltėlių pasaulyje. Pažinojau daug nuteistųjų, kurie turėjo gerą vardą, bet apie mane taip pat žinojo, nes paskutinė mano byla nuskambėjo per visą Lietuvą, kuri davė didelį atgarsį net kalinių tarpe.

PAGALIAU Į ZONĄ!

Pagaliau pirmadienį buvo pranešta, kad ruošiasi etapui tie, kurių pavardės perskaitys. „Mentas“, stovintis prie atviro langelio, garsiai rėkė pavardes, tarp kurių išgirdau ir savąją, tad nieko nelaukdamas, ėmiau į krepšius krauti savo daiktus. Jau anksčiau žinodamas, kad vykstu į zoną buvau jai neblogai pasiruošęs ir, kai susidėjau visus savo asmeninius daiktus, buvo du didžiuliai krepšiai. Akimis ėmiau ieškoti zekelio, kuris galėtų padėti tempti mano „baūlus“. Bet, nespėjus man išsirinkti padėjęjo, lyg skaitydamas mano mintis, prie manęs prisistatė „duchelis“, kuris kiekvieną rytą plaudavo kameros grindis. Kikendamas bedantę burna ir kaip koks kiniečių tautybės tarnas, sudėjęs maldai delnus, žemai nusilenkė.

- Gal galiu tau padėti?- vis dar šypsodamasis ištare „duchelis“. Aš, žinoma, sutikau ir dėkingumo vardan įbrukau jam pakelį cigarečių. Gavęs tokią brangenybę, labai apsidžiaugė ir tuoj pat užsirūkė, nes visą savaitę rūkė kažkokius tabako likučius,

susukdamas jį į popieriaus skiautes. Užtat, dabar, „nurovęs" tikrų tikriausių cigarečių, pasigardžiuodamas traukė dūmą ir, kaip man pasirodė, išdidžiai reklamavosi prieš savo „šluotos brolių" grupelę, kurie šiuo metu neturėjo cigarečių ir buvo nerūkę nuo pat ryto.

Šį cirko numerį nutraukė rakinamų durų bildesys. „Mentas" vėl perskaitė etapuojamųjų žmonių pavardes ir mes, apie viską pamiršę, išėjome iš kameros. Rankose nešiau valdišką čiuzinį, kurį reikėjo priduoti apačioje esančiame sandėlyje, kaip sakant, reikėjo atsiskaityti su kalėjimu. Atlikę šią procedūrą, buvome surikiuoti po du ir visi „mentų" lydimi, išėjome į kalėjimo kiemą.

Eidamas per kiemą, žiūrėjau į sienose juoduojančius langus, kurie atrodė kaip kokie dideli juodi vorai baltame fone. Dar kartą akimis „perbėgau" per kalėjimo kiemą, po kurį su didžiuliais aliuminiais puodais lakstė „muchamurai". Matyt, artėjo pietų metas, o man jų valgyti šitame kalėjime jau nebeteks. Mintyse atsisveikinęs su šiuo kalėjimu- monstru, įžengiau į etapinės korpusą, kur tuoj pat buvome sustatyti prie sienos. Senas viršila skaitė pavardes, o kalinys, pasakęs visus savo duomenis, žengdavo į etapinę kamerą.

Kamera buvo didelė, bet sausakimša, todėl akimis susiradęs savo padėjęją - netikrą, patraukiau prie lango. Lango buvo praviras, o pro „namordnikų" plyšius pūtė gaivus vėjelis, kvėpuoti buvo lengviau, nes kamera buvo tiek prirūkyta, kad nors kirvį kabink. Gerai, kad ilgai neužlaikė.

Po pusvalandžio iš kiemo pusės išgirdome riaumojant „varanokus", o tai reiškė, jog tuoj pradės vėl "šmonuoti", o po to - sodins į mašinas. Viršilai riktėlėjus, eilutė pajudėjo ir mes, kaliniai, buvome susodinti į tris „varanokus", kurie neilgai trukus, pajudėjo išvažiavimo link. Sėdėjau šalia grotuotų durų ir mačiau, kaip paliekame kalėjimo aplinką ir atsидūrėme laisvame pasaulyje. Gatvėmis vaikščiojo žmonės, šypsojosi merginos. Tik, gaila, ne mums. Ir, kaip sakoma, ne tau, Martynai, mėlynas dangus!

Mums „šypsojosi" spygliuotos vielos ir bukanosiai čiurkų kareiviai, „šypsojosi" vagonai, kurie nugabens mus į dar nepatirtos zonos gyvenimą, į zoną, kurioje teks praleisti nepilnus du metus.

Kaip ne keista, šį kartą ilgai laukti nereikėjo. Skubiai iš mašinų, kareivių praeiksmų raginami, buvome susodinti į vagonus,

kur aš, kaip visada įsitaisiau antrame aukšte ir tik traukiniui pajudėjus, nuovargis paėmė viršų. Jau snaudamas, klausiausi monotoniškų traukinio ratų bildesio ir zekų prislopintų balsų, bet užmigti taip ir nepavyko. Vėl prasidėjo kalinių patikrinimas pagal pavardes, o pasibaigus šiai procedūrai, kalinius ėmė vedžioti į tualetą. Įdomumo dėlei, galiu pasakyti, kad kalinių apsauga anuo metu buvo geresnė nei prezidento. Mus net į tualetą vedžiodavo ginkluoti kareiviai. Pažiūrėti iš šono, tikrai būtų į ką. Jei traukinyje užsimanei į tualetą duris tau atidaro karininkas ir, sudėjęs rankas už nugaros, eini vagono koridoriais į tualetą. Ten tave pasitinka dar du kareiviai, kurie stovi prie atvirų tualetų durų. Durų uždaryti negalima ir šlapintis reikia kareivių akivaizdoje, kurie žvairuodami žiūri, ką tu darai. Zekas, judančiame tualete, kaip koks virtuožas, iš kelnų išsitraukęs savo „dešrytę" bando pataikyti į klozeto skylę, bet tai pavyksta ne visiems, nes užėjus į tokį tualetą, griebiesi už nosies, kadangi visas kampas, kur stovi klozetas, kiaurai permirkęs šlapimu. Kas kita kalinėms moterims - klast ant klozeto, patrynei apatinėmis „bulkomis" įsitaisydama patogiau ir baigta. Etapuojamos moterys ne kartą pasimylėdavo ir su jas saugojančiais kareiviais. Mums, kaliniams tai padaryti būdavo sunkiau. Visų pirma reikėdavo susitarti su ta, kurią nori pamylėti ir, jei ji sutinka, sumokėti kareiviui. Jei moteris kalinė viena važiuodavo savo grotuotame kupė, tai kalinį pas ją ir atvesdavo pusvelčiui. Blogiausiu atveju, pasimylėdavo net tualete. Kol abu meilės ištroškę mylėdavosi, ginkluota sargyba stovėdavo už durų.

Pagaliau ir įžymiosios Pravieniškės, lietuviškasis „specas", pataisos darbų kolonija jau čia pat. Lyg tai patvirtindamas, traukinys ėmė lėtinti greitį, kol galiausiai visai sustojo. Lyg iš po žemių pasigirdo rėkiantis karininko balsas, raginantis kalinius greitai ruoštis išlaipinimui. Ypatingai ruoštis nebuvo ko, daiktai gulėjo savo vietose, tad tik nušokęs į pirmąją aukštą apsiaviau batais, kuriuos gulėdamas buvau nusimovęs, kad pailsėtų kojos. Tuoj pasirodė konvojaus viršininkas ir kaukdamas, lyg išprotėjęs, perspėjo rusiškai:

- Šag na levo, šag na pravo - streliajem bez predupreždenija!!!

(Žingsnis į kairę, žingsnis į dešinę - šaudysime be

perspėjimo!!!)

Jis turėjo omenyje tai, kad, išlipę iš traukinio, nesiblaškytumėme, o tiesia linija, po vieną, eitumėme „varanoko“ link. Ir tai buvo tiesa, čiurkoms nieko nereikėdė nušauti kokį „zeką“, už tai dar gauti atostogų, pasisvečiuoti tundroje ir aplankyti aule gyvenančius tėvus. Raporte parašytų: „Zastreljan pri popytke k begstvu“. (Buvo nušautas, bandant pabėgti).

Išklausę šių nurodymų, vykdėme juos pagal komandą, tiesiog kaip filme, taip ir gyvenime - „niekas nenorėjo mirti“. Visi, tame tarpe ir aš, tiesia linija bėgome mūsų laukiančių mašinų link. Kareiviai, viena ranka laikydami automatus, kita ant pavadėlių besidraskančius vilkinius šunis, rėkė, kad bėgtume greičiau ir nesidairytumėme į šalis.

Ši procedūra baigėsi gana greitai, tad netrukus „varanokai“, prikimšti zekų, pajudėjo „zonos“ link. Kai mašinos sustojusios ėmė garsiai signalinti, supratau, kad atvykome į vietą ir čia bus paskutinė stotelė šioje varginančioje kelionėje. Sucypė automatiškai atidaromų geležinių vartų trosai ir ant geležinių ratų pritaisyti vartai su trenksmu atsidarė. Mes, lyg koks gardus kąsnelis, [slinkome juodai pabaisai į nasrus.

Čia vėl viskas vyko žaibo greičiu, bet jau be kvailų kareivių riksmų. Visi vorele, pro mažesnes duris, perėkė KPP postą, atsidūrėme zonos teritorijoje. Atsidūręs tokioje didelėje erdvėje, pasijutau nekaip. Buvau pripratęs prie mažos, uždaros erdvės, o čia, prašau, oho - kiek laisvo ploto! Tai buvo tik pirmas įspūdis ir greitai susitvardęs, žengiau paskui viršilą, vedantį mus į karantino patalpas, kur turėsime praleisti dešimt parų. Karantinas buvo skirtas tam, kad būdamas ten, pereitum med. komisiją, išklaustum instruktažą, gautum visą mantą, priklausančią naujiems atvykusiesiems ir tik po to, kai būsi paskirtas į kurį nors būrį, tave išleisdžia į zoną.

KARANTINAS

Karantino patalpos, į kurias įžengėme po kelionės, buvo prigrūstos geležinių dviejų aukštų lovų, tik skirtingai nuo kalėjimo

lovų, jos buvo su minkštomis išsitampiusiomis spyruoklėmis, ant kurių patiesęs savo čiužinį ir atsisėdęs pasijaučiau lyg duobėje. Kai šiek tiek apsitvarkėme savo menką buitį, pasigirdo šūktelėjimas. Priėjęs prie lango, apačioje pamačiau žmogystą, apiplyšusią ir su didžiuliu „fanaru“ paakyje. Batai, kuriuos ji avėjo, mažiausiai penkiais dydžiais buvo didesni, nes pats, būdamas vos vos pusantro metro, negalėjo turėti tokių didelių kojų. Taip, vaizdelis buvo geras ir, kai baigiau jį apžiūrinėti, supratau, kad jį čia atsiuntė jo šeimnininkai su „karine-žvalgybine“ užduotimi, ir sužinoti, kas iš naujai atvykusių yra iš Kauno miesto. Aš, nustebintas tokios „žvalgybos“ darbo metodų, pasakiau trijųkauniečių „kličkas“ ir prisistačiau „žvalgybininkui“ pats. Šis, viską supratęs ir linktelėjęs galvą kaip meteoritas, akimirksniu dingo man iš akių. Matyt, maskatuodamas skarmalais, nuskuodė pranešti šeimnininkams apie užduoties įvykdymą

Iš tikrųjų taip ir buvo, nes nepraėjus nei valandai, į karantiną atėjo mano žemietis Triuskis, pagal pavardę nešiojantis „Trintuko“ pravarde. Permetęs greitai žvilgsniu karantino gyventojus ir pasisveikinęs su kauniečiais, ištiesė man krepšelį su maisto produktais - kava ir šokoladu.

- Vaišinkis, Hėnyte, pasistiprink po kelionės, o aš dar užeisiu vakare.

Mums iš karantino buvo griežtai uždrausta kur nors išeiti, reikėjo laikytis kvailos tvarkos, nuo kurios net bloga darėsi.

Praėjęs visas med. komisijas ir išklauses įvairiausius instruktažus, buvau paskirtas į 6-tąjį būrį. Matyt, tai buvo išankstinis kolonijos „operų“ sprendimas, nes 6-tajame būryje buvo vien vilniečiai ir klaipėdiečiai, kurie labai nekenė kauniečių. Ir štai aš, visu gražumu, buvau paskirtas į būrį, kuriame lengva nebus. Nuo jautai sakė, kad reikės daug ištvermės ir šaltakraujiškumo, gyvenant tarp „portugalų“- vilniečių. Kauniečius vadino „bajorais“, klaipėdiečius - „žuvėdromis“, panevėžiečius kiek įdomiau - „čeburėkais“. Zekus iš mažų miestelių ar iš kaimų, vadino tiesiog „mužikais“ arba „chamais“. Jei, būdamas laisvėje, žmogelis gyveno kur nors vieniemyje, išgyventi jam bendroje zonoje šansų beveik nebuvo. Apie anuometinius bendros zonos nerašytus įstatymus būtų

galima parašyti atskirą knygą, kurią skaitytų neblogiau, nei enciklopediją. Atsėdėti tokiam lageryje, reikėjo pasikliauti savo jėgomis, protu, sugebėti numatyti rytojų ir, pagaliau, išmokti vertinti žmones, suprasti, kas tavo draugai, o kas priešai. Tai buvo mažas pasaulis dideliame aptvare ir kurio gyvenimo sąlygos buvo itin žiaurios. Jei į kalinio spec. rūbus aprengtų kokį ministerijos vadovą ar šiaip laisvą žmogų ir jam reiktų bendroje zonoje atsėdėti mėnesį laiko, tai šis žmogelis geriausiu atveju išprotėtų, neskaitant šonkaulių lūžių ir galvos traumų. Žmonės gyveno pastoviai jausdami nervinę įtampą arba depresiją.

Man buvo kiek lengviau, nes jau buvau praėjęs savotišką mokyklą per pirmąjį teistumą, buvau bendravęs su kaliniais, atsėdėjusiais po 20 metų, buvau išklausęs jų patarimų, kaip atsidūrus kebliose situacijose, reiktų elgtis. Tikėjau savo jėgomis ir morališkai nebuvau žlugęs.

Užėjęs į man skirtą 6-tojo būrio patalpą, pajaučiau man neprijaučiančius žvilgsnius, bet aš lyg niekur nieko, pasisveikinęs, numečiau čiužinį į man skirtą lovą.

GYVENIMAS IR DARBAS TARP „PORTUGALŲ“

Barako patalpoje, vadinamojoje sekcijoje, kur man teks gyventi ir miegoti, nebuvo nė vieno bachūro iš Kauno. Viršų laikė vilniečiai ir, kaip jau sakiau, nekentė kauniečių. Vienintelis žmogus, kuris prieš teistumą gyveno arčiau Kauno, tai jonavietis Vovka Selkunovas, su kuriuo kažkaip automatiškai ėmiau bendrauti. Tiksliau, jis pirmas užmezgė pokalbį, aš tik automatiškai atsakinėjau į kalėjimuose šabloniškus užduodamus klausimus. Už ką nuteisė, kur gyvenau, ar vedęs, ar gyvi tėvai. Atrodė, viskas klostosi gerai, gyvenimas tęsiasi ir draugą jau susiradau. Taip sėdėdamas ir gerdamas arbatą iš Vovkos sužinojau, kad jau nuo rytojaus teks eiti į darbo zoną. Pradžioje kiek tai laiko būsiu mokiniu, o vėliau tapsiu tikru lovų gamintoju. Sužinojau, kad darbas ne iš lengvųjų juo labiau, kad pagal save žinojau, jog darbas malonumo man nesuteiks.

Visa tai Vovka pasakojo su jumoro gyslele, matyt, norėdamas pakelti man nuotaiką, bet, kaip sakydavo portugalai,- „V každoį šutke jest dolia pravdy“. (Kiekvieniame juokelyje yra dalis teisybės).

Vakarop mane susirado tas pats apiplýšęs „duchelis“, kuris buvo priėjęs prie karantino ir pasakė, kad mane kviečia bachūrai iš Kauno. Jis parodė, į kurią baraką nueiti, o pats dingo iš akiračio. Užėjęs į nurodytą sekciją prie stalo radau sėdinčius kauniečius, kurių tarpe buvo ir „Trintukas“. Pasisveikinęs, prisėdau prie stalo ir per daug nepertraukdamas žemiečių išklausiau jų pamokymų. „Trintukas“ išaiškino, kad kol kas reikės pagyventi pas vilniečius ir tik vėliau perves mane į kitą būrį.

- Gaila, bet nuo darbo „almazinti“ tavęs šiuo metu negalime,- tarė „Trintukas“.- Galas mėnesio, planai „dega“, o vilniečiai jokių būdu nesutiks, kad slampinėtum be darbo. Klaipėdiečiai taip pat šito nepakės ir nenorės matyti nedirbančio „bajoro“.

Išklausęs „Trintuko“ ir kitų žemiečių, greitai suvokiau, kad iš tikrųjų zonoje karaliauja „portugalai“ ir „žuvėdros“. Bet supratau ir tai, kad kauniečių zonoje yra labai mažai ir žodžio „bajorai“ neturi.

Taip, tokia situacija man nepatiko, širdyje virė kraujas, norėjosi kovos, bet privalėjau tvardyti ir laikytis dėl žemiečių. Bent kol kiek apsirasiu su zonos gyvenimu. Todėl atsistodamas ir padėkodamas už vaišes, pasakiau:

- Nieko, tautiečiai, ilgai taip nesitęs, kantrybės ir sėkmės, mes dar sutvarkysime ir atstatysime kauniečių padėtį zonoje!

Vakarop sugrįžau į savo baraką, o po patikrinimo, nuėjau miegoti. Naujoje vietoje vėl ilgai neužmigau, varčiausi lovoje, klausydamasis kažkieno įkyraus knarkimo, o prabudęs ryte, jaučiausi neišsimiegojęs ir pavargęs.

Būrys gamino lovas ir, jau būdamas darbo zonoje, įžengiau į savo cechą, kuriame ir turėsiu atlikti katorgininko darbą. Viename pasienyje kiurksojo didelė krūva lovų karkasų, toliau - stalai, ant kurių buvo dedamos lovos. Nieko nebelaikdami, „portugalai“ parodė mano darbo vietą, įteikė plaktuką ir dėžutę su vinimis. Vienas iš jų pagriebė iš vielų suregtą keturkampį lovos pagrindą, kurį kelioliko vietų vinimis prikalė prie medinio karkaso. Kitas kalinys, pačiuopęs

ką tik sukaltą karkasą, pastūmėjo ją toliau, uždėjo storo porolono ir aptraukė spalvom gobelenu. Žodžiu, vyko gyvas konvejeris ir jo sustabdyti nebuvo galima. Jei kuris nespėdavo atlikti savo operacijos, tuoj pat susidarydavo kamštis, vadinamas „zavalu“ ir tam, kuris tą kamštį sudarė, aišiu nepasakydavo. Tiesiog gaudavo nuo zekų brigadininkų per galvą. Zonos „vierchai“ nedirbo valdiško darbo, o tik „reguliavo eismą“, nėrėsi iš kailio, kad tik būtų įvykdyti mėnesiniai planai ir dar turėtų produkcijos likučių sekančio mėnesio planui. Faktiškai, nei samdomi laisvieji meistrai, nei cechų viršininkai, o juo labiau pati administracija, nebuvo reikalinga. Jie tik skaitėsi, kad dirba rimtą darbą, bet visą juodą gamybos darbą prižiūrėjo vadinami zekai šustriakai, t. y. „bugorai“, „brakiorai“, komplektuotojai, kurie versdavo dirbti kitus kalinius už save ir „už tą berną“. Savaime aišku, versdavo dirbti tuos, kurie buvo iš kaimų, silpni ir nepasitikintys savo jėgomis.

Aš, mojuodamas plaktuku ir iki kraujo susižalojęs pirštus, jau žinojau, kad dirbti aš nedirbsiu. Kol kas esu naujokas, tad pamokuosiu tuo plaktuku, o vėliau - galite išgraužti! Keikiau viską pasaulyje, keikiau nuteisusį mane teisėją ir tą kuris sugalvojo šį pragarišką darbą. Ir kaip nekeista, pagavau save galvojant apie Lukiškių kalėjimą. Dieve, kaip dabar būtų gera voliotis dviaukštėje lovoje ir nieko neveikti, išeiti pasivaikščioti valandai laiko ir vėl, sugrįžus į kamerą, volioti durnių. Taip, geri buvo laikai, o dabar jaučiuosi lyg būdamas pragaro dugne!

Darbo buvo tiek daug ir atrodė, kad jo niekada neužbaigsime. Atėjus pietų metui, kruvinais pirštais išėjau įkiemą kur jau po penkis žmones rikiavosi mūsų brigados nuteistieji. Kai visi susirinko, visa kolona patraukėme vartų link, kur stovėjo zonos kontrolieriai, kruopščiai kiekvieną kalinį patikrindami, ar šis nesineša kokių uždraustų daiktų. Valgykla buvo įsikūrusi gyvenamojoje zonoje, pirmajame aukšte ir vos į ją įžengus, trenkė nemalonus kvapas, kuris, matyt, sklido iš pravirų virtuvės langų. Apsidairęs, įsitaisiau per vidurį stalo, o mūsų brigados „bugoras“ atsisėdo priekyje. Keista buvo žiūrėti, kad žmonės valgo labai skubėdami, o ir nuteistųjų maistas nuo „bugoro“ stipriai skyrėsi. Jam, turbūt, pagal kasdienį užsakymą, gamino atskirai. Visi kiti - srėbė iš bendro katilo. Valgyti

man nesinorėjo, todėl šaukštu knaisiojau bulviukošę, pats nežinodamas, kam tai darau. Staiga „bugoras“ pakilo iš už stalo ir riktelėjo:

-Stojam!

Savo akimis mačiau, kad žmonės pavalgyti nespėjo. Kas buvo ką tik baigęs valgyti sriubą ir tik pradėjęs valgyti antrą. Bet, nepaisant to, visi kaip vienas, pakilo, metę šaukštus šalia lėkščių. Keista, bet niekas nieko „bugorui“ nepasakė, nors ir alkani, nespėję net pavalgyti, kaip klusnios avelės, nulingavo paskui jį.

Vėl susirikiavome po penkis ir netrukus buvome darbo zonoje. Vėl griebiausi prakeikto plaktuko. Man tai buvo didžiausia katastrofa ir tai, kas dabar vyksta su manimi, netilpo galvoje. Būdamas laisvėje, valdiško darbo nedirbau, o dabar, papuolęs į zoną turiu dirbti, gaminti sušiktas lovas, ant kurių kada nors mylėsis ištverkėlių poros. Bet ir tai dar pusė velnio. Šlykščiausią buvo tai, kad dirbti zeką verčia ne „mentai“, o tokie pat kaliniai, kaip ir visi. Dirbdamas galvojau, kuo tas į auką panašus brigadininkas geresnis už mane? O jis lyg tyčia, eidamas pro mano darbo vietą skersai pažiūrėdavo ir pamalęs, kad dirbu, nueidavo sau.

Man niežtėjo rankos, taip norėjosi užvožti „bugorui“ plaktuku į tarpuragį, bet sulaikydavo tai, jog buvau naujokas, o kol esi naujokas, zonoje neperdaug ką ir gali. Paprasčiausiai, visi stebi, kaip tu elgiesi, ir žiūri, koks zekas iš tavęs išeis ateityje.

Štai ir vakarienė. Procedūra valgyklos link kartoja, bet apie poilsį nebuvo ir kalbos. „Bugoras“ pranešė, kad po vakarienės eisime vėl į darbo vietas ir dirbsime dar papildomas keturias valandas, nes artėja mėnesio galas, planai „dega“ ir reikia pasistengti. Šalia stovintis jonavietis Vovka pasakė man, kad šio mėnesio planas jau padarytas užvakar, bet to niekas nežino ir kad mums patiems to nežinant, dirbame sekančio mėnesio sąskaiton.

Sužinojęs tai, nervuotas ir įsiutęs grįžau į darbo zoną kuri buvo beveik tokio pat dydžio, kaip ir gyvenamoji. Toliau už mūsų cecho, buvo vadinamoji radijo gamykla, kur zekai gamindavo įvairiausias radijo ir televizoriaus detales. Ten taip pat vyko konvejerinis darbas, bet, palyginus su mano darbu, ten aplamai buvo pragaras. Dirbo „zėkeliai“ dauguma iš rajonų ar šiaip neturintys užtarimo ir užnugario. Matydavau juos dažnai sudaužytomis nosimis

ir apibintuotomis galvomis, o reikalas buvo tas, jog, jei kuris kalinys nepadarydavo dienos normos, jam „bugoras“ ar „brakioras“ ant galvos užmaudavo medinę dėžę ir iš visų jėgų trenkdavo per galvą sėdinčiam darbo vietoje. Tie, kurie neatlaikydavo tokio spaudimo, tiesiog prarydavo kokią surištą ir per pusę sulenktą spyruoklę ir, kai skrandžio sultys pragrauždavo siūlą spyruoklę iššaudama sužalodavo skrandį, po ko kvailėlis būdavo išvežamas į ligoninę. Kitas kalinys, padedamas savo draugo, į plaučius įsikalė didžiulę vinį ir taip pat atsidūrė ligoninėje. Taip silpniesnieji žalojo patys save, kad galėtų pabėgti nuo pragariško darbo, atsidurdami Lukiškių kalėjimo ligoninėje.

Kartą du naujokai, gerokai prisigėrę zonoje gaminto samagono, spjovė į darbą ir net nepastebėjo ateinančio „bugoro“. Kai šis pradėjo rėkti, kaip jie išdrįso nedirbti ir dar gerti, kai tuo metu, naujokams aplamai pusmetį buvo uždrausta gerti?! Naujokai nieko nelaukė, pašokę vožė „bugorui“ per galvą kuris, apsipylęs kraujais, nubėgo ieškotis pagalbos. Kiek sužinojau vėliau, naujokams taip pat buvo surengta ekzekucija, bet iki „ducho“ kastos jų nepažemino, tiesiog sulaužė šonkaulius, po kojie gydėsi ligoninėje. Bet jau grįžę iš ligoninės, nuo darbo buvo „atmazinti“, t. y. atleisti nuo darbo visam likusiam „srokui“.

Kartą, grįžęs po darbo į gyvenamąją zoną nusprendžiau pamiegoti ir jau ruošiausi eiti į sekciją kai prie manęs priėjo žmogelis ir sako:

- Neik, dabar ten miega „Medūza“, neduok, Dieve, pažadinsi.

Nusispjovęs jam vos ne po kojomis, stipriai trūktelėjau duris ir užėjau į sekciją, kur stovėjo mano mylimoji - Iova. Nieko nelaukdamas, atsiguliau, ištiesdamas pavargusias kojas. Bandžiau užmigti, bet įkyrios mintys, lėdančios į galvą, nedavė ramybės. Be to, miegantis „Medūza“, Klaipėdos „vierchas“, taip baisiai ir šlykščiai knarkė, jog apie miegą nebuvo ko ir besvajoti.

„Medūza“ buvo keturiasdešimtmetis senis ir širdyje negalvojau paklusti kažkokiam senam kledarui. Nejaučiau jam nei pagarbos ar dar ko nors panašaus, išskyrus neapykantą. „Medūzos“ visi bijojo ir jo vengdavo, bet man jau buvo nusibodę laikytis kvailių

sugalvotų įstatymų ir jau eidamas į sekciją tvirtai žinojau, kad jei „Medūza“ ims burbuliuoti, suspardysiu kaip šunį. Aš nenusipelniau, kad man kažkas nurodinėtų, ką daryti, o ko ne. Bet nieko panašaus neįvyko. „Medūza“ kaip miegojo, taip miegojo, knarkė, kaip būksiruodamas kateris ir, turbūt, sapnavo jūrą. Po šio mano „išsišokimo“, mano autoritetas kalinių tarpe žymiai pakilo. Pastebėjau, kad žmonės ėmė aplink mane buriotis, klausė mano nuomonės tuo ar kitu klausimu. Tiesa, Vovkateko nusivilti. Su laiku perpratau jo charakterį ir jo norus. Vovka buvo gyvatė žmogaus kailyje. Kai dar, būdamas naujokas, atvykau į zoną ir pakliuvau į 6-tąjį būrį, Vovka techniškai ir gudriai ištraukė iš manęs visas žinias apie mano šeimą, draugus. Taip pat sužinojo ir ne kartą įsitikino, kad laisvėje esu nepamirštas, gaunu maisto perdavimus, turiu pinigų sąskaitoje. Pasirodo, Vovkai to ir tereikėjo. Jam nerūpėjo nei aš, nei mano draugystė, jam svarbiausia buvo mano materialinė padėtis ir daugiau nieko. Visą tą perpratęs ir išsiaiškinęs Vovkos planus, nusivedžiau jį už barako kampo ir gerai aplamdžiau šonkaulius. Dar kartą užvožęs per sprandą pasakiau, kad daugiau prie manęs neprieitų ir laikytųsi atokiau.

Po šio įvykio praėjo dar dvi savaitės. Zekai matė, kad aš nerūkau, net pažiūrėti nenoriu į siūlomą degtinę, kad esu teisingas kalinių tarpe, turintis savo nuomonę. Pats jaučiau, kad kaliniai jaučia pagarbą ir dėkingumą už vieną ar kitą padarytą paslaugą.

TARP SAVIŠKIŲ

Išaušus pirmadienio rytui, iš draugų sužinojau, kad mane pervedė į dvyliktąjį būrį. Ši žinia maloniai nustebino. Pagaliau neberekės klausytis „portugališkos“ kalbos, nes 12-ajame būryje buvo daugiau kauniečių ir aplamai lietuvių bet viršų laikė klaipėdiečiai.

Dieną prieš tai, kai sužinojau apie pervedimą mane į svečius pasikvietė žemietis „Trintukas“, kuris „karaliavo“ 1-ajame būryje. Rašau „karaliavo“, nes „Trintukas“ buvo toks akiplėša, kad nejautė jokių ribų, skaitė save aukščiau kitų ir visada turėdavo būti jo tiesa, (ėjęs į pirmo būrio sekciją „Trintuką“ radau sėdintį ant lovos.

Išskyrus jo ir kampe sėdinčių penkių „dvasių“, sekcijoje nieko nebuvo. „Dvasios“ buvo įsitaisiusios, lyg kokios egipto faraonų išdžiovintos mumijos, jos tylėjo, o vienas kraštinis, sėdintis arčiau durų, sudėjęs rankas lyg ir maldai, lingavo pirmyn - atgal.

- „Dvasios“, ateikite čia - riktelėjo Trintukas.

„Duchai“, lyg išgirdę balsą iš ano pasaulio, tuoj išsirikiavo šalia „Trintuko“.

- Ant kelių!!!— vėl riktelėjo „Trintukas“ ir arčiausiam šalia jo klūpančiam „ducheiui“ spyrė į galvą. Šis griūdamas aukštiekninkas, pargriovė taburetę ir trumpam prarado sąmonę.

„Trintukas“ nepatenkintas užriaumojo ant kitų klūpančių „duchelių“:

- Išneškite jį ir užvirkite arbatos. Gal nematote, kad atėjo mano draugas?!

Šie nelaukdami antros komandos, griebė leisgyvį šluotos draugą ir paguldė jį šalia durų stovinčioje lovoje. Kitas, nieko nelaukdamas, puolė ruošti arbatą drebančiomis rankomis puoduku barškino kibi ro šonus, bandydamas pasemti vandens.

Įsižiūrėjęs į juos atidžiau, sunkiai suvokiau, kaip galima nusiristi iki tokio lygio - purvini, plikai skustais viršugalviais ir nuo bado ištinusiais veidais, jie tikrai atrodė kaip kažkieno „dūšios“, atkeliavusios iš ano pasaulio. O apranga „aukščiausio“ lygio: švarkai suplėšyti, be sagų ir be kišenių, o ant kojų skirtingos tapkės. Taip, šie „žmonės“ vargu ar kada atsities tikrame, laisvame gyvenime. Tokių užguitų žmonių dar nebuvo matęs.

Tokių išsišokėlių, kaip „Trintukas“ jau buvau prisižiūrėjęs iki valiai, todėl iš karto supratau, kad šis triukas su „dvasiomis“ buvo lik jo noras pasirodyti prieš mane. Parodyti, esą koks aš galingas ir kokią valdžią čia turiu!

Bet, deja, „Trintukas“ nežinojo, kad tokio elgesio su žmonėmis, negalinčiais apsiginti, aš netoleruoju ir apskritai, kam tą vargšą žmogelį reikia mušti ir spardyti? Vien už tai, kad jis iš kaimo? Na, dirba žmogelis ir tegul sau toliau dirba, kaip tik duok jam cigarečių, pavalgyti, aprenk ir tarnaus jis tau dar ilgai ilgai. O čia, kaip nuvaryti arkliai, leisgyviai stovintys savo aptvaruose.

Visatai išdėsčiau „Trintukui“ gerdamas arbatą. Šis paraudo.

išgirdęs lokią mano nuomonę, pasimetė ir, kad kažkaip išvengti ta tema pokalbio, traukė iš spintelės visokias gėrybes. Dėdamas ant stalo, murmėjo sau panosėje, kad nejis tuos „duchelius“ tokiais padarė, ne jis juos ir „atmazins“ nuo šluotos. Supratau tik viena, kad „Trintuko“ jau nepakeisi, todėl pasukau kalbą kita vaga.

Kalbėjomės apie kauniečių padėtį zonoje, kad reikia kažką keisti, nors nuo ko pradėti dar nežinojau. Jau prieš išeinant, „Trintukas“ pranešė malonią žinią, kad nuo šios dienos man neberekės dirbti ir kad rytoj būsiu pervestas į 12 būrį. Tai sužinojęs, žinoma, apsidžiaugiau ir, paspaudęs „Trintukui“ dešinę, patraukiau į savo baraką. Praeidamas pro stovinčius „duchus“, linksmai šuktelėjau:

- Nebijokite, „Trintukas“ sakė, kad nuo šiandien „malkų“ nebegausite ir gyvensite, kaip karaliai. Šie, išgirdę šiuos žodžius, niekaip nereagavo, tik, kaip asilai, lingavo galvas, o išgirdę „Trintuko“ balsą rėkiantį iš kito sekcijos galo, tuoj sukluso.

- Nieko aš nesakiau, velniai! Kaip buvote „kvapai“, taip ir liksite,- rėkė „Trintukas“.- O jei nesuprantate, tai dar tris paras miegosite medyje!

Tik po kelių dienų sužinojau, ką reiškia „miegoti medyje“. Pasirodo, „Trintukas“, kaip už bausmę, kokiam nors „kvapui“ naktimis neleisdavo miegoti sekcijoje ir liepdavo miegoti kieme augančiame medyje. Žmogelis, žinoma, nesipriešino ir įlipęs į medį, kaip kokia gyvatė, įsitaisydavo ant šakos, o kad būtų patikimiau, prisirišdavo virvėmis. Ryte, prie medžio priėjęs „Trintukas“, savo draugui sako:

- Mano obuoliai jau prinoko, laikas nuimti derlių.

Ir, užsimojęs plytgalium, metė jį į medžių šakas.

„Duchelis“, tikrai kaip koks obuolys, plumt - ir nukrito prie „šeimininko“ kojų, o šis, patenkintas savo „duchelio“ paklusnumu, liepė eiti miegoti į sekciją.

Štai tokie buvo „Trintuko“ numeriai ir triukai!

Kitą dieną persikrausčiau į 12-tą būrį. Sekcija buvo erdvi ir graži, o ir vietą man paskyrė geriausią pačiam kampe ir pirmame lovos aukšte. Žodžiu, mano butis buvo puikiai sutvarkyta. Kaip ir minėjau, dirbti man neberekėjo, o į darbo zoną išeidavau tik dėl

bendro brigados skaičiaus. Prieš tokį bausmės atlikimą aš buvau nieko prieš. Turėdamas laisvo laiko, apėjau visą darbo zoną, žodžiu, susipažinau su visu Pravieniškių 8-osios zonos gamybos procesu. Laisvo laiko turėjau daug ir, nors dar apie sportą rimtai negalvojau, bet rytais jau mankštinausi, prabėgdamas po du kilometrus gyvenamojoje zonoje.

FUTBOLO VARŽYBOS

Kartą nuėjau su „Trintuku“ pažiūrėti futbolo varžybų, kurios vyko tarp Kauno ir Klaipėdos zonos komandų. Aiški persvara, baigiantis pirmam kėliniui, buvo kauniečių komandos, bet, prasidėjus antram kėliniui, klaipėdiečiai ėmė demonstruoti savo nepasitenkinimą kauniečiais. Kresnas irperlinkes šleivakojis, praradęs kamuolį, stipriai spyrė mūsų komandos draugui į blauzdą. Bachūriukas suriko iš skausmo, bet nepasipriešino, o spyręs klaipėdiškis iš pasitenkinimo iššiepė dantis. Spyрė vien todėl, kad viduje jautė klaipėdiečių užtarimą nesėkmės atveju.

Rungtynės tęsėsi toliau, bet, kad ir kaip akiplėšiškai žaidė Klaipėdos komanda, kauniečiai ėmė viršų. Rezultatas buvo 6:3 mūsų naudai, o tai baisiausiai stebino ir siutino „žuvėdras“. Likus keturioms minutėms iki antrojo kėlinio pabaigos, „žuvėdros“ visai įsiuto, stumdė ir spardė kauniečių komandos bachūrus per kojas ir bet kokiais būdais stengėsi išlyginti rezultatą.

Visa tai stebėdamas, nebeištvėriau ir susinervinęs, pasakiau:

- Kas čia per žaidimas?! Čia gi futbolas, o ne kokios muštynės!!! Jei būčiau Kauno „vierchas“, tokių dalykų neleistčiau. O kas darosi dabar? Kur žiūri mūsų „vierchas“?

Šalia manęs stovintys kauniečiai ir šiaip bachūrai iš įvairių miestų, tik palingavo galvomis, bet nutylėjo, matyt, nujausdami mano žodžiuose kažką negera. Na, ir velniop juos. Tegul tyli ir būna paklusniomis avelėmis, kaip ir iki šiol, bet aš netylėsiu ir neleisiu, kad kažkokios „žuvėdros“ tyčiotųsi iš kauniečių. Grįžęs iš stadiono, nors ir nežaidžiau, nuėjau į dušą praustis, o tuo metu 1 -mame būryje jau vyko slaptas pasitarimas, kuriame savo žodį skelbė Kauno

„vierchas“- „Prancūzas“. Nors jis pats buvo iš Palemono, esančio Kauno rajone, bet zonoje atstovavo Kauno miestui. Viskas vyko žaibiškai. Matyt, po rungtynių, kažkoks šlykštynė, norėdamas užsitarnauti „Prancūzo“ malonę, be muilo lindo jam į šikną, tuo pačiu pildamas šiukšles ant manęs.

„VIERCHAS“ PYKSTA!

Neilgai trukus, man dar to nežinant, atėjo „kvapas“ ir pranešė, kad mane kviečia į pirmą būrį Kauno „vierchas“. Pakeliui sutikęs „Trintuką“, paklausiau, kame reikalas? Šis trumpai apibūdino susidariusią padėtį ir bandė nuspėti mano likimą po „razborų“:

-Manau, nieko baisaus nebus, gausi, Hėnyte, truputį „malkų“ ir tiek.

Jau tada, po šių žodžių, dar kartą įsitikinau, kad „Trintukas“ dreba iš baimės prieš „Prancūzą“, o savo akiplėšiškumą gali demonstruoti tik prieš savo sekcijoje gyvenančias „dvasias“.

Tokie žmonės man nepatinka. Jie būna pavojingi ir nepatikimi, manau, kad ištikus didesnei bėdai, tokie žmonės išduotų bet ką net savo gimdytojus, kad tik išvengti bausmės ir kuo maloniau įsiteikti savo šeimininkui. Tokius žmones lyginu su tuo šakalu iš multfilmo „Mauglis“. O ten šakalas, nardydamas po kojomis dideliame tigrui, visaip pataikavo, norėdamas jam įtikti. Žodžiu, tokius žmones aš lyginau su šlapiu grindų skuduru.

Nieko nepadarysi, teko eiti į „razborkes“ ir, vos tik įėjus į sekciją, apstulbau, pamatęs tiek daug žmonių. Sekcija buvo kimšte prikimšta kauniečių ir Kaunui pritariančių nuteistųjų. Laviravau tarp taburečių ir sustumdytų stalų, ant kurių sėdėjo zekai, susirinkę į „neeilinį posėdį“. „Prancūzas“, pamatęs mane, nušoko nuo palangės, ant kurios buvo padėjęs savo riebę užpakalį, pakėlė ranką, duodamas suprasti, kad visi esantys čia, nutiltų. Truputį pamąstęs ir nutaisęs rimtą veidą išraišką prakalbo:

- Žemiečiai, susirinkome čia, kad aptarti mūsų ką tik į zoną persikėlusiu žemiečio Hėnytės elgesio.

Ir tuoj pat, metęs piktą žvilgsnį į mane, suriko:

- Kaip tu, Doktorėli, išdrįsai visų akivaizdoje mane šmeižti?
Ar tau neatrodo, kad esi per jaunas man aiškinti, ką daryti, ko nedaryti?!
Kas tu toks?!

Ir jau nebežiūrėdamas į mane, kreipėsi į publiką:

- Tai ką darome su juo?

Bet, nelaukdamas atsakymo, pats ir atsakė:

- Siūlau Doktorą gerai paauklėti, kad ateityje žinotų, kur kišti liežuvį, kur ne. Kas už, kas prieš?

Visi, lyg būtų prariją liežuvius, tylėjo, niekas neištarė nė žodžio, bet staiga vienas vyrukas atsistojęs, tarė:

- „Prancūze“, Hėnytė yra teisus. Jis nepabijojo išsakyti savo nuomonės, norėdamas apginti mūsų žemiečius nuo „žuvėdrų“ savivalės. Visą tai, ką sakė Hėnytė, turėjai padaryti pats. Kodėl nenuėjai pas klaidėdiškus ir nepasakei jiems, kad baigtų užsiiminėti „biespriedielu“?

Visi susirinkusieji net išsižiojo iš nuostabos, išgirdę šiuos žodžius. Kalbėjęs už mane bachūras buvo iš Palemono, taip pat, kaip ir „Prancūzas“, bet abu, būdami laisvėje, gyveno skirtingose gatvės pusėse ir konkuravo dėl įtakos sferų. Bet zonoje į tai jau niekas nežiūrėjo rimtai, laisvė yra laisvė, o zonoje laisvės nesutarinėjimai nesudarė jokios reikšmės. Bachūras buvo stambiaus kūno sudėjimo ir vadino jį Jonu. Atvirai pasakius, vėliau stebėjau, kodėl Kauno „vierchu“ išrinko ne jį, o „Prancūzą“? Juk akivaizdžiai buvo matyti, kad Jonas nebijojo išsakyti savo nuomonės ir užstojo mane, kurį pažinojo visai neseniai. „Prancūzas“, būdamas Kauno „vierchu“, nesugebėjo apginti savo žemiečių nuo „žuvėdrų“ savivalės ir aplamai nė karto neperspėjo kalipėdiečių, kad liautųsi „stumti dūrą“ futbolo metu. Čia juk ne kokie „razborai“, o tik tarp miestinės varžybos.

Po šio „skeltos“ kalbos, „Prancūzas“ pasimetė, ėmė neramiai dairytis aplinkui, ieškodamas akimis užtarimo, bet to nesulaukė. Visi susirinkusieji stėjo mano pusėn. Kai kurie spaudė ranką ir plojo per petį, girdami mane už šį poelgį.

- Na, gerai - prabilo „Prancūzas“ su šypsena veide, - šį kartą, Doktoraiuk, „atsimazinai“, tebūnie tavo tiesa.

„ATSIMAZINAU“

Bet „Prancūzo“ šypsena buvo dirbtinė ir nenuoširdi. Aiškiai matėsi, kad šiuos žodžius, ištarė per sukąstus dantis. Tuo šis konfliktas ir buvo išspręstas. Savaime aišku, mano naudai.

Jau sekančią dieną pastebėjau, kad kauniečiai ir ne tik jie, visai kitaip į mane žiūri, t. y., susitikę tiesdavo rankas, kviesdavosi į svečius, o grįžę po pasimatymų, vaišindavo įvairiomis gėrybėmis iš laisvės. Iškilus kokiam konfliktui, ateidavo klausti patarimo arba užtarimo. Kartais net pasijausdavau lyg ir ne savo lėkštėje, ir, jei kreipdavosi dėl kokios smulkmenos, kiek galėdamas padėdavau. Jei kas rimčiau - siūsdavau pas „Prancūzą“, bet prašytojo tai netenkino ir tik numojęs ranka į šį pasiūlymą, likdavo laukti mano sprendimo.

Kaip sakoma, žmogus negali pats savęs girti, štai žiūrėkite, koks aš geras ir teisingas. Tegul apie mane savo nuomonę išreiškia publika, bet rašydamas šiuos prisiminimus, noriu pasakyti visiems: niekada nelaukite ir neverskite žmogaus atsidėkoti už jam padarytą gerą. Visa tai įvyks savaime ir, jei lai įvyks, tai ir bus tavo pripažinimas ir pergalė.

Tai ir gyvenau, tyliai ir ramiai, bet ši tylą buvo prieš didelį uraganą iš pagrindų pakeisiantį mano gyvenimą.

PAMĄSTYMAI

1. Mano tikslas per gyvenimą praeiti žmogumi. Nors tai ir sunku, bet galima!

2. Aš negaliu pakeisti sąlygų. Aš paprasčiausiai prie jų prisitaikau, bet tai nereiškia, kad aš su jomis sutinku.

3. Stiprus žmogus visada galvoja apie kitus.

4. Al. Kaponės priešas, per derybas dėl taikos, paprašė dviejų Al. Kaponės bendražygių galvų. Tokios sąlygos jam buvo pasiūlytos, kad nutraukti dviejų grupuočių karą. Į tai Al. Kaponė atsakė:

- Aš taip nepasielgčiau, net su savo šunimis!

Kritikai yra pasakę, kad jei Al. Kaponė duodavo žodį, juo buvo galima

tikėti.

5. Geriau vieną kartą atsigerti šviežio kraujo, negu visą gyvenimą maitintis dvėseliena!

6. Niekuomet nereikia nulenkti galvos, neišklysti iš savojo kelio.

7. Kiekviena išdavystė - dvasiška mirtis.

8. Leisk savo mokytojui suprasti, jog jis gerokai šaunesnis, negu iš tikrųjų, ir tada pasieksi valdžios viršūnę.

DARBAS ZONOJE

Mano gyvenimas zonoje susitvarkė labai greitai ir įkalinimo bausme nebelaikiau. Kalėjimas - vieta, kurioje gyvenimas tik vaidinamas. Tai nebūtis. Bet šioje nebūtyje man vaidinti nesinorėjo ir iš visų jėgų stengiausi nepasiduoti žmogiškiems silpnumams, tinginystei, nieko neveikimui ir lėtam degradavimui. Mane tiesiog nervindavo, kai kas nors pasakydavo: na, ką dabar veikti? Manęs tokie klausimai nekamavo, visa mano dienotvarkė buvo griežtai suskirstyta pagal valandas ir, kaip keista, būdavo tokių dienų, kai man katastrofiškai trūkdavo laiko. Mano autoritetas kauniečių tarpe ir ne tik jų, pamažu kilo aukšty. Vieni man pavydėjo, kiti prisibijojo, treči - gerbė ir klausė mano patarimų. Laikui bėgant, įsigijau smulkių įpročių, kai kas manyje pranyko: dingo įniršio priepuoliai, jausmai tapo švelnesni, visada stengiausi padėti kaliniui ir būti jam teisingas. Kartą, galvojant, kaip čia pagerinti kauniečių gyvenimą, netikėtai kilo mintis, o kodėl zonoje nėra kauniečių būrio ar bent brigados? Kur nepažvelgsi, būriams ir brigadoms vadovauja „žuvėdros“, „portugalai“, bet ne „bajorai“. Ne, šią netvarką reikia ištaisyti ir žinoma, kuo greičiau. Bet nuo ko pradėti, ko imtis, kad padaryti kauniečių brigadą?

Praėjus savaitei, tokia proga pasitaikė. Nežinau, gal padėjo Auščiausiasis, žvelgdamas iš aukštybių į mūsų vargus, o gal viską nulėmė paprasčiausias atsitiktinumas. Kartą, vaikščiodamas po darbo zoną, sutikau gamybos meistrą, kuris taip pat buvo iš Kauno miesto ir kiekvieną rytą traukiniu atvažiuodavo į darbą. Trumpai papasakojau savo sumanymą, kad reikia pakeisti „žuvėdrų“ „bugorą“ ir „brakiorą“ į kauniečius, ir tokiu būdu suburti grynai

Kauno brigadą. Meistras nuo prigimties mėgo pakilnoti stikliuką ir niekada jo neatsisakydavo, o kai į švarko kišenėlę įspraudžiau 30 rublių, linksmai sukikeno ir trepsėdamas kojomis, lyg būtų basas šokęs ant žarijų, tarė:

- Viską supratau, bus padaryta, net lapė nesulos.

Taip viskas ir įvyko, meistro prognozės išsipildė. Šiaip į gamyboje padarytą broką, tiek valdžia, tiek meistrai su cechų viršininkais žiūrėdavo pro pirštus. Sovietiniuose lageriuose, o taip pat ir laisvėje, svarbiausia gamyboje buvo kiekybė, o ne kokybė. Bet šis atvejis buvo išskirtinis, sukrėtęs visus „žuvėdrų“ lyderius. Kartą pagamintų lovų partiją jau ruošė išvežti už zonos ribų, kai netikėtai į sandėlį užgriuvo vietinės valdžios atstovai, norėdami pasižiūrėti į gatavą produkciją. Cecho viršininkas, lydimas minėto meistro, atidžiai apžiūrino išvežimui paruoštas lovas. Staiga pirštu bedęs į vieną lovą riktelėjo - o kas čia?! Kur tvirtinimo varžteliai, kodėl nepilnas surinkimo komplektas?! Kur papildomos medžiagos skiautės, rėkė jis. Šalia meistro susigūžęs stovejo brigadininkas ir cecho kontrolierius, nežinodami kaip pasiteisinti, tiesiog tylėjo.

Kilo didžiulis triukšmas, cecho viršininkas mėtė praeiksmus darbininkų pusėn ir „bugorui“. Išsirėkęs ir išliejęs savo pyktį, tuoj pat cecho meistrui įsakė paskirti naują „bugorą“, „brakiorą“ ir komplektuotoją. Meistras, įtraukęs į pečius galvą, linksėdamas, kažką užsirašinėjo į apšiurusią knygutę.

Jau vakarop, prie manęs priėjęs meistras liepė skirti savo naujus „bugorą“, „brakiorą“ ir komplektuotoją. Taip taręs šelmiškai sumirksėjo savo pagiriotomis akimis ir apsisukęs nuėjo. Sužinojęs šią džiugią naujieną, greitai surinkau į persirengimo kambarį kauniečius kalinius ir taip pat greitai išrinkome naujus, mums reikalingus, žmones. Rytėjau kauniečių vadovaujama brigada, dirbo savo darbą.

„Taip“, - galvojau aš, - pusė sugalvoto plano jau įvykdyta, liko paskutinioji plano dalis - pakeisti gyvenamojoje zonoje „zavehozą“. „Zavchozas“ - tai kalinys, kuris atsakingas už visą būrį. Tai asmuo, kuris tvarko visus būrio popierius, gali tarpininkauti, kad tau skirtų paskatinimą, duotų papildomą pasimatymą ar panašiai. Žodžiu, būryje jis skaitėsi vos ne dievas ir nejautė jokių apribojimų.

Priklausomai nuo to, iš kokio miesto buvo „zavchozas“, tam priklausė ir visas būrys. Man reikėjo, kad būriui, kuriame aš skaičiausi, vadovautų kaunietis ir kad būtent kaunietis užimtų „zavchozo“ pareigas. O jei taip įvyktų automatiškai atsirastų kauniečių būrys. Tuo metu, būriui, kuriame aš buvau, vadovavo „žuvėdra“ iš Klaipėdos, vardu Boria. Kresnas, mažo ūgio, sudarantis boksininko įvaizdį, protu nepasižymėjo ir organizacinių sugebėjimų visai neturėjo. Dažnai gerdavo nelegaliai įneštą degtinę ir, prisisiurbęs kvaišalų pastoviai konfliktuodavo.

Ir čia vėl man nusišypsojo fortūna. Boria buvo vedęs ir turėjo sūnų. Kiek teko girdėti, Borios žmona ištikimybe nepasižymėjo, o juo labiau, kai vyras nemato, tai kodėl nenuslydus į šoną? Ir štai vieną gražią dieną Borią iškviatė į ilgalaikį pasimatymą su žmona. Gerai nusiteikęs, pamiršęs viską pasaulyje ir juo labiau zonos reikalus, strimagalviais nukūrė į pasimatymų kambarį.

Na, o pagal zonos įstatymus, nors kelioms dienoms būrį paliekantis „zavchozas“, vietoje savęs privalo palikti kitą žmogų ir būtinai iš to pačio miesto, iš kurio yra pats. Boria nieko panašaus nepadare ir, lyg išprotėjęs laukinių vakarų eržilas, meilės šauksmo vejamas, nukūrė į pasimatymą kur jo jau laukė gražuolė fėja, jo žmona.

Aš, žinoma, pasinaudojau šia Borios proto spraga ir nepraleidau šanso. Vėl žaibo greičiu susirinkome stadijone ir vienbalsiai išrinkome naują „zavchozą“, ir, žinoma, „bajorą“, gyvenusį „laikinojoje sostinėje“ Kaune.

„Štai ir viskas pagaliau“, - mano svajonė išsipildė ir tapo realybe. Turėjome kauniečių būrį, kurie šeiminingavo tiek gyvenamojoje zonoje, tiek ir darbo. O tai jau daug ką reiškė, labai daug. Su laiku, etapais iš kalėjimo, vis daugiau ir daugiau atvykdavo kauniečių ir tai man kėlė nuotaiką.

Prėjus pasimatymo laikui, Boria, nešdamas pilnus krepšius maisto, grįžo iš pasimatymo.

Dar nežinodamas, kas čia, jam nesant įvyko, juokaudamas vaišino draugus saldumynais, tuo pačiu metu pasakodamas, kas gero Klaipėdos krašte ir kaip jis pasiilgo jūros, Smiltynės, Palangos ir I. I. Bet, kai po valandos sužinojo, kad jis jau „nuverstas“ iš savo „sosto“, baisiai įsiuto. Keikėsi ir spjaudėsi į visas puses, po to kažkur

išbėgo, matyt, aiškinosi, kas galėjo tai padaryti, kas visa tai sugalvojo ir kaip, po velnių, „zavchozu“ tapo kaunietis!!! Na, o viską išsiaiškinęs, sielvartą nusprendė paskandinti degtinėje. Taip ir padarė: keturiose išlakė du butelius degtinės, o kai jos pritrūko, išėjo visi ieškoti dar. Jau eidamas pro duris, Boria keikėsi ir mėtėsi prieš draugus pažadais, kad būtinai atkeršys tam, kuris pakišo tokią kiaulę. O kam keršyti, jis atseit, jau žinojo. Visa tai, netyčia nugirdęs Borios sapaliojimus, man papasakojo vyrukas iš Kauno rajono. Ai, pamaniau, čia tik girta žmogaus sapalionės ir tiek.

Bet kaip pasirodė vėliau, aš klydau. Apie trečią nakties, man sapnuojant jau kažkelintą sapną trenkė durys ir apvirto šalia stovėjusi taburetė. Pakirdęs iš miego, dar nieko nesuvokdamas ir nesuprasdamas, kas vyksta, atsisėdau lovoje, bet buvo per vėlu. Spėjau pamatyti, kaip mažas staliukas, stovintis šalia mano lovos, pakilo į orą ir su trenksmu atsitrenkė į palangę. Tik pasiruošiau šokti iš lovos, kaip pajutau stiprų smūgį į galvą. Galvoje pasipylė žvaigždučių spiečius ir pajutau, kaip šiltas kraujas bėgdamas suvilgė veidą. Žaibiškai papurtęs galvą, pamačiau įsiutusį Borią Procenko, praradusį savo postą. Rankose laikydamas iš stalo išlaužtą koją su kuria ir trenkė man per galvą savo draugui rėkė:

- Kur tas „zdaraviakas“ „Bosas“?! Kur jis miega?!!

Norėjo dar kažką pasakyti, bet nebespėjo. Akimirksniu pašokau iš lovos ir, kiek turėdamas jėgų, žiebiau tiesų smūgį Boriai į nosį, kad šis, net nesureagavęs ir pusmetrį pakilęs į orą krito be sąmonės, o tuo metu „Bosas“ Gintas, mano žemietis, stambus, kaip laukinis bizonas, laužė sprandą kitam Borios draugui. Trečiasis, jau anksčiau „Boso“ „pajungtas“, bet ką tik atsigavęs, šliaužė durų link, po savęs palikdamas kraujo balą.

Išmetus pro duris visus tris įsibrovėlius, puikiai suvokiau, kad tuom viskas nesibaigs ir kad tuoj čia prigūžės visas pulkas Klaipėdos „žuvėdrų“. Netrukus mano spėlionės ir pasitvirtino. Stovėdamas su „Bosu“ tarpduryje, pamačiau kokia 30 žmonių, karingai nusiteikusių einančių mūsų link. Priekyje ėjo Klaipėdos „vierchas“ Konovalovas, o įkandin jo sekė Boria. Mano klaida buvo ta, kad aš išėjau į koridorių ir čia vos neapsiskaičiavau. Staiga iš

būrio žmonių iššoko vienas klaipėdietis su „štyriumi“ rankose ir smogė man į pilvą. Tik per sekundės dalelę spėjau atšokti atgal, „štyrius“ pradūrė tik mano maikę ir vos vos pradrėskė pilvo odą. („Štyrius“ - tai savadarbis, aštriai užgalastas strypas). Tuoj pat įsikišo Konovalovas ir rankos mostu sustabdė išsišokėlių žemietį.

- Kas čia po velnių darosi, ar galite kas paaiškinti žmoniškai?-paklausė jis.

Po šio klausimo, žmonės sužė kaip bičių avilys, vienas per kitą, rėkdami ėmė pasakoti apie susidariusią situaciją. Konovalovas nieko nesuprato ir vėl rankos mostu visus užčiaupė.

- Kalbėk, Boria!- riktelėjo jis.- Dėl ko atėjai čia „razborintis“?

Boria išėjo į priekį ir pradėjo pasakoti savo versiją nuo to momento, kai išėjo į pasimatymą aišku, truputį sušvelnindamas savo klaidas, kurių tikrai buvo.

Bet čia Lionia Konovalovas visai įsiuto ir surūkė:

- Tai kaip tu, Boria, galėjai išeiti dulkinti savo ištvirtusios kalės, nepalikdamas vietoje savęs kito žmogaus?! Tu gi puikiai žinai, kad palikdamas šią vietą turi palikti kažką kol tavęs nebus!!! Čia akivaizdi tavo klaida ir dar darai „razborus“, būdamas girtas!

Boria stovėjo nuleidęs galvą nebežinodamas, ką bedaryti, turbūt, suprato savo klaidą kurios nebebuvo galima ištaisyti. Kiek vėliau, visi susirinkusieji nusprendė, kad aš zonos įstatymo nepažeidžiau, viskas buvo padaryta sąžiningai ir be konfliktų. Šis įvykis, vos nekainavęs man gyvybės, iki šiolei išliko mano atmintyje. Na, o Boria, po penkių dienų pajautė skausmą žemiau bambos, per jėgąšlapindamasis jautė didelį skausmą „pimpalo“ gale. Ir pagaliau suvokęs, kad jo mylimoji žmonelė padovanojo jam triperį pasimatymo metu, kreipėsi į medikus. Borią paguldė į zonos med. izoliatorių, kur ir gydėsi žmonos padovanotą egzotišką ligą

Bet ir su šiuo nuotykiu nesibaigė mano persekiojimas. Kaip ir kiekvienoje šeimoje, kas nors būna nuslydęs į „šoną“, taip ir čia, zonoje, atsirado grupelė kauniečių, kurie buvo nepatenkinti mano vidaus politika. Stengėsi visokiais būdais man pakenkti, į akis šypsojosi, o už akių šmeižė. „Prancūzui“ ir jį palaikantiems vyrukams nepatiko mano priimti sprendimai ir nenorėdami susitaikyti su tuo,

kad virusas slysta iš rankų ir kad visus kauniečių reikalus paimsiu į rankas. Jie tai puikiai suprato ir, kaip skęstantis griebiasi šiaudų galo, taip jie sugalvojo mane sumušti, bet sumušti taip, kad atsidurčiau ligoninėje. Laukti ilgai neteko. Kartą man būnant darbo zonoje, minkštų baldų ceche, prie manęs pribėgo kaip šėtonas, tepaluotais rūbais, sutinusių veidu „duchelis“ ir sako:

- Hėnyte, tavęs „Plyta“ prašo dabar ateiti į „termiškę“.

Tai pasakęs, „duchelis“ „išgaravo“, o manyje iš karto „įsijungė“ šeštasis jausmas. Kažkas čia ne taip. Bet kas? Su kvietusiu mane Plytaičiu iš Kauno, perdaug nesibičiuliavau ir bendrų reikalų neturėdavau. Kiek tekdavo jį matyti, tai visą laiką sukdavosi „Prancūzo“ aplinkoje, „Plyta“ buvo nuteistas už kažkokią padarytą nesąmonę ir draugavo su tokiu „Pietka“, kuris buvo nuteistas dešimčiai metų. Rimtais žmonėmis kauniečių tarpe niekas jų nelaikė, buvo lyg kokie „torpedos“ ir, kaip zonoje buvo priimta sakyti, „mediniai šustriakai“.

Aš, nieko nelaukdamas, pasikviečiau savo žemietį „Bosą“ ir trumpai nupasakojau padėtį. Nusprendėme eiti į 1-ojo cecho „termiškę“.

DAR VIENOS „RAZBORKĖS“

Jeigu būčiau atsisakęs eiti, tai tuoj būtų paleidę zonoje „antį“, kad Hėnytė išsigando ir neatėjo į susitikimą. Man to nereikėjo, todėl dviese ir patraukėme į susitikimą.

Pirmajame ceche buvo pragariškas darbas, čia gamindavo spyruokles, ilgas, kaip gyvates. Pačios spyruoklės buvo tokios aštrios, kad ant specialių automatinių staklių jas sukantys kaliniai nuolat vaikščiodavo kruvinomis rankomis ir ištinusiais rankų pirštais. Po to tas spyruokles susukdavo ir gaudavosi pats lovos pagrindas, panašus į didelę spyruokliuojančią kempinę, kuria jau sekanti grandis įdėdavo į medinį lovos karkasą. Na, o pačią vielą susuktą į riestainio formos ruloną, „telferiu“ (rankiniu būdu valdomas kranas), nugabendavo į „termiškę“, kur ją nuleisdavo į didžiulį, visokiais chemikalais verdantį katilą. Šiame katile, per 15 minučių, vielos

ruloną nuriebalindavo ir pašalindavo susikaupusias rūdis. Pats cechą vadinosi terminio apdorojimo cechą, kur mane ir kvietė ateiti „Plyta“. Pravėrę metalines, cypiančias duris, su „Bosu“ užėjome į rūgštini dvokiantį cechą, kur ir pamatėme jau laukiančių „Plytos“, „Pietkos“ ir dar trijų kauniečių pašaipius veidus. „Plyta“, net nepasisveikinęs su manimi, išsproginęs akis, subliovė:

- Tai ką tu, Hėnyte, "mutini"(drumsti) vandenį?! Ar tau gyventi nusibodo?!

Jau nebeklausydamas „Plytos“ tauškalų, akies krašteliumi pastebėjau, kad man iš šono artinasi jo draugai. Šį kartą jau nebelaikiau, kad man kuris nors voš per galvą. Truputį atšokęs į šoną, kojos smūgiu į kepenis, nokautavau vieną iš trijulės ir, nieko nebelaikdamas, akimirksniu smogiau „Plytai“. „Plytos“ pasakyti žodžiai mane taip paveikė ir įsiutino, jog sustoti jau nebegalėjau. Paėmęs už sprando jau leisgyvio „Plytos“ galvą, daugiau į sieną. Tik „Bosui“ sugriebus man už peties, nusiraminau ir paleidau suglebusį, be sąmonės „Plytos“ kūną. Vienas iš jo draugų pabėgo, o likusius suspardė „Bosas“, kurie išsidrėbę gulėjo šalia kunkuliuojančio katilo. Beje, įkritus į šį pragaru kvėpuojantį katilą, išlikti gyvam nebūtų jokių šansų. Kartą bachūrai pagavo apšiurusią, valkataujančią katę ir įdomumo dėlei, įmetė į tą katilą. Vargšėlė katytė net paskutiniojo noro nespėjo sugalvoti ir net nemirktelėjusi, dingo verdančiame skystyje.

Po šių „razborkių“ „Plyta“ ir dar vienas jo draugelis atsidūrė med. dalyje, kur teko užsilaižyti begalines žaizdas. O likusieji „Prancūzui“ prijaunantys artimi draugai, nusprendė atsipalaiduoti, todėl nusipirko nelegalios degtinės ir suruošė balių. Gerokai įkaušę, susimušę tarpusavyje ir gerokai aptalžę vienas kitam snukius, išsivaikščiojo kas sau. Neaišku, kaip, bet apie balių sužinojo ir administracija. Kelis vyrukus pasodino į karcerį, o „Prancūzą“, matyt, kaip organizatorių, patalpino į KTP (kameros tipo patalpą). Gavo 6 mėnesius. Kaip ne kaip, bet „Prancūzas“ skaitėsi Kauno „vierchas“ ir kai jį uždarė įKTP, kauniečiai liko be vadovo. Susirinkę visos zonos kauniečiai, ilgai svarstė kuo pakeisti „Prancūzą“ ir galų gale sustojo prie mano kandidatūros. Nors buvau dar jaunas ir ne perdaugiausiai atsėdėjęs zonoje, visi vienbalsiai nutarė mane skirti

Kauno „vierchu“. Daugumą nulėmė tai, kad kalinių nuomone buvau teisingas, sąžiningas ir niekada iš jų nesityčiojau. Kažkas priminė atvejį, kai aš uždraudžiau iš „duchu“ atiminėti maistą. O taip darydavo „mediniai šustriakai“ iš „Prancūzo“ aplinkos.

NAUJAS KAUNO „VIERCHAS“

Jau baigiantis mūsų „schadniakui“ - susirinkimui, į sekciją užėjo „triumo“ iš KTP šnirius (tvarkinys) ir padavė man „ksyvą“ (raštelį). Raštelis buvo nuo „Prancūzo“, kuriame jis trumpai parašė: „Hėnyte, užimk mano vietą aš jau negrįšiu ir nepyk, jei kas buvo ne taip. Manau, kad kauniečiai dėl tokio sprendimo nebus prieš“.

Taip aš ir tapau Kauno „vierchu“. Tvirtai žinojau, kad su šia užduotimi susidorosiu, taip pat žinojau, kad tarp Kauno bachūrų nebus jokio „biespriediolo“ (savivaldžiavimo). Žinoma, Kaunas nebus palaida bala. Visi iki vieno privalės kas mėnesį įnešti į bendrą kasą (abščiaką) tam tikrą sumą. „Abščiakas“ buvo renkamas tam, kad būtų iš ko „pašildyti“ bachūrus, uždarytus į karcerius, KTP, taip pat perteistus į kalėjimo režimą ir net papirkinėti „mentus“. Žinoma, ir patys kaliniai, ištikus bėdai, galėjo kreiptis, kad išskirtų tam tikrą sumą. Na, o aš, pasiekęs zonoje aukščiausią viršūnę, neužmigau ant pergalės laurų. Įkūriau slaptą grupelę, žvalgybininkų tipo, kurie, įsimaišę tarp savų ir tarp kitų miestų kalinių, sužinodavo, kas ką kalba, kas rezga prieš kauniečius kokias pinkles. Dėka surinktos informacijos, nukenksmindavau dar neprasidėjusią priešininkų veiklą. Mąstyti privalėjau už visus kauniečius ir tai nebuvo lengvos pareigos, kaip kam atrodė. Ir, be abejo, rūpinausi savo sveikata ir fizine būkle. Kiekvieną rytą anksti keldamas, nubėgdavau po 10 kilometrų kroso. Žaidžiau krepšinį, futbolą ir, žinoma, užsiiminėjau sunkiąja atletika, kilnodamas štangas bei hantelius. Kiekviena minutė buvo mano paties griežtai suskirstyta, laiko neleidau veltui, o fizinė forma buvo puiki.

Kartą kalbant su Vovka, šis netikėtai tarė:

- Kaip čia, Hėnyte, atsitiko, kad tavo žemietis „Sokolas“ įstojo į VTS narius?

Išgirdęs tai apstulbau.

- Kaip tai? Negali būti! Aš tuom netikiu!

- Gerai - sako Vovka - einu jį atvesiu.

Jam išėjus, susimąsčiau. Kaip čia atsitiko? Na, negali šito būti. Gal „Sokolui“ šlapimas į galvą trenkė?! Jį aš pažinojau nuo jaunystės, kartu augome, o ir laisvėje, jau abu suaugę, buvome neblogi draugai. Sakalauskas Algis - „Sokolas“ - už 118 str. I dalį buvo nuteistas trejiems metams. Man nežinant, įstojo į VTS. Tai reiškė, kad jis padeda „mentams“ zonoje palaikyti tvarką.

Atsidarė durys, lyg ir bijodamas peržengti slenkstį, tarpduryje stovėjo „Sokolas“.

- Užeik, užeik, - riktelėjau ir, kai šis atsidūrė šalia manęs, pasisodinau priešais save. Vos valdžiausi, nevožęs jam per galvą bet protas nugalėjo. Pirmiausia reikėjo išsiaiškinti:

- Na, pasakok, tai tiesa, kad tu įstojai į VTS?

- Taip, tiesa - vos girdimai sumykė „Sokolas“.

- Tai kaip tu, kurva, galėjai taip padaryti. Tu gi užtraukei gėdą visam Kaunui!? Pats sau, niekieno neverčiamas, susigadinai gyvenimą. Ar turi nors kiek proto, ar ne? Žvelk į akis, kai su tavim dar kalbu, ožy prakeiktas! - rėčiau aš.

- Hėnyte - vėl sumekeno „Sokolas“. - Jei nebūčiau įstojęs į VTS, manęs neišleistų į laisvas statybas ir tektų sėdėti iki galo, visus trejus metus.

- Tik pagalvok, trejus metus! Tu man pridėk dar 10 metų zonos ir tai aš niekada neįstočiau į „ožių“ draugiją. O tu, gavęs tik tris metus, viską pamynęs po kojomis, verkšleni, kad neišleis į statybas!!! Ožy, tu prasmirdęs, - rėčiau aš. - Prisimink laisvę. Atsimeni, kaip pats nekėsdavai „mentų“, o dabar pats jiems padus laižai! Eik ir nesirodyk man akyse, nenoriu tavęs daugiau pažinoti!!!

„Sokolas“ išėjo, o aš taip ir likau sėdėti. Sieloje buvo kaip prišikta. Ir kas tai padarė? Draugas, kurį gerai pažinojau ir kuris, neišlaikęs išbandymų, krito „mentams“ laižyti padų. Niekaip negalėjau šito suvokti, kaip iki tokio žemo lygio gali nusiristi žmogus.

Taip bemažtant, mane ir užklupo vakarinis skambutis, skelbiantis, kad visi kaliniai privalo eiti miegoti, tad nieko nelaukęs, kritau į lovą.

Tuo metu, kai aš pasinėriau į gilų miegą zonoje virė naktinis

gyvenimas. Buvo įprasta, kad į „mentų“ nustatytas režimo normas, normalūs, save gerbiantys kaliniai, nekreipė jokio dėmesio. Naktimis lošdavo kortomis, gerdavo degtinę ir, jei jos pritrūkdavo, pas tuos pačius „mentus“ vėl nusipirkdavo. Gerai, jei per naktį gėręs kalinys, neprisidarydavo kokių nesąmonių ir tik apspangęs nuo „ugninio vandens“ nupešdavo kokiam „gaidžiui“ plunksnas, ir eidavo miegoti. Bet buvo ir tokių, kuriems tiesiog negalima gerti. Jie pameta galvą ir pridarydavo tokių nesąmonių, o ryte nieko neprisimindavo. Bet „košė“ jau būdavo užvirta ir tekdavo išsiblaivius ją išsrėbti.

Naktį kauniečiai sumušė du šiauliečius ir man, kaip nebūtų jų gaila, teko nubausti už „biespriedielą“. Patys apspardėme šonus ir tuom viskas baigėsi, nes tai geriau, negu atiduoti juos Šiaulių „mastiuchos“ „teismui“. Po tokio „teismo“, retai kas apsieidavo be ligoninės. Visi privalėjo laikytis nerašytų vidaus taisyklių kalinių tarpe ir vargas tam, kas jas pažeisdavo.

Naktimis taip pat priiminėdavo „brasokus“ (permetimus) per tvorą. Kalinių draugai iš laisvės privažiudavo prie tvoros, sumokėdavo sargybos bokštelyje stovinčiam ginkluotam „čiurbanui“ kelis rublius ir, pagal duotą iš zonos signalą pradėdavo mėtyti į „fliažkes“ supilstytą spiritą.

Prabudęs, dar iki prakeikto sirenos gausmo, kuris kaliniams skelbdavo, kad laikas keltis, išsiropščiau iš lovos ir, apsiavęs sportbačiais, išbėgau įkiemą. Krosas man suteikdavo jėgų. Kiekvieną rytą nubėgdavau po 8-10 kilometrų, po to lįsdavau po šaltu dušu. Taip buvo ir ši rytą nes savo tradicijos nesulaužiau, laikiausi griežtai nustatytos dienotvarkės, be to, buvau sau įsikalęs į galvą kad kliūtys ir sunkumai tam ir egzistuoja, kad juos nugalėtum. Po dušo, grįžau į savo sekciją ir, papusryčiavęs, išėjau į kiemą nes tuoj turėjo pasigirsti sirenos gausmas, o tai reiškė, kad tuoj bus rytinis patikrinimas. Beje, sirena buvo įtaisyta darbo zonoje, virš katilinės stogo. Pats mechanizmas niekuom nesiskyrė nuo senoviško garvežio, skirtumas tik tas, kad čia sėdintis „zekas“, patraukdavo virš galvos ilgą virvę ir suspaustų garų pagalba, pasigirsdavo čaižus ir šlykštus gausmas ant viso pelkėto Pravieniškių miestelio. Atrodydavo, kad nuo šios sirenos gausmo prabusdavo ne tik kaliniai, bet ir įkyrūs uodai, kurių zoną juosiančiuose miškuose, veisėsi milijonais.

Mes, kaip kokie šventikai, rytais ir vakarais, mojuodami nulaužtomis šakomis sau prieš veidą, vaikščiojome po zoną ir keikėme viso pasaulio uodų giminę. Jie buvo įkyrūs, kaip kokie vampyrai, lįsdavo į ausis, nosį, kandžiojo sprandą ir, atrodo, tyčiojosi iš mūsų pastangų juos nugalėti. Ir tik pasirodžius saulei, sparnuotieji vampyrai iki vakaro pasislėpdavo medžių ir pelkių prieglobstyje.

Kai prasigėrę „mentai“ mėlynomis nosimis, mus suskaičiavo ir visi išsiskirstė kas sau, nuėjau į savo paties pasidarytą mažą patalpėlę, kurioje turėjau pasidaręs bokso kriaušę ir šiaip visokių rakandų, kurių pagalba palaikiau sportinę formą ir atidirbinėjau smūgius. Ten pat persirengiau ir, nieko nelaukęs, ėmiau daužyti kriaušę, kurioje mačiau savo priešo, likusio laisvėje, veidą. Daugiau ir daugiau. Apsipylęs prakaitu, įsivaizdavau, kad smūgiuoju į nekenčiamą išsirpusį Antučiko veidą. Vis negalėjau pamiršti laisvėje patirto pralaimėjimo Antučikui. Aš prisiekiau sau, kad įnokautuosiu tik išėjęs į laisvę, nuskinsiu kaip laukų ramunę ir todėl dabar, daužydamas ir spardydamas kojomis kriaušę, aš jau žinojau, kad tai padarysiu. Man jis buvo lyg koks šūdas, kurį po savęs ant šaligatvio paliko šuo. Gerai, tu prasigėrusi beždžione, mes greitai susitiksime, galvojau aš, daužydamas ir daužydamas kriaušę, kuri nuo smūgių nušoko nuo lubose įkalto kablį ir, lyg patvirtindama mano mintis, su didžiuliu bildesiu trenkėsi į kampą. Štai taip, šunie!

Nusispjoviau į kampe gulinčią kriaušę ir išėjau į kiemą. Sporto neapleidau ir ruošiausi laisvei, visada buvau pasiruošęs save apginti, o jei reikės - ir už draugus. Mano kentas Stankevičius Gintas - „Bosas“, laisvėje buvo kandidatas į sporto meistrus. Jis užsiiminėjo klasikinėmis imtynėmis ir šią sporto šaką buvo gerai įvaldęs, todėl dabar, būdami kartu zonoje, abu treniravomės ir stengiausi iš „Boso“ perimti visas imtynių gudrybes. Kaip jau sakiau, labai daug bėgiojau, kiekvieną rytą nubėgdavau po 15 km kroso per 1 valandą o kad įgyčiau daugjėgos, kilnojau svorius ir hantelius, užsiiminėjau boksu, daugiau lapkes ir eidavau šparinguotis. Su laiku įgyjau žaibišką reakciją ir pasitikėjimą savimi, buvau bet kada pasiruošęs stoti į kovą su bet kuo.

AŠ VIRŠININKAS - TU ŠŪDAS!

Laikas vietoje nestovi. Mėnuo keitė mėnesį ir aš jau buvau atsėdėjęs 1/3 savo bausmės laiko. Kolonijos administracija mano kandidatūrą pristatė teismui dėl to, kad mane pasiūstų į tais laikais populiarias laisvąsias statybas. Į Kaišiadorių raj. liaudies teismą kuris atvažiavo į zoną, atėjau kaip į kokį cirką. Teismas su zonos darbuotojais ilgai vartė mano asmens bylą ir pagaliau nusprendė, kad nėra jokio pagrindo mane paleisti anksčiau laiko. Motyvavo tuo, kad esu nedrausmingas, nepadedu administracijai ir turiu tris drausmines nuobaudas. Man nieko kito nebeliko, tik apsisukus išeiti.

Vieną nuobaudą gavau dar būdamas Lukiškių kalėjime už tai, kad per langą kalbėjau su savo draugu, sėdinčiu kitoje kameroje. Už tai man mėnesiui laiko nuėmė maisto perdavimą o į asmens kortelę įrašė nuobaudą. Tad su šia nuobauda ir atvažiavau į Pravieniškes.

Antrąją nuobaudą gavau jau zonoje. Kartą sėdėjau ant suoliuko, o pro šalį ėjo kursantų (būsimų karininkų) būrelis, bet aš nekreipiau į juos dėmesio. Vienas išsišokėlis sustojo ir, išsproginęs akis, sako:

- Tai gal atsistosi ir pasisveikinsi, o gal tu nežinai, ką reikia daryti, kai pamatai viršininką?

Tai buvo virš akiplėšiškumo. Paėmė toks pyktis, kad vos valdydamasis, jog nepasiūščiau į jį...i, pro sukąstus dantis iškošiau:

- Tai gal atsigulti reikia, kai jūs einate, ar ant kelių atsiklaupiti?

- Ne,- sako - reikia atsistoti ir pasisveikinti.

Nebegalėdamas valdytis, sakau jam:

- Kai tapsi karininku ir tai - jei geru karininku, tada ir atsistosiu.

Tas šiknius kursantas paraudo, kaip mergelė ir, išsitraukęs mažą blonknotą užsirašė mano pavardę.

Nepraėjus nei pusvalandžiui, mane iškvietė į operatyvinę dalį, kuriai vadovavo operas Radionovas, šviesaus gymio ir sudžiūvęs, kaip F. Dzeržinskis, nuo narkotikų.

- Tai ką Daktarėli, nesigyvena ramiai, nenori paklusti teisėtai valdžiai?! Teks keliauti į karcerį 15 parų už nepagarbą viršininkams!

- Ką gi, teks tai teks, jūs kaip visada teismus ir neklystate!

Operui nepatiko mano žodžiai ir jis, nieko nelaukęs, trenkė man į žandikaulį ir, nespėjus net susigaudyti, kas vyksta, pasipylė kursantų smūgiai. Po to, atėjo paprastas praporas ir mane nuvedė į karcerį, kur ir atsėdėjau 15 parų. Buvau jaunas, todėl ir kentėjau už savo karštą būdą

Išėjęs iš karcerio, vėl gyvenau savo gyvenimą, bet pirmiausiai nuėjau pasidžiaugti savo karveliais, kurių net 30 turėjau. Kol buvau karceryje, juos prižiūrėjo mano draugas, tad, nieko nelaukęs, ir užlipau į palėpę, kur juos ir laikiau. Išleidau juos ir plodamas delnais bei šukčiodamas, stebėjau, kaip jie laimingi kyla į dangų. Be galo smagu buvo žiūrėti, kaip jie pakilę aukštai aukštai, vartydamiesi ore, džiaugiasi laisve, kurios aš jiems pavydėjau be galo, be krašto.

Bet likimas juos iš manęs atėmė. Nežinau iki šiolei, kas davė tokius nurodymus iš viršininkų, bet vieną naktį, kai aš miegojau, į palėpę užlipo sušikti praporai mėlynanosiai ir visus mano numylėtinius karvelius sukišo į maišą. Po to išnešė už zonos ribų ir kažkur miškų pelkėse visus paskandino. Labai jų gailėjausi, negalėjau suprasti, kam jie trukdė, vaikščiojau kaip nesavas, neradau sau vietos. Draugai taip pat gailėjosi, nes ir jiems jie buvo mieli padarėliai, džiuginantys akį.

Bet gyvenimas nestovėjo vietoje, reikėjo gyventi toliau, kad ir kaip būtų gaila, rūpesčių buvo per akis. Po to, kai buvau išrinktas Kauno miesto "Vierchu", atsirado daug rūpesčių ne tik dėl savęs, bet ir dėl visų kauniečių.

„VIERCHAS" YRA „VIERCHAS"

Reikalas tas, kad kauniečiai, esantys kituose būriuose, kuriems vadovavo kitų miestų atstovai, nenorėjo dirbti, nedarydavo dienos darbo normų ir už tai juos baudavo "bugorai, brakiorai" ir t.t. Tekdavo sukviesti visus kauniečius, kurie dirbo darbo zonoje ir išaiškinti, kad padaryti dienos normą yra būtina ir kad tai šventas reikalas. Aš, kaip įmanydamas, stengiausi padėti kauniečiams ir

kovojau dėl jų su kitų miestų "Vierchais". Buvo pinamos įvairiausios intrigos, pinklės, konfliktai net iki kruvinų muštynių, iš kurių visada išeidavau nugalėtoju. Ką tik į zoną atvažiuavę jauni kaliniai nenorėdavo dirbti ir klausyti, elgdavosi iššaukiančiai, provokuodavo mane ir nedviprasmiškai duodavo suprasti, kad nori išeiti su manimi muštis vienas prieš vieną. Aišku, tokius išsišokėlius bet kuriuo momentu galėjau atiduoti į savo kareivių rankas, reikėjo tik įsakyti ir kaip mat nepaklusnieji būtų buvę suspardyti. Bet to padaryti man neleisdavo savigarba. Būdamas garbingas ir drąsus, visada priimdavau jų iššūkius ir eidavau muštis vienas prieš vieną. Už lauko tualetu, vadinamu "Šanchajumi", buvo aikštelė, kur pastoviai vykdavo dvikovos ir bet kokios "razborkės". Buvau fiziškai stiprus ir nieko nebijočiau, todėl iš kovos lauko visada išeidavau nugalėtoju ir dažniausiai visus priešininkus nokautuodavau. Ir dariau tai su malonumu, kad žinotų ateičiai ir kad suprastų, kad su šakute pulti prieš traukinį negalima. Daugelis tai suprasdavo ir klaidų nebedarydavo. Bet buvo ir tokių, kurie po kelių mano smūgių suprasdavo, kad tuoj bus nokautuotas, todėl imdavo rėkti, kad pasiduoda. Bet tai būdavo dvilypiai, dviveidžiai žmonės, jų tikslas būdavo ne tai, kad laimėti dvikovą bet tai, kad išgarsėti ant visos zonos ir net už jos ribų. Vėliau girdavosi:

- Va, žiūrėkit, aš nepabijočiau ir mušiausi su Daktaru, Kauno „Vierchu", vienas prieš vieną- ir tokiu būdu norėdavo išgarsėti ant visos Lietuvos. O gandai, dar ir apipinti legendomis, kalinių tarpe, sklisdavo labai greitai.

Kartą teko muštis su naujai ^rinktu vilniečių „Vierchu". Mūsų nuomonės pastoviai nesutapdavo ir jis amžinai ginčydavosi dėl mažiausios smulkmenos.

Kartą neiškentęs jo išsišokimų, pakviečiau jį muštis vienas prieš vieną. Jam sutikus, nuėjome prie kareivių saugomos tvoros, esančios už 9-to būrio. Susirinko daugybė zekų, atėjo Šiaulių, Klaipėdos, Panevėžio "Vierchai", visiems buvo įdomu, kuo viskas baigsis. Vilnietis nebuvo koks nors menkysta, atrodė sportiškai ir karingai nusiteikęs ruošėsi man suduoti. Tai pamatęs, žaibiškai paleidau visą seriją smūgių, norėdamas jam sutrupinti žandikaulį. Bet jis, gyvatė, žaibiškai atšoko ir mano smūgiai jo nepasiekė. Šis priešininkas buvo vikresnis, nei kiti, todėl, baisiai užpykęs, puoliau

jį vėl savo smūgių kruša, taikydamas į galvą. Bet ir ši kartą jis žaibiškai atšoko ir traukėsi prie tvoros. Artėdamas priėjo, netyčia užkliuvau už žolėje paslėpto gelžgalio ir suklupau, o vilnietis, greitai sureagavęs, prišoko prie manęs ir smogė man į nosį. Pasipylė kraujas ir aš, kaip įsiutintas bulius, kruvinu veidu, vėl puoliau jo link. Ši kartą sugriebiau jį už sprando ir, įsisavintu imtynių veiksmu, permetęs jį per save, trenkiau į žemę. Jis net nesuprato, kas įvyko, taip buvo sukrėstas, gulėjo ant nugaros ir, išplėtęs akis, spoksojo į mane. Aš nieko nebelaukdamas, ėmiau jį spardyti, mažiau kaip žaibiškai sutino jo veidas ir iš prakirstų žaizdų bėgo kraujas. Apspitę aplinkui kauniečiai, rėkė iš džiaugsmo, ragindami jį į pribagti ir nusiūsti į aną pasaulį, bet vilnietis, dengdamasis rankomis veidą garsiai sušuko, kad pasiduoda. Tada aš nuo jo atitraukiau ir ištiesiau jam ranką, padėdamas atsikelti, nes tai buvo garbinga dvikova, o užmušti jį aš tikrai nenorėjau, nors iš visų pusių zekai ragino tai padaryti. Kova baigėsi ir visi išsiskirstė kas sau. Bet, nepraėjus ir valandai, į būrį atėjo pamainos vyresnysis, toks nususeęs, išpurtusiu veidu kapitonas ir mane išsivedė į budinčiąją dalį. Kaip vėliau sužinojau, mus įskundė tie patys vilniečiai, kurie stebėjo muštynes. Bet tai nieko nuostabaus, visi gerai žinojo, kad daugiausiai skundikų buvo iš vilniečių pusės.

KARČERIS

Abu mus uždarė į karcerį po 15 parų, o raporte parašė, kad pažeidėme vidaus tvarkos taisykles, todėl ir baudžiami karceriu.

Karceryje tikrai nesijauti gerai. Kameros nykios ir šaltos, valgyti duoda tik kas antrą dieną bet ir ta gaunama maisto norma palaikydavo tik gyvybę ir sotus niekada nesijausdavau. Bet ir tai dar ne blogiausia. Blogiausia karceryje tai, kad ten labai šalta ir nakčiai „mentai“ užsikloti nieko neduodavo. Į zonagrįždavai sušalęs, alkanas, apaugęs barzda ir visas murzinas. Bet ir tai dar pusė bėdos, jei palyginsime zonos karcerį su Lukiškių kalėjimo karceriais. Ten kameros įrengtos specialiai rūsiuose, kur verda savas gyvenimas ir, atsidūręs ten, pasijauti kitame pasaulyje. Kameroje nuo drėgmės niekada neišdžiūsta sienos ir grindys, šaltis prasiskverbia iki kaulų smegenų, kas valandą darai pritūpimus, boksuoji su savo šešėliu

ir, kai organizmas išvargsta, atsitūpęs kampe truputį nusaudi. Dienos metu narai (gultai) prirakinami prie sienos ir atidaromi tik nakčiai. Tas pats žmogus, kuris sugalvoja tokį kankinimo būdą, turbūt, neprasėdėtų karceryje nei paros laiko ir išneštų jį į kojomis į priekį, o jei ten įmestų kokį inteligentą greičiausiai gautų infarktą ir niekada nebūtų galėjęs patikėti, kad pasaulyje egzistuoja tokie žmogaus kankinimo būdai. Tokios „auklėjimo“ priemonės neišauklėjo nė vieno zeko. Žiaurumas gimdo žiaurumą kalinys ima nekėti visos milicijos sistemos, pasidaro piktas ir nervuotas, galvoje tik ir sukasi mintys, kaip jiems atkeršyti už šį pažeminimą. Paimkit kad ir šunį. Priištąs prie grandinės jis darosi vis piktesnis ir piktesnis, taip pat ir su žmogumi. Rusų laikų karceriai egzistavo ne tam, kad kalinį nubausti už prasižengimą o tam, kad jį sužlugdyti, pažeminti, kad jis maldautų atleidimo ir gailėtųsi pažeidęs nustatytą tvarką.

DRAUGŲ SUTIKIMAS

Po 15 parų termino Pravieniškių zonos karceryje, po pietų mane išleido į zoną. Tik išėjęs į kiemą vos neapakau nuo ryškios šviesos. Ėjau laimingas, o jausmas toks, lyg būtum laisvėje. Švarus oras, medžiai, saulė, dangus, visa tai labai malonu matyti, kai esi išleistas iš akmeninio rūsio, kur karaliauja tik drėgmė, šaltis ir tamsa. Kai grįžau į savo būrį, mane pasitiko draugai. Jie buvo paruošę stalą nukrautą maisto produktais ir saldumynais, pirktais kolonijos parduotuvėje. Malonu, kai tave kas nors pasitinka, grįžusį iš karcerio, o ypač jei tai padaro draugai.

GYVENIMAS TĘSIASI

Po truputį gyvenimas zonoje vėl atsistojo į savo vėžes, vėl pradėjau treniruotis ir, savaime aišku, neapleidau savo pareigų, nes buvau atsakingas už būrį kauniečių reikėjo saugotis provokacijų iš kitų miestų atstovų ir, be abejo, tvirtai laikyti savo pozicijas. Vietiniai karai tęsėsi toliau.

Prisimenu dar 1978-79 metais į zoną pradėjo vežti

nuteistuosius, kurie buvo įvaldę, ar jau bent bandė įvaldyti karatė meną. Tais laikais pasirodė pirmieji pionieriai, kurie muštynėse panaudodavo kojų smūgius. Tai buvo naujas dalykas, o pati sporto šaka laisvėje buvo uždrausta, tad žmonėms teko treniruotis penkiaaukščio namo rūsiuose ar taip kur nuošaliose vietose, toliau nuo pašalinių akių. Be abejo, su tokiais naujai iškeptais karatistais teko susidurti ir man.

Kartą į mano būrį paskyrė 19-metį, naujai atvežtą klaipėdietį. Mano ūgis buvo 185 cm, o naujoko - net 10 cm aukštesnis. Sėdėdamas ant savo lovos, kalbėjausi su bachūru, rimtai svarstėme vieną reikalą, kai pajutau, kad kažkas atsisėdo šalia manęs. Pasukęs galvą pamačiau tą naujokėlį klaipėdietį.

- Eik,- sakau jam,- dabar aš užsiėmęs, ateisi vėliau.

Bet jis, žąsiukas, sėdi lyg niekur nieko ir nė nemano išsinešdinti. Atsisukau ir norėjau trenkti jam į tarpuragi, bet jis, staigiai pašokęs, sušuko:

- Einam vienas prieš vieną išsiaiškinsime!

Nieko nepadarysi, teko eiti, juo labiau, kad iškviėtė mane visų akivaizdoje.

Nuėjome į seną kovos lauką, už tualetų, vadinamo Šanchajumi ir stojome į savo pozas, bet dar net nesudavęs jam nei vieno smūgio, pajutau skausmą pilve. Šis jaunas gyvatukas spyrė man į pilvą ir jį nubrozdo. „Nieko sau",- pagalvojau,- „čia kažkas naujo". Bet tuo pačiu metu apėmė toks pyktis, kad rodėsi, jog suplėšysiu jį į gabalus ir, nieko nelaukdamas, puoliau jį. Bet tuo pačiu saugojausi jo kojų smūgių. Tai man buvo staigmena, su kuria nebuvo tekę susidurti iki šiolei. Pajutau, kad priešininkas ne kvailas ir stiprus, ir galvoje žaibiškai sukosi mintys, kaip čia jį greičiau nokautuoti. Zekai, apspitę mus ratu, staugė, kaip išprotėję ir laukė sensacijų. Visiems buvo įdomu sulaukti muštynių pabaigos ir kas iš jų išeis nugalėtoju.

Man žaibiškai kilo mintis suklaidinti priešininką. Atlaikęs dar vieną jo kojų ataką pagąsdindamas smogiau jam į pilvą. Čia jis ir prakišo: automatiškai gindamasis rankomis, užsidengė pilvą o aš tuo metu iš dešinės trenkiaujau į atidengtą žandikaulį ir nokautavau. Suklupęs ir rankomis susiėmęs už veido, pradėjo šaukti, kad

pasiduoda. Norėjau jį pribaugti ir vos susilaikiau šito nepadaręs. Iš šios kovos eilinį kartą vėl išėjau nugalėtoju, visi gyrė ir spaudė ranką.

Daug vėliau su šiuo klaipėdiečiu susidraugavome, ėmėme kartu treniruotis. Kaip minėjau, karatė sportas buvo uždraustas ir laisvėje jis treniravosi slapta. Jo pagalba ir savo dideliu troškimu įvaldyti šį kovos meną, treniravomės kiekvieną dieną. Dėka nežmoniškų pastangų, išmokau smūgiuoti kojomis į įvairias priešininko kūno vietas. Šios treniruotės man labai pravertė ateityje, be to, treniruočių metu vietoje priešininko, matydavau laisvėje likusiųjų „Halto" ir jo brolio Antučiko veidus. „Haltas" buvo mūsų rajono vadas, o prieš vadą rankos kelti nebuvo galima, nors jis man buvo sudavęs į žandikaulį. Aš jaučiausi esąs teisingas, bet nieko negalėjau padaryti. Buvau kerštingas ir niekada nepamiršdavau man padarytos skriaudos. Prisimindavau visas patirtas skriaudas, net nuo mokyklos laikų ir, pirmai progai pasitaikius, visada atkeršydavau.

Prisimenu, man buvo tik 16 metų. Už mane vyresnis „Kikilis" sulaužė man nosį. Juokaudami, delnais stengėmės vienas kitam suduoti per veidą bet „Kikilis", būdamas mažo ūgio, manęs nepasiekdavo ir be galo pyko. Bet, pritaikęs progą kai aš nuleidau rankas, duodamas suprasti, kad žaidimas baigtas, „Kikilis" staiga smogė man į nosį kumščiu ir ją sulaužė. Išpūtęs, kaip kalakutas krūtinę, išdidžiai tarė:

-Žinosi, jaunikli, ateičiai, kaip kelti ranką prieš vyresnį!

Jau daug vėliau, kai „Kikilis" pamiršo šį nuotykį, vėl juokaudami daužėmės delnais. Iš pradžių aš žaidžiau su juo, bet staiga paleidau tokią smūgių krušą „Kikiliui" į galvą kad jis net išvirto iš koto, o kai atsistojo ir šiek tiek ėmė suvokti, kad grįžo į realų pasaulį, sakau:

- Žinosi, kaip kelti ranką prieš stipresnį. Ir priminiau jaunystės nuotykį, kai jis sulaužė man nosį. „Kikilis" tai išgirdęs labai nustebo, nustebo dėl to, kad aš prisiminiau tokį seną įvykį apie kurį jau seniai buvo pamiršęs.

Laikas nestovėjo vietoje ir mano bausmė artėjo į pabaigą. Galima sakyti, viena kojajau buvau laisvėje, kai iš režiminės dalies gavau leidimą auginti plaukus. Anais laikais visus kalinius kirpdavo

plikai ir apie jokiais šukuosenas nebuvo nė kalbos. Likus tik 3 mėnesiams iki bausmės pabaigos, skustagalviams išduodavo leidimus auginti plaukus. Beje, šį leidimą turėdavai visada nešiotis švarko kišenėje, kad visada galėtum jį parodyti kokiam nupiepiui viršininkui, kuris prisikabindavo dėl per ilgų plaukų.

Plaukus galėjai nešioti ne ilgesnius, kaip 1 cm ir jei neturėdavai leidimo, galėjai būti kandidatu penkiolikai parų į karcerį.

Artėjant laisvei, buvau pilnai pasiruošęs, jaučiausi stiprus, sveikas, ištvermingas ir gan simpatiškas, sportiškas vyras. Jau tada pagalvodavau, kad būtų gera susipažinti su gera panele, gražia ir miela šviesiaplauke. Mane traukė gražios, lieknos, mėlynakės, simpatiškos kaip balerinos panelės ir būtent tokią žmoną piešiau savo vaizduotėje. Ji turėtų būti tokia graži, kaip lėlė Barbė, tokią ir tik tokią įsivaizdavau savo būsimą žmoną, kurią galėčiau mylėti ir būti mylimas, dėl kurios galėčiau padaryti viską ir būti už ją atsakingas. Svajojau pastatyti namą, kuriame mano būsimą žmoną jaustųsi šeimininkė ir kuriuose aš pats būčiau laukiamas, rasčiau ramybę ir sugrįžęs galėčiau apkabinti mylimą žmogų. Be abejo, svajojau apie gražią mašiną, norėjau pasodinti medį ir kad mano žmona pagimdytų man sūnų. Tai buvo žmogiškos svajonės, kurios, prabėgus daug metų palaipsniui išsipildė.

LAISVĖ

Pagaliau išaušo 1977 m. spalio 21 d. rytas. Išmušė ta laiminga minutė, kai baigėsi mano bausmė ir turėjau išeiti į laisvę. Atsėdėjau lygiai du metus ir dešimt parų.

Dar 1975 m. spalį, mane uždarė į Kauno m. areštinę, pralaikė 10 parų už tai, kad, atseit, iškoliojau pareigūnus. O iš tikrųjų per tas 10 parų jie surinko prieš mane kaltinimus ir tik tada davė sankciją suėmimui. Tokiu būdu, jau po to, nuteistas dvejiems metams, atsėdėjau dešimt parų ilgiau.

Tapačią dieną, prieš išeidamas į laisvę, suruošiau draugams gerus "proventus" (tai kaip atsisveikinimo ceremonija su draugais - paruošiamas stalas, geriama kava, arbata, degtinė ir t.t.). Šia proga

nupirkau spirito, butelį šampano, butelį konjako, o valgykloje dirbantys virėjai paruošė guliašo bei prikepė bulvinių blynų. Visas šias gėrybes, daug kam net nematytas laisvėje, sunešėme į zonos klubą ir paruošėme gražų, didelį stalą.

Sukviečiau visus savo draugus į klubą ir pakviečiau prie stalo. Visi džiaugėsi sėdėdami zonoje prie tokio stalo ir kėlė tostus mano garbei, laimei už tvoros, linkėjo sėkmės ir daug gerų draugų. Spiritas liejosi upeliais, neatsilikau ir aš, šia proga galėjau tai sau leisti. Spiritui nebuvau atsparus, o dar sumaišęs su šampanu bei konjaku, greitai apgirtau, todėl ir šį kartą, kaip visada, kritau pamiegoti ir taip nušoviau du zuikius: išsiblaiviau ir tuo pačiu išvengiau nemalonumų iš administracijos pusės. Kitiems stalo dalyviams pasisekė mažiau, nes jie visi atsidūrė karceryje ir atsėdėjo ten po 15 parų. Bet draugai nesigailėjo ir visi iki vieno tvirtino, kad už tokį nepamirštamą balių galima ir daugiau atsėdėti.

Jau ir ta minutė, kai mane išleidžia į laisvę. Vėl klaksi automatiškai atsidarantys vartai, vėl, kaip ir pirmą kartą, jaučiu nerimais kareivio rankų imdamas patikrintą pažymą. Pagaliau atsidaro paskutiniai vartai ir aš atsiduriu laisvėje, net nespėjęs susigaudyti, kas darosi.

Manęs jau laukė būrys draugų, kurie atvažiavo net septyniomis mašinomis. Pasitiko tėvas, Antučikas, „Haltas“, Algėnas, „Mongolas“, Vovka, „Bebras“, „Čiunčia“ ir daugelis kitų. Su visais iš eilės apsikabinome ir broliškai pasibučiavome. Iš džiaugsmo ir malonaus susitikimo, pasidarė gaudu, suspaudė širdį ir pajutau, kad akys prisipildė ašarų. Bet tai buvo džiaugsmo ašaros, kurių aš nesigėdijau. Kas nėra nė karto patyręs šio jausmo, niekada ir nesupras, kokia laimė yra išeiti į laisvę, pajusti jos skonį, užuosti rudeninę vėšą kurios, būdamas anapus tvoros, ir nejauti. Man išėjus, oras buvo šaltokas, švietė saulė ir buvo giedra, graži rudens diena.

Kiek apsipratęs, tėvui ir draugams liepiau lukterėti, o pats nubėgau į spec. dalį, kur išdavė mano uždirbtus 530 rublių.

Pinigus padaviau tėvui ir visi susėdome į mašinas. Sėdėti šalia vairuotojo buvo itin malonu, o kartais net suimadavo baimė: medžiai, stulpai ir kelrodžiai ženklai lėkė pro šalį dideliu greičiu, todėl prašiau už vairo sėdinčio „Mongolo“, kad važiuotų lėčiau ir

neatsitrenktų į priekyje važiuojančią mašiną. O šis tik juokėsi ir su likusiais tvirtino, kad ir taip lėtai važiuojame. Gal ir taip, juk du metus jau nesėdėjau mašinoje, išskyrus valdišką „varanoką“. Taip dairdamasis, nė nepastebėjau, kaip privažiavome Kauno prieigas. Į miestą įvažiavome kaip koks elitinis eskortas. Į tai tikrai buvo verta pažiūrėti iš šono. Atrodė, kad važiuoja koks CK pirmininkas, o jį lydi didžiulė apsauga. Dar pasisukinęję Kauno gatvėmis su visa vilkstine automobilių pasiekėme gimtąją Vilijampolę. Sustojome visi prie mūsų namo ir, užėjus į kiemą mane pasitiko tėvo broliai, dėdės Mečislovas ir Stasiukas. Užėję į namą, susėdome prie gausiai nukrauto stalo ir pradėjome švęsti mano sugrįžimą. Gėrimų buvo įvairių ir daug, tad neužilgo pajutau, kad kūnas sušilo, svaigo galva, bet nuotaika buvo kuo puikiausia.

Neprisimenu smulkmenų, tačiau „Halto“ draugas Algėnas, kuris buvo vos ne jo dešinioji ranka, kažką nepagarbiai pasakė mano adresu ir mes susiginčijome. Algėnas išvadino mane „maladziaku“ (jaunikliu) ir nedviprasmiškai davė suprasti, kad jei nenustosiu ginčytis, galiu ir per kepenis gauti. Iš tokių žodžių aš tik linksmai nusijuokiau ir pasakiau jam, kad savo žodžiais manęs neįbaugins ir kad save aš visada apsiginsiu. Algėnas, greičiausiai nenorėdamas namuose sukelti triukšmo, nusijuokdamas palingavo galvą ir net neatsisveikinęs, išėjo. Balias tęsėsi toliau, o aš net nepastebėjau, kaip išaušo gražus rytas. Tada pakilau iš užstalės ir nusprendžiau nuvažiuoti pas mamą kuri tuo metu gyveno atskirai, Taikos prospekte, dviejų kambarių bute. Atvažiavęs, mamą radau namuose ir, pasisveikinęs, susėdė vienas priešais kitą prakalbėjome apie porą valandų. Po to, kritau į lovą ir, pamiegojęs kokias keturias valandas, prabudau. Neapsakomas jausmas prabusti ne nuo čaižaus sirenos kaukimo! Laisvėje prabudęs jaučiausi žvaliai, norėjosi, kaip mažam vaikui, bėgioti šen bei ten, o ir nuotaika buvo kuo puikiausia. Jaučiausi taip, lyg gyvenčiau pačias geriausias gyvenimo akimirkas.

Papusrėčiavęs ir vėl paplepėjęs su mama, išvažiavau į Vilijampolę, kur radau manęs belaukiančius draugus.

Balias tęsėsi. Vakarop apvažiavome visus restoranus, t. y. „Virgalė“, „Trys mergelės“, „Žalias kalnas“, „Pasimatymas“. Visur pasėdėjome po truputį. Buvo labai smagu ir įdomu.

NAUJAS GYVENIMAS IR PROBLEMAS

Kai grįžau iš zonos, apsirengti gerų rūbų neturėjau, nevaikščiojau nuogas, bet ir ne su naujais. Kas įdomiausia, kad iš visų bachūrų, kurie mane sutiko ir džiaugėsi mano sugrįžimu, tai tik vienintelis Bielskis Jonas pasiūlė man apsirengti savais rūbais. Žinoma, man jo rūbai buvo maži, bet malonu buvo žinoti, kad draugas manimi rūpinasi.

Sykį pas mane atvažiavo draugas Alvydas iš Utenos ir atvežė man gyno avies kailio „dublionkę“. Tuo metu manęs namuose nebuvo, svečiavausi pas jaunystės draugą Paleckį Augį. Visi jį vadindavo „Knuru“. Jis buvo užkietėjęs „galubiatnikas“ (laikė karvelius), tad mes, užvertę galvas į dangų, žiūrėjome į kylančius karvelius. Kalbėjomės apie karvelių rūšis, auginimą ir priežiūrą kai staiga sulojo šuo ir atsigręžę pamatėme ateinantį jau minėtą mano draugą Alvydą iš Utenos. Pasisveikinome, bet iš jo veido išraiškos supratau, kad kažkas ne taip.

Paklausęs, kas atsitiko, išgirdau neįtikėtiną istoriją. Pasirodo, tuo metu, kai jis su „dublionkę“ užėjo į mano namus, ten baliavojo „Haltas“ ir dar keli draugai. Dar tėvas palaikė kompaniją. Papasakojo, kaip jis užėjo į kambarį ir pasakė, jog atvežė Hėnytei kailinius. Tai išgirdęs „Haltas“ atsistojo ir priėjęs prie Alvydo, atėmė iš jo „dublionkę“, pasakęs:

- Eik iš čia, ragas tau! Kailinius aš pasiimu sau. Ir jais apsivilkęs, vėl atsisėdo prie stalo, duodamas suprasti, kad kalbos baigtos.

Negalėjau patikėti savo ausimis tuo, ką išgirdau iš Alvydo. Nejaugi, galvoju, mano draugas, mūsų rajono vadas, taip galėjo pasielgti?

Nieko nelaukęs, parbėgau namo ir, užėjęs į kambarį, tikrai pamačiau „Haltą“ sėdintį prie stalo ir vilkintį minėtais kailiniais. Nespėjus man dar ištarti ir žodžio „Haltas“ ėmė girtis, atseit, žiūrėkite, kokią „dublionkę“ įsitaisiau, atėmiau iš balvono.

Nebeiškentęs tokio „Halto“ žūlumo, atsistoju priešais jį ir sakau:

- Visų pirma, tu esi mano namuose, į kuriuos užėjo mano draugas ir atnešė man dovanų. Tu atėmei iš jo ir dar išvadinau balvonu. Taip, kailiai gražūs, bet jie ne tavo, tad duok juos čia.

„Haltas“ piktai mestelėjo akimis į mano pusę ir sušuko:

- Ragas tau, man kailiniai patinka ir aš juos nešiosiu!

Taip taręs, nususuko ir įsipylė degtinės.

- Na, gerai - sakau - nenori taip atiduoti mano daiktų, tada einame į kiemą - vienas prieš vieną.

„Haltas“ net pažaliavo iš pykčio ir staigiai atsisukęs, pašokęs nuo kėdės, delnu sudavė man į kaktą.

- Bėk iš čia, maladziake, o tai kaulų nebesurinksi!

Aš automatiškai atšokau į šoną ir, apimtas didelės neapykantos, iš visų jėgų smogiau „Haltui“ į žandikaulį. Nuo smūgio jis šoktelėjo į viršų ir, persivertęs per kėdę, krito be sąmonės. Kambarį visi nutilo - girdėjosi tik „Halto“ knarkimas, kuris knarkė kaip sužeistas šernas. Priėjęs prie jo, nuvilkau man dovanotus kailinius ir padavęs juos Alvydui, sakau:

- Bėk iš čia, nes geruoju tai nesibaigs!

Alvydas išėjo. Tik tada pamačiau nustebusį tėvo žvilgsnį. Kaip vėliau sužinojau, tėvas džiaugėsi, kad aš nokautavau Vilijampolės atamaną. Jam buvo malonu, kad turi tokį sūnų, kuris gali apginti ne tik save, bet ir artimus sau žmones.

Išėjęs kiemą, susidūriau su „Halto“ broliu Antučiku, kuris ieškojo savo brolio. Aš sustabdžiau Antučiką ir manydamas, kad blaivus žmogus viską supras, papasakojau susiklosčiusią situaciją. Bet Antučikas nesuprato, arba nenorėjo suprasti. Išsproginęs akis, ėmė rėkti ir, suspaudęs kumščius, ėmė mosikuoti man po nosimi. Atsitraukęs nuo jo, sakau jam:

- Raminkis, balvone, nes kai trenksiu per galvą, pagimdysi anksčiau laiko! Tai išgirdęs, Antučikas paleido smūgių seriją, bet aš, vikriai išsisukęs, smogiaujam iš apačios į barzdą. Šio triuko buvau išmokęs per bokso treniruotes, t. y. gindamasis trauktis ir tuo pačiu metu smūgiuoti priešininkui.

Antučikas nenugriuvo ir pamatęs, kad taip nepavyks manęs

įveikti, puolė į artimą kovą, griebė mane į savo glėbį ir, matyt, norėjo paimti mane jėga.

Kieme kilo didžiulis triukšmas, išbėgo tėvo broliai, iš mašinos išlipo Antučiko draugai, pasirodė keli kaimynai.

Negalėdamas Antučiko glėbyje smūgiuoti, truputį atsilošiau ir iš visų jėgų, galva, trenkiau jam į nosį. Tai pakartojau kokių keturis kartus iš eilės. Antučikas, apsipylęs kraujais, kaip skerdžiama kiaulė, iš karto mane paleido ir atsitraukė per kelis žingsnius. Šia akimirka tuo pasinaudojo mano dėdės Petras ir Antanas, kurie sugriebė mane į glėbį ir stipriai laikydami, prašė liautis. Antučiką laikė jo draugas „Tūzas“. Sumuštasis rėkė kaip išprotėjęs, keikė mane visokiais prakeiksmiais, grasino užmušias, išvadino balvonu ir nesubrendusiu „malalietka“. Vis dar spjaudydamasis kraujais ir bandydamas ištrūkti iš „Tūzo“ rankų, rėkdamas kvietė važiuoti į Lampėdžių karjerą išsiaiškinti iki galo.

- Važiuojam! - sakau, bet tai išgirdę mano giminės bei tėvas, ėmė mane atkalbinėti nuo tokio žingsnio. Tėvas sako:

- Tu tik pažiūrėk, kiek jų daug, juk jie tave tiesiog užmuš, geriausiu atveju sulaužys kaulus ir atsidursi ligoninėje.

Nors aš nebijoju ir buvau karštakošis, vis dėlto paklausiau tėvo patarimo ir pasakęs Antučikui, kad progų susitikti mes dar turėsime, lydimas giminaičių, išėjau iš kiemo į gatvę.

Nieko nelaukęs, nuėjau pas Vovką „Turistą“, su kuriuo kartu sportuodavome ir šiaip kartu leisdavome laiką. Tą dieną namo negrižau ir visą dieną praleidęs su „Turistu“, likau pas jį nakvoti. Sekantį rytą grįžusį namo, mane pasitiko išsigandęs ir sutrikęs tėvas. Žvilgtelėjęs pro langą lyg kažko bijotų ir lauktų, sako:

- Bėk, sūnau, iš pačio ryto čia buvo apie trisdešimt žmonių. Ieškojo tavęs, keikėsi ir klausinėjo, kur tu esi. Labiausiai rėkė „Haltas“, Antučikas, Algėnas, „Luras“ ir vis žadėjo tave užmušti.

Išklausęs tėvo, supratau, kad čia jau ne juokai ir reikia kažką daryti. Bet ką? Vienas prieš trisdešimt aš nieko nepadarysiu...

Dar pakalbėjęs su tėvu, paskambinau savo draugui Edvai Okuškai, su kuriuo teko sėdėti Pravieniškių zonoje. Trumpai pakalbėję, susitikome prie Kauno pilies ir abu nusprendėme kreiptis į Bielskį Joną. Sėdome į taksi ir nuvažiavome į Petrašiūnus, kur gyveno Jonas.

Pasisveikinę (Jonas dešimt metų buvo už mane vyresnis), smulkiai papasakojau vakarykštį nuotyki- Išsaciau savo poziciją, pasaciau, kad nesijaučiu kaltas ir nemanau taikstyti su „Haltu“ ir Antučiko „biespriedeliu“.

Jonas, išklausęs mano pasakojimą, ilgai žiūrėjo pro langą ir, matyt, mąstė, kaip išspręsti šią problemą. Jis buvo sąžiningas ir turintis Kaune svarų žodį, užsiiminėjo boksu, pastoviai sportavo ir buvo tvirtas, savimi pasitikintis žmogus. Mėgo drąsius vyrus, gebančius pastovėti už savo interesus, drąsiai sutinkančius visus sunkumus, pasitaikančius jų gyvenimo kelyje. Pats Jonas buvo matęs daug vargo ir neteisybės ir tik savo tvirtu charakteriu ir ryžtingumu išsikaptė iš vargano gyvenimo.

Staiga jis atsisuko ir sako man:

- Ar nebijosi, Hėnyte, muštis su „Haltu“ arba Antučiku?

Atsaciau, kad nebijau nieko ir galiu kautis bet kada ir su bet kuo, jei tik aišku, tai būtina.

Jonui patiko mano atsakymas ir jis nusprendė man padėti. Jis sutiko suorganizuoti „Haltu“ ir mano dvikovą ir pakontroliuoti, kad viskas vyktų garbingai.

Visi sėdome į mašiną ir, pakeliui paėmę mano giminaitį Rimą „Mongolą“, nuvažiavome į namus, pas tėvą. Namuose sužinojau, kad manęs vėl ieškojo ta pati kompanija, norėdama su manimi susidoroti. Tėvas pasakė, kad visi nuėjo pas „Lurą“. Gavosi taip, kad nejie manęs ieškojo, bet aš jų, todėl nieko nelaukę, nuėjome pas „Lurą“. Pravėrę duris, atsidūrėme kaip kaubojų salūne, matytame filmuose. Taip buvo ir čia: kambaryje buvo pilna žmonių, gal kokia 25-30, gėrė alų ir degtinę, daugelis rūkė. Kai kurie garsiai kalbėjo, kiti, jau įkaušę, bandė dainuoti. Kai mes pasirodėme tarpduryje, visa ši garsų maišalynė staiga nutilo. Visi žiūrėjo įmanė, išsproginę akis ir niekas netarė nė žodelio. Ir tik praėjus, atrodo, tokiai ilgai minutei, link manęs metėsi rėkdamas Antučikas. Įkandinjam, pakilo dar keli jo kariai ir taip pat ėmė artintis link manęs, bandydami apsupti iš visų pusių. Antučikas grasino mane sulaužysiąs ir nutrauksiąs galvą bet paskutiniu momentu Bielskis Jonas sušuko:

- Stokite ir baikite tas nesąmones! Hėnytė išeis vienas prieš vieną su „Haltu“ arba su bet kuriuo iš jūsų. Hėnytė nesijaučia prieš

jus prasikaltęs ir jei jūs norite išsiaiškinti, tai aiškinkitės garbingai.

Čia vėl tuoj išsišoko Antučikas, rėkdamas:

- Aš einu su juo muštis, „Haltas“ per daug girtas, todėl nėra skirtumo, kas nutrauks Hėnytei galvą - „Haltas“ ar aš!

Nuspręsta, padaryta. Visa gauja, lyg kokie senovės Romos gladiatoriai, patraukė prie internato, kur kadaise, prieš tris metus mušiausi su Antučiku ir nuo kurio tada gavau į nosį. Visi suėjome į futbolo aikštelę, esančią šalia internato ir Antučikas tuoj pat išsirengęs iki pusės, ėmė demonstruoti savo raumenis. Teisingumo vardan, reikia paminėti, kad Antučikas atrodė sportiškai, visi raumenys buvo išsipūtę, didelė krūtinė ir platūs pečiai kilnojosi nuo ryte padarytos treniruotės. Štangos ir hantelių pagalba, jis tikrai atrodė nebloginai. Svėrė kokio 90 kg, o aš tuo tarpu svėriau 78 ar 80 kg. Neturėjau didelių raumenų, bet buvau vikrus, kaip žebenškštis, greitas, puikiai išlavinęs reakciją gynybą ir puolimą. Buvau pilnas optimizmo ir tiesiog troškau kuo greičiau suspardyti Antučiko durną galvą išmušti jam iš po kojų tą „pasipūtimą“ ir visiems įrodyti, kad tokie, kaip Antučikas, man niekada gyvenime nenurodinės, ką ir kaip daryti.

Ir štai išmušė ta valanda, kurios laukiau ilgus du metus. Aš tikėjau, kad jam atkeršysiu už visas patirtas skriaudas ir patyčias. Antučikas, lyg norėdamas užkirsti kelią mano mintims, ėmė grėsmingai prie manęs artėti, su tikslu mane sulaužyti, pasitikėdamas savo raumenimis ir jėga, kurios jam tikrai buvo galima pavydėti. Staiga pasipylė stiprūs šoniniai smūgiai, bet visų jų aš išvengiau. Staigiai atsitraukęs į šoną dešine koja spyriau jam į pilvą. Antučikas net nepastebėjo mano kojos smūgio ir nesuprato, kas čia jam žiebė į pilvą. Lyg ieškodamas kaltininkų, greitai apsidairė aplinkui. Šis mano smūgis jam buvo didelė staigmena, nes anais laikais dar retas kas žinojo šitokią kovos stilių. Lyg sužeistas bulius, išsproginęs akis, jis vėl puolė mane savo įžymiaisiais šoniniais smūgiais, bet aš ir šį kartą išsisukęs iš jo smūgių, smogiau koja. Šį kartą jau į kepenis. Antučikas sukriuksėjo ir, susiėmęs už kepenų, pasitraukė toliau nuo manęs. Žaibiškai mąstė, kaip čia su manimi kovoti?

Antučikas atrodė tikrai juolingai, jis stovėjo įtempęs raumenis ir purtė didelę savo galvą apaugusiais ilgais plaukais. Susivėlęs ir įsiutęs, jis atrodė kaip sužeistas bulius, kuris tuoj puls savo skriaudėją.

Antučikas vėl puolė mane, bet šį kartą akylai stebėjo mano kojas, aš tik pagąsdinau jį koja, o jis automatiškai, norėdamas rankomis ją pagauti, nuleido rankas. Man to ir tereikėjo: nedvejodamas, iš dešinės rankos, taip trenkiau į am į žandikaulį, net visi žiūrovai šūktelėjo iš nuostabos. Bet čia prasidėjo juokingiausia dalis. Mano smūgis buvo greitas ir tikslus, o Antučikas nugriuvęs ant žemės ir jau prarasdamas orientaciją, kur šiuo metu randasi, susiėmęs už gauruotos savo galvos, rėkė:

- Pataikė, pataikė, pasiduodu, pasiduodu!!!

Šiuos žodžius kartojo kaip kokia papūga, gerai išmokyta kalbėti.

Aš, galima sakyti, buvau padaręs tik gerą apšilimą. Antučiką galėjau nokautuoti jau pačioje pirmoje kovos stadijoje, bet tempiau gumą ir laukiau. Dabar, matant jį tokį verkšlenantį ir pasigailėtiną, mane paėmė įsiūtis ir, artėdamas prie jo, ruošiausi užmigdyti jį kokiame pusvalandžiui. Tuo metu suriko „Mongolas“:

- Atsargiai, Hėnyte, saugokis iš nugaros!

Aš atsisukau ir pamačiau grėsmingai artėjantį „Haltą“. Jis net nespėjo man suduoti, kai gavo šoninį „Mongolo“ kablį per galvą. Jie susikibo ir daužė vienas kitą kaip išprotėję, aš žiūrėjau į juos ir širdyje džiaugiausi, kad jau esu ne vienas, yra žmonių, kurie eina už mane.

Pasinaudojęs tuo, kad aš nosisukęs ir spoksau į besikaunančiuosius, Antučikas, kaip koks šakalas, man iš už nugaros smogė tokį stiprų smūgį į žandikaulį, nuo kurio apsisukęs aplink savo ašį, trenkiausi į tvorą. Šis jo smūgis buvo negarbingas, prisėlino, kaip kokia blakė, iš už nugaros ir įkando. Bet ką iš jo norėti - jis visą savo gyvenimą buvo negarbingas ir „supuvęs“, visada ieškodavo naudos tik sau ir nesvarbu kokiais metodais tai padarys.

Atsirenkęs į tvorą ir tuoj suvokęs, kad su manimi viskas tvarkoje, žaibiškai puoliau prie Antučiko. Šį kartą nebebus jokių kalėdinių nuolaidų. Užmušiu ir tiek! Prišokęs, paleidau smūgių seriją jam į galvą. Norėjau, kad jis pajautų mano smūgių skonį prieš tai, kol praras sąmonę. Bet draugai, pamatę, kad aš tikrai jį nuvarysiu į kapines arba į reanimacinį, ėmėsi priemonių. Pribėgęs prie manęs „Sokolas“ apkabino mane ir stipriai laikė savo glėbyje. Netrukus

jam į pagalbą atskubėjo Kęstas - „Faraonas“. Aš šaukdamas bandžiau ištrūkti iš mane laikančių rankų ir už tokį negarbingą ir niekšišką Antučiko smūgį, tikrai būčiau jį natūraliai sulaužęs.

Tuo pačiu metu vyko kitos kautynės, kurių baigties niekas negalėjo nuspėti. Algėnas su peiliu rankoje puolė ant Vovkos „Turisto“, o Vovka, traukdamasis šaukė:

- Ką darai, duok ir man peilį, tada ir išsiaiškinsime!!!

Kiek toliau nuo visų „Haltas“ mušėsi su „Mongolu“ ir įsiutę kaip buliai, stengėsi vienas kitą nokautuoti.

Muštynės muštynėmis, bet dauguma šių kruvinų muštynių žiūrovų širdyje troško, kad viskas baigtųsi laimingai ir gyventų be jokių konfliktų. Kaip ne kaip, bet daugelis čia esančiųjų buvome vaikystės draugai ir beveik visi iš saulėtos Vilijampolės rajono. Tad, kaip ir minėjau, dauguma norėjo taikos ir ramybės.

Lyg nujausdamas jų mintis, padėtį išgelbėjo Jonas Bielskis. Jis, ant rankų užsimovęs odines pirštines, šokinėjo tai šen, tai ten, nebežinodamas, ką daryti. Ir tikrai, tuo metu jis buvo kvailioje situacijoje, iš kurios nedelsdamas turėjo ieškoti išeities. Aš paprašiau Bielskio pagalbos ir jis man padėjo, bet su „Luru“ jie buvo geri draugai. Jis negalėjo persiplėšti per pusę. Mane gerbė už tai, kad aš nepabijojau kautis, o „Lurą“ gerbė kaip seną savo draugą. Išeina taip, kad savi mušasi su savais, todėl Bielskis, išbėgęs į aikštelės vidurį, mosikuodamas iškeltomis rankomis sušuko:

- Chebra, užtenka, baikime tas nesąmones, pasikalbame ir gyvenkime draugiškai! Užteks tų muštynių, garbingai išsiaiškiname ir tuo baikime! Nereikia, kad juoktųsi visas Kaunas!..

Nežinau kaip, bet šie Jono žodžiai paveikė magiškai. Visi kovojantys, tarp jų ir aš, nusiramino. Atrodė, kad šių Jono žodžių tik ir tetrūko, kad visi nusiramintų ir atvėstų. Visi, esantys čia, padavėme vienas kitam rankas ir susitaikėme. Mano tikslas buvo pasiektas, nes atkeršijau Antučikui, mano nuomone, pilnai ir su kaupu.

Šalia manęs stovėjęs Bielskis, sako:

- Hėnyte, nuo šiol Kaune tavo autoritetas labai pakilo. Tu, nors ir jaunas, dar tik 21-erių metų, garbingai laimėjai dvikovą esi drąsus ir stiprus. Šaunuolis!

Tai pasakęs, paspaudė man ranką ir aš savo ruožtu padėkojau jam, kad palaikė sunkią minutę.

Širdyje buvo gera ir malonu po patirtos pergalės. Daugelis išsiskirstė kas sau, o aš ir dar keli draugai nuėjome pas „Lurą“ išgerti šampano. Jau prie stalo, „Luras“ įdėmiai į mane žiūrėdamas, tarė:

- Hėnia, per anksti, oi per anksti, pradėjai muštis. Toks jaunas, o jau sudaužei „Halą“, Antučiką.

Aš supratau „Lurą“ iš pusės žodžio, taip pat supratau, kad jam sunku dabar persigrupuoti ir susitaikyti su ta mintimi, kad nuo šiolei Vilijampolei ir ne tik, vadovausiu aš.

Ir tikrai, ši žinia labai greitai pasklido po visą Kauną. Mano autoritetas pakilo žaibiškai, užkopiau į viršūnę ir nė nemaniau apleisti savo pozicijų, o juo labiau, užmigtį ant pergalės laurų, kaip tai padarė daugelis mano draugų.

Toliau dienas leidau įdomiai ir įvairiai. Su Vovka pastoviai sportuodavome, kiekvieną rytą Lampėdžiuose bėgome krosą ir ten pat, karjeruose, išsimaudydavome.

Lankydavomės šokių vakaruose, eidavome į „Trestą“, Aštuntus rūmus, VK karininkų rūmus ir, be abejo, sėdėdavome restoranuose. Bet nei šokiuose, nei restoranuose nesutikau savo išsvajotosios geltonplaukės gražuolės, gražuolės, kurią norėčiau vesti ir mylėti. Su kuria galėčiau dalintis vargu ir džiaugsmu, visada būti už ją atsakingu ir mylimu.

KVIETIMAS PABROLIU

Vieną dieną pas mane atėjo mano dėdė Henrikas, mamos brolis, tik dvejais metais už mane vyresnis. Dėl šios priežasties, visi jį vadino Lėliuku, bet ne Henriku. Atėjo jis ne vienas, bet su savo širdies drauge Edita, kurią aš pažinojau. Gyveno ji mūsėkaiminystėje, todėl matydavau ją kasdieną. Atėjo jie ne šiaip sau, o tam, kad paprašytų manęs būti vyriausiuoju pabroliu judviejų vestuvėse.

Aš jiems pasakiau, jei mano pamergė bus tokia, kokios aš noriu, tada sutinku. Trumpai apibūdinau savo svajonių merginą ir

pažiūrėjau į Editą. O ši, lyg niekur nieko, sako:

- Hėnyte, dėl tavęs tikrai tokią surasiu. Teisingiau pasakius, jos ir ieškoti nereikia. Mano klasiokė iš Kauno rajono, vardu Ramutė, būtent tokia ir yra. Ji šviesi, mėlynakė, miniatiūrinė, graži ir dar nelytėta, skaisti mergelė. Štai taip, Hėnyte, žiūrėk, neprarask šanso!

Teisybės dėlei turiu pasakyti, kad mano būsimąją draugės tada vadino Ramaške. Aš, žinoma, nepatikėjau Editos žodžiais ir paprašiau, kad parodytų Ramutės nuotrauką. Sakau, kad jau šešis kartus buvau pabroliu vestuvėse ir visada į pamerges man įkišdavo krokodilų pateles.

Sekančią dieną nuvažiavau pas dėdę Lėliuką, kuris su mano babyte gyveno centre, S. Nėries gatvėje. Ten radau ir Editą, kuri mane pamačiusi, pasakė:

- Na, atėik, Hėnyte, parodysiu tau tavęs vertą deimantą.

Taip tarusi, ištraukė iš rankinuko nuotrauką ir padavė man. Ilgai žiūrėjau į nuotrauką praradęs žadą. Jaučiau, kaip daužėsi širdis ir išmušė šaltas prakaitas.

„Dieve“, - galvojau, - „čia ta pati mergelė, kurios ieškojau ir apie kurią svajojau du metus, būdamas už grotų“. Vis neatitraukdamas akių nuo to iš nuotraukos žiūrinčio pasakiškai gražaus veidelio, pasakiau:

- Kaip sau norite, bet čia ta pati panelė, kurios aš taip ilgai laukiau. Čia ta princesė, kurią aš pavadinsiu savo žmona.

Niekas mano žodžių nepriėmė už gryną pinigą, todėl nusijuokė, pamiršo šį įvykį. Jie pamiršo, bet tik ne aš. Aš jau dabar, nedelsdamas norėjau ją pamatyti ir įsitikinti, nejaugi Ramutė tokia graži gyvenime, kaip ir nuotraukoje?

PIRMASIS PASIMATYMAS

Pagaliau atėjo ši diena, kai galėsiu pamatyti Ramutę. Rodos, buvo 1980 m. kovo 30 d. Nupirkau savo mėgstamų gerberų puokštę, apsilikau kostiumą ir tiesiu taikymu nuvažiavau pas Editą. Namas buvo dviejų aukštų ir senas, kaip Kauno miestas. Mediniais girgždančiais laiptais užlipau į antrąjį aukštą ir užėjau į kambarį,

kuriame jau radau dėdę Henriką, Editą ir kitus svečius. Su visais pasisveikines, ėmiau dairytis, kur gi ta mano išrinktoji, bet niekur jos nesimatė. Dėdė, supratęs mano žvilgsnio reikšmę, pasakė:

- Tuoj, tuoj, pakentėk, ateis tavo laimė.

Ir tikrai, po šių dėdės žodžių sekančio kambario tarpduryje, pamačiau savo būsimąpamerę, o vėliau ir žmoną. Stovėjau akimirka kaip Lenino paminklas, negalėdamas pajudėti iš vietos. Ramutė buvo neapsakomai graži, švelnių veido bruožų, susuktais, šviesiais geltonais plaukais, vilkėjo gražią žalios spalvos suknelę, kuri labai jai tiko prie gražaus veiduko. Jį puošė didelės mėlynos akys.

Ji stovėjo prieš mane kaip koks angeliukas prieš gigantą, buvo tyli ir lyg kažko gėdinosi. Jau tada prisiečiau sau, kad niekada jos neprarasiu ir bus ji mano amžinai, amžinai. Kovosiu už ją ir stengsiuosi ją viskuo aprūpinti.

Pagaliau, atsipalaidavęs, ėteikiau jai gėles ir saldinių dėžutę, o ji tyliai pasakė „ačiū“. Kiek apsipratus ir susiruošus likusiems vestuvių dalyviams, sėdome į mafmą ir pasukome centrinio metrikacijos biuro link. Pokalbis nelabai mezgėsi. Ramutė buvo tyli, o ir aš ne per daugiausiai ką galėjau pasakyti. Kai varžaisi ir nežinai, kaip užmegzti pokalbį, geriau nekalbėti apie orą kaip tai įprasta tarp žmonių. Bet vėliau viskas susiklostė gerai, šiek tiek pripratome vienas prie kito ir tas suvaržymas dingo savaime.

EDITOS VESTUVĖS

Po visų procedūrų nuvykome į seną buvusį klubą kuri mano tėvai vadino „smietniku“, kur senais laikais vykdavo šokių vakarai. Klubas stovėjo Vilijampolėje, prie pat „Inkaro“ gamyklos. Pastatas buvo medinis, su didele erdvia sale, kur ir vyko vestuvės. Užėję į salę, susėdome prie gausiai nukrauto stalo. Buvo linksma ir gera. Kėlėme tostus jaunųjų garbei, šokome, dainavome ir linkėjome jauniems kuo puikiausio vedybinio gyvenimo.

Aš, eilinį kartą išvedęs Ramutę šokti, buvau gerai nusiteikęs. Besisukdami šokio rate, priartėjome prie muzikantų, kurių aš nepažinojau, išskyrus vieną-„Gaulę“. Arūnas gyveno šalia mano tėvų ir duoną užsidirbdavo grodamas vestuvėse bei baliuose. Kito,

šalia Arūno stovinčio, aukšto muzikanto, nepažinojau. Jis grakščiai pasitempęs, vienoje rankoje laikė mikrofoną, o kitoje dainos tekstą į kuri žiūrėdamas, dainavo. Nežinau net priežasties, bet priartėjęs su Ramute priėjo, aš ištraukiau muzikantui iš rankų tą dainos tekstą ir šokio sukuryje nutolome nuo jo. Toliau vaizdas buvo kiek komiškas. Muzikantai groja, o dainininkas nedainuoja, nes nežino dainos žodžių. Aš šokdindamas Ramutę, skaitau tą tekstą ir net nepastebėjau, kaip ilgšis muzikantas priėjęs man iš už nugaros, ištraukė iš rankų tekstą ir nubėgęs į sceną dainuoja sau toliau.

Vestuvių dalyviai šio mažo nesusipratimo net nepastebėjo arba nenorėjo pastebėti, bet man nepatiko toks ilgšio elgesys. Buvau jau įkaušęs nuo sumaišytų gėrimų, todėl, pasibaigus šokiui, palydėjau Ramutę iki stalo, o pats tuoj nuėjau prie muzikantų. Priėjęs prie ilgo, sakau:

- Einam į tualetą reikia pakalbėti!

O jis, lyg niekur nieko:

- Einam, pakalbėsime.

Tualetas buvo įrengtas rūsyje, be jokių klozetų, su paprastomis skylėmis, panašiomis į tas, kokios būdavo viešuose tualetuose geležinkelio stotyse.

Laiptais leidausi pirmas, o muzikantas sekė įkandin, ir, matyt, supratęs, kad tuoj gaus į barzdą nieko nelaukdamas, netikėtai smogė man iš už nugaros. Smūgis buvo ne tiek stiprus, kiek netikėtas ir aš, praradęs lygsvarą, griuvau tualetu link. Visa laimė, kad krisdamas ranka atsirėmiau į tualetu skylės kraštą o su kita - spėjau sugriebti priešininko rankovę, dėka ko ir išsilaikiau, neišsitiesęs tiesiog tualete. Pašokau ir, greitai susiorientavęs, pradėjau daužyti jam galvą bet jis, lyg nujausdamas, kad geruoju tai nesibaigs, gindamasis, kaip moka, atbulas, kaip vėžys, kilo laiptais į viršų o aš, būdamas apačioje, vis negalėjau jam gerai užvožti į žandikaulį. Nežinau, kas jam užėjo, bet staiga jis pradėjo rėkti ir jau bėgdamas nuo manęs, įsiveržė į salę ir staiga užblioė:

- Žmonės, padėkite, banditas mane muša!

Toliau vyko kažkas nepaaiškinamo. Įvyko tai, ko aš pats nesitikėjau. Aš mušiau muzikantą vieni puolė mušti mane, kiti - mus išskirti, o dar kiti - padėti muzikantui. Gavosi tokia maišalynė,

kad iš šono pažūrėjus, atrodė kaip regbio varžybos, kai kovodami dėl kamuolio, žaidėjai sulipo vienas ant kito. Buvau stipriai išgėręs ir man jau jūra buvo iki kelių. Pliekiau kumščiais į visas puses ir atrodė, kad visi čia esantys, yra mano priešai. Pradėjau demonstruoti visą savo kovų meną, kurio išmokau būdamas zonoje. Vienam vožiau į galvą, kitam - spyriau į krūtinę, trečią- tiesiog permečiau per save. Puoliau visus, kas tik bandydavo prie manęs prisiartinti.

Bet čia įvyko graudžiai juokingas dalykas. Spėjau tik pamatyti, kaip vienas čekistas, kolonijos darbuotojas, griebė mane už kaklo ir stipriai spausdamas, ėmė mane dusinti. Nieko negalėjau jam padaryti, nes jis stovėjo man už nugaros. Minutę laikiusi, bet tuoj suvokiau, kad ši "mentovska žiurkė" mane uždusins. Apsvaigintas degtinės ir jo smaugimo, nebesilaikiau jokios garbės kodekso ir atbula ranka griebiau jam už kiaušinių. Tai davė greitus rezultatus. Tikslas buvo pasiektas, nes „mentas", kaip skerdžiama kiaušė, sužviegė iš skausmo ir bemat mane paleido. Žaibiškai atsisukęs į jo pusę, taip vožiau jam į žandikaulį, kad šis bemat griuvo nokautuotas. Palikęs jį gulėti, išbėgau į lauką ir sumušiau kelis pabrolius, kurie ant manęs puolė.

Tuo momentu aš atrodžiau klaikiai. Kostiumas ir baltiniai buvo suplėšyti į skutelius, aš išsiviliojęs ir murzinas. Viena ausimi išgirdau, kad kažkas iškviatė miliciją ir tuoj suvokiau, kad reikia iš čia nešdintis, kol neatsidūriau KKK. Greitai išbėgęs į šalia esančią pievą, perbėgau ją ir kiemais pasiekiau savo namus. Namai buvo netoliese.

TEŠTI VESTUVIŲ SU KONGU

Nusimečiau suplėšytus rūbus, apsiprausiau ir apsirengiau tais laikais labai madingomis velvetinėmis kelnėmis bei tokiais pat mėlynais baltiniais. Išėjęs į kiemą, pasiėmiau šunį Kongą. Vilkšūnis buvo gerai išdresiruotas, paklusnus ir geras šuo. Sėdau ant dviračio ir nuvažiavau atgal į klubą, kur vyko vestuvės. Buvo apie 1 valanda nakties ir labai nustebau, kai, privažiavęs prie klubo, nieko nepamačiau. Pagalvojau, kad visi išsiskirstė ir balius baigtas.

Pastačiau dviratį prie sienos ir, vesdamasis šunį, užėjau į pokylio salę. Visi sėdintys prie stalo, pakėlė galvas ir sužiuro įmanė, kaip į pasaulio stebuklą. Degtinė dar neišgaravo iš mano organizmo ir aš buvau pasiruošęs tęsti pradėtą kovą. Ir lyg tai patvirtindamas, daviau šuniui komandą- "barjer" (šokti). Kongas, žaibiškai sureagavęs į komandą, užšoko ant stalo ir pasigardžiuodamas ėmė šveisti kažkieno karbonadą. Visi svečiai, lyg praradę žadą, tylėjo kokias penkias minutes, žiūrėdami tai įmanė, tai į puotaujantį šunį. Keista, galvoju, kodėl manęs niekas nepuola? Pagalvojau, gal jie manęs jau nebepažįsta? Bet pasirodo, kad visi tie, kurie ant manęs puolė, jau buvo išsivažinėję kas kur.

Tylą nutraukė mano dėdė Henrikas su savo draugu ir pakvietė mane prie stalo. Dėdė buvo gudrus ir žinojo, kaip su manimi elgtis.

- Sėsk,- sako,- prie stalo, viskas gerai, atsipalaiduok ir nesinervink. Visi ėmė gražiai kalbėti ir aš po truputį atsipeikėjau, taip pat pradėjau gražiai elgtis. Jei jau ir aš pasidariau mandagus, tai ir Kongo paprasčiau laikytis mandagumo. Jam, žinoma, nė motais buvo tos mandagumo taisyklės ir labai jau nenoriai nušoko nuo stalo. Bet šokdamas pataikė į sudaužytą taurę ir susipjaustė koją. Kas juokingiausia, iš nasrų visvien nepaleido nuo stalo pagriebto karbonado.

Mano gražioji pamergė, pamačiusi sužeistą Kongą, surado vaistų ir jais patepusi kraujuojančią žaizdą gražiai apibintavo. Kongui, matyt, patiko švelnių, moteriškų rankų prisilietimas ir ramiai sėdėjo suglaudęs ausis, retkarčiais žvilgterėdamas įmanė ir laukdamas kokios nors komandos.

Apie kilusias muštynes pirmiausiai prabilo jaunas:

- Na, ir privirei tu čia man kompoto. Pusė svečių išsilakstė, muzikantai išėjo su piršliu priekyje, o tas čekistas, po mentų vizito, išvažiavo kartu su jais, kad galėtų išsiimti abdukciją nes „fanarą" užtaisei jam ant visos akies.

Taip, priviriau aš čia košės ir reikėjo kažką daryti, kad užglaistyti šį konfliktą Sėdėjau ir galvojau, kaip pasielgti? Tą „mentą" aš pažinojau ir žinojau, su kuo jis gyvena. Kažkaip dėl jo nesukau galvos. Žinojau, kad jei su juo pakalbėsiu dar kartą jis man tikrai atleis ir nerašys jokių pareiškimų.

Išklausęs visus jaunojo nusiskundimus ir supratęs, kad per mano kaltę iširo vestuvės, nusprendė rytoj iš pačio ryto važiuoti atsiprašyti muzikantų, piršlio, o svarbiausia - Editos tėvų, senelės ir dieduko.

Aptaręs su jaunučiu visus tolimesnius veiksmus, priėjau prie savo žaviosios pamergės Ramutės, kuri žiūrėjo į mane ir gražiai šypsojosi. Per visą savo gyvenimą ji nebuvo mačiusi tokių cirko numerių, kokį aš parodžiau per vieną vakarą. Gyveno ji ramų gyvenimą ir tokiuose susirėmimuose dalyvauti neteko. Manau kažkuria prasme šis mano numeris jai visvien patiko, nes aš išsiskyrčiau iš jos visų pažįstamų vaikų, su kuriais jai teko iki manęs draugauti.

Giliai širdyje aš žinojau, kad jei ne Ramutė, įtas vestuves aš nebūčiau grįžęs apskritai. Įsimylėjau ją iš pirmo žvilgsnio ir tvirtai buvau nusprendęs jos niekada nebepalikti, nes ji buvo ta mergina, kurios man tikrai reikėjo. Gerbsiu ją, mylėsiu ir jau niekada gyvenime jos nebepaliksiu.

Šių savo minčių Ramutei tada nepasakiau, bet manau, kad ji pati suprato, jog nesu jai abejingas.

Išgėrėme šampano ir kalbėjomės. Po to, supažindinau su Kongu, kuris, turbūt, norėjo, kad Ramutė būtų jo šeimininkė. Apie gražesnę šeimininkę ir jis negalėjo svajoti.

Buvojau gili naktis. Reikėjo eiti namo, kad nors kiek pailsėti. Ramutės draugė Alma pasiūlė eiti pas ją ir pernaktuoti, juo labiau, kad gyveno visai netoliese.

Visi keturiese užlipome ant kalno, kur Alma ir gyveno. Kongą palikau prie durų įsakiau nieko neįleisti ir nieko neišleisti. Atsikėlusi Almos mama, Ramutę su Alma paguldė į vieną lovą, o man paklojo ant grindų, nes lovų daugiau nebuvo.

Miegojau kaip kirvis ežero dugne, buvau tiek išvargęs. Bet staiga prabudau, išgirdęs riksmą. Pasirodo, Kongas sąžiningai ėjo savo pareigas ir saugojo mūsų miegą, o kai atsikėlusi Almos mama norėjo išeiti pro duris, Kongas, piktai iššiepęs dantis, pastojų jai kelią.

Motinai paprašius, pašaukiau Kongą prie savęs, patapšnojavu per sprandą ir pagyriau už gerą tarnybą. Almos mama atnešė Kongui pusryčius, o pati išskubėjo į darbą.

Almos mamai išėjus, vėl kritau miegoti ir atsikėlėme visi jau vidurdienį. Susitvarkę ir papusryčiaję, patraukėme pas jaunuosius. Reikėjo gi vėl atstatyti sugriautas vestuves. Pirmiausia, atsiprašiau Editos dieduko ir tėvų. Visi mane suprato ir man atleido. O diedukas, dar būdamas įkaušęs nuo vakar dienos, „gyrėsi“, kad ir jam užvožiau per marmūzė, ir juokdamasis išgėrė šampano taurę. Sunkiau buvo su Editos senele. Vos tik mane pamačiusi, ėmė rėkti, kaip greitosios pagalbos sirena. Ji buvo sena, kaip naginė ir mėgo išgerti. Panaši buvo į raganą, juodais plaukais ir bedantę burna, į kurią, net neužkąsdama, pildavo ugninį vandenį. Čepsėdama savo išklerusiu žandikauliu, šaukė:

- Aš tau neatleisiu, bandite tu, kaip tave žemė nešioja?!

Bet diedukas, numojęs ranka, mane nuramino ir pasakė, kad neimčiau į galvą nes nuo jos čia niekas nepriklauso.

Aptarę tolimesnius reikalus, dviese su dėde Lėliuku, nuvažiavome pas svotą. Atsiprašinėju kaip tik mokėjau, bet svotas, būdamas savotiško charakterio, neskubėjo man atleisti ir vis prisidengdamas ranka vos vos nubrozdingtą kaktą, kažką nesuprantamo burbėjo po nosimi. Bet netrukus susidariusią kvailą situaciją ištaisė jo žmona, kuri užjį buvo protingesnė ir atlaidesnė.

- Aš suprantu,- sako ji,- kad jaunystė - kvailystė, visi jauni tokie ir nėra čia ko laikyti užantyje pykčio. Toks pat buvo ir mūsų sūnus, nenusėdėdavo vietoje ir vis demonstruodavo savo nesuvaldomą charakterį. Mes atleidžiame tau, Hėnyte, ir apamai, pamirškime šį įvykį.

Jos sūnų aš pažinojau. Vadino jį „Arbūzu“. Su juo kartu mokėmės pradinėje mokykloje.

Dabar atėjo laikas sugrąžinti ant scenos muzikantus. Todėl paskambinau savo kaimynui Gaulei ir, atsiprašęs, greitai įtikinau, kad laikas grįžti į vestuvių pokylį. Jis mane suprato ir paprašė, kad aš pats paskambinčiau tam ilgam muzikantui ir su juo pakalbėčiau. Kaip ne keista, bet ir šis muzikantas ilgai nesiožiavo ir pažadėjo po pusvalandžio su visu muzikantų kolektyvu būti vietoje.

Vėl visi susirinkome į klubą gėrėme, valgėme, šypsojomės, o iš vakarykščio nuotykiu padarėme komediją. Buvo ką prisiminti, bet įtai jau rimtai nebežiūrėjome. Ačiū Dievui, viskas baigėsi gerai,

kaip pasakoje su laiminga pabaiga.

Vestuvės tęsėsi, o aš toliau rėžiau sparną apie Ramutę. Džiaugiausi būdamas šalia, jausdamas jos artumą. Žiūrėjau į jos gražias akis ir, negailėdamas komplimentų bei gražių žodžių, kurių ji tikrai buvo verta, tirpau iš laimės. Su jokia kita mergina nebuvau toks laimingas, kaip dabar su Ramute. Žiūrėjau į jos akis ir nenorėjau atitraukti nuo jos žvilgsnio. Atrodė, kad tuoj imsiu ir paskėsiu jos akučių gelmėse.

Ramutė dar nieko net nenujautė, kas darosi mano širdyje, bet aš ją jau mylėjau. Mylėjau ir troškau jos, tvirtai žinojau, kad tas troškimas nebus vienkartinis, kaip tai būdavo mokyklos laikais. Žinojau ir tikėjau, kad Ramutės norėsiu visada. Taip, tai buvo tikroji ir esama, pirmoji mano neblėstanti meilė.

Svečiai apgirto ir po truputį ėmė skirstytis kas sau. Atėjo naktis ir reikėjo skirtis, ko labiausiai ir bijojau. Skirtis, nors trumpam, su Ramute nenorėjau, todėl jau iš anksto buvau suplanavęs kaip elgtis. Pasiūliau Ramutei ir Almai šią naktį miegoti pas mane. Jos pagalvojo ir sutiko. Netrukus visi trys jau buvome mano namuose. Miegojome visi kartu, mano sofoje ir dar apsirengę. Mintyse prieš užmigdamas, keikiau Almą, bet nieko nepadarysi, pats taip pasiūliau. Tuo pačiu metu, jaučiau Ramutės kūno šilumą, norėjosi ją prisiglausti prie savęs, bučiuoti, bučiuoti, bet...

Išaušus rytui, visi žąsele nusileidome į pirmą aukštą, kuriame gyveno mano tėvas. Supažindinau jį su savo išrinktąja, kuri jam labai patiko ir, kiek pagalvojęs, sako:

- Na, šita princesė tikrai bus mano marti. Taip taręs, pabučiavo Ramutei į kaktą ir žvilgterėjęs į mane, pamerkė akį. Tėvui, matyt, taip pat patiko Ramutė ir buvo patenkintas, kad turi tokią puikią marčią.

Visą likusią dienos dalį praleidome namuose ir niekur nėjome, bet nelabai kur ir traukė eiti. Man užteko to, kad šalia buvo Ramutė. Tik vakarop pakviečiau Ramutę į restoraną. „Jūratis“ restoranas buvo netoliese ir, užėję į jį, sutikom dėdę Mečislovą. Supažindinau su Ramute, todėl šia proga pakvietė mus prie savo staliuko. Tuoj užsakė brangių užkandžių, ant stalo akimirksniu atsirado tais laikais brangaus „Napoleono“ butelis. Dėdė nebuvo šykštus ir, ištraukęs

piniginę, linkėdamas mums laimės, ištiesė man 100 rublių. Už 10 rublių buvo galima pasėdėti restorane, o čia gavau visą 100-tą už ką buvau jam dėkingas.

Dar tą patį vakarą sutikome „Mongolą“ Rimą ir visi trys nuvažiavome į restoraną „Vakaras“. Užėję į vidų, pamatėme už stalo daugelį Kauno donžuanų. Linksmai nusiteikę, sėdėjo Bielskis Jonas, Mėjus Velonskis „Žydas“ ir kt. Priėjęs prie jų, supažindinau juos su Ramute ir susėdome prie stalo. Visi buvo gerai nusiteikę ir nedviprasmiškai ėmė kalbinti mano Ramutę, bet tai pamatęs „Mongolas“, kuris taip pat turėjo svarų žodį, pasakė:

- Bachūrai, palikite ramybėje šią panelę. Čia Hėnytės išrinktoji, todėl prilaikykite liežuvius ir dairykites aplinkui. Tik pažiūrėkite, kiek čia jų sėdi vienišų. Rinkitės kurį norite ir būkite laimingi!

Vakarą praleidome puikiai, manau, kad patiko ir Ramutei. Viskas buvo gražu ir šaunu, o kai atėjo laikas skirstytis, Ramutę nuvežiau į bendrąbutį, priklausantį Šilko pluošto kombinatui, kuriame ji dirbo audėja.

PIRMIEJI MEILĖS PASIMATYMAI

Sekančią dieną su Vovka „Turistu“ nuėjome prie Kauno pilies ir, sustoję prie kiosko, ėmėme laukti Ramutės. Kad laikas neprailgtų, su „Turistu“ išgėrėme po butelį šaltos neprikolos(?). Rodos, nepraėjo ir para laiko, bet Ramutės jau buvau pasiilgęs ir laukiau nekantraudamas.

Ramutė atėjo viena. Iš tolo šypsodamasi ji artėjo prie manęs, o nuo jos šypsenos rodėsi, kad ir oras pragiedrėjo.

Tą dieną skersai išilgai išvaikščiojome visą Laisvės alėją ir užsukome į kavinę pavalgyti.

Diena prabėgo greitai ir nepastebimai. Atvažiavome pas mane į namus, o atėjus vakarui, Ramutei teko eiti į darbą nes dirbo naktinėje pamainoje. Nuvežiau ją prie kombinato ir, prieš išleisdamas iš mašinos, padaviau nuo savo buto raktus.

- Ateik,- sakau,-juk darbą baigi šeštą rytą.

Ji nieko nepasakė ir nubėgo į darbovietę.

Ramutė, baigusi darbą, turbūt, ir nebūtą atėjusi, bet raktai buvo pas ją. Ji visą laiką buvo drovi, o ir dabar, atėjusi iki mūsų namų, ilgai stovėjo prie vartelių ir vis nesiryžo užėti. Bet ir šį kartą likimas buvo mano pusėje. Ramutę pamatė tėvo sugyventinė Laima ir tuoj pat, skubėdama, nubėgo atidaryti vartelių.

- Užeik, užeik,- kvietė Laima, tad Ramutei nieko kito nebeliko, kaip tik paklusti Laimos kvietimui.

Ramutė atėjo pas mane ir aš be galo apsidžiaugiau. Tuoj šokau iš lovos ir susitvarkęs, atnešiau savo gražuolei visą kalną sumuštinį ir paruošiau baltos kavos. Stengiausi jai įtikti, būti geras ir malonus, be to, man buvo malonu jai patarnauti.

Pavalgiusi Ramutė liko miegoti, o kad jai netrukdyti, aš išėjau į kiemą vaikyti karvelių.

Vakare vėl ją nuvežiau į darbą ir pasakiau, kad ryte atvažiuosiu pasitikti. Bet ir čia buvo savotiška mano taktika. Aš norėjau parodyti, kad nesu jai abejingas ir ji man patinka, ir kad dėl jos aš padarysiu viską net tai, kas neįmanoma, nes jau buvau įsimylėjęs „iki ausų“ ir todėl norėjau, kad ji prie manęs priprastų, ir visada būtų šalia.

5³⁰. Aš jau stovėjau prie kombinato ir laukiau savo darbininkės. Pamačiusi mane taip anksti, Ramutė apsidžiaugė, kad ištesėjau žodį ir atvažiavaujos pasitikti.

Netrukus mes vėl buvome pas mane namuose ir, susėdę prie stalo, pusryčiavome. Taip tęsėsi visą savaitę ir vieną dieną prisipažinau Ramutei meilėje. Tai buvo pirmoji ir tikroji mano meilė, kurią prisiečiau saugoti iki grabo lentos. Mylėjau Ramutę visa širdimi ir troškau būti už ją atsakingas. Tai buvo mano Tikroji, Didžioji ir Nepakatojama Meilė!

Po mūsų pažinties praėjo tik devynios dienos ir aš jai pasipiršau. Ramutė, gražiai nuraudusi, pasakė - taip. Iš džiaugsmo buvau devintame danguje, širdis plakė kaip išprotėjusi ir dėkojau Dievui, kad pagaliau išsipildė mano svajonės ir troškimai. Abu nusprendėme nebeatidėlioti nieko rytdienai ir nunešėme į CMB pareiškimus.

Ta proga, nuvažiavome pas mano mamą ir pranešiau šią džiugią naujieną. Mama, žinoma, labai nustebo - kaip čia toks vėjo

pamušalas taip greitai ir netikėtai nusprendė vesti? Ramutė mamai patiko, tad juokaudama ėmė priekaištauti, nejaugi tokia graži ir rimta panelė gyvens su tokiu "gangsteriu ir durnium"?

- Tu tik pažiūrėk į Ramutę, ji gi prieš tave kaip angeliukas ir trapi, kaip gėlėlė. Kai tu gerokai išgersi, žmona tuoj pat pabėgs.

Žinoma, mama palinkėjo mums laimės ir gražių vaikučių o aš didžiavausi, kad atvedžiau mamai tokią mielą marčią.

Vestuves mums paskyrė gegužės 30 dieną 1980 metais. Tą pačią dieną su Ramute nuvažiavome pas jos mamą kuri gyveno Kauno rajone, Užliedžių kaime. Truputį gėdindamasis atlikau man malonų žygdarbį. Paprašiau mamos, kad atiduotų man dukros ranką ir širdį. Mama nustebo ir kiek sutrikusi, pasakė:

- Ramutė gi labai jauna. Jai tik tik sukako 18 metų, prapulsite gi abu. Gal pagalvokite ir neskubėkite tuoktis? Vedybos ne šiaip sau pramoga, reikės gi iš kažko gyventi, o jei vaikų atsiras, tai ir visai prapulsite. Abu nieko neturite, tai kaip gyvensite?

Atsakiau jai, kaip galėjau.

- Miela mama, aš suprantu, kad vien meile sotus nebūsi, bet tai yra gyvenimo pagrindas, o turtai yra užgyvenami. Mes turėsime viską ko reikia žmogui iki pilnos laimės. Aš prašau Jūsų palaiminimo ir sutikimo išleisti už manęs Ramutę.

Tuo tarpu į kambarį užėjo Ramutės tėvas ir brolis, ir su jų pagalba aptarėme visus vestuvių reikalus. Žinoma, buvau laimingas ir gerai nusiteikęs, gavęs uošvių sutikimą išleisti už manęs Ramutę. Sutarėme pagal visus lietuvių papročius, kad gėrimai ir viskas, kas spirituota, bus mano rūpestis, o maistas iš jaunosios pusės. Dėl šito problemų nekilo ir viskas vyko kaip buvo numatyta.

Anais laikais importinių mašinų buvo labai mažai. Po Kauną daugelis važinėjo sovietų gamybos „Žiguliais“, bet mano tėvo draugas „Babūnė“ turėjo geriausią mašiną Lietuvoje. Vairavo jis amerikietišką „Dodžą“ ir labai ją didžiavosi, be to, jis pažinojo visus žmones Kaune, turinčius importines mašinas. Jis prikalbino aštuonis šių mašinų savininkus dalyvauti vestuvėse.

MANO VESTUVĖS

Pačios vestuvės buvo nuostabios ir vyko pas Ramutę, kaime.

Kai važiovome per Kauną, o ypač per kaimo apylinkes, žmonės žvelgė net atsisukdami, nes tokį reginį, ir dar su tokiomis mašinomis, sovietų laikais nebuvo galima pamatyti. Ramutė jautėsi laiminga ir atrodė pasakiškai, tiesiog kaip dabartinė lėlė Barbė. Vilkėjo gražia, balta vestuvine suknele, kurią buvau išnuomavęs. Viskas buvo nuostabu, kaip ir priklauso lietuviams. Paėmėme šliubą, užregistravome santuoką CMB ir šventėme vestuves tris dienas.

Dabar, kai prabėgo tiek laiko, dažnai prisimenu mūsų vestuvių dieną į kurią su malonumu sugrįžčiau. Bet, deja, laikas negailestingas, nestovi vietoje. Bet vis dėlto į tą nuostabią vestuvių puotą su Ramute sugrįšiu per sidabrines vestuves. Valio! Valio! Valio!

Po vestuvių, kai tapome vyras ir žmona, apsigyvenome pas mane, Vilijampolėje. Pati butis lengva nebuvo. Vargome, dirbome, negailėdami savęs. Mano tėvas atidavė mums 10-os klasės mezgimo mašiną ir visą sandėlį siūlų. Samdžiau darbininkus, kurie mezgė, o Ramutė, „Overloko“ pagalba gamino megztinius. Gatavą produkciją tėvas pardudavo čigonams.

Po truputį atsistojome ant kojų, kaip minėjau, lengva nebuvo ir iš dangaus niekas mums nenukrito. Viską uždirbome savo rankomis ir stirpiu noru gyventi geriau.

Biznis klestėjo, gražiai sugyvenome ir nesipykome. Tėvas leido naudotis savo vyšninės spalvos 2101 „Žiguliuku“, tad dėl susisiekimo biznio reikalais vargo nebuvo.

Laisvalaikį dažniausiai praleisdavau vaikydamas karvelius, kuriuos su laiku pamilo ir Ramutė. Taip pat laikiau ir paukščiukus, kurie, čiulbėdami virtuvėje, mus linksmindavo. Net nepastebėjome, kaip prabėgo vieneri mūsų bendro gyvenimo metai. Per tuos metus užsidirbome pinigų ir nutarėme su Ramute nusipirkti mašiną - salotinės spalvos „Super-Ladą 2106“. Po kelių dienų, kartu su „Mongolo“ tėvu, jau buvome kelyje į Maskvą. „Mongolo“ tėvą visi vadino „Džoniu“, kuris gerai žinojo Maskvos komersantų - spekuliantų gyvenimą. Puikiai gaudėsi mašinų biznyje. Maskvoje

prabuvome tris paras, per kurias išsirinkau puikią 6-to modelio „Ladą“. Ji buvo salotinės spalvos ir nors parduotuvėje kainavo tik 9100 rublių, suplojau 15 300 rublių, nes šių mašinų nusipirkti laisvai nebuvo įmanoma. Į Lietuvą parsikriėjome lyg ant sparnų. Mašinos variklis buvo naujas ir dirbo nepriekaištingai. Pirmoji mano pirkinį įvertino žmona Ramutė. Ji apsidžiaugė ir buvo patenkinta, o aš nuo šiolei turėjau dvi drauges: žmoną ir mašiną Bet, skirtingai, nei daugelis Lietuvos vyrų, aš labiau už viską mylėjau žmoną.

Po ilgos kelionės mašina buvo purvina, tad su Ramute išplovėme ją ir išblizginome, kaip veidrodį. Vidus dar kvepėjo gamyklos tepalais, o sėdynės tebebuvo aptrauktos celofanais.

Bėgant laikui, mano svajonės po truputį pildėsi. Suradau savo svajonių moterį, įsigijau mašiną ir siekiau toliau savo užsibrėžto tikslo. Aš supratau, kad lengva nebus ir visko iš karto negausiu, žmonės buvo pavydūs ir stengėsi kaip bitės įgelti. Iš pavydo, slapčia skambindavo į miliciją ir įskųsdavo mane, atseit, per gerai gyvenu ir užsiiminėju nešvariais darbeliais. Nežinau, ko jie pavydėjo, juk tai, ką dariau aš, galėjo daryti kiekvienas mąstantis žmogus. Bet ne, jie skundėsi savo varganu gyvenimu ir nieko neveikdami sėdėjo namuose. Tokių amžinai verkšlenančių žmonių nemėgau ir nekenčiau.

VĖL AREŠTAS!

Maždaug po mėnesio kai įsigijome mašiną nuvažiavau į Spaustuvininkų g. pirtį, kurioje gerai ir su malonumu išsimaudęs, su pakilia nuotaika, išėjau į aikštelę, kur stovėjo mano mašina. Jau išsitraukęs iš kišenės raktelius ruošiausi važiuoti namo, kai staiga, lyg iš po žemių, šalia manęs išdygo du vyrai. Pradžioje pagalvojau, kad čia kokie spekuliantai nori man pasiūlyti kokią prekę, bet stipriai apsirikau. Abu kostiumuotieji išsitraukė tarnybinius pažymėjimus, paklausė mano pavardės. Nieko blogo negalvodamas, atsakiau, kad esu Doktoras ir skubu į operacinę, kur manęs laukia sunkus ligonis.

Skirtingai nei aš, VRM darbuotojai nebuvo linkę juokauti ir rūščiai pasakė, kad esu laikinai sulaikomas. Po šių žodžių, paėmė mano mašinos raktelius ir pasodino mane į savo mašiną Neilgai

trukus, aš jau buvau Kauno rajono milicijos poskyryje, kur mane tuoj pat uždare į „boksiką“. Ten prasikankinau iki vakaro, nes patalpa buvo ankšta, purvina ir dvokianti. Atsisėsti taip pat nebuvo kur, visa kvadraturą buvo 1x1 metro. Pagaliau atsidarė durys ir atėjęs tardytojas man pranešė stulbinančią naujieną. Jis pasakė, kad su mano mašina Markso prospekte buvo partrenktas ir mirtinai sužalotas žmogus. Aš, žinoma, pradėjau ant jo šaukti, kokias nesąmones čia šneki ir tuo pat metu pateikiau nenuginčijamą alibį. Jis paklausė, kur buvau tada ir tada, o aš vėl pakartojau savo geležinį alibį. Po trumpo pokalbio, tardytojas pasakė, kad liudininkų parodymais remiantis, atitinka tik pirmieji mano mašinos numeriai, o kol kas aš turiu pasėdėti, kol viską išsiaiškinsime. Išstenjęs šiuos žodžius, jis vėl uždare dvokiančio „bokso“ duris ir nuėjo sau, o aš vėl likau vienas, su mane slegiančiomis mintimis. Nevalgęs ir negėręs, pasėdėjau dar kelias valandas ir apie 20 vai. mane pagaliau išvedė iš „boksiko“.

Bet tuom niekas nesibaigė. Tie patys du VRM darbuotojai surakino mano rankas antrankiais ir, išvedę į kiemą pasodino mane į mašiną. Patys atsisėdo priekyje, o mane įstūmė ant galinės sėdynės. Sėdėjau savo mašinoje, bet nesijaučiau jos šeimnininku. Tas, kuris sėdėjo keleivio pusėje, atsisukęs pasakė:

- Pavažiuosime čia truputį ir pasikalbėsime.

- Gerai,- sakau - pakalbėsime, tik neturiu žalio supratimo apie ką kalbėsime? Nebent apie žvejybą galime paplepti arba apie karvelių auginimą.

Plačiasnukis „mentas“ juokų nesuprato ir nususukęs ėmė spoksoti įkelia Juokai greitai išgaravo ir man, nes nebesuvokiau, kur jie mane veža. Jau seniai pravažiovome Kauną ir priartėjome prie Prienu miestelio. Ir tik dideliu greičiu pralėkus pro Prienus, plačiasnukis užriaumojo:

- Nieko, Hėnyte, pakentėk, tuoj tu viską prisipažinsi, prisipažinsi viską ką padaręs ir ko nepadaręs, o jei nepasakysi nieko, tavo tiesiog nušausime ir tiek. Padarysime tai labai lengvai, lygiai taip pat, kaip tai darote jūs! Nesulos ir lapė, kaip dingsi miško pelkėse.

Taip besiklausant „mentų“ grasinimų pravažiovome Alytų ir niekaip negalėjau suvokti, kur jie mane veža.

Mane nustebino tų „mentovskų“ šunų klausimai. Jie vertė

mane prisipažinti dalyvavus nebūtuose dalykuose, o būtent, kiek tik Lietuvoje buvo dingę be žinios ir nužudyti, bet neišaiškintų iki šiolei, žmonių, dalyvavime. Pamatę, kad šitokiu būdu nieko nepeš, pakeitė taktiką ir jau švelnesniu tonu tarė:

- Gerai, tada papasakok ką nors įdomaus, kas būtų verta dėmesio ir mes tavo tuoj pat paleisime.

Aš, juokaudamas, atsakiau, kad aš ne davatka, sėdinti prie bažnyčios ir neturiu apie ką jums pasakoti, o užmušti jūs manęs neužmušite, nes esate dviese. Vėliau ar anksčiau, kuris nors iš dviejų prasitarsite girti savo žmonoms ir tada išlįs galai. Ir mašiną bus sunku paslėpti. Bet jie lengvai pasiduoti nenorėjo ir papasakojo, kad neseniai dingo kažkokia Vilka, kartu su savo mašina. Paminėjo, kad tai jų darbas ir jokie galai neišlindo. Taip mane begąsdindami ir beversdami prisipažinti velnias žino kuo, privažiavo Varėną. Buvo jau po 23⁰⁰ valandos, kai sustojome Varėnos miestelio milicijos kieme. Nuvedę mane įbūdinčiąją dalį, paliko saugoti jaunam, matyt, ką tik priimtam į tarnybą, žasinui. Patys nuėjo į kitą koridoriaus galą ir dingo.

Neilgai trukus, prisistatė dzūkų chamai ir, kažką dzūkiškai vapaliodami, ėmė mane mušti ir spardyti. Dzūkų „mentai“ buvo girti kaip valkatos, sėdintys pas mus, Kaune, prie „Skalsos“ parduotuvės. Jie nesiceremoniškai ir nežiūrėjo, kur muša. Pliekė ir pliekė iš visų pusių. Staiga pajutau smūgį į dantis. Bet nors dantys išliko sveiki, iš prakirstos lūpos upeliu pasipylė kraujas. Aš nieko negalėjau padaryti, nes rankos buvo surakintos. Tada nebeištveręs jų savivalės, ėmiau ant „mentų“ šaukti:

- Pydarai, nuimkite antrankius ir tada sutraiškysiu jus kaip pasiutusius šunis! Visi jūs gandonai, tik ir sugebate penkiese mušti surakintą žmogų!

Išgirdę triukšmą tuoj prisistatė mano palydovai ir paklausė, kas čia darosi? Dzūkų „mentai“ paaiškino, kad, atseit, šis Varėnos banditas puola ant milicijos darbuotojų ir nenori ramiai sėdėti. Todėl ir teko jį truputį apraminti. Tada jau ėmė šaukti VRM „mentai“ ant dzūkų „mentų“:

- Ką jūs čia darote? Čia ne koks Varėnos dviračių vagis, o Kauno Daktaras! Mes jį čia atsivežėme. Aišku jums ar ne?!

Tada dzūkai ėmė atsiprašinėti ir aiškintis, kad jie apsiriko ir, atseit, sumaišė mane su bokse sėdinčiu dzūku.

Taip, galvoju aš, neblogą spektaklį surežisavo VRM sekliai, dzūkų rankomis sumanė mane „paauklėti“.

Apie 24⁰⁰ vai. nuvedė mane laiptais į viršų, kur buvo viršininko kabinetas. Čia sėdėjo šeši žmonės. Man įėjus į kabinetą, visų žvilgsniai nukrypo į mane.

- Tai čia ir yra tas pats žmogžudys?

Šį klausimą uždavė, matyt, vyresnysis, kreipdamasis į už manęs stovinčius pareigūnus.

- Tas pats - atsakė šie ir, bemat sugriebę mane už alkūnių, pasodino ant kėdės.

Netrukus prasidėjo sveiku protu nesuvokiama apklausa. Klausimai buvo tiesiog absurdiški. Pavyzdžiui, kad ir šis:

- Kada, su kuo ir dėl kokios priežasties su savo draugais užmušėte Varėnos raj. ypatingų bylų tardytoją majorą Gruzinską?

Tuo pat metu, parodė visą pluoštelį nuotraukų, atseit, mano draugų. Iš šio nuotraukų rinkinio tik iš matymo pažinojau vieną bachūrą kurį vadino „Dziadu“. Iš karto po to, „mentai“ numetė ant stalo jo bendrininko nuotrauką. Jis buvo krepšininkas ir, pasak „mentų“, vadino jį „Haku“. Aš jo nepažinojau, ką ir pasakiau „mentams“.

O „mentai“, kaip užsispyrę kalnų ožiai, ėmė bliauti:

- Meluoj! Mes tave supūdysime kalėjime, jei nepasakysi tiesos! Juk tai šiuos žmones, kuriuos matei nuotraukose, pasodino majoras Gudzinskas! O jūs iš keršto nužudėte majorą!- rėkė kaip išprotėjęs vyresnysis.

Taip mane tardė iki pačio ryto, pavargo ir „mentai“ ir aš, bet aš apsimėčiau, kad nejaučiu nuovargio ir man nuspėjau, kokias nesąmones čia paistote.

Aš nebuvau šioje byloje įmaišytas, todėl elgiausi šaltai, bet nuovargis darė savo ir norėjosi šį košmarą kuo greičiau užbaigti. Netrukus už lango pasirodė pirmieji saulės spinduliai ir tik tada mane nuvedė į rūšį, užrakino į kamerą. Įžengęs pamačiau dvi vietines „dvasias“, matyt, tikrai buvo išprievartavę kokią telyčią besiganančią laukuose, nes atrodė jie tikrai nekaip ir jokio pasitikėjimo jiems

nejaučiau. Vienas dar bandė kažką man sakyti, bet aš rankos mostu užčiaupiaujam nasrus. Tada abu sulindo į kameros kampą ir sutūpę, kaip kokie maitvanagiai, blizgančiomis iš alkio akimis, spoksojo į mane.

Nuvargęs ir visą naktį nemiegojęs, gavau atsigerti karšto vandens ir griuvau ant plikų mūrų. Buvau tiek išvargęs, kad nejaučiau, jog guliu ant nuogų, purvinų lentų. Nei pagalvės, nei paklodės, absoliučiai nieko, be to, tais sovietų valdymo laikais, ką nors panašaus į patalynę įnešti į kamerą buvo draudžiama.

Pažadino mane kameros „dvasios“ ir paklausė, ar valgysiu pietus?

- Žinoma, kad valgysiu,- ir atsikėlęs, per langelį duryse gavau aliuminį bliūdėlį neaiškos kilmės sriubos. Tai ir buvo visas maisto davinyš per dieną. Po „pietų“, užmigti jau nebegalėjau. Nuo įtempto galvojimo išsiskaudėjo galva, todėl ėmiau kalbėtis su kameros gyventojais, kad nors kiek prasiblaškyti. Maloniai sutikau išklaudyti šių žmogelių gyvenimo istorijų. Pamatę, kad su jais skaitausi ir ant jų nebepuolu, „dvasios“ pralinksėjo ir vienas per kitą ėmė pasakoti savo nuotykius. Po to papasakojo apie šios KKK tvarką kur sėdi mergos, kur randasi karcerys, kur dušai ir l.l. Kiek vėliau paklausiau jų, kas tas majoras Gruzinskas? Kas jis per paukštis? Ir vėl mano kameros „draugai“ vienas per kitą ėmė pasakoti apie majorą. Papasakojo, kad jis buvo žiaurus, per tardymus mušdavo ir kankindavo suimtuosius. Kuriuos pavykdavo pasodinti už grotų ir po kurio laiko sugrįždavo vėl į Varėną majoras sulaikydavo ir mušdavo tol, kol jie, vargšeliai, apsiimdavo kokią neatskleistą nusikaltimą. Nesvarbu, kad jie to nepadarė, svarbu, kad prisipažino. Majoras dar labiau pakildavo viršininkų akyse. Žinoma, kitų žmonių nelaimės sąskaita, Varėnos mieste pakildavo nusikalstamumo išaiškinimo reitingas. Jau kiek vėliau į Varėnos miestelį atvažiavo nenustatyta mašina „Pobeda“ ir įgrūdę į ją minėtą majorą išsivežė nežinoma kryptimi.

Štai toks buvo mano kameros gyventojų pasakojimas apie majorą Gruzinską. Sulaukus vakaro, mane vėl iškviėtė į viršų. Vėl tardė, klausinėjo tą patį per tą patį, vieną klausimą uždavinėjo po šimtą kartų. Tardytojai buvo tokie debilai arba tik vaidindavo debilus.

Taip nusišnekėti ir kaltinti žmogų nebūtais dalykais, be jokių įrodymų, galėtų ne kiekvienas tardytojas. Bet Varėnos miestelio chamai buvo užsispyrę, kaip asilai. Toks tardymas tęsėsi kiekvieną naktį, nuo 24⁰⁰ iki 6⁰⁰ ar 7⁰⁰ ryto. Tardė mane kasnakt, nuo pirmadienio vakaro iki ketvirtadienio.

Paskutiniu ketvirtadienio nakties tardymo metu mane aplankė, kiek pamenu, lyg ir ypatingųjų bylų žmogžudysčių skyriaus prokuroras ar tardytojas ir uždavė du klausimus:

-Kur buvote 1978 m. vasarą? Ir kur tada buvo tavo brolis?

Atsakiau, kad 1978 m. vasarą sėdėjau Pravieniškių zonoje ir atlikinėju bausmę. Tą patį pasakiau ir apie savo brolį.

Pasirodo, užteko vieno vos vos protingesniu „mento“, kad pagaliau išsiaiškintų, jog nei aš, nei mano brolis, nieko negalėjome nužudyti, nes minėtu laiku abu sėdėjome už grotų ir valgėme valdišką košę.

Po šios paskutinės apklausos Varėnoje, mane grąžino atgal į kamerą, bet tik penktadienio pavakare atnešė dokumentą, kuriame buvo skelbiama, jog esu paleidžiamas į laisvę. Po šiuo maloniu lapeliu, įsiamžinęs savo parašu, iš pelėsiais dvokiančio rūsio, buvau išleistas į laisvę.

Atsidūręs laisvėje, įkvėpiau tyro oro. Atrodė, kad tuoj plyš plaučiai nuo gyno oro pertekliaus. Galva sukosi ir, kiek apsirpatęs su staiga pasikeitusia situacija, sparčiai nužingsniavau nuo šio dzūkiško gyvačių lizdo.

Užbėgdamas įvykiams už akių, paminėsiu, kad mašinos man tą pačią dieną negrąžino. Tik po gero mėnesio vargo ir įrodinėjimų jog mašiną pirkau už teisėtus pinigus, ją grąžino. Bet kai pamačiau savo mašiną, netekau žado. Ji jau nebebuvo tokia, kokią turėjau prieš pusantro mėnesio. Priekinis stiklas buvo suskaldytas, o atidžiai apžiūrėjęs variklį, supratau, kad „mentai“ pakeitė vandens pompą ir generatorių. Žvilgterėjęs į prietaisų skalę, supratau, kad „mentai“ su ja pravažiavo apie 3000 kilometrų. Jau daug vėliau „mentai“ gyrėsi, kad su mano mašina išvažinėjo visą Baltarusiją ir Rusijos platybes, laužė, lėkdami per duobes, neaplenkdami ir įtartinų šunkelių.

Tais laikais komunistai turėjo didelę valdžią jie darė ką tik norėjo - vogė, plėšė, žagino merginas, o visus savo padarytus

nusikaltimus suversdavo kitiems žmonėms. Dar tada, kai buvau uždarytas Varėnos KKK, mano tėvas atvežė kokia 50 kg maisto - dešrų skilandžių ir t. t. Jis paprašė „mentų“, kad perduotų man šį maistą. „Mentai“ maloniai sutiko ir, paėmę maistą pažadėjo man perduoti. Bet tai buvo tik jų triukas. Aš nieko negavau, o tėvo atvežtas dešras, kaip alkani šunys, surijo Varėnos „mentai“. Negana to, jau kiti „mentai“ padarė kratą mano ir tėvo namuose. Surinko visus mano tėvui zonoje pagamintus suvenyrus, iššokamus peilius, gražias dėžutes, stalo reikmenis. Taip pat surinko radijo imtuvus „Vefą“, „Okeaną“, kuriuos tėvas buvo nupirkęs. Iš šių daiktų jie nieko negrąžino, nedavė pasirašyti, kad daiktai konfiskuojami. Visą grobį pasidalino tarpusavyje.

Be abejo, tikrino, ar mano mašina nepavogta, reikėjo įrodyti, iš kur pinigai pirkiniui? Atnešiau notaro patvirtintą dovanojimo aktą kuriame buvo parašyta, kad 10 000 rub. man padovanojo senelė. „Mentai“ „užsivertę“ rėkė:

- Iš kur pas bobutę pinigai, jei visą gyvenimą buvo ubagė?

-O iš kur aš žinau,- atsakiau.- Eikite ir paklauskite jos, gal ji juos rado ravėdama burokus ar šiaip kur.

„Mentams“ nepatiko toks įžūlus mano elgesys, bet aš buvau teisus ir nieko čia nepadarysi.

Išėjęs iš KKK, galvojau kaip grįžti į Kauną? Pinigų neturėjau, mašinos negrąžino, tad nusprendžiau keliauti pakeleivingomis mašinomis.

Užtrukau kelias valandas, kol pakeitęs septynias transporto priemones, pasiekiau Kauną. Buvėjau ankstus rytas, kai įėjau į savo kiemą. Murzinas ir pavargęs, stovėjau prie durų ir laukiau, kol kas jas atidarys. Laukti ilgai neteko. Jau po pirmojo skambučio, duris atidarė Ramutė ir, pamačiusi mane, apsidžiaugė. Tuoj prisistatė ir tėvas. Susėdę prie stalo, visiems papasakojau savo nuotykius ir ką man teko patirti. „Mentai“ veikė visais frontais ir, kaip papasakojo tėvas, supratau, kad jie išvertė visą namą velnias žino, ko ieškodami. Tuo metu, kai aš sėdėjau Varėnoje, atvažiavo kokia penkiolika „mentų“. Be jokio kratos orderio, iš visų pakampių surinko visus vertingiausius daiktus ir susikrovė į savo mašiną. Pas tėvą vis klausinėjo ir klausinėjo, iš kur tie daiktai, ir kur šiuo metu aš pats.

Dabar, sėdėdamas su manimi prie stalo, tėvas stebėjosi.

- Matai, kokie niekšai, patys tave suėmė ir apsimetę manęs klausia, kur sūnus Henrikas? Man jau buvo kilusi mintis, kad „mentai“ žaidžia dvigubą žaidimą, bet paskui nuvijau šią mintį. Dar porą kartų paklausę, kur tu esi, ėmė toliau kažko ieškoti.

Tėvas gyveno pirmame aukšte, tad ten knisosi viena „mentų“ grupė, o kiti - darė kratą antrame aukšte, kuriame gyvenau aš. Ramutė papasakojo, kad pas ją rausėsi toks Leškinas, storas kaip kiaulė iš Požėlos raj. milicijos skyriaus.

Leškiną aš pažinojau kap žemo intelekto pusžmogį. Buvo be galo grubus ir visada demonstruodavo, kad jis yra visagalis, bet iš tikrųjų, gyvenime, buvo didelis bailys. Imdavo kyšius ir fabrikuodavo dokumentus. Šita nuplaukusi taukais kiaulė, mėšlo krūva, ėmė gąsdinti mano Ramutę, kad, jei nepasakysianti kur aš slepiu vogtus daiktus, nuveš ją į triperbarą ir uždarys dvylikai parų, ir tada pasakys viską.

Ramutė, negirdėjusi šitokių žodžių gyvenime, tylėjo nuleidusi galvą, o tas kvailys vis gąsdino ir gąsdino, keikdamasis kaip batsiuovys.

Pats Leškinas milicijoje laikėsi vien dėl to, kad jo žmona dirbo prokurore ir visokiausiais būdais dangstydamas vyro nusikaltimus.

Kiek vėliau, gal po dviejų mėnesių, mes su Vovka „Turistu“ pasigavome Leškiną gatvėje ir įsisodinome į savo mašiną. Leškinas drebėjo iš baimės ir pabalo, kaip nėsčios kalės šūdas. Aš ne tiek buvau įsiutęs ant jo dėl padarytos namuose kratos, bet tiek dėl to, kad įžeidinėjo ir grasino mano žmonai. Leškinas, supratęs, kad čia geruoju nesibaigs, ėmė teisintis, atseit, jam reikėjo pasirodyti prieš Vilniaus VRM darbuotojus ir įrodyti, kad jis nebijo Kauno nusikalstamojo pasaulio. Po gero pusvalandžio, kol mes kalbėjomės su Leškinu, jis sutiko tapti mūsų informatoriumi ir pranešinėti mums apie milicijos planus ir numatytus reidus. Taip ir buvo, nes Leškinui nebeliko išeities, o ypač po mūsų nuoširdaus ir „draugiško“ pokalbio. Vėliau Leškinas mums pranešė daug vertingų žinių, kurių pagalba išvengėme daug nemalonumų.

Na, o dėl to majoro Gruzinsko iš Varėnos, į kalėjimą susodino daug bachūrų, kurie neturėjo tvirto alibi, tame tarpe buvo ir „Negras“ Jonas. Visa laimė, kad majoro dingimo dieną aš dar sėdėjau Pravieniškėse. Daug vėliau pasklido gandai, kad atsirado majoro galva. Ištraukė ją kažkur iš upės, apkramtytą vėžių ar kitokių gyvių. Ekspertai nustatė, kad majoras buvo žiauriai nužudytas. Galva buvo nukirsta ir, daugelio nuomone, tai buvo pelnytas atlygis už įvykdytus sadistiškus veiksmus prieš sulaikytuosius areštinėse. Šuniui šuniška mirtis! Ne veltui yra sakoma, jei pakelsi kalaviją, nuo jo ir mirsi! Majoras Gruzinskas ne vieną žmogų nuvarė į kapus tardymo metu, bet visada likdavo teisus.

NAUJAS BIZNIS

Po šių nemalonių įvykių, su Ramute toliau gyvenome ramų gyvenimą. Bet po metų vėl užklupo dideli nemalonumai. Tuo metu susipažinau su „Siauru“ ir „Pšidze“, su kuriais kartu ėmėmės bizniauti perpardavinėdami džinsus. Pigiai pirkdami už dvigubai didesnę kainą parduodavome. Biznis klestėjo ir uždarbis tikrai buvo geras. Kartą visi trys nusprendėme nuvažiuoti į Bresto miestą, nes ten, prie pat Lenkijos sienos, džinsai kainavo labai pigiai. Kaune, ir ne tik, džinsų paklausa jaunimo tarpe buvo didelė, todėl su malonumu mūsų prekes akimirksniu išgraibydavo. Kad būtų saugiau pargabenti prekes, į pagalbą pasitelkėme dar kelis draugus, kurie mielai sutiko užsidirbti vieną kitą rublį. Tad netrukus aš, „Siauras“, „Pšidzė“, „Mūrininkas“, „Štrausas“, „Mongolas“ ir „Luras“ jau vykome į Brestą.

Važiavome dvejomis mašinomis. „Pšidzė“ jau daug anksčiau buvo išvažinėjęs šiuos kelius, tad pasikliovojė patirtimi, artimiausiais keliais laimingai pasiekėme Brestą. Jau pačiose miesto prieigose sustojome prie antikvaro parduotuvės, kur „Mongolas“ nusipirko kažkokių senų daiktų. Laiko turėjome į valias.

Į Brestą atvykome penktadienį, o prekyba turguje prasidėdavo tik anksti ryte, šeštadienį. Tad, neturėdami ką veikti, nuvažiavome pas „Pšidzės“ draugą kur ir apsisitojome nakčiai.

Draugas gyveno mūriniame, penkiaaukščiame name. „Mongolas“, „Štrausas“ ir „Luras“, norėdami atsipalaiduoti, ėmė gerti ugninį vandenį, o „Mūrininkas“ su „Siauru“ atsisakė šio malonumo ir, įsijungę televizorių ėmė į jį spoksoti. Aš su „Pšidze“, nutarėme miegoti pas kitus draugus, nes tokiam triukšme, kuris buvo čia, tikrai nepailsėsime, be to, ir vietos čia mažokai. „Pšidzės“ draugas gyveno vienas, niekas mums netrukdytų. Todėl, gerai išsimiegoję, anksti rytą jautėmės žvalūs ir linksmi. Išgėrę po puslitrį stiprios kavos, nusprendėme važiuoti ir išversti iš lovų savo draugus. Sėdome į „Mūrininko“ mašiną, nes savąją buvau palikęs Kaune. Netrukus buvome vietoje ir, dideliame mūsų nustebime, kieme nepamatėme jų mašinos. Dar pagalvojau, nejaugi taip anksti išvažiavo į turgų? Bet, išlipęs iš mašinos ir priėjęs prie tos vietos, kur vakar liko stovėti draugų mašina, kaip senas pėdsekys, greitai nustačiau, kad draugų mašina jau senokai išvažiavo. Nieko nebesusigaudydami, pakilome į viršų, bet durų niekas neatidarė. Nebeliko ką daryti, kaip tik paskambinti kaimynams. O šie mums papasakojo, kad vakar naktį atvažiavo milicija ir visus, kas buvo bute, išsivežė į skyrių. Nusileidę į apačią ir susėdę į mašiną, nežinojome kaip elgtis toliau. Padėti draugams niekuo negalėjome, nes buvome svetimame mieste ir informatoriaus, tokio, kaip minėto Leškino, čia neturėjome.

Nusprendėme nuvažiuoti į turgų ir nupirkti didelį kiekį džinsų bet, matyt, ši diena mums buvo nelaiminga. Vos tik užėjome į turgų, kuriame prekiaavo rūbais, „Pšidzė“ mane stumtelėjo ir sako:

- Dingstame iš čia. Mane pastebėjo vietinė gauja!

Jis buvo skolingas ar šiaip kažką nešvaraus prasukęs. Su rusais nusprendėme nejuokauti, todėl greitai sėdom į mašiną ir nuvažiuojome. Važiavome keliu, per vidurį perskirtu žalia juosta. Eismas buvo dvipusis, todėl miestelyje pamatėme lėtai atvažiuojančią autoinspekcijos mašiną. Kelių milicija, lėtai prasilenkdama su mumis, įtariai nužvelgė mūsų mašiną. Per atgalinio vaizdo veidrodėlį pamačiau, kad ant „mentų“ mašinos stogo įsižiėbė švyturėlis, išgirdau sirenos kauksmą. „Mentai“, matyt nusprendė mūsų mašiną sustabdyti ir, nepaisydami eismo taisyklių, greitai apsisuko kelyje ir ėmė mus vytis. Aš, žinoma, nusprendžiau nešti kudašių nes neturėjau mašinos tech. paso, kuris liko pas „Mūrininką“ švarko kišenėje.

Nebepaisydamas kelių eismo taisyklių ir matydamas, kad „mentai“ lipa ant kulnų, žaibo greičiu pralėkiau pro raudoną šviesoforo spalvą. Taip privertęs atsilikti „mentus“, išimaišiau tarp daugiaaukščių namų kiemų ir sustojau prie vaikų darželio, kur ir buvome susitarę susitikti su draugais, jei kartais tektų pasimesti svetimame mieste.

Pralaukėme draugų pusę valandos, bet šie nepasirodė. Atsitiko kažkas tokio, ko mes su „Pšidze“ nenumatėme. Buvome pasimetę ir nežinojome, kur jų ieškoti.

Tuo metu iš už sekančio namo kampo, lėtai, kaip sraigė, iššliaužė „mentų“ mašina. Aš tuoj pat užvedžiau mašinos variklį bet iš vietos nepajudėjau. „Mentai“ važiavo iš priekio tiesiai į mus. Mašinoje sėdėjo penkiese. Pastebėję mūsų mašiną, tuoj pat, už kokių 20 metrų nuo mūsų savo mašina užblokavo vienintelį keliuką, vedantį iš kiemo, bet aš pastebėjau tarpą, pro kurį, maniau, prasiversiu. Aš laikiau koją ant nuspaustos sankabos ir laukiau momento. Visi „mentai“ išlipo iš mašinos, vienas ištraukė pistoletą ir ėmė artintis link mūsų.

GAUDYNĖS

Aš įsitempęs, kaip styga, sėdėjau už vairo ir laukiau tinkamo momento. „Mentai“ grėsmingai artinosi mūsų link, o tas, kuris buvo su ginklu, gestais rodė mums, kad, jei kas ne taip iš mūsų pusės, ims šaudyti. Kai „mentai“ priartėjo iki mūsų penkis žingsnius, staiga atleidau sankabą ir iki galo nuspaudžiau greičio akseleratorių. Mašina, kaip išprotėjusi, riaumodama ir išmesdama iš po ratų žvyrą, maišytą su sniegu, metėsi į priekį, tiesiai ant „mentų“. Šie bukapročiai vos spėjo atsokti į šalį ir išsivaduoti iš mirties nagų. „Mentai“ nespėjo net iššauti, bet, kaip manau dabar, tai galbūt, ginklas apskritai nebuvo užtaisytas. Vos vos nekliudydamas „mentų“ mašinos ir šalia augančio medžio, išlėkiau į pagrindinį kelią, kur, aplenkdamas visas mašinas, atsidūriau autostradoje. Kiek pavažiavęs, greitai supratau, kad džiaugiausi be reikalo, nes priekyje pasirodė kita „mentų“ mašina su mirksinčiais švyturėliais. „Mentai“ kažką rėkdamį per ruporą, staiga ėmė blokuoti mūsų mašiną, bet ir čia aš, greitai susiorientavęs, mečiau tiesiog ant šaligatvio ir, aplenkęs „mentus“, vėl atsidūriau

ant pagrindinio kelio. Spausdami, kiek įmanoma iš mašinos išspausti, nusprendėme varyti namų link, link brangiosios Lietuvos. Jei, žinoma, pavyks, nes, žvilgtėjęs į veidrodėlį, vėl pamačiau mus besivejančius „mentos“. Kelias buvo siauras ir labai slidus, tad ir vėl, nebepaisydamas jokių kelio eismo taisyklių, mečiausi į kelio vidurį ir nuspaudžiau akseleratorių. Iš priekio važiuo daug mašinų ir ypač daug sunkvežimių „Maz“ bei „Kamaz“. Jie signalino kaip pasiutę, bet suko savo mašinas į dešinę pusę, praleisdami mūsų mašiną. Kiek pavažiavus į kalniuką, ėmiau lenkti lengvąją mašiną bet priekyje išdygo visa eilė sunkiasvorių „Mazų“. Tai pamatęs, „Pšidzė“, nebeištvėrė tokio mirtino ralio, ir kojomis įsiremęs į priekinę panelę, pasiruošė smūgiui. Net pats nesuvokiau, kaip, bet aš aplenkiau lengvąją mašiną ir per „Martytės“ plauką sugebėjau pranerti neužkabines „Mazo“ priekio. Matyt, likimas buvo mano pusėje ir šį kartą. Nežinau, kodėl, gal iš pagarbos mažai mašinėlei, gigantai „Mažai“ visi alei vieną sustojo ir leido mums pravažiuoti. Bet kaip tik mes pravažiavome, „Mažai“ pajudėjo į priekį, šiek tiek sukdami į kelio vidurį, tokiu būdu, beveik užblokuodami „mentams“ kelią. Dėl šios priežasties, jie stipriai nuo mūsų atsiliko, o mes, niekieno nekliudomi, nuo Bresto nutolome net 80 kilometrų. Bet ir čia mūsų nuotykių nesibaigė. Netoli Pruženo miestelio pastebėjau „mentų“ varanoką ir šalia stovintį žaliuką kažką kalbantį per raciją tuo pačiu metu, akylai stebintį mūsų mašiną. Dar spėjau pagalvoti, ar tik ne apie mus jie pranešinėja savo kolegoms? Taip ir buvo, aš neapsirikau. Už kokio gero kilometro pamačiau neįtikėtą reginį. Pamaniau, kad papuoliau į Holivudo filmavimo aikštelę, kurioje filmavo kovinį filmą. Bet Holivudas greitai išgaravo iš galvos. Priekyje mūsų, pilnai užblokuodami kelią stovėjo du sunkvežimiai, už kurių pasislėpę, ir nutaikę į mus ginklus, tūnojo „mentai“. Vienas „mentas“, matyt, vyriausiasis, su ginklu rankoje išėjo į priekį ir gestais ėmė rodyti, kad mes sustotumėme. Aš, žinoma, nė nemaniau paklusti „mento“ komandai, todėl, staigiai užtraukęs rankinį stabdį, apsukau vietoje ir, davęs „gazo“, ėmiau važiuoti atgal. Vos tik atlikau šį triuką pasigirdo šūviai. „Mentai“, įsiutę, kaip prerijų šakalai, šaudė tarsi išprotėję. Kulkos smigo į bagažinę, numušė veidrodėlį, bet buvo keista, kaip jie nepataikė į padangas. Mudu su „Pšidze“, pasilenkę, saugodamiesi kulų, beveik nematydami kelio, važiuavome toliau.

Šiek tiek nutolę nuo karo lauko, priekyje vėl pamatėme tą patį „varanoką“ ir kelis „mentos“, kurie kalbėjo prieš tai per raciją. Bet šį kartą jų mašina stovėjo skersai kelio ir prasmukti pro juos šansų nebuvo. Atsidūrėme spąstuose. Kelias iš abiejų pusių buvo užblokuotas. Taip, teks rizikuoti ir, nuspaudęs „gazą“, šoviau į priekį. Šalia skersai kelio stovinčio „varanoko“, dar buvo šiek tiek vietos ir aš pabandžiau laimę. Normaliu greičiu pralindau pro „varanoko“ šoną, bet užpakaliniai ratai ėmė slysti į pakelės griovį. Mašina riaumodama ir, visa apsiypylusi dūmais, sėkmingai išsikapstė iš griovio ir šovė į priekį.

Širdyje triumfavau. Pagaliau išsikapstėme iš „mentų“ apsupties ir likome gyvi. Bet po kelių minučių, per išlikusį sveiką veidroduką pamačiau, kad mus vėl vejasi „mentų“ mašinos. Įsijungė tolimas šviesas ir kartas nuo karto įjungdami sirenas, grėsmingai artėjo mūsų link.

Supratęs, kad šiuo keliu nebepabėgsiu, pasukau į kairėje esantį šunkelį. Tolumoje matėsi miškas, kelias buvo siauras ir vingiuotas, bet aš nebepaisydamas pavoju, variau ir taip vos „gyvą“ mašiną.

„Mentai“ atsiliko ir dingo iš mūsų akiračio. Dar kiek pavažiavęs, dešinėje pamačiau dar vieną keliuką, kuriuo, matyt, apmokymų metu važinėjo rusų tankistai. Net nedvejodamas pasukau į šį tankų vikšrų išdraskytą kelią. Spaudžiau iš mašinos viską kas tik buvo galima išspausti. Mašina riaumojo, kaip sužeistas žvėris, slydinėdama ir šokinėdama per duobes, kapstėsi į priekį. Šį kartą atlikau tankisto vaidmenį, bet, turbūt, viskam yra savo ribos, nes mašina pradėjo gesti. Supratau, kad taip taranuodamas visas kliūtis, pramušiau mašinos karterį.

Šiaip taip pasiekėme mišką, kuriame nors trumpam pasislėpėme nuo persekiotojų. Miško keliuku pavažiavome dar kokią kilometrą ir sustojome, nes mašina „nusičiaudėjusi“ paskutinį kartą užgeso amžinai. Žinoma, mes nelaukėme, kol mus čia aptiks, todėl, su „Pšidze“ perbėgę per miškelį, kuris, pasirodo, nebuvo toks jau didelis, pasileidome bėgti plačiais Baltarusijos laukais. Aš bėgau pirmas ir vis atsisukdavau paraginti atsiliekančią „Pšidzė“. Vaizdas buvo

tragikomiškas. Panašiai, kaip filme „Aukso veršis“, kur spekuliantas, apsikarstęs auksu, brido per pusnynus, stengdamasis pasiekti pasienio postą ir pereiti į kitą valstybę.

Taip atrodė ir „Pšidzė“. Mažas ir storas, su dideliais, atlapotais kailiniais, papuoštais juodsidabrės lapės kailiu, uždusęs ir garuojantis, kaip verdantis bulvių katilas, yrėsi per sniegą. Atidžiai pažiūrėjęs, galėjai pagalvoti, kad nuo bolševikų bėga buržujus, gelbėdamas savo užantyje paslėptą auksą.

Juokas juokais, tačiau mums reikėjo bėgti toliau ir bandyti išgelbėti dar kulkų nesuvarpytą kailį. Netrukus pribėgome dar vieną šunkelį, kuriuo nusprendėme neiti, nes visi aplinkiniai keliai greičiausiai bus užblokuoti. Patraukėme toliau ir greitai perbėgę per plyną lauką, vėl atsидūrėme miškelyje, kuris, galbūt, mus išgelbės. Deja, teko skaudžiai nusivilti, nes tai buvo ne miškelis, o tiesiog mirtinai pavojingos, maurais ir medžiais apaugusios Baltarusiškos pelkės. Bėgome, o žemė lingavo po kojomis. Kai kuriose vietose iš po žemių virto garų kamuoliai.

Nors buvo žiema, bet žemė lingavo po mano kojomis. Išsilaužęs pagali, atsargiai slinkau į priekį, saugodamasis, kad tik manęs neprarytų ši prakeikta žemė. Bėgdamas visą laiką galvojau, kad „Pšidzė“ neatsilieka ir seka paskui mane, bet atsiskukęs pamačiau, kad jis, nuo kelio nubėgęs vos 100 metrų, stovi uždusęs ir nebegali bėgti. Supratęs, kad jam jau nebepadėsiu, pasileidau bėgti per pelkę toliau.

Tuo pačiu metu „Pšidzė“ jau sodino į „varanoką“, kuris, velnias žino iš kurčia atsидūrė. Gal, sakau, baltarusiški „varanokai“ skraidyti moka?

Dar kiek pabėgęs į priekį, išgirdau mašinų ūžesį ir supratau, kad netoliese yra kelias, iš kur ir sklinda šis garsas. Pribėgęs prie miško pakraščio, slėpdamasis už medžių, pamačiau autostrada važiuojančias mašinas. Na, galvoju, reikia prasiveržti iki autostrados nepastebėtam per plyną lauką.

Mane nuo autostrados skyrė kokie 300 metrų. Jau pasiruošiau bėgti, kai staiga pamačiau „mentų“ mašiną, kuri sustojo autostrados kelkraštyje. Tuoj iššokę iš mašinos keturi ginkluoti

„mentai“, ėmė stabdyti visas mašinas, tikrindami, ar šie neveža ieškomų nusikaltėlių

Man nieko kito nebeliko, kaip tik pasukti atgal ir bėgti iš šios vietos. Priešais mačiau savo paliktas sniege pėdas, kurios vedė autostrados link. Aš bėgau kokia 50 metrų nuo anksčiau paliktų pėdų. Buvau prabėgęs apie 10 km, todėl nemažą atstumą spėjau pripėduoti. Dabar, tūnodamas už storos pušies, stebėjau, kaip „mentai“ eina mano pėdomis, vedančiomis į autostradą. Jie, aišku nesuvokė, kad aš jau grįžtu atgal, tik kiek nutolęs į šoną nuo anksčiau paliktų pėdų. Taip visi „mentai“ ir būtų prabėgę, toliau sekdami anksčiau paliktais mano pėdsakais. Bet vienas „mentas“ turėjo šunišką uoslę. Arba - gerai pažinojo šią vietovę. Jis staiga metėsi į šoną ir, kiek pabėgėjęs į priekį, pamatė kitas sniege įspaustas mano pėdas, kurios baigėsi už medžio. „Mentas“ pamatė mane ir tuoj pat iššovė iš automato. Kulkos suaižė medžio žievę, bet manęs nekliudė. „Mentas“ tuoj pašaukė saviškius, o šie atbėgę, kaip susitarę, ėmė šaudyti į medį už kurio aš gulėjau. „Mentas“, matyt, vyriausiasis, ėmė rėkti:

- Esi apsuptas! Mesk ginklą, priešintis beprasmiška!

Ir, lyg patvirtindamas savo tiesą, vėl paleido į mane automato seriją. Aš, dėka medžio išlikęs gyvas, šaukiu jam:

- Ginklo aš neturiu!

Tada „mentai“, atstatę automatus ir pasiruošę bet kada iššauti, artėjo prie manęs. Atsikelti man jie neleido. Visi, kaip vienas, ėmė mane spardyti ir daužyti automatų buožėmis. Kitas, priklaukęs šalia, ėmė šaudyti man palei galvą. Viskas, pagalvojau. Šansų likti gyvam nebeliko. Ėmiau prašyti, kad nenušautų, prašiau pasigailėti, nes esu dviejų mažų vaikų tėvas. „Mentai“, lyg negirdėdami mano prašymų rėkė:

- Bandite, pasakyk, kur padėjai antikvaro daiktus?! Pasakysi, liksi gyvas! Mes sulaikėme tavo draugus, bet ne visus pagrobtais daiktus suradome. Kur likusieji daiktai?!

Taip pasakęs „mentas“ vėl šovė iš pistoleto šį kartą prie pat ausies. Aš šiek tiek atsipeikėjęs nuo ausyse spengiančios sirenos sakau:

- Mes nieko nevogėme. Jūs kažką maišote ir apsirikote mus persekiodami.

O tas „mentas“, sadistas, vėl iššovęs šį kartą į orą, rėkia:

- Tai ko bėgote, jei nieko neapiplėšėte?!

- Bėgau todėl, kad neturėjau mašinos dokumentų.

„Mentai“, kaip išprotėję arkliai, ėmė žvengti iš mano žodžių ir, dar kartą užvožę automato buože į nugarą įsakė keltis. Bet pats atsikelti tuo metu negalėjau, tad jie sugriebę už rankų, pastatė ant kojų ir liepė eiti kelio link. Visas sudaužytas, kruvinu veidu, iš skausmo ir baimės, kad nenušautų, vos vos slinkau kelio link. Eidamas iš jų pokalbio nuotrupų supratau, kad jie ne paprasti „mentai“, bet saugumo darbuotojai.

Tuo metu kai saugumiečiai ramiai gėrė žalią arbatą, atsipalaidavę savo kabinetuose, atėjo skubus įsakymas. Jiems buvo pranešta, kad ginkluoti ir mirtinai pavojingi, organizuoti nusikaltėliai bėga sienos link. Jie visai neseniai apiplėšė antikvaro parduotuvę Bresto mieste. Saugumiečiai gavo įsakymą nerizikuoti sulaikant ir šaudyti mus vietoje, kai tik būsime aptikti.

Ir štai dabar, vos vilkdamas kojas, iš vieno saugumiečio išgirdau, kad man velniškai pasisekė, jog likau gyvas.

Pagaliau išėjome į kelią, kurį „mentai“ užblokavę, po vieną tikrino visus pravažiuojančius vairuotojus. Aš vos vos perlipau per statų griovį, kol atsідūriau ant kieto asfalto dangos. Stovėjau ir žiūrėjau, kaip prie manęs artinasi žmogus, vilkintis generolo uniformą. Šis, priėjęs prie pat manęs, įdėmiai pažiūrėjo man į veidą ir tarė:

- Banditas.

Ir smogė man į veidą. Rankos buvo surakintos antrankiais, todėl neišlaikiau lygsvaros ir aukštiekninkas griuvau į tą patį griovį, per kurį ką tik buvau persiropšęs. Šį kartą pačiam kapanotis nereikėjo, nes sušokę „mentai“ pagriebė mane už kojų ir pečių ir išsiūbavę kaip koki medžio rąstą įmetė į pravirą „varanoką“.

BALTARUSIŲ KKK

Nuvežė į Pružano m. milicijos skyrių ir iš karto įvedė į viršininko kabinetą. Šis, kaip ir kitos nesveikos baltarusiškos kiaulės,

rėkė ir keikėsi, grasindamas susidoroti. Vis klausė ir klausė, norėdamas sužinoti, kur paslėpėme antikvarines vertybes. Aš jau visai išsekęs, apatiškai žvelgiau į jį ir mintyse siunčiau n....i! Supratęs, kad nieko iš manęs nepeš, įsakė pavaldiniams nuvesti mane pas apačioje esantį budintį, kur pamačiau „Pšidzę“, kruvinu veidu ir sudaužyta nosimi. Pasikalbėti nepavyko, nes mane tuoj nuvedė į apačioje esančią KKK ir uždarė į kamerą. Netrukus uždarė ir „Pšidzę“, bet į kitą kamerą.

Be manęs, kameroje buvo dar trys žmonės. Pasisveikinęs ir nebekreipdamas į juos dėmesio, pasilenkiau prie narų ir griuvau ant jų-

Pragulėjau gal porą valandų Pirštai ėmė atsigauti, nes kai nuėmė antrankius, pirštų nejaučiau. Apsipratęs su tamsa, ėmiau kalbinti trijulę. Pasirodo, jie visi gyveno „pasioške“ (kaime) ir kartą, po gero išgėrimo, kai protas paliko galvas, iš medžioklinio šautuvo iššaudė savo giminę. Bet dabar, kai degtinė išgaravo iš jų nuodėmingų galvų kuriose nebeliko nieko, išskyrus utelės, atrodė pasigailėtinai. Žvelgė į mane, kaip į ano pasaulio žmogų. Buvau normaliai apsirengęs ir nebuvau panašus į rusų Ivaną O jie buvo apsivilkę vatinėmis, pustomis kelnėmis, ant pečių užsimetę šimtasiūles. Be to, buvo labai alkani. Gal jie laisvėje nieko savaitėmis nevalgė, gal čia jų nemaitino, taip ir nesupratau.

Vakare mane išvedė iš kameros ir, įsodinę į mašiną nuvežė į Brestą. Sustojome prie milicijos poskyrio. Atsidūręs pas budintį, vėl pamačiau „Pšidzę“. Atrodė jis pasigailėtinai, baisiai sumuštas, pridžiūvusių ant veido krauju, sėdėjo ir žiūrėjo kažkur į kampą duodamas suprasti, kad kalbėti jis neturi apie ką.

Mus nuvedė žemyn laiptais, į rūšį, kur buvo įrengtos KKK kameros. Šį kartą mus patalpino į vieną kamerą Ji buvo ankštoka, bet tilpome abu. Po kiek laiko sužinojau, kad už mūsų kameros sienos uždarytas „Mongolas“, o priešais mūsų kamerą - uždaryti „Luras“ su „Mūrininku“. Tarp mūsų ir „Mongolo“ kamerų buvo padarytas „skvazniakas“ (kumščio dydžio skylė), tad greitai sužinojome visas naujienas.

Pasirodo, kad likę pas draugą penkiaaukščiame name, jie stipriai išgėrė, leido garsiai muziką dainavo patys, kol neapsikentę

kaimynai iškviatė miliciją. Milicija atvyko gana greitai ir juos visus suėmė, pabėgti pavyko tik „Siaurui“. „Mentai“, žinoma, jį vijosi, bet „Siauras“ skuodė kaip briedis per laukus, net „mentai“ numojo į jį ranka, sakydami, kad velnią šį gigantą pasivysi ir paliko jį ramybėje.

Antikvariato parduotuvė tikrai buvo apiplėšta. Pas „Mongolą“, kratos metu, rado antikvariate pirktą vazą ir „mentai“ nusprendė, kad „Mongolas“ pirko tą daiktą ne iš būtinumo, bet tik dėl to, kad būtų pretekstas užėiti į parduotuvę ir apsižvalgyti, o po to apiplėšti.

Pas „Mūrininką“ kišenėje „mentai“ rado mašinos tech. pasą kurią vairavau aš su „Pšidze“. „Mentai“ iš karto, visose Bresto apylinkėse paskelbė šios mašinos paiešką manydami, kad visos antikvarinės vertybės randasi būtent šioje mašinoje. Mentų versija nieko sau, būtų galima pagal juos sukurti filmą

Taip nors ir aplamdytais kaulais, bet išsaugoję savo galvų skalpus, atsėdėjom po 10 parų arešto už chuliganizmą.

Tiesa, per tas paras, kol sėdėjome KKK, manėme, kad „Štrausas“ irgi pabėgo, kaip ir „Siauras“. Bet, pasirodo, kai jį uždarė į KKK, atskirai vienąjį iš karto užmigo ir tris paras miegojo. Dabar, išgirdę jo balsą sklindantį iš kitos kameros, ėmėme juoktis. O „Štrausas“ sako:

- Nors kartą gyvenime ramiai išsimiegojau broliškoje respublikoje! Ačiū jiems už duoną ir druską bet laikas būtų ir namo važiuoti! Cha-cha - žvengė „Štrausas“.

Kol sėdėjome tas dešimt parų, pas mus ne kartą apsilankė tardytojas, o kartą net padarė akistatą su Pružano miesto gyventoju. Prieš visus įvykius „Pšidzė“ pirko pas tą žmogelį benzino talonus. Dabar, pagal antspaudus ant talono lapelių, surado ir šeimnininką kuris dirbo vairuotoju. Per akistatą vairuotojas tvirtino, kad benzino talonus jis ne pardavinėjo, o tiesiog pametė. Mes, visi kaip vienas, sakėme, kad jokių talonų iš nieko nepirkome. Į klausimą iš kur jie atsirado „Pšidzės“ kišenėje šis atsakė:

- Pileti tardytojau, Baltarusija tai pasakų šalis, kurioje sninga benzino talonais.

Tardytojas, matyt, nesuprantantis juokų, sako:

- Kam jūs gelbstite tą vairuotoją? Jis gi "svolačius", valstybės turto grobstytojas ir dykaduonis!

Aš tardytojui paaiškinau, kad mums nesvarbu, ką jis grobsto, o ko ne. Visi mes esame žmonės ir nenorime apkaltinti nekalto žmogaus, juo labiau iš broliškos respublikos.

Įsiutęs ir paraudęs, kaip prisirpęs pomidoras, tardytojas uždarė mus vėl į kameras, o pats kažkur išsinešdino.

Sugrįžo vėlai vakare. Visą mūsų kauniečių grupę išrikiavo mažoje viruvėlėje, esančioje šalia budinčiojo „mento“ posto.

Tardytojas buvo gerokai įkaušęs ir dvokė degtine. Atidaręs plačią spintą ištraukė alaus ir padalino kiekvienam po butelį. Šį kartą ir aš neatsisakiau ir iki dugno išgėriau.

Tardytojas išrėžė ilgą kalbą apie mūsų sąžiningumą dorumą pagyrė už tai, kad nepasinaudojome proga įkišti to vairuotojo už grotų. Suokė, kaip lakštingala ir vis minėjo, kad jis taip pat žmogus ir, jei panorės, bet kada gali pavaišinti alumi KKK gyventojus.

- Todėl nepagalvokite, kad pas mus nėra gerų žmonių, o kai grįšite į Lietuvą nekalbėkite, kad čia gyvena vien tik nuplikusios žiurkės.

Po šio pokalbio, rytojaus dieną baigėsi mūsų dešimties parų areštas. Atgavę savo asmeninius daiktus ir per tą laiką šiek tiek išsilaižę žaizdas, buvome paleisti į laisvę. Jau po poros valandų, buvome kelyje į Lietuvą ir pasiekėmę ją tik po paros laiko.

VĖL LIETUVOJE

Žmoną radau namuose, tokią pat gražią kaip ir palikau. Apkabinau, išbučiavau jos gražų veiduką ir pažadėjau daugiau nedingti be žinios.

Toliau gyvenimasėjo gražiai ir be didesnių rūpesčių. Laimingiausia diena, kaip toje pasakoje, buvo ta, kai žmona Ramutė pagimdė sūnų Enriką.

Kai 1985 m. gegužės mėn. nutarėme nuvažiuoti į Gruziją Enrikui jau buvo trys metukai. Nusprendėme važiuoti su šeimomis, tad ekskursijos kolektyvas susidarė iš mano draugų, t. y. „Pšidzė“ su žmona ir sūnumi Egidijumi, „Mūrininkas“ prikalbino mano

žmonos draugę Birutę, Rimvis su žmona Vaišvyda ir Česonis, su žmona bei sūnumi Mindaugu. Visi tilpome tik į penkias mašinas ir nebeatidėliodami kelionės, išvykome Baltarusijos link. Pirmąją naktį apsistojoje Baltarusijos miškuose ir pamiegoję važiuojome toliau. Naktį stengėmės miegoti, o dieną - važiuoti. Kelionė nebuvo labai varginanti, atvirškesčiai, buvo linksma ir gera, džiaugėmės pabėgę nuo monotoniško gyvenimo ir kasdienių darbų.

POILSIS GRUZIJOJE

Įsiminė pirmoji kelionės naktis, kai nakvojome Baltarusijos miške. Miegojome mašinose. Staiga prabudau ir ne iš karto susigaudžiau, kas vyksta, bet kažkas buvo ne taip. Išlipęs iš mašinos, nuėjau už medžio ir šventintu vandenėliu „apšlaksčiau“ baltarusišką pušį. Bet tai, turbūt, nepatiko vietiniams uodams, kurie buvo tokie pat įkyrūs, kaip ir Pravieniškėse. Kai „laisčiau“ pušį, jie, kaip vampyrai, leidosi ant mano švento įnagio, lindo į ausis ir kandžiojo, kandžiojo. Greitai susitvarkęs ir grįžęs į mašiną, uždariau dureles. Pradėjo švisti ir pamatęs Enrio veiduką, išsigandau. Visas veidas buvo apkandžiotas uodu! Naktį pamiršau uždaryti mašinos apšildymo angą, matyt, per ten jie ir sulindo. Mašinoje buvo pilna uodų ir aš jau nebemiegojau, kiek įmanydamas, vaikiau nuo Enrio veido prakeiktus vampyriukus.

Ryte patraukėme toliau. Sustodami apžiūrėdavome įdomesnes vietas ir vietines įžomybes. Gruziją pasiekėme jau po vidurdienio. Diena buvo graži ir saulėta. Priartėjus prie didžiulių kalnų masyvo, sūnus Enris sušuko:

- Tėveli, žiūrėk, kiek daug baltų šuniukų lipa į kalną!

Iš tokio vaikiško pasakymo leipome juokais, nes į kalnus lipo ne balti šuniukai, o ganėsi avys ir ožkos. Kelionės tikslas buvo pasiektas ir apsistojoje netoli Batumio. Vietovė, kurioje įsikūrėme, buvo labai graži, su audringa jūra ir smėlėta pakrante, kurią, bangos užliedamos, traukdamosios atgal, palikdavo gražių akmenukų. Enris juos rinkdavo ir kišdavosi į kišenes.

Kiek toliau gamtovaizdis keitėsi į dideliais akmenimis

apsodintą pakrantę. Visas dienas leisdavome prie jūros, džiaugėmės saule, maudėmės ir vartėmės po šiltą smėlį.

Kai atvykome į Gruziją, čia jau buvo prasidėjęs čerešnių nuėmimo derlius. Jų buvo visur pilna ir atsivalgėme sočiai. Trūko tik pieno, prie kurio pripratę Lietuvoje. Gaudavome, bet mažai, nes vietinės karvės mažai jo duodavo. Bet tas karves sunku ir pavadinti karvėmis, nes jos panašios į mūsų vilkinius šunis. Išdžiūvusios ir išbadėjusios, vaikšto pakelėse ir kalnuose, ieškodamos žolės, tad sočiai neprisiėdusios, neduodavo ir pieno.

Kartą nuėjome prie Rico ežero kuris telkšojo kalnuose, vieno kilometro aukštyje. Vanduo buvo permatomas ir skaidrus, šviesiai mėlynas, bet labai šaltas.

Teko išbandyti ir kalnų upės vandenį, kuris taip pat labai šaltas, tiesiog ledinis. Rytais bėgiojau krosą, bet tai nebuvo lengva, kaip Lietuvoje. Oro slėgis ir klimatas čia buvo kitoks, trūko deguonies ir kvėpuoti būdavo sunku.

Buvome išvykę į turistinį žygį po kalnus, išlandžiojome gražias kalno papėdes ir grožėjomės didžiulėmis, paslaptinėmis uolomis, kurios žavėjo mus savo įvairiaspalvėmis uolienomis ir gaivia vėsa.

Išėję iš po uolų skliauto, pamatėme pulkelį vietinių kiaulių kurios kriuksėdamos ganėsi palei uolas. Gruzinių kiaulės, sportiško tipo, pusiau naminės, pusiau laukinės, o kai pabandžiau vieną iš jų pagauti, nusivyliau. Kiaulė kaip sprinteris, pritūpė ir kaip laukinis šuo, nuskuodė į kalnus. Jos čia ganėsi taip pat, kaip ir karvės, be jokios priežiūros. Rytais išeidavo, bet vakarais visada sugrįždavo į savo guolius.

Gruzijos kalnų šeimininkai, labai svetingi žmonės ir labai mėgsta vaišinti. Taip buvo ir su mumis. Pasodino mus prie stalo ir patiekė po lėkštę sriubos. Sriuba buvo karšta ir skaniai kvepėjo, bet kai paragavau, vos nenusikandau liežuviu, kuris maniau, tuoj tuoj iškris į lėkštę nuo deginančio pipirų aštrumo. Pati sriuba vadinosi charčio, į kurią pridėdavo begalę pipirų. Šiaip taip susitvarkęs su sriubos lėkšte, maloniai padėkojau už antrąjį patiekalą. Na, manau, koldūnai užgesins deginantį liežuvį ir tuoj įsidėjau į burną gražų koldūną. Bet ir čia laukė siurprizas. Sukramtęs ir su ašaromis akyse,

prarijau koldūną. Jie buvo tokie aštrūs ir atrodė, kad sudegs ne tik burna, bet ir visas žarnynas. Vietiniai gyventojai, vietoje mėsos, į koldūnus dėdavo įvairiausių rūšių pipirus, kuriuos valgydavo su malonumu. Apskritai, jie mėgsta aštrų maistą, bet kas pagirtina, gruzinai negaili sau ir svečiams visokiausių žalumynų. Pridėjo ant stalo daržovių ir maisto. Nuo jų įvairovės net akys raibo. Jau baigiant pietauti, iš rūsio atnešė vyno, kurį šeimnininkai geria vietoje kompoto. Nuo šio gaivaus, šalto ir šviesaus vyno, kurį gruzinais geria dideliais kiekiais, mes visi truputį apsvaigome.

Puikiai praleidę beveik mėnesį, įdege kaip šokoladukai, pailsėję ir pilni kuo gražiausių įspūdžių, grįžome namo, į Lietuvą.

NAUJAS „MENTŲ“ VIZITAS

Tais pačiais, 1985 metais liepos mėnesį, iš zonos grįžo mano brolis Mėka. Jis atsėdėjo 9 metus, tris iš jų praleido Lukiškių kameroje. Mėka zonoje neklausė viršininkų ir pastoviai pažeidinėjo vidaus taisykles. Ignoravo „mentų“ nustatytas taisykles, už ką ir buvo perleistas į „krytą“ (kalėjimo režimą) 3 metams. Maža to, iš 9 metų, 2 metus atsėdėjo įvairiuose karceriuose. Į mane panašus jis nebuvo. Daugiau atsidavęs į tėvą, o aš - į motiną.

Grįžo Mėka jaunas, gražus, pasitempęs mėlynakis. Gaila, bet tėvas Mekos nebesulaukė ir mirė prieš pat jo sugrįžimą, sausio mėnesį. Tėvas mylimiausiam sūnui paliko namą, mašiną ir pinigų gyvenimo pradžiai. Kai laidojome tėvą, buvo šaltas žiemos metas ir tuo metu, kai duobkasiai pylė žemes ant tėvo kapo, ant karsto su trenksmu nukrito didelis grumstas, kuris išmušė karsto lentą. Tai pamačiusios, šalia duobės stovėjusios dvi davatkos sušnibždėjo, kad šiais metais Dievas dar kažką pašauks pas save. Visa tai aš girdėjau ir per kūną perbėgo šiurpas. Spėjau dar pagalvoti, nejaugi mane Dievas jau šaukia? Taip atsisveikinę su mylimu žmogumi, palikome kapines.

1985 m. rudenį, į kaimą, Užliedžių seniūnijoje, kuriame jau pusmetis, kaip gyvenome su Ramute, atvažiavo mano draugas, „Papla“ Gintas. Pasitikau jį kieme, aprodžiau savo besikuriančias valdas ir, plepėdami, nuėjome apžiūrėti garažo. Jau, būnant garažo

rūsyje ir mums besikalbant, išgirdau kažkokį triukšmą, sklindantį iš kiemo. Atsargiai pravėręs garažo duris, pamačiau, kaip viena po kitos į kiemą įvažiavo trys baltos „Volgos“. Išėjusiropštę vyrai, įdėmiai žiūrėjo į mūsų namo pusę. Vieną iš jų aš pažinau, mačiau jį ne kartą milicijos koridoriuje. Suvokęs, kad čia „mentai“, o ne spekuliantai, atvažiavę pirkti pas mane grūdų, tyliai pridariau garažo duris ir užlipau į pirmą aukštą. Greitai suvokiau, kad jei „mentai“ jau čia, tai reikia bėgti, nesvarbu, kad nesu nieko blogo padaręs. Tas jų vizitas veikė mane priešišškai ir nenorėjau nieko bendro su jais turėti.

Kai iššokau pro pirmojo aukšto langą „mentai“ jau supo namą. Tuo pačiu metu, už kokių 30 metrų, mane pastebėjo storašiknis nutukęs „mentas“ ir suriko: ,

- Stok, arba šausiu!

Aš pasiunčiau jį n . . . . i ir sušukęs, kad gali šauti man į subinę, pasileidau bėgti nuo kalno, kurio apačioje augo vešlūs krūmai. Šokdamas per langą pamečiau vieną šlepetę, tad dabar skuodžiau basas per kliūtis, net nejausdamas po kojomis žemės. „Mentai“ neatsiliko ir, bėgdami paskui mane, vylėsi pagauti.

Nusileidęs nuo kalnelio, pribėgau prie krūmų ir, peršokęs ištemptą spygliuotą vielą pasileidau toliau. Atsisukęs, dar spėjau pamatyti, kaip „mentai“, nepastebėję ištemptos aštrios vielos, griuvo vienas ant kito, kaip pernokę obuoliai nuo obels. Jų klaida buvo tai, kad bėgo žąsele, vienas paskui kitą ir griuvus pirmam storašikniui, paskui jį griuvo likusieji trys. Taip išlošęs truputį laiko, gerokai nuo jų nutolau, bet tuo gaudynės nesibaigė. Mane pastebėjo kiti „mentai“, stovintys ant asfaltuoto kelio. Pamatę, pirmieji du ėmė mane vytis, o trečiasis, matyt, nesiryžo užsiundyti šuns, kurį laikė už pavadėlio. Situacija jam susiklostė kvaila, nes pirmas bėgau aš, o už manęs du „mentai“, tad, jei būtų užsiundęs šunį, šis pultų ant „mentų“.

Buvau geroje formoje. Kaip ir anksčiau sportavau ir nerūčiau, tad greitai atsidūriau ant sekančio kalno viršūnėlės. Nelaukdamas, kol „mentai“ užneš savo nutukusias subines ant kalno, pasileidau kaimo link. Bėgdamas kiemais, šokinėdamas per tvoras, ant kojų sukėliau visus kaimo šunėkus. Šie, skalydami, kaip artimi „mentų“ giminaičiai, bandė užkirsti man kelią bet to jiems neleido

padaryti ant sprandų užnerti lenciūgai. Pasiekęs kaimo pakraštį, pasislėpiau už nuošalyje stovinčios sodybos tvarto sienos ir pamačiau medinę pakrypusią vištidę. Greitai šmurkštelėjau į vidų ir uždariau girgždančias duris. Šiek tiek atsikvošėjęs, supratau, kad vištidėje esu ne vienas. Pakėlęs galvą ant laktų, pamačiau tupinčias mieguistas vištas, kurios nesuprascamos, kas čia vyksta, sunerimo. Kiek šone, taip pat ant laktos, tupėjo pasipūtęs, kaip rupūžė, gaidys. Matyt pagalvojęs, kad aš kėsinausi į jo „moterų“ harema, sukudakavo ir grėsmingai suplasnojęs sparnais, davė suprasti, kad šeimininkas šiuose rūmuose yra jis ir jokių būdu ne aš.

Aš nesipriešinau ir nesiruošiau gaidžio „mergytėms“ nupešti plunksnų. Ramiai sėdėdamas, pro plyšį stebėjau, kas darosi kieme, bet nieko įtartino nepastebėjau. Pradėjo temti ir praleidęs dar valandėlę vištelių ir gaidelio draugijoje, palinkėjęs gero vakaro, išlindau iš savo prieglobsčio. Perbėgęs daržą ir siaurą keliuką, pasileidau per pievą, aerodromo link, kur beveik kas dieną kildavo ir leisdavosi „kukurūznikas“. Atsisukęs žvilgtelėti, ar niekas nesiveja, pamačiau „mentą“, o šalia jo - vilkinį šunį. Jie ėjo tuo keliu, per kurį ką tik perbėgau. Mano laimei, šuo priklausė šunų debilų genčiai ir jis net neužuodęs mano pėdsakų, pristipeno kartu su šeimininku pro ką tik mano praeitą vietą. Nieko neįtardami, jie nužingsniavo kaimo link, o aš, išnaudodamas tokią progą, nubėgau 9 kilometrus iki sekančio kaimo, kur gyveno mano draugas Erikas.

Erikas, žinoma, nustebo pamatęs mane basą ir visą šlapia nuo prakaito. Iš klausęs trumpą pasakojimą, pasielgė kaip tikras draugas. Perrengė mane savo rūbais, įpylė konjako ir, kad viską kuo greičiau susitvarkyčiau, davė naudotis savo mašina. Tai buvo viskas, ko man anuo metu ir reikėjo.

Man pabėgus iš namų, „mentai“ čia darė kratą. Jų prasimanymai ir praeikimai vėl griuvo ant mano žmonos pečių. Iš knisę visas namų pakampes ir nieko įtartino neradę, paėmė mano mašiną „2001 žiguliuką“, nes bagažinėje surado norkos kailiukų, kuriuos man buvo atvežęs „Papla“ Gintas. Visa tai sužinojau iš Ramutės, grįžęs vėlai vakare į namus.

KAIP AŠ VOGIAU SAVO MAŠINĄ

Ką gi, reikėjo kažko tai griebtis. Netrukus, susisiekus su Nėmaniu, nusprendėme pavogti „mentams“ iš panosės mano mašiną. Kaip tarėme, taip ir padarėme. Trečią valandą ryto, mes jau buvome prie Kauno raj. milicijos skyriaus. Mašinos raktelius turėjau atsarginius, tad užvesti variklį problemų nekils. Mano mašina stovėjo po pat poskyrio langais, už kurių ramiai sėdėdamas, kažką rašė budintis seržantas. Arbajis buvo kurčias, arba tiek prislėgtas „darbo“ naštos, kad nieko negirdėjo, nes aš, tyliai prislinkęs prie savo mašinos, atrakinau jos dureles ir kartu su Antoniu nustūmėme mašiną kuo toliau nuo lango. Užvedimo spynelė buvo užplombuota, tad greitai ją nuplėšęs įsitikinau, kad akumulatorius neatjungtas. Susėdę tyliai į mašiną, užvedėme variklį ir dideliu greičiu nudūmėme kuo toliau nuo gyvačių lizdo. Jau po 15 minučių mašina stovėjo jai skirtoje vietoje.

Vėliau sužinojau, kad rytą Kauno milicijoje kilo didelis skandalas. Kur tai matyta, kad milicininkams iš pačio jų kiemo pavogtą mašiną? Ne, šito jiems dar neteko patirti. Tai buvo smūgis visai sušiktai milicijai. Anuo metu VRM kriminalinei policijai vadovavo toks Sadeckas, o pavaduotoju buvo Burokas. Abu atvykę į „nusikaltimo“ vietą ir sužinoję, kad naktį dingio įtariamojo mašina, baisiai įsiutę rėkė ant tų naktį budėjusio seržanto. Sadeckas šaukė:

- Tau gatves reikia šluoti, o ne milicijoje dirbti! Tu negali net apsaugoti tau patikėto daiktinio įrodymo!

Išrėkę dar keletą negražių frazių seržanto adresu, Sadeckas su Buroku išėjo ir jau po pusvalandžio, beldėsi į mano namus. Duris atidarė Ramutė. Jai nespėjus net atsitokėti, Sadeckas išrėkė:

- Kur tavo vyro mašina?!

Ramutė nepasimetė ir ramiai atsakė, jog vakar patys iš vairavote iš kiemo, o dabar ieškote?!

Nieko nepešę „mentai“ išsinešdino. Gal po savaitės, su Sadecku teko susitikti neoficialioje aplinkoje ir mes greitai susitarėme, kad aš nereikšiu pretenzijų dėl mašinos dingimo, jei jis paliks mane ramybėje. Taip užglaištę šį nesusipratimą, išsiskyrėme.

BROLIO MIRTIS

1985 m. gruodžio 12 dieną atšventėme mano 28-ąjį gimtadienį. Šventėme namuose visa šeima ir keletas draugų. Susėdome prie papuošto stalo. Šalia manęs sėdėjo brolis Mėka, kuriam niekaip negalėjau pakelti nuotaikos. Jis buvo nusiminęs ir su niekuo beveik nekalbėjo. Nežinojau, kas jam atsitiko, bet baigiantis užstalės pokyliui, Mekos nuotaika taip ir nepagerėjo.

Miegojau tą naktį labai blogai, kamavo košmarai ir kartas nuo karto girdėjau, kaip kieme staugia šuo.

Atsikėlęs ryte, išėjau į kiemą ir, prisitartinęs prie savo kaukazietiškos veislės Juodžio, patapšnojęs per sprandą, klausiu jo, ko šis staugė visą naktį? Jis tik žiūri į mane gailiomis akimis ir inkščia. Tokį savo augintį mačiau pirmą kartą. Susidarė vaizdas, kad Juodis nori kažką pasakyti, bet negali. Taip bestovint prie Juodžio, mane užklupo jaunesnysis tėvo brolis, dėdė Antanas, kurį visi vadindavo „Techasu“. Antanas atvežė kraupią žinią ir pasakė, kad mano brolis Mėka papuolė į autoavariją. Tai išgirdęs, tuoj pat sėdau į mašiną ir nulėkiau į ligoninę, kur man paaiškino, kad brolis yra be sąmonės ir randasi reanimacijos skyriuje. Vėliau sužinojau, kad į autoįvykį jie papuolė kartu su Rimviu.

Mėka be sąmonės prabuvo tris paras. Davėme jam savo kraujo, kvietėme gerus gydytojus, bet, deja, niekas negelbėjo. Mirė vargšelis, taip ir neatgavęs sąmonės. Jį palaidojome šalia tėvo, kuris nesulaukęs sūnaus šiame pasaulyje, pasiėmė į aną. Taip, palaidojus brolių, ir išsipildė davatkų pranašystės.

Gaila buvo brolio, juk tiek mažai jis pagyveno šioje žemėje, bet, deja, pakeisti jau nieko negalėjau. Gyvenimas tęsėsi ir reikėjo rūpintis gyvaisiais, mylimiausiais žmonėmis, rūpintis tais, kuriems buvo reikalinga mano pagalba ir rūpestis.

APSUPTIS

Slinko dienos, mėnesiai. Laimingai gyvenome be didesnių rūpesčių, bet 1986 m. rugsėjo 9 d. viskas apsivertė aukštylų kojom. Tą

naktį labai blogai miegojau, varčiausi lovoje ir negalėjau užmigti. Kažkur mano smegenyse, vidinis balsas kuždėjo:

- Bėk, Hėnyte, bėk kuo toliau nuo artėjančios nelaimės. Bėk!

Papurtes galvą nuvijau įkyrias mintis, keikdamas save, kad į galvą lenda tokios mintys. Bet, kaip teko įsitikinti savo kailiu, šeštasis jausmas neapgavo. Gaila, bet šaukštai jau buvo po pietų. Apie 5 valandą ryto, kieme sucypė mašinos stabdžiai ir šio garso išmestas iš lovos, tuoj pat atsidūriau prie lango. Reginys manęs nenudžiugino, nes pamačiau pilną kiemą taip nekenčiamų „mentų“, kurie labai skubėdami jau supo namą

Kažkurią akimirką dar galėjau iššokti per balkoną bet susilaikiau ir atsisakiau šios progos. Kam man bėgti, jei nieko blogo prieš sušiktą įstatymą nesu padaręs? Matyt, šią akimirką sudirbo savisaugos refleksas, panašiai, kaip katinui, pamačius šunį. Kaip tas katinas nekenė šunų, aš taip nekenčiau „mentų“ ir, jei niekuo nebuvau prasikaltęs, vis viena, pamatęs jų mėlynas uniformas, vos laikydavausi neapsivėmęs. Jie sukeldavo man tokį šlekštulį, baisesnį už išmėsintą žiurkę, kuri būčiau radęs sriuboje.

Po kelių minučių, namas jau pilnai buvo apsuptas, o dar po sekundės, ėmė spardyti duris savo mėšliniais batais. Iš miego pašokusi Ramutė, nesuprato, kas čia darosi, iš kur tas triukšmas ir klausiamai žvelgė į mane. Trumpai paaiškinęs, kas čia vyksta ir paprašęs jos atidaryti duris, skubiai apsirengiau ir pasirengiau nemaloniam šlykštynių priėmimui.

Vos tik Ramutė pravėrė duris, į kambarį nublokšdami prie sienos mano mylimą žmoną įsiveržė Kauno rajono kriminalinio skyriaus viršininkas Krasauskas ir Kauno raj. viršininkas Rutkauskas. Paskui juos, į kambarį sugūžėjo kokia dešimtis nusususių pavaldinių, kurie greitai pasiskirstė po visus kampus. Krasauskas iš karto puolė mane, griebdamas už sprando. Matyt, norėjo apsisaugoti ir, mane prismaugęs, būtų surakinęs rankas. Aš vikriai išsisukau iš jo slidžių, kaip varlės, rankų ir keliais judesiais išvairkė šalia stovėjusius nususelčius „mentukus“, atsistoju į boksininko pozą. Nusprendžiau gintis, kiek galėsiu, vien už tą jų akiplėšiškumą ir įsiveržimą į mano namus. Be to, labai įpykau, kad jis taip nepagarbiai pasielgė su

moterimi - žmona Ramute.

Nors nebuvo niekuo prasikaltęs, nusprendžiau taip lengvai nepasiduoti ir neleisti tyčiotis iš savęs.

Tai pamatęs, Rutkauskas truputį sutriko ir jau ramesniu tonu tarė:

- Henrikai, pasiduok gražiuoju, o jei ne, mes vis viena būsime priversti tai padaryti jėga. Jėga mūsų pusėje, tad būk protingas, važiuojame į skyrių ir ten pasikalbėsime.

Kiek atvėšęs, suvokiau, kad jėga tikrai jų pusėje, be to, apsuptas visas namas ir šiuo atveju priešintis beprasmiška. Ir atkišau į priekį rankas, ant kurių greitai spragtelėjo antrankių užraktai.

Jei ne mano rūpestingoji Ramutė, tai būtų ir išvežę basą, nes kojinių nebuvo apsiavęs. Ramutė akimirksniu užmovė man kojines ir ant pečių uždėjo mano striukę. Vos išėjus į kiemą, pamačiau, kad prie namo apsupties prisidėjo ir kareiviai, kurie, įsimaišę tarp „mentų“, saugojo namo prieigas ir stebėjo, kad niekas iš namo nepabėgtų. Maža to, siauras keliukas, vedantis į mano namus, buvo aplipęs autoinspekcijos patruliais. Jau lipdamas į „varanoką“ pagalvojau, kad su tokiais priegomis ne tik mane galima suimti, bet ir Leningrado blokadą pralaužti.

Į VILNIŲ PER JONAVĄ SU NAUJU KALTINIMU

Po valandos, aš jau sėdėjau Jonavos miesto milicijos skyriaus boksike, kur, praleidęs porą valandų, buvau nuvestas į rūšį. Ten buvo Jonavos KKK. Dar vedamas į rūšį, norėjau žiebtį dviems, ką tik „iškeptiems“ „mentukams“ į ragus ir pabėgti. Buvo dar ankstyvas rytas, žmonių aplinkui nė vieno, tad niekas nebūtų ir sutrukęs. Bet vėl sudirbo savisaugos instinktas: juk niekuo nesu prasikaltęs, palaikys kokias tris paras ir paleis!

Uždarė į drėgną, dvokiančią pelėsiais kambarą. Nusišlapinęs į žiojėjančią skylę, ėmiau spardyti sieną. Greitai susipažinau su kaimyninių kambarų gyventojais. Paplepėjome apie šį bei tą. Po to, padariau daugybę atsispaudimų ir pritūpimų. Kiek įmanoma

atsipalaidavęs, kritau ant narų pamiegoti.

Sekančią dieną išsikvietė mane tie patys - Sadeckas ir Burokas. Mane kaltino nebūtais dalykais, vertė prisipažinti nusikaltimus, kurių nebuvo padaręs. Nieko nepešę ir prigrasinę, išsinešdino.

Lygiai po dviejų parų mane aplankė kiti VRM darbuotojai ir, uždėję ant rankų antrankius, išodino į belangę mašiną. Ilgai važiuoju ir niekaip negalėjau suprasti, kur mane veža, nes tamsiame mašinos bokse visai nesiorientavau, kuria kryptimi veža. Aišku buvo tik tiek, kad ne į Kauną, nes gimtąjį miestą jau seniai būtume pasiekę. Tik pasibaigus varginančiai kelionei, jaunas sargybinis prasarė, kad atvykome į sostinę-Vilnių. Tad, neilgai trukus, jau sėdėjau Vilniaus KKK kameroje. Be manęs čia sėdėjo dar trys sulaikytieji. Vilnietis Fomenka šiek tiek iš profilio buvo panašus į mane, o likusieji du - bomžai, laisvo oro direktoriai, susėdę ant narų, žaidė šaškėmis. Nuo mano suėmimo dienos praėjo jau trys paras ir vis spėlioju, kodėl manęs nepaleidžia? Kodėl atvežė į Vilnių? Ką jie sumanė? Kankinausi taip tris paras ir netikėtai pasirodęs "mielas" Sadeckas atvežė man pasirašyti sankciją kad esu suimamas ir iki teismo dienos būsiu kalinamas. Sankcija skelbė, kad esu sulaikomas už vagystę iš garažo. Tuo pačiu pretekstu suėmė ir mano draugą Nėmanį. Tą pačią dieną iš tardytojų sulaukiau visokių grasinimų Bet nieko iš manęs nepešę, išeidami pasakė:

-Nenori kalbėti? Nieko, greitai suoksi kaip lakštingala, nes rytoj su tavimi kalbės žmonės iš Maskvos, kurie tardo Butyrkos kalėjime!

Ir tikrai, jau po poros dienų, nuvedė mane į kabinetą kuriame, išskyrus stalo ir keturių kėdžių, nieko nebuvo. Už stalo sėdėjo rusakalbis solidžiai atrodantis vyras. Dar du sėdėjo stalo šonuose. Mane atvedę keturi vyrai ir pasodinę priešais tardytoją liko stovėti man už nugaros.

„ASAI" IŠ BUTYRKOS

Sėdintis priešais mane vyriškas prakalbo pašaiptu, labai žemu, užkimusiu balsu:

- Na, ką gi, pradėsime darbą? Jūs nieko prieš?

Taip taręs, nusisegė nuo rankos laikrodį „Orientą“ ir, pasidėjęs priešais save, lyg sau, lyg man, sako, kad teks padirbėti su manimi kokias šešias valandas. Ir iš „diplomato“ išsitraukė šūsnį švairių blankų.

Išsitraukęs vieną tam reikalui tinkantį blanką, ėmė jį pildyti, rašydamas mano vardą, pavardę ir visus likusius duomenis. Ši procedūra man jau buvo įgrysusi ir pažįstama iki kaulų smegenų, bet jo klausimai privertė mane suklusti. Sakau - suklusti, nes aš pažinojau tardytojų darbo metodą ir, jei tardomasis, kad ir nepadaręs jokio nusikaltimo, suklysdavo, atsakinėdamas į klausimus, tardytojai bemat tuom pasinaudodavo ir „prisiūdavo“ jiems reikiamą nusikaltimą.

Ir štai dabar, tardytojas ėmė manęs klausinėti apie kažkokią žmogžudystę. Kažkur, netoli Rygos, dingo moteris ir vyras. Klausinėjo, ar aš nevairuoju „GAZ-66“ markės autopriemonės, kur aš buvau tada ir tada, kiek turiu padirbtų pasų. Po kiekvieno mano neigiamo atsakymo, jis pažiūrėdavo į man už nugaros stovinčius gigantus, o aš, pakaušyje jausdamas jų kvėpavimą laukiau, kada šie smogs man į galvą. Bet, jei taip ir būtų atsitikę, vieną ar du iš jų būčiau sužalojęs! Jaučiausi nekaltas ir kiek tai būtų įmanoma, priešinčiausi prieš savo kankintojus. Galvoje jau buvo gimęs planas. Buvau be antrankių, o šalia manęs, ant stalo, gulėjo didelė ir masyvi peleninė, pagaminta iš storo stiklo. Šį sunkų ginklą ir būčiau paleidęs kam nors iš jų, kuris tik būtų sudavęs. Nuo galimo smūgio mane išgelbėjo beldimas į duris. Kai tarpduryje pasirodė jau pažįstamas Rutkauskas, mano tardytojas iš Butyrkos ėmė rėkti:

- Kodėl jo niekas iki šiolei neištarė?!

Tada Rutkauskas kaip prasikaltęs vaikas, sumykė ir atsakė, kad su Daktaru dirbo tik skyrių viršininkai, o mums jo tardyti nedavė.

Kiek atslūgęs nuo pykčio priepuolio, maskvietis tarė:

- Gerai, tardysime jį pagal pirmąjį variantą jei nepadės, tai pagal antrąjį. Antrojo varianto dar niekas neatlaikė, prisipažinsi, Daktare, viską net tai, kad ir Romos popiežių nužudei.

Aš vis spėlioju, kokius čia dar variantus jis nori išbandyti? Ką tai reiškia? Tuo momentu, mano žvilgsnis nuslydo iki ant stalo

gulinčio „diplomato“. Akies krašteliu pastebėjau, kad jame guli neišpakuotas vienkartinis švirkštas ir trys ampulės su geltonu skysčiu. Mane nukratė šiurpas, kad man gali suleisti per prievartą šios bjaurasties. Aš susitvardžiau ir susikaupiau dvasiškai. Greitai įsikaliau sau į galvą, kad jei šitie šunsnukiai bandys mane nuodyti šiomis ampulėmis, lengvai nepasiduosiu.

Vėl pažvelgiau į ant stalo gulinčią peleninę.

Kabinete įtampa vis augo, tardytojas ir visi likusieji ėmė šaukti ant manęs.

- Mes viską jau žinome, prisipažink ir eisi atgal į kambarą o jei ne, prarasi sveikatą tapsi visam gyvenimui invalidu. O kai tapsi invalidu, tada išvešime į Maskvos Butyrkos kalėjimą iš kurio jau išvis niekada nebeišeisi! Iš ten dar nei vienas gyvas lietuvis negrižo! Supratai?!!!

- Taip, supratau, viršininke - atsakiau jam - Bet kalėjimais visur panašūs vienas į kitą man jie ne naujiena. Ir apskritai, aš nesuprantu, kuo jūs mane kaltinate?

Praėjau keturios valandos. Nežmoniškai skaudėjo galvą. Bet iš kelių tardytojo pasakytų frazių aš supratau, kad jie blefuoja. Kaip jie besistengtų, viršus buvo mano ir širdyje aš triumfavau, atlaikęs tokį psichologinį spaudimą.

Nežinau, kaip būtų įvykiai vystęsi toliau, bet tardytojui kažkas paskambino ir šis kažkur išėjo. Netrukus sugrižo ir atrodė, kaip ir aš, išvargęs bei susierzinęs. Surinkęs nuo stalo savo popierius, tarė:

- Man ką tik skambino generolas. Turiu skubiai išvykti į Maskvą. Gaila, labai gaila. Bet mes, Daktarėli, pokalbį pratęsime Maskvoje, Butyrkos kalėjime. Nenori gražiuoju kalbėti, kalbėsime kita kalba, tad gali jau ruoštis kelionei į Maskvą.

Taip pasakęs, jis išsinešdino, o likusios „gorilos“ nuvedė mane į kambarą ir vėl uždarė.

Vaikščiodamas kameroje, galvojau, kokio velnio jie iš manęs nori? Nejaugi iš tikrųjų išveš į Maskvą? Išvargęs nuo įtempto galvojimo ir vaikščiojimo, krisdavau ant narų ir numigdavau. Susitaikiau su ta mintimi, kad tuoj tuoj išveš į Butyrkos kalėjimą.

Laukiau bet kuriuo momentu atsidarančių durų. Keista, bet laikas bėgo ir manęs niekas niekur nevedė.

PAŽINTIS SU KGB

Praėjo 15 parų. Mane išvedė iš kameros. Koridoriuje stovėjo vėl keturios „gorilos“, kurie be jokių ceremonijų uždėjo man antrankius. Išlipęs iš rūsio ir išėjęs į kiemą, pamačiau dvi ministerijai priklausančias „Volgas“. Į vieną ir mane pasodino. Ir tik tada, kai šalia manęs atsisėdė vienas iš „mentų“ „gorilų“, jis pasakė:

- Ką gi, Daktare, važiuosime į Maskvą, ten prakalbėsi greitai!

Ir įsakė vairuotojui važiuoti į aerodromą. Važiuavome mažomis gatvelėmis, lyg nuo ko slėpdamiesi, kol pagaliau išvažiavome iš Vilniaus miesto. Po to, apsukę didelį ratą vėl grįžome į Vilnių ir sustojome šalia didelio pastato, kur mus pasitiko stambus, pagyvenęs vyras, vilkintis nematyta uniforma. Ant jo kelnių buvo mėlynos juostelės. Įvestas į pastato vidų, supratau, kad mane atvežė į Saugumą nes iš daugelio pasakojimų žinojau, kaip ir kas atrodo šiame pastate. „Mongolas“ jau buvo sėdėjęs saugume ir daug ką man papasakojo, tad nelabai ko ir bijojau, atsidūręs čia.

Neilgai trukus, mane įkišo į dvivietę kamerą kurioje jau sėdėjo į Robinzoną panašus vaikiną, apaugęs didele barzda. Sėdėdamas ant lovos, jis įdėmiai žvelgė įmanė.

Susipažinome. Jis buvo Bičkariovas Anatolijus ir iki sulaikymo gyveno Vilniuje. Saugume jis sėdėjo jau šešis mėnesius, anksčiau buvo teistas, todėl bendrą kalbą radome greitai. Kameros gyvenimas man nebuvo staigmena, buvau pripratęs prie staigių gyvenimo posūkių todėl susidariau savo dienos režimo grafiką. Vėl pradėjau sportuoti. Keldavomės 6⁰⁰ ryte ir iš karto mus išvesdavo į pasivaikščiojimo kiemėlį, kuris buvo padarytas pačiame pastato viduryje. Aplinkui, per grotuotą, metalinį tinklą, matėm tik saugumiečių kabinetų langus ir gabalėlį dangaus. Mus specialiai vesdavo pasivaikščioti 6⁰⁰ ryte, nes saugumiečiai į darbą ateidavo 8⁰⁰ ir viskas buvo taip padaryta, kad nei mes jų, nei jie mūsų nematytų pasivaikščiojimo kiemelyje.

Kiemelis buvo 4x4 m dydžio. Bet nepaisant to, visą valandą bėgiodavau ratu. Pradžioje sukdavosi galva, bet su laiku pripratau, prie tokio monotoniško bėgimo. Į kamerą grįždavau šlapias nuo prakaito ir iš vadinamo „čiaainiko“, pildamas ant savęs vandenį, apsiprausdavau. Į tualetą išvesdavo tik rytais ir vakarais. Po pietų, kameroje darydavau atsispaudimus nuo grindų ir kilnodavau lovos galą.

Lovos buvo sunkios, bet nepritvirtintos prie grindų, todėl mano treniruotėms labai tiko.

Bėgo dienos, savaitės ir mane siutino tai, kad niekaip negaliu pranešti Ramutei, kur aš randuosi. Saugumiečiai tą slėpė nuo visų ir nesireklamavo. Bet mano kameros draugas Bičkariovas, gavo leidimą pasimatyti su tėvu, kuris ir pranešė Ramutei mano buvimo vietą.

Jau sekančią dieną gavau pirmą maisto perdavimą ir 10 rublių, kad galėčiau apsiprekinti vietinėje maisto parduotuvėje. Žinoma, labai apsidžiaugiau, gavęs iš Ramutės šias gėrybes, kurias valgiau su pasigardžiovimu, nes jau du mėnesius buvau dingęs ir niekas iš artimųjų nežinojo, kur aš randuosi. Jokių gardumynų per tą laiką nevalgiau, išskyrus tai, ką porą kartų gavo Anatolijus.

Sadeckas, sužinojęs, kad mane aplankė artimieji, labai įtūžo ir bandė išsiaiškinti, kas pranešė apie mano buvimo vietą. Tiesa, kas to nežino, galiu pasakyti, kad žmogaus izoliavimas nuo išorinio pasaulio, nieko neleidžiant perduoti iš laisvės, apribojant viską iki mažiausių smulkmenų yra vienas iš tardymo būdų siekiant palaužti sulaikytąjį dvasiškai ir tai, daugeliu atvejų, pasiteisindavo. Silpnas žmogus, pabuvęs izoliuotas mėnesį laiko nuo šeimos ir vaikų išduodavo savo draugus ir prisipažindavo pats, kad tik jam leistų pasimatyti su šeima, gauti maisto perdavimą. Tai būdavo dvasiškai silpni žmonės ir aš tokių nepateisindavau, kurie nepakėlė „mentų“ paruoštų smulkmenų už lašinių gabalą bei pasimatymą išduodavo savo artimiausius draugus. Tai buvo ne žmonės, o kažkokie pusžmogiai, kurie negali ir neturi teisės vadintis žmonėmis.

Kartą man paskyrė naują tardytoją kuri rūkė kaip garvežys. Jos pavardė buvo Vitkauskaitė. Ji buvo nervuota psichopate. Keista, bet savo, kaip tardytojos, funkcijuji neatlikdavo. Atsisėdusi kampe prie stalo ir apsipylusi kamuoliais cigarečių dūmų, ji tik užrašinėjo

tai, ką kalbėjo esantys tardymo kambaryje. Žodžiu, ji atliko tik stenografistės darbą, o patį tardymą vedavo tai Sadeckas, tai VRM kriminalistai - Rimkevičius, Rundokas, Burokas. Pas mane jų ateidavo daug, visų net nepamėnėsiu.

Vieną dieną mane su draugu pervedė į kitą kambarį, kurios langai buvo į konservatorijos pusę, ne taip, kaip ankstesnėje, kur matydavom tik vidinį kiemą. Dėl to labai džiaugėmės: vis šioks toks gyvenimo pajvairinimas.

Per langą matėsi gatvė praeinančių žmonių kojos ir, kaip ne keista, su malonumu į jas spoksodavome, o vakarais klausydavomės vargonų muzikos, sklindančios iš konservatorijos pastato. Šalia mūsų lango buvo įsikūręs baras „Do re mi“, kur vakarais rinkdavosi jaunimas. Sunku buvo klausytis jų linksmo juoko ir linksmų dainų, bet, turbūt, toks jau mano likimas.

Taip ir leidome dienas prie lango. Tą dieną, kai Ramutė turėjo atnešti maisto perdavimą, aš vėl spoksojau per langą ir laukiau, kol pasirodys tokios mielos ir pažįstamos kojytės.

Ir štai aš jas pamačiau! Lėtu ir pažįstamu žingsneliu, jos artėjo prie mano lango. Širdis, rodės, tuoj tuoj iššoks iš krūtinės ir, kai Ramutė priėjo visai arti, pašaukiau ją vardu. To užteko, kad mano mylimosios kojytės sustotų. Tuoj pat šūktelėjau dar kartą. Ramutė išgirdo ir pasakė, kad palaukčiau, nes į ją žiūri kažkoks tipelis.

Mano kamera buvo įrengta rūsyje ir negalėjau matyti Ramutės veido, bet Ramutė pasielgė gudriai. Lyg netyčia, kažką išmetė ir pasilenkusi ėmė rankioti savo daiktus. To ir užteko, kad trumpai persimestumėme keletu žodžių. Paaiškinau, kad esu nekaltas ir mane greitai išleis.

Malonu buvo išgirsti mylimiausio pasaulyje žmogaus balsą, kurio taip buvau pasiilgęs.

Po šio trumpo pokalbio, dar labiau pasikroviau dvasiškai, nebebuvo bailsūs jokie tardymo reiškiniai, žinant, kad esi mylimas ir laukiamas žmonos, draugų, ir visų, kas mane pažinojo. Ši moralinė pagalba labai padėjo. Po šio Ramutės apsilankymo, ji dar keletą kartų mane aplankė prie šio lango, bet tai darydavo vakarais, kai dauguma saugumiečių jau būdavo pas savo kurvas žmonas, ir kai šį pastatą

šiek tiek apgaubdavo vakaro sutemos.

Apie tai, kur mane laiko, sužinojo ir draugai, tad netrukus, prie lango sulaukiau „Turisto“ ir „Guzo“. Labai arti prieiti jie negalėjo, nes prie pat mano lango buvo ištempti plonyčiai, vos matomi, signalizacijos laidai, kuriuos, tik vos palietus, įsijungtų sirenos. „Turistui“ ir „Guzui“ paaiškinau, dėl ko mane tardo ir ko saugumiečiai iš manęs nori.

Kai jie sužinojo, jog mane tardo dėl Alytuje buvusios lapių vagystės ir tai, kad „Sonė“ ir „Antonis“ prisipažino, tuoj pat ėmėsi žygių, kad jų nekištų į šią bylą. Galiausiai savo pasiekė. „Guzas“ išvyko į Izraelį, kiek vėliau - ilgai gyveno Olandijoje. Taip abu mano draugai išsisuko nuo šios bylos ir liko laisvėje.

Saugumo rūsiuose, priešingai, nei Lukiškių kalėjime, tvyro spengianti tylą. Visi koridoriai specialiai iškloti storais kilimais, kurie slopina vaikščiojančių „mentų“ žingsnius. Būnant kameroje, neįmanoma išgirsti prie durų prieinant budintį, kuris nori pažiūrėti per „valčioką“. Jei kameroje tuo metu ką nors darai uždrausto, didelė tikimybė, kad būsi netikėtai užkluptas. Maistas taip pat kur kas geresnis, nei kitose įkalnimo įstaigose. Rėžimo taisyklių niekam nepatarčiau laužyti. Jei normaliai elgiesi, dar gyventi gali, bet jei jau pradėsi pažeidinėti jų nustatytą tvarką, tuoj pat būsi išvestas į koridorių ir kaip šuo suspardytas.

Čia buvo ir vadinamosios „rezinkės“ (guminės 1x1 kameros). Jos buvo įrengtos tam, kad kalinys nesusižalotų pats savęs. Pavyzdžiui, surakintomis rankomis patalpintas kalinys į paprastą kambarį, gali galva smogti į sieną ir prasiskelti galvą bet būnant guminėje kameroje - tai neįmanoma. Ant žmogaus rankų uždeda pulsinius antrankius, kurie tik palaipsniui, lėtai kankindami, užveržia riešų sausgysles ir pagrindines venas, kuriomis cirkuliuoja kraujas. Po kiek laiko, žmogus praranda sąmonę. Būdavo atvejų, kad kalinys nebeiškentęs kankinimų antrankiais, norėdavo pats nusižudyti ir išibėgėjęs trenkdavo galvą į sieną bet tai nieko neduodavo, nes sienos, lubos ir grindys buvo iškaltos storu gumos sluoksniu. Kai kalinys prarasdavo sąmonę, antrankius jam nuimdavo. Kai šis atsigaudavo, viską kartodavo iš naujo. Žodžiu, su suimtaisiais darydavo ką tik nori, nes tai buvo KGB!

Laiką leidau sportuodamas ir skaitydamas knygas, kurių čia perskaičiau apie 200.

Knygas atnešdavo saugumiečiai. Pradžioje skaičiau, kas papuolė, bet vėliau pradėjau rinktis. Labiausiai patiko iš serijos „Drąsiųjų keliai“. Įdomu buvo skaityti ir rusų propagandą apie didįjį pilietinį karą. Arba apie rusų partizanus ir žvalgus, kaip jie, sadistiškai vokiečių kankinami, neišduodavo savo draugų ir ginklo brolių. Palyginus, dienos bėgo greitai. Gal nuo to, kad buvau susidaręs dienos grafiką. Ryte „krosas“, po pietų „štanga“, kilnojant lovą. 18° eidavau miegoti, nes keldavausi apie pusę penkių ryto. Naktimis sapnuodavau visokiausius košmarus. Kartą susapnavau net Jėzų Kristų kuris, nešinas didžiulį kryžių, praėjo pro mane. Dažnai sapne aplankydavo mane ir, amžiną atilsį, brolis Mėka. Sapnuodavau savo mylimą žmoną, bet daugiausiai motiną. Kaip ne keista, bet su tėvu sapnuose vis mušdavausi.

Visai netikėtai, 1986 m. gruodžio 13 d. atvažiavo ministerijos darbuotojai ir išvežė mane į VRM rūmus. Nuvedė į ketvirtą aukštą ir praėję ilgu koridoriumi, atsidūrėme nedideliame kabinete, kur mane tuoj pat prirakino prie masyvaus seifo rankenos. Kai atsidarė durys, šypsodamasis pasirodė Sadeckas. Pasisveikinęs ir vaipydamasis kaip beždžionė, pralemeno:

- Na, štai ir viskas, Hėnyte, dabar jau sėdėsi ilgai. O kad tau linksmiau sėdėtusi, prieš tai tau ką parodysiu.

Po šių pasityčiojamų žodžių, Sadeckas įjungė video aparatūrą. Tai, ką pamačiau ekrane, mane išmušė iš pusiausvyros, suspaudė širdį, bet tuoj pat susitvardžiau ir, lyg niekur nieko, žiūrėjau į ekraną, kuriame mano draugai „Mūrininkas“, „Limpukas“, „Čeronis“, „Ganusia“ ir „Nėranis“, duoda „mentams“ prieš mane parodymus.

Stovėjau ir žiūrėjau į ekraną. Niekaip negalėjau suvokti, kas atsitiko? Kodėl mano draugai taip pasielgė? Kaip jie po viso to žiūrės man į akis?

Akyse vos laikiau ašaras, matydamas susikurvinusius draugus, už kuriuos guldydavau galvą, padėdavau, kuo tik galėjau. Tikėjau, kad jie tikri mano draugai, už kuriuos galiu atiduoti net visą savo gyvenimą.

Čia mano mintis nutraukė Sadeckas. Išjungęs aparatūrą, prabilo:

- Na, tai ką, Hėnyte, įrodžiau tavo kalbę?

- Taip, įrodei,- ir širdyje nusišpjočiau jam į snukį.

Išgirdęs šiuos žodžius, Sadeckas, laimingas, kaip penkių metų vaikas, gavęs saldainį, išbėgo iš kabineto pasigirti savo viršininkams, kad Daktaras jau prisipažino įvykdęs nusikaltimą.

Tardytoja išėmė iš spintelės vieną iš šešių pakelių kavos, kuriuos pati buvo išėmusi iš Ramutės atvežto perdavimo ir pastatė ant stalo. Vanduo jau burbuliavo, tad greitai paruošusi kavos sau ir man, laiminga pasakė:

- Šia proga, Hėnyte, galime ir kavos išgerti.

- Kodėl gi ne?- atsakiau.

Dešine, laisva ranka paėmiau gardžiai kvepantią kavos puodelį, kurios nebuvau ragavęs tris mėnesius. Jau po keturių kavos puodelių, tardytojai, matyt, nusibodo man patarnauti ir, išėmusi iš spintos apklausos protokolo lapus, ėmė juos pildyti. Po kiek laiko prabilo:

- Pilnai ar dalinai prisipažįsti įvykdęs plėšimą Alytaus rajone? Ar pilnai sutinki su savo bendrininkų parodymais?

Kiek pagalvojęs, atsakiau:

- Ne, neprisipažįstu, nes aš jokiam plėšime nedalyvavau ir esu visiškai nekaltai apkaltintas. O žmonės, matyti videojuostoje - ne mano bendrininkai.

Tai išgirdusi tardytoja, kaip įgelta į užpakalį, pašoko kaip kulka, nėrė iš kabineto. Netrukus sugrįžo, vedina vos ne už rankos Sadecką kuris, išmeigęs į mane išprotėjusias akis, sako:

- Hėnyte, juk sakei, kad kalbę įrodžiau, kodėl dabar vėl viską neigi?!

- Taip, įrodei, viršaiti, ir įrodymų užtenka, nes penki pusžmogiai liudija prieš mane vieną. Bet su tais tipais aš jokio nusikaltimo nepadariau. Gal jie specialiai nori mane įtraukti į nusikaltimą?! O gal tu, viršininke, juos papirkai, ką gali žinoti?!

Sadeckas pabalo kaip popieriaus lapas ir vos susilaikė, neužvožęs man antausio. Telefonu įsakė tuoj pat mane išvežti į saugumo rūšį, iš kur atvežė.

Kameroje, „globojamas“ saugumiečių, niekieno netrukdomas, praleidau pusę metų. Niekur manęs nekvietė ir atrodė, kad aš niekam nereikalingas.

Tik prasidėjus septintam mėnesiui, mane iškviatė kažkokia kvaiša tardytoja, kuri klieidėjo apie mano padarytus, bet dar neatskleistus nusikaltimus. Ir iš karto, po visokiausių kaltinimų man, ėmė prašyti, kad ant jos nerašyčiau jokių skundų. Nežinau, bet aš ją laikiau tikra besmegene višta ir tikjuokiausi išjos paistalų. Beje, skundų tikrai prirašiau daug ir į įvairiausias instancijas.

Po skundų ant tardytojos ir Sadecko kilo didžiulis sujudimas. Sadecką iškviatė į tuometinį Centro Komitetą ir vos neatsisveikino su savo tarnyba už tai, kad mano byloje buvo rasta daugybė tardymo eigoje padarytų pažeidimų.

Komisija, kuri svarstė mano skundą atėjo ir pas mane. Paaiškinau, kad sėdžiu nekaltai, jokių nusikaltimų nesu padaręs, o mano vadinamieji bendrininkai mane tiesiog šmeižia. Komisijos nariai pažadėjo išsiaiškinti, bet taip viskas ir liko, matyt, tardytojai CK įtikino, kad esu nusikaltėlis ir turiu sėdėti už grotų. Kaip sakoma, nieko nuostabaus, varnas varnui akies nekerta.

Šešių mėnesių sulaikymo terminas jau buvo pasibaigęs. Mane kelias paras laikė neteisėtai, bet tardytojai, nuvykę į Maskvą gavo leidimą pratęsti mano suėmimo terminą. Dar tris mėnesius manęs niekas netardė, ir tik lygiai po 9 mėn. kalinimo, davė susipažinti su byla.

Bylos uždarymas vyko Lukiškių kalėjime, kur mane atveždavo iš VSK kameros.

BUVĘ DRAUGAI - IŠDAVIKAI?

Jau 6 mėn. sėdėjau vienas, nes nieko iš sulaikytųjų į kamerą neįsileidau, kadangi „operai“ ir tardytojai specialiai sodino pas mane „ožius“ ir provokatorius, kad tik ką nors sužinoti apie mano nusikalstamą veiklą.

Todėl, kad kokiam „mentų“ pasiūstam „ožiu“ nesubjauroti

gyvuliško snukio, sėdėjau vienas ir nieko nepriimdavau į kamerą

Mano advokatas buvo Gorinas, protingas ir turintis praktikos žmogus. Perskaičiau įdėmiai visus bylos lapus ir išsirašiau, kas man buvo reikalinga. Taip pat, iš bylos išsirašiau visų mano „padielnikų“-bendrininkų parodymus, patvirtintus jų parašais. Graudu ir piktabuvo skaityti, kaip mano vaikystės, jaunystės ir mokyklos draugai, duoda prieš mane parodymus, tikėdamiesi, kad, skandindami mane, išsigelbės patys. Su „Mūrininku“-Vaišnoriu Valdu, kartu užaugome, gyvenome šalia vienas kito ir patį pirmąjį teistumą gavau už jį. Nenorėdamas, kad jis būtų žeminamas, atkeršijau už jį „Inkariukams“ prie „Neringos“ kino teatro. Net pripiršau jam draugę Birutę, su kuria vėliau apsivedė. Ir štai dabar už viskam padarytą gerą jis „atsidėkojo“. Atsidėkojo apšmeiždamas mane „mentams“ ir jų pakalikams.

Kitas byloje prieš mane prodymus davė „Sonė“- Vytas Čeronis. Jis taip pat buvo mano jaunystės draugas. Vaikystėje kartu laikėme karvelius, žaidėme futbolą ir visur būdavome kartu. Ne kartą gyniau jo garbę gatvės muštynėse ir šiaip ištraukdavau iš įvairiausių nesusipratimų, į kuriuos jis dažnai pakliūdavo. Supažindinau „Sonę“ su savo drauge Vilma ir ta pažintis baigėsi vestuvėmis. Gaila, bet ir su Vilma jis pasielgė kaip niekšas.

Trečiasis, išdavęs mane ir mūsų draugystę, buvo „Limpukas“- Remigijus Vaičius. Kadaise net mano tėvas atsidūrė teisiamųjų suole. O kaltininkas to buvo „Limpuko“ tėvas.

„Limpuko“ tėvas jaunystėje sukėlė šokiuose muštynes ir kai jos virto masinėmis muštynėmis, „mentai“ suėmė ir mano tėvą. Nors jį apkaltino chuliganizmu ir nuteisė 4 metams, jis neišdavė „Limpuko“ tėvo, muštynių organizatoriaus.

Taip mano tėvas ir atsėdėjo Maskvoje 4 metus, o jei būtų įskundęs „Limpuko“ tėvą būtų likęs laisvėje. Bet jis šito nepadarė. O dabar „Limpukas“ šmeižė mane, kad tik pats išsigelbėtų!

Neranis Petras didelėmis dozėmis vartojo narkotikus - morfijų. Nuo šio narkotiko jam nebedirbo smegenys ir kai papuolė į KKK, čiulbėjo prieš mane „mentams“ kas papuolė. Žodžiu, jis buvo narkotikų vergas ir, matyt, už kelias dozes davė tokius parodymus.

„Ganusia“- Rička Ganusauskas, pasižymintis protiniais sugebėjimais, taip pat buvo mano jaunų dienų draugas. Vaikščiojome į šokius ir karaliaudavome Vilijampolės gatvėse.

Mano brolis Mėka, kartu su „Ganusia“, įsivėlė į nemalonią situaciją ir viskas būtų buvę gerai, jei ne „Ganusia“. Sis pusprotis apie nusikaltimą pasipasakojo savo motinai, o ši, apspangusi nuo samagono, nuėjo į miliciją ir viską papasakojo. To ir užteko, kad mano brolių pasodintų 9 metams.

Ir štai dabar „Ganusia“ vėl viską papasakojo, ką žinojo, bet tik ne savo motinai, o tardytojams. Žodžiu, šiukšlė, kokių reta.

Sekantys mano draugai - Rimvis Žilinskas, „Siauras“- Vidas Siaurusevičius, „Haltas“- Juozas Vizgirdas, kaip ir aš, byloje neprisipažinome kaltais. Mes tiesiog buvome apšmeižti savo buvusių draugų ir tiek.

Pagaliau tardytojai įkyrėjęs iki išprotėjimo, susipažinau su visa byla ir ją uždariau.

AUKŠČIAUSIAS TEISMAS

Mūsų teismas įvyko po mėnesio. Teisė Aukščiausiasis teismas. Aukščiausiojo teismo rūmuose susodino mus pirmoje eilėje, kur mus saugojo ginkluoti kareiviai. Jų buvo daugiau, negu salėje sėdinčių žmonių. Šie, matyt, gavę griežtus nurodymus, net neleido atsisukti ir bendrauti su artimaisiais. Bet man buvo nusispjauti į jų draudimus. Kaip aš galėjau sėdėti tiesiai ir spoksoji į sovietų herbą, kabantį virš tuščios teisėjo kėdės, kai už mano nugaros sėdėjo mano nuostabioji, mylimoji žmona? Liekna ir graži, kaip ežero nendrė, pilnomis akimis ašarų, ji žvelgė į mane ir vos laikėsi nepravirkusi. Man be galo buvo jos gaila ir, jei būčiau galėjęs, būčiau priėjęs, išbučiavęs ir nuraminęs savo mylimiausią žmogų pasaulyje. Kiek vėliau, trumpai pasikalbėjau su salėje esančiais draugais, kurie drąsino mane ir prašė nenusiminti.

Ir štai, atsidaro durys ir į salę įeina teisėjas, prokuroras, po jų tarėjai.

Teisėjas Jasulevičius buvo „mentų“ statytinis ir jį mažai domino bylos aplinkybės. Jis jau prieš teismą žinojo, kokiam laikui

mus išsiųs į lagerį. Tad, kai prokuroras skaitė kaltinamąją išvadą, jis ramiausiai, išsikišęs į nosį pirštą, žiūrėjo pro langą. Kartas nuo karto, ištraukęs pirštą iš savo šnervių, prikišdavo prie akių ir, nieko ant jo neaptikęs, vėl įgrūdavo į nosį. Jis net nesigilino į bylos esmę ir visa savo esybe demonstravo publikai, kad jam šioje byloje viskas aišku. Abejingai žvelgdamas pro langą, klausėsi, kaip penki niekšai, pradinėje bylos tardymo eigoje pilnai prisipažinę, dabar kaltino „mentus“, kad šie, atseit, jėga iš jų išmušė parodymus. Šitokių kalbų jis buvo prisiklausęs begalę ir nekreipė į tai dėmesio.

Nors buvę keturi mano draugai ir atsisakė savo ankstesnių parodymų, tai nieko nedavė. Vienintelis „Sonė“ tylėjo kaip žemę pardavęs. Net jo žmonajam sufleravo, ką sakyti, bet šis, lyg praradęs amą, tylėjo.

Teismo procesas vyko du mėnesius ir buvo parodomasis. Tais laikais parodomasis teismas nieko gero nežadėdavo. Tokie teismai buvo ruošiami ne tam, kad nustatyti tiesą, bet tam, kad įbauginti liaudį. Kad visi būtų paklusnūs vergai ir mėnesių mėnesiais neštų ant savo sulysusių pečių sovietų jungą.

NUOSPRENDIS

Ir štai 1987 m. spalio 19 dieną, per mano dukrytės gimtadienį, buvo skelbiamas teismo nuosprendis. Teisė mane pagal 147 str. III d. Nuteisė 8 metams laisvės atėmimo, t. y. tiek, kiek ir skelbė pats straipsnis. „Haltui“ skyrė 9 m., „Siaurui“- 8 m., Žilinskui - 1 m., „Mūrininkui“- 6 m., „Limpukui“- 9, Nėraniui - 10, „Ganusiai“- 10 m. ir 6 mėnesius. Po šio rūstaus nuosprendžio, net tardytoja Vitkauskaitė aiktėlėjo ir susiėmė už galvos, vis stebėdamasi, kad tokiems ilgiems kalėjimo metams mus nuteisė.

Prislėgta nuotaika buvau išvestas iš teismo salės ir grąžintas į saugumo rūsių kamerą. Vis negalėjau susitaikyti su mintimi ir netikėjau, kad teks sėdėti visus 8 metus.

PASIMATYMAS SU ŠEIMA

Po trijų parų, gavę iš teisėjo leidimą, į pasimatymą atvažiavo mama, žmona Ramutė ir du mažamečiai vaikai. Pasimatymui skyrė tik vieną valandą, kuri prabėgo, kaip viena akimirka.

Metus ir du mėnesius nebuvau matęs savo vaikų. Enriui jau buvo penki metukai, o Živilei - trys su puse.

Kai dar buvau namuose, vaikai krykštaudami užsiropšdavo ant kelių ir tampydavo man už nosies ar plaukų. Dabar, prabėgus tiek laiko, vaikai elgėsi nedrąsiai, lyg ko gėdindamiesi. Tyliai sėdėjo, nuleidę galvutes. Susigraudinau ir nusiminiau. Apėmė toks jausmas, lyg vaikai manęs nebepažįsta. Taip suspaudė širdį ir vos laikiausi neapsiverkęs. Gaila buvo ne savęs, bet vaikų ir žmonos. Mama, kaip visada, buvo tvirta ir guodė visokiausiais žodžiais, prašė nepalūžti ir tikėtis, kad nereikės iki galo sėdėti lageryje.

Mano Ramutė, kaip visada, buvo graži ir miela. Taip buvo gera laikyti jos rankutę savo rankoje ir jausti jos artumą, žvelgti į jos mylinčias akis, gražų veiduką.

Bet čia, lyg koks velnias iš pragaro, priėjo „mentas" ir paskelbė, kad pasimatymo laikas baigėsi. Ramutė, tokia nekalbi ir nedrąsi, nustebo, išgirdusi „mento" žodžius ir jau koridoriuje, apsikabinusi mane, prašė manęs pasilikti dar nors kelioms minutėms. Apsikabinusi mane, verkė ir bučiavo, bet neperkalbamasis „mentas" vis skubino eiti paskui jį.

Taip gaudžiai baigėsi mūsų pasimatymas. Atsisveikinus su artimaisiais prislėgta nuotaika nepagerėjo, kankino išsiskyrimas. Prisiminimai spaudė širdį, o galvoje sukosi mintys, kaip be manęs gyvens mano šeima? Tą naktį kamuojamas slogių minčių, taip ir nesumerkiau akių.

GRĮŽIMAS Į LUKIŠKES

Saugume prabuvau dar mėnesį ir tik po to mane atvežė į Lukiškių kalėjimą.

Kai atsidūriau pirmojo korpuso karantino kameroje, pagalvojau, kad ir vėl, kaip pirmąjį kartą, patekau į pragarą. Po saugumiečių kameros, kur beveik nebūdavo girdėti triukšmo ir nuo tylos norėdavosi kaukti, kaip vilkui, čia, Lukiškių kalėjime, viskas buvo atvirkščiai.

Patekau kaip į šiukšlių konteinerį. Kamera, į kurią uždarė, buvo šlapia, pilna šiukšlių ir visokiųjų atliekų. Kažkas rėkė per langą, kitas pusprotis kalbėjosi „telefonu" per parašą ir ieškojo savo draugų. Koridoriuje šaukė „mentai". Nuo visų šių garsų pradėjo skaudėti galvą ir tuoj pagalvojau, kaip gera buvo sėdėti Saugumo kameroje, kur tylu, švaru ir šilta.

Prabuvęs šioje dvokiančioje skylėje porą dienų, buvau perkeltas į antrąjį korpusą, kur buvo įsikūrusios poteisminės kameros. Tik užėjus man į kamerą, keli zekai pašoko iš savo vietų ir padėjo įnešti mano daiktus. Daugelis mane jau pažinojo, nes šioje sistemoje buvau jau ne naujokas ir vienas iš jų susukęs savo čiuzinį, užleido man vietą pirmame lovos aukšte. Keli zekai ėmė pasakoti, kad dar laisvėje būdami, matė mano teismo procesą per televizorių. Tais laikais tokie parodomieji procesai buvo retas dalykas ir kalinių tarpe sukeldavo pagarbą teisiamsiesiems. Šiai kategorijai dabar priklausiau ir aš, bet ir be šio teismo jau buvau pripažintas lyderiu tarp visų kalinių. Visi skaitėsi su mano nomone ir paisė mano žodžio.

Kiek apsipratęs su aplinka, netrukus sužinojau, kad visi mano bendrai sėdi šalia esančiose kameroje.

Tą pačią dieną gavau maisto perdavimą, kurį pasidalinau su „Siauru", „Haltu" ir „Rimviu". Budintis „mentas", gavęs iš manęs cigarečių pakelį, išnešiojo gėrybes mano draugams. „Ganusia" irgi trynė rankomis, tikėdamasis, kad ir jam tuoj paduosiu ką nors skanaus. Kai jau nusibodo laukti, riktėlėjo man. Pribėgau prie durų langelio ir riktėlėjau jam, kad „ožiams" savo maisto nedalinu, o jei labai spaudžia žarną, tegul eina į „pragulkę" (pasivaikščiojimo kiemelį), kur pakampėse auga kuokštai žolės, kuri tokiam gyvuliui turėtų tikti.

Tai išgirdęs „Ganusia" ėmė aiškintis, kad duodamas parodymus, norėjo padaryti kaip geriau ir jis niekuom nėra prieš mane kaltas, o jei netiki - gali mano advokato paklausti.

Tai išgirdęs, nebegalėjau susivaldyti. Jei tuo metu būtų buvęs mano kameroje, būčiau sukišęs jo galvą į parašą. Neapsikentęs, paėmiau popieriaus lapą ir nurašiau iš savo sąsiuvinio „Ganusios“ parodymus tardytojui. Jo parodymai akivaizdžiai buvo „ožiški“ ir net baisesni. „Ganusia“ teigė, kad „Daktaras Mėka paprašė manęs parvežti lapės ir todėl jo prašymu, nuvažiavau į Alytaus raj., kur Mėka krovė į bagažinę lapės. Taip pat mačiau ir kitus vyrus, kurie padėjo jam. Tada suvokiau, kad vyksta vagystė, bet atsakyti jau buvo nebepatogu“.

Šiuos „Ganusios“ parodymus ir perdaviau jam, kaip desertą, po žolės siloso. Ir tik perskaitęs savo duotus parodymus, kuriuos ir pats gerai žinojo, „Ganusia“ galutinai nusiramino. Už tai, kad išdavė kitus ir prisipažino pats, gavo 10,5 metų. Sovietų tardytojai mėgo tokius žašinus, kaip „Ganusia“.

„Siauras“ su „Rimviu“ sėdėjo už sienos, vienoje kameroje ir kvailiodami, kad nebūtų liūdna, leido laiką. Mano draugas „Siauras“ buvo savotiško charakterio ir nenusipėjamas. Jau tada kameroje, pradėjo kabinėtis prie kameros draugų, bet, matyt, tai jam nusibodo, tad sėdo su „Rimviu“ žaisti domino. Matydamas, kad jam nesiseka, „Siauras“ ėmė ižeidinėti „Rimvį“, taip norėdamas jį suklaidinti šiame žaidime. „Rimviui“ tai nepatiko ir paprašė „Siauro“ nusiraminti, bet „Siauras“ nesuprato draugo pastabos ir, nieko nelaukęs, trenkė „Rimviui“ į žandikaulį. Tas irgi nebuvo pėsčias, tad greitai pagriebė sunkų špižinį „čiainiką“ ir tris kartus iš eilės užvožė „Siaurui“ per galvą. Šis, kaip sužeistas bulius, kruvina galva, ėmė artintis prie „Rimvio“, bet triukšmą išgirdę „mentai“, tuoj atidarė duris ir tuom viskas baigėsi.

Po kokio pusvalandžio, per pažįstamą „mentą“, persivedžiau „Siaurą“ į savo kamerą. Kaip ir sakiau, jis buvo savotiško charakterio, o ir dabar, atėjęs į mano kamerą iš karto sėdo ant „izmienos“. Jam visur vaidenosi išdavystės, visur matė tik išdavikus ir, be manęs, kameroje niekuom nepasitikėjo. Visą valandą šnibždėjo man į ausį, pasakodamas savo įtarimus ir spėliones, o aš klausiau, nenorėdamas draugo ižeisti. Po to, kai šiek tiek aprimo, jam sakau:

- Vidai, čia gi geri bachūrai su mumis sėdi!

O Vidas atsako:

- Mačiau aš tų gerų bachurų. Abu mes, Hėnyte, patyrėme ant savo kailio, ką reiškia tie „geri“ mūsų bachūrai!

Taip, tiesos „Siauro“ žodžiuose buvo ir aš gerbiau jį už atvirumą ir mūsų draugystę.

SUDIE, LIETUVĖLE!

Pačioje 1987 m. gruodžio pradžioje, mus visus keturis, nekaltus ir neprisipažinusius, išvedė su daiktais iš kamerų ir uždarė į didelę etapinę kamerą. Tai reiškė, kad jau išveža į lagerį, bet į koki, dar nežinojome. Po daiktų apžiūros, mums išdavė sauso maisto davinį - ketvirtį juodos duonos, kelias sūrias silkes ir po mažą porciją cukraus, susuktą į popieriaus skiautę. Neilgai trukus, „varanokais“ mus nuvežė į geležinkelio stotį ir sukišo į sausakimšus vagonus.

Kankino nežinia, todėl kareivių paklausėme, kur mus veža? Peržiūrėjęs bylas, vyr. karininkas pasakė, kad aš esu etapuojamas į Novosibirską „Haltas“-į Krasnojarską „Rimvis“-į Novokuznecką o „Siauras“- į Irkutską. Sužinoję, kad esame visi išskirti po atskiras zonas, truputį nusiminėme. Juk neaišku, kada vėl pasimatysime ir ar išvis kada gyvenime susitikime? Gaila, bet nieko jau nebebuvo galima pakeisti, tad, paspaudę vienas kitam rankas, pasižadėjome po bausmės susitikti Kaune.

Pirmasis traukinio sustojimas buvo Smolenske. Vėliau - pasiekėme Voronežą kur vėl visiems išdavė po porą silkių. Keikdami visą silkių giminę, plaukiojančią po sūrius vandenį, pasiekėme Čeliabinską. Čia gavome po aliuminį puodelį neaiškos kilmės vandens. Nuo suvalgytos silkės labai troškino, bet vandens per parą gaudavome tik du kartus po aliuminį puodelį. Niekur nedingsi, teko kęsti šį trūkumą.

Jau dvi paras buvome nevalgę. Išvargę ir išsekę po varginančios kelionės, atvykome į Čeliabinską. Bet, nepaisant nuovargio, džiaugėmės, kad nors laikinai išlipome iš prakeikto traukinio. Tik išlipus iš traukinio, visi buvome suklupdyti ant geležinių bėgių, kol atvyks „varanokas“. Buvome apsupti ginkluotų kareivių

ir link mūsų besiveržiančių vilkšunių. Šie skalijo, kaip išprotėję ir kiek leido juos laikantys pavadėliai, iššiepę dantis, veržėsi link mūsų.

Netrukus atvyko mašinos ir mus nuvežė į vietinį kalėjimą. Pats kalėjimas mūsų nenustebino, bet mes rusus nustebinome. Pamatę mus, rusai net išsižiojo. Visi mes buvome sportiškai sudėti, stambūs ir nemažo ūgio, tad vien savo duomenimis juos išmušėme iš koto. Rusai į mus žiūrėjo kaip į atvykėlius iš kito pasaulio ir vis klausinėjo, kur mus tokius, lokių brolius sugaudė? Ypač stebėjosi „Siauro“ sudėjimu, nes jis tikrai atrodė kaip koks gigantas. Ruseliai, atvirkščiai, buvo smulkūs, o jei ir buvo aukštesnio ūgio, tai vis viena barškino savo kaulais ir prieš tokį „Siaurą“ atrodė kaip laukiniai triušukai.

RUSŲ KALĖJIME

Išskirstė mus po vieną į atskiras kameras. Kamera, į kurią patekau aš, beveik niekuo nesiskyrė nuo Lukiškių tik gal šiek tiek didesnė ir daugiau žmonių. Ką gi, įsikūriau, kiek įmanoma, patogiau ir ėmiau laukti sekančio etapo, bet laukti teko ilgokai, nes toje kameroje prabuvau visą mėnesį. Maža to, čia sutikau ir 1988 metus, kuriuos šventėme su buterbrodais rankose. Galima pasakyti, kad mums pasisekė, nes Serioža, šio miesto gyventojas, gavo maisto perdavimą, kuris mums labai pravertė. Tad aš ant duonos riekės užtepiau sviesto ir, supjaustęs dešrą griežinėliais, padariau sumuštinį. Rusams ši idėja, matyt, patiko ir nusijuokė ėmė daryti sumuštinius. Šiaip jau rusai jų nedarydavo ir viską valgėdavo atskirai, tad šis mano receptas, kaip ir minėjau, buvo jiems prie širdies. Bet vienam, senam pirdaliui tai nepatiko. Sėdėjo ant savo lovos ir skersavo į mūsų stalą. Jis buvo teistas jau 12-tą kartą ir seniai buvo pripažintas pavojingu recidyvistu. Gal kada praeityje jis ir buvo pavojingas visuomenei, bet tik ne kaliniams. Dabar buvo jau senas, sukriošęs, bedantis senis. Vadino jį Fiodoru, arba tiesiog Fiedia.

Kai mes visi pasiūlėme jam prisijungti prie mūsų stalo, šis atsakė:

- Aš su vokiečiais nevalgau, jie visko prisigalvoja.

Maža to, senis tikrai buvo įkyrus ir širdyje nekętė lietuvių,

tad šia proga jis ir pasisakė, kad lietuviai - tai tas pats, kas vokiečiai. Ir per karą apkasuose nesėdėjo. Fiodoras, „užsivedęs“ apkaltino lietuvius, kad šie vokiečių armiją sutiko su duona ir druska, kad mūsų tauta yra parsidavėlių tauta ir t.t.

Išklausęs jo pamokslų supratau, kad Fedia iki kaulų smegenų yra „RUSAS“ ir jokių kitų tautų nepripažįsta. Jo nuomone, tik rusų žmogus gali būti patriotas, galintis mirti už Tėvynę. Norėjau prieiti ir „įkalti“ jam lietuvišką bokalą iš viršaus (trenkti kumščiu per plikę), bet prisiminiau, jog ne namuose randuosi, be to, nelabai rimtai priėmiau jo žodžius. Būčiau jam išaiškinęs, bet tada nelabai mokėjau rusiškai kalbėti, tad numojau į senį ranka ir tiek.

VAŽIUOJAM TOLIAU!

Mėnuo prabėgo greitai ir štai aš, „Siauras“ ir „Rimvis“, vėl buvome susodinti į grotomis apkaltus vagonus. Malonu buvo matyti savo draugus ir girdėti juos kalbant lietuviškai, nes visą mėnesį tik ir girdėjau - „kolchoz, zavchoz, tusovka - patusovka“. Ir štai dabar plepėjome su draugais kaip kokiame turguje, net kareivis, vaikščiojantis už grotų, ėmė mus raminti. Kiek atvėsus mūsų susitikimo džiaugsmui, „Haltas“ pavaišino visus rusiškais meduoliais, kuriuos jam į kelionę įdėjo kameros draugas. Visi, išskyrus „Rimvį“, sugulę antrame „kupė“ aukšte, spoksojome pro grotuotą langą. Rusiški kaimai nuo lietuviškų stipriai skyrėsi. Kaimai atrodė kažkokie tušti ir pliki, be sodų, apleistomis pakelėmis ir apgriuvusiomis kolchozų fermomis. Kai sustodavome trumpam kokioje stotelėje, greičiausiai, pagal grafiką ar dar dėl ko, pro langus matydavome girtus ir iki ausų tepaluotus rusų traktoristus, kurie išsirikiavę šalia savo „Belorusų“ markės traktorių, tiesiog iš stiklinių maukdavo degtinę.

Pati kelionė nusibodo ir nuvargino. Važiavome tris paras ir kai traukinys, dundėdamas, ėmė artėti prie Novosibirsko, priėjęs prie mūsų grotuotos „kupė“, seržantas man vienam liepė ruoštis išlipti. Nieko kito nebeliko, kaip paklusti jam ir, greitai susidėjus savo daiktus, šiltai, kaip broliai apsikabinę, atsisveikiname.

Traukinys sustojo ir mane per medinį lieptą išsodinę į „varanoką“, nuvežė į vietos kalėjimą. Iš visų mūsų keturių draugų, buvau pirmasis, padėjęs koją ant Sibiro žemės.

Atvežtas į kalėjimą kuris man nepatiko, iš karto buvau nuvestas į dušą. Po to, kaip ir kiekviename kalėjime, perėjau visą „paslaugų“ biurą- nuo kirpėjo iki gydytojo. Ir tik tada, gavęs praplikusį čiužinį, buvau patalpintas į didelę bendrą kamerą kurioje jau sėdėjo apie 20 kalinių.

Kokių tik ten nebuvo! Net spėjau pagalvoti, kad papuoliau į broliškų tautų suvažiavimą nes kameroje buvo čigonų, ukrainiečių, rusų, baltarusių, net du čiuurkos, ir, žinoma, aš, mažojo užsienio - Lietuvos - gyventojas. Apsidairęs aplinkui, greitai suradau laisvą vietą ir ten įsitaisiau. Buvau pavargęs, todėl po kelionės išsidrėbiau ant čiužinio ir maniau, kad pavyks nusnausti kokią valandėlę.

RUSIŠKAS KRIKŠTAS

Tuo metu dauguma kalinių gėrė čefyrą kuris tais laikais rusų debilų gydytojų buvo pripažintas turintis narkotinių medžiagų. Todėl zonose, kalėjimuose bei kitose įkalinimo įstaigose, buvo uždraustas. Už šio draudimo nesilaikymą buvo griežtai baudžiama, sodindavo net į karcerį, jei rasdavo pas kalinį arbatos.

Atsisakęs nuo man siūlomo čefyro, jau snaudžiau, kai staiga už durų budintis „mentas“, spyrė į duris ir suriko:

- Atiduokite čefyrą ir indą kuriame jį virėte!

Bet zekai, net nežvilgterėję durų pusėn, toliau gėrė savo išsvajotą čefyrą. Žodžiu, liaudiškai tariant, b... dėjo ant „mento“ įsakymo.

Budintis „mentas“, matyt, buvo karjeristas arba tiesiog psichopatas ir, atidaręs, duryse „volčioką“ rėkė, kaip išprotėjęs. Buvo galima pagalvoti, kad už šį čefyrą bei pajuodusį aluminį puodelį, jis gaus premiją ar paaukštinimą tarnyboje.

Pakėliau galvą ir ėmiau stebėti, kas čia vyks toliau. Atsidarė kameros durys ir tas pats išprotėjęs „mentas“ vėl pareikalavo atiduoti čefyrą. Bet kaliniai, kaip ir anksčiau, b... dėjo ir, turbūt, suprasdami, kad čia geruoju nesibaigs, skubėjo kuo greičiau išgerti taip sunkiai

gaunamą gėrimą.

„Mentas“, paraudęs, kaip pomidoras ir staugdamas, kaip išprotėjęs, metėsi sienos link ir įjungė pavojaus signalą. (Tokie signalai yra visuose kalėjimuose, tad, jei „mentui“ reikia pagalbos, įjungus šį signalą subėga ginkluota iki ausų apsauga).

Taip buvo ir šį kartą. Sirena kaukė ant viso kalėjimo. Laiptais bėgo „mentai“, lojo šunys, girdėjosi duodamos komandos. Kažkuris iš zekų dar spėjo pasakyti, kad dabar bus „pi...diec“, gausime malkų. Tuoj su trenksmu atsidarė durys ir pasirodė stambus operas. Apžvelgęs visą kameros kolektyvą suriko:

- Visiems po vieną išeiti į koridorių ir greitai!

Iš kameros išėjau beveik paskutinis. Vos peržengus slenkstį, pasipylė bananų smūgiai į galvą nugarą ir kojas. Buvau greitai paklupdytas ant kelių, prie sienos, kur, rankas sudėję ant galvų, jau klūpojo visi kameros gyventojai. Priešintis buvo neįmanoma, „mentų“ buvo tiek daug, kad, pasipriešinimo atveju, būtų tiesiog užmušę. Visi buvo ginkluoti guminėmis lazdomis, ašarinėmis dujomis, o kai kurie specialiai siuntė šunis be antsnukių ant mūsų.

Kai visi buvome suklupdyti, už nugaros pasigirdo opero balsas:

- Tai kurie čia tavęs neklausė? Kurie čia nori būti supūdyti gyvi karceryje?!

Budintysis „mentas“ tuoj parodė du kalinius.

Prie jų priėjo operas ir pagriebęs klūpančiuosius už pečių, metė į kitą koridoriaus pusę, nepamiršdamas traukti per galvas „bananu“. Suklupdęs juos prie kitos sienos, vėl priėjo prie mūsų ir, vaikščiodamas už nugarų, ieškojo naujos aukos. Kaustyty batų žingsniai sustojo prie manęs. Operui greičiausiai nepatiko, kad aš stipriai skyriausi nuo rusų kalinių, nes atvirkščiai, negu rusai, buvau aukšto ūgio, stambaus sudėjimo ir buvau apsirengęs gražiais, žaliais treningais, kokius jis gal ir buvo matęs per televizorių, bet tik ne savo sušiktame gyvenime.

Savo žvilgsniu ilgai tyrinėjęs mane operas, staiga griebė už kaklo abiejomis rankomis ir parvertė aukštiekninką. Iškreiptu iš pykčio

veidu, ėmė mane daužyti gulintį „banano“ smūgiais. Kiek atsikvošėjęs, operas pasakė, kad ir aš nepaklusau budinčiojo įsakymui atiduoti čefyrą. Aš ėmiau operui aiškinti, kad esu ką tik atvykęs į kalėjimą, nerūkiau ir negeriu čefyro. Bet jis nenorėjo nieko suprasti:

- Visi jūs taip sakote!

Po šių opero žodžių, greitai buvau priskirtas prie tų dviejų zekų, klūpančių kitoje koridoriaus pusėje.

Mūsų kameros zekus, vėl palydėdami „bananų“ smūgiais, uždarė atgal į kamerą, o mus tris patalpino į mažą „boksiką“.

Jau po trijų valandų, mano „draugams“ rusams stipriai pasisekė, nes juos išvežė toliau, į bausmių atlikimo vietą. Siame kalėjime jie buvo tik pravažiuojantys tranzitu kaliniai. Tokiu būdu, jie išvengė nepelnytos bausmės. Bet man teko kentėti už save ir už juos. Atėjęs kažkoks prasigėręs kapitonas, man pranešė, kad už vidaus tvarkos pažeidimus, esu nubaustas dešimčiai parų karcerio. Skirtingai, nei tie du kaliniai, aš jau buvau atvykęs į paskutinę Novosibirsko stotelę ir karcerio išvengti man nepavyko. Pikčiausia buvo tai, kad nubaudė vien už tai, kad nepatikau kažkokiam rusų sup..tam, pasipūtusiam operui. Aš niekada nerūkiau ir negėriau čefyro, tad bausti nebuvo už ką.

Iš „boksiko“ mane nuvedė į daiktų sandėlį, kur turėjo perrengti karceriui priklausančiais rūbais, ant kurių būdavo užrašai „ŠIZO - štrafnoj izolator“ (bausmės izoliatorius).

Bet, deja, tokių rūbų, pagal mano sudėjimą nebuvo. Ilgai ieškoję ir nieko nesuradę, keikdami, mano ūgį ir stambų sudėjimą numetė man kažkokias drapanas. Liepė tuoj pat nusirengti nuogai ir atiduoti savo rūbus saugojimui, kol sugrįšiu iš karcerio. Išduotą zekišką švarkelį vos apsitempiau, sagos nesuėję, o rankovės buvo iki alkūnių. Kelnės vos dengė kelius. Vietoje savo avalynės, gavau šlepetes, padarytas iš storo viloko, kurios irgi buvo per mažos. Taip aprenktas, atrodžiau kvailai, bet man juokinga nebuvo. Puikiai suvokiau, kad dabar žiema ir veda mane į karcerį, o ten su tokiais „rūbais“ tiesiog sušalsiu.

Išvedė mane į kiemą kur spigino -41 ° šalčio ir, kol perėjome kiemą sušalau. Ausys ir nosis tiesiog degė. Atsidūrę kitame korpuse, nusileidome į rūšį, kur buvo karcerių kameros. Mane paskyrė į 10-

tą kamerą iš kurios tuoj turėjo išvesti atlikusį bausmę kalinį. Atrakinę kamerą „mentai“ palaukė, kol išeis kalinys, o šis, praeidamas pro mane, pasakė, kad kameroje labai šalta.

Tik užsitrenkus už nugaros durims, suvokiau, ką turėsiu iškęsti. Kieme spigino šaltis, bet čia, kameroje, buvo taip pat šalta, lango nebuvo, vietoje jo buvo pritvirtinta metalinė plokštė su pragręžtomis skylutėmis, pro kurias skverbėsi šaltas Novosibirsko žiemos oras.

Tą naktį praleidau be miego, buvo taip šalta, kad neradau sau vietos. Pravaikščiojau visą naktį, kojų nejaučiau, taip buvo sušalusios ir sumedėjusios. Sulaukęs ryto, pro durų langelį paėmiau man skirtą karcerio maistą - karšto virinto vandens ir riekių juodos duonos. Vanduo buvo supiltas į aliuminį dubenėlį, kuris greitai įkaisdavo, bet greitai ir atšaldavo. Paėmęs į rankas dubenėlį, apsiplikydamas lūpas, gėriau mažais gurkšneliais. Jaučiau, kaip karštas skystis tekėjo mano žarnomis, kaip apėmė visą kūną maloni šiluma. Pajaučiau tokį malonumą kuris atleido sukaustytą nuo šalčio kūną ir atpalaidavo raumenis. Pasidarė silpna ir gera, tad tuo pasinaudojęs, mechiau tuščią indą į kampą ir, pritūpęs šalia sienos, pamiegojau kokias 15 minučių. Narai buvo prirakinti prie sienos, tad nusnaudžiau pritūpęs ir tiek.

Prabudau nuo šalčio, kuris vėl, skverbdamasis iki kaulų, ėmė kaustyti kūną. Pašokęs ir nors kiek bandydamas sulaukyti šilumą ėmiau daryti atsispaudimus ir pritūpimus. Kai šiek tiek apšilau, rankoje suminkiau duoną iš kurios gavosi kažkas panašaus į vaikišką plasteliną. Gražiai ir eilės tvarka, užlipdžiau lango skylutes, pro kurias švilpė vėjas, bet nuo šios operacijos šilčiau nepasidarė. Kameroje virš durų, ventiliacijos angoje, suradau kažkieno paliktą laikraštį. Nusirengiau iki pusės ir, kiek įmanoma, apsivyniojęs į aplink save, užsivilkau švarką. Tam kartui lyg ir šilčiau pasidarė, bet tai buvo tik saviapgaulė.

Po geros valandos, kai jau nebeturėjau jėgų nei atsispaudimus daryti bei pritūpimus, šaltis mane sukaustė galutinai. Staigiai atsistojus, aptemo akyse ir vos spėjęs sugriebti už narų kampo, išsilaikiau ant kojų.

Septintą parą nuo šalčio ir bado organizmas išseko, maitino

kas antrą dieną, o tai, ką gaudavau, nebuvo galima pavadinti maistu. Miegoti iš viso negalėjau. Per parą nusnausdavau tik pusvalandį. Akyse pasirodydavo tai žalios spalvos sienos, tai juodos, buvo silpna ir, nors labai norėjau miego, nuo šalčio užmigti negalėjau. Kiek dar išgalėjau, kovojau už savo gyvybę. Pridėjęs ranką prie širdies, jaučiau jos silpną plakimą. Bet, nepaisant nežmoniškų išmėginimų ir sadistiško kankinimo, aš, kaip koks robotas, užsiprogramavau ir įsakiau sau, kad privalau išgyventi tas 10 parų ir neprašyti „mentų“ malonės.

Būdavo tokių kalinių, kurie neiškęsdavo kankinimų ir, išsikvietę operą, įskųsdavo savo draugus ar net tuos pačius „mentos“, kurie į zoną įneša degtinę ar pinigų. Už šią informaciją palūžęs kalinys iš opero gaudavo šiltus rūbus, cigarečių ir geresnį maistą todėl susikurvinęs kalinys ramiai ir be rūpesčių atsėdėdavo karceryje jam skirtą laiką. Bet nuo to momento jis negražinamai susigadindavo normalų gyvenimą zonoje, ir svyrudavo tarp „ožio“ ir „gaidžio“ kategorijos. Tokius kalinius zekai vadindavo „suka“ (kalė).

Ir štai, o Dieve, atsidarė durys ir „mentas“ liepė man išeiti. Baigėsi 10-oji košmariška para šioje lėtos mirties kameroje, į kurią buvau įgrūstas už nieką. Kiekvieną vakarą meldžiausi už savo sveikatą ir gyvybę ir už tai, kad operas palįstų po traukinį, o jo žmoną ir vaikus - iš...stų valkataujantys šunys.

Išvestas iš kameros, kūno nejaučiau, jis manęs neklausė ir buvo lyg užmarinuotas. „Mento“ lydimas, pasiėmiau savo rūbus ir buvau nuvestas į dušų kabinas. Atsukęs kraną stovėjau po stipriai trykštančia srove, bet sušilti negalėjau. Atsukęs iki galo karšto vandens čiaupą nejaučiau, kaip vos ne verdantis vanduo degina mano kūną. Nors savo akimis mačiau kamuoliais kylančius į palubę garus, karščio nejaučiau. Tik po kokių dešimties minučių, kūnas atšilo, gyslomis pradėjo normaliai tekėti kraujas, o nuo neapsakomo malonumo, norėjosi tiesiog čia atsigulti ir užmigti. „Mentas“ buvo davęs veidrodžio šukę ir skutimosi peiliuką su koteliu, tai, kiek leido jėgos, gražiai apsiskutau per 10 parų apžėlusius barzdaaplaukius.

Mane grąžino į tapачią bendrą kameral iš kurios ir paėmė. Tad aš nieko nelaukęs ir atsisakęs kalinių vaišių, kritau į lovą Miegojau visą parą ir būčiau dar miegojęs, bet kai verčiausi ant kito

šono, mano kūną nudegino nemalonūs skausmas.

Pradžioje nesupratau, kas man darosi. Greitai nusivilkau maikę ir apstulbau. Visas mano kūnas - pečiai, krūtinė, pilvas ir kojos, buvo išbertas vandeniningomis pūslėmis. Suvokiau, kad tai nuo verdančio dušo vandens, kurio mirtinai sušalęs nejaučiau. Priėjęs prie durų, paprašiau „mento“, kad iškviestų mane pas gydytoją. Kaip ne keista, bet šis „mentas“ buvo žmoniškesnis ir mane išvedė pas gydytoją. Ten irgi nusišypsojo laimė. Suleido kažkokių vaistų ir visą kūną liepė išsitepti duotu tepalu. Pati gydytoja buvo maloni senė ir ne tiek domėjosi mano pūslėmis, kiek prašė papasakoti apie mažąją Ameriką - Lietuvą. Ji mane paguodė ir pasakė, kad aš ne pirmas ir ne paskutinis, taip nusideginęs po karštu dušu. Liepė reguliariai tepti kūną ir pažadėjo, kad greitai viskas sugis.

Po karcerio kameroje jaučiausi kaip kokiame viešbutyje. Buvo šviesu ir šilta, maloniai bendravome tarpusavyje ir juokaudami leidome laiką

Po poros savaitžių, mano kūno oda sugijo ir jau žinojau, kad greitai išveš į zoną.

Netruko prabėgti savaitė ir mane išvežė į Novosibirskę esančią zoną YZ-5, kurią visi vadino tiesiog penkta zona.

Pati zona išsidėsčiusi buvo didelėje teritorijoje, niūri ir atstumianti. Prie pat pagrindinio KPP riogsojo karantino pastatas, per kurį turi praeiti visi naujai atvykę.

VAGIS ĮSTATYME

Karantine, kur pakliuvau ir aš, gyveno apie dešimt žmonių. Kaip vėliau sužinojau, jie buvo irgi naujai atvykę, bet į zoną nesikėlė ir gyveno karantine jau dvi savaites. Priežastis buvo ta, kad vienas iš dešimties buvo įteisintas vagis (vor v zakone) ir jis diktavo zonos administracijai, kokios jam turi būti suteiktos gyvenimo sąlygos. Bet administracija atsisakė pildyti jo reikalavimus, tad vagis, savo ruožtu, atsisakė atlikinėti bausmę šioje zonoje. Sėdėdamas čia, karantine, laukė, kol jį ir jam prijauchiančius devynis kalinius, išveš į kitą zoną.

Jau tą patį vakarą vagis pakvietė mane prie plataus stalo,

ant kurio garavo puodeliai arbatos, o viduryje pūpsėjo nemaža krūvelė saldinių- ledinukų. Išsikalbėjęs prie arbatos puodelio, vagis paklausė, kaip manau gyventi zonoje? Aš supratau jo klausimais vieno žodžio ir, truputį pagalvojęs, išrėžiau jam ilgą kalbą apie tai, kokią turiu nuostabią žmoną, du gražius, mažus vaikus, kuriuos aš labai myliu ir visi jie manęs laukia kuo greičiau sugrįžtant namo.

Pagal vagies veido išraišką, buvo matyti, kad aš be reikalo aušinu burną, aiškindamas apie šeimą ir laisvės gyvenimą. Jis manęs nesuprato ir bandė prikalbinti sekti jo pėdomis, nedirbti ir būti vagių globoje.

Aš jau daug žinojau apie įteisintus vagis, todėl nesistebėjau, kad jis vengia kalbėti apie žmonas, vaikus ir apskritai apie laisvą gyvenimą, nes tikras vagis įstatyme niekada negali turėti žmonos, vaikų ir į laisvę gali išeiti tik tam, kad neilgiau, kaip po metų, vėl sugrįžtų į zoną. Vagis priklauso tik „blatnai" brolijai, kuri rūpinasi, kaip laisvėje skirstomas „obščiakas" (bendra kasa). Rūpinasi tuo, kad zonose būtų tvarka, kad niekas „nestumtų biespriediolo"- nesavivaldžiautų Žodžiu, anais laikais, įteisintas vagis turėjo svarų žodį ir jo žodis būdavo paskutinis. Su jo nuomone skaitydavosi ir administracija, kuri zonos reikalus atiduodavo įteisinto vagies priežiūrai.

Aš gerbiau šiuos žmones, kaip ir visi kiti zekai, bet man su jais buvo ne pakeliui. Aš niekada nebuvo viena iš šimto avių bandos, visada turėjau savo nuomonę ir savus planus, savo tikslą. Tad ir šiuo atveju, mano tikslas buvo kuo greičiau, sveikam ir gyvam, sugrįžti pas savo šeimą, kuriai aš buvau reikalingas.

Pasibaigus karantino laikui, atėjo skirstymo diena, todėl mane iškviatė į 3-čią KPP, kur viršininko kabinete vyko naujokų priėmimas. Užėjęs į kabinetą, aš pilnai, kaip priklauso zekui, prisistačiau palei sieną susėdusiai komisijai. Zonos viršininkas pavartė mano bylą, pieštuku pakrapštė pakaušį ir prabilo:

- Taip, taip, atvykai pas mus iš toli ir net aštuoneriems metams, bet jau su tokia „auksine" charakteristika, kad neduok, Dieve. Sprendžiant pagal jūsų vidaus reikalų ministro pavaduotojo Vaitiekūno pažymas, įsegtas į bylą, esi nepaklusnus, ignoruoji

viršininkų įsakymus, savo padarytuose nusikaltimuose neprisipažinai ir esi vos ne vagis įstatyme. Be to, ir nusikaltimų esi padaręs net už respublikos ribų kurių taip pat neprisipažinai. Negerai, pilieti Daktare, oi negerai.

Po šių iš mano asmens bylos perskaitytų lapelių, kabinete įsivyravo tylą, bet čia vėl prabilo viršininkas ir paklausė:

- Kaip dėl darbo, dirbsi ar ne?

Viršininkas, manydamas, kad nuo darbo aš atsisakysiu, gerokai nustebo, sužinojęs, kad nuo darbo aš neatsisakau ir eisiu dirbti.

- Na, na, pažiūrėsime, koks iš tavęs darbininkas išeis-pasakė jis.

Pažvelgęs į kažkokį žurnalą, paskyrė mane į ketvirtą būrį, ir pridūrė, kad tai pavyzdingiausias būrys mūsų zonoje.

DARBAS SU TERMOSAIS

Sugrįžęs į karantiną, pasiėmiau čiužinį, savo daiktus ir nuėjau į ketvirtą būrį, bet ten nieko nebuvo, nes kaip vėliau sužinojau, visi nuteistieji dirbo darbo zonoje. Čia mane bestovintį ir nežinantį, kur toliau eiti, pamatė būrio ūkvedys, taip pat zekas. Pasikvietė į savo kabinetą ir, kryptuodamas kaip žąsinas, perėjęs kabinetą, klestelėjo ant taburetės. Jis irgi, matyt, norėjo būti viršininku ir visaip tai stengėsi pabrėžti, nes, išsitraukęs iš rašomojo stalo stalčiaus naują kortelę, ėmė ją pildyti. Užrašė vardą, pavardę, paklausė už ką esu nuteistas, kiek gavau "sroko" ir panašiai. Po šios kortelės užpildymo, pasiskundė man, kad turi labai daug darbo, tad pakvietė mane eiti kartu su juo.

Nusekiau paskui „ožį" ir įėjome į vidutinio dydžio patalpą. Čia irgi buvo tuščia, visi dirbo, tad ūkvedys parodęs, kur mano miegamoji vieta, išsinešdino toliau atlikinėti savo „ožiškų" pareigų. Aš išsitiesiau čiužinį ant lovos, susidėjau į spintelę daiktus, ir, išsidrėbęs ant lovos, ėmiau laukti, kol grįš „rabotiagos"- darbininkai.

Pati patalpa man nelabai patiko, buvo niūri ir blogai apšviesta, bet ne tai svarbiausia.

Taip mane begulintį ir besvajojantį apie žmoną ir vaikus, užklupo iš darbo zonos grįžę kaliniai. Visi suėjo į patalpą ir lyg manęs

nematydami, užsiėmė savais reikalais. Tik keli žmonės paklausė iš kokio krašto atvykau ir kiek turiu "sroko"?

Tai buvo viskas, kas juos domino. Man, žinoma, nepatiko toks priėmimas, bet ką čia bepadarysi, eina jie velniop! Žinojau viena, kad mes Lietuvoje, naujokų taip abejingai nesutinkame, kaip jie pasitiko mane, bet rusas ir liks rusas.

Sekantį rytą gerai pailsėjęs, išėjau į darbo zoną kuri man taip pat nepatiko. Velnias žino kodėl, bet, palyginus su Lietuvos zonų darbo cechais, čia buvo purvina. Viskas išmėtyta pakampėse ir visur netvarka. Kajau ką bet rusų liaudis nemoka būti tvarkinga. Taip man bevaikščiojant po cechą susidūriau su meistru, kuris paskyrė mane dirbti prie kareiviškų termosų. Pats darbo procesas nebuvo sudėtingas, mokslų nereikėjo. Griebdavau termosą paguldavau ant šono ir, įjungęs turbiną varomą suspaustu oru, šlifudavau termosą „ausis“. Prie pačio termosio suvirintojai pritvirtindavo „ausis“- rankenėles ir šalia jų, nuo suvirinimo, likdavo metalo pusrūs, kurie akimirksniu sukretėdavo. Juos man ir reikėjo nušlifuoti. Ir ne bet kaip, o taip, kad būtų lygus paviršius, kad blizgėtų kaip "pydaro" užpakalis. Bėda buvo ta, kad nuo šmirgelio kilo juodos dulkės. Buvo sunku kvėpuoti, o po darbo, atrodžiau kaip negras, blizgėjo tik akys ir dantys. Dirbti reikėjo visą dieną be jokio poilsio, nes šių termosų buvo pilnas didžiulis sandėlis, kurie išsiviepę tik ir laukė, kol aš jiems nušlifuosiu „ausis“. Tfu, prakeiktieji!

Prie prakeiktų termosų prisidėjo dar viena nemaloni naujiena. Su laiku supratau, kad mane pastoviai seka „ožiai“, kurie specialiai buvo priskirti man. Valdžia norėjo sužinoti, ar aš pats susitvarkau su man skirtu darbu. Norėjo sužinoti, ar nesamdau kokių zekų, kurie už mane atliktų mano darbą. Bet po ilgo stebėjimo supratę, kad su darbu susitvarkau savo jėgomis, šie pusžmogiai, matyt, specialiai paskyrė man kitą darbą Darbas, kurį man skyrė, vėl buvo surištas su termosais, bet šį kartą „ausų“ šlifuoti nebereikėjo. Dabar paimdavau termosą, įstatydavau jį į specialias stakles, pridėdavau prie termosio dangtį ir stipriai, kojos smūgiu, įmušdavau dangtį į termosio galą. Tokiu būdu, pagamindavau termosui dugną. Šis darbas, nors ir buvo sunkesnis, nes reikėjo dirbti susilenkus, iš proto manęs neišvarė. Atvirkščiai, nerodžiau savo pykčio ir pagiežos

jiems, valdžiai. Tyliai, sukandęs dantis, dirbau savo darbą ir tuo siekiau vien man žinomo tikslo.

Greitai pripratau ir prie šio darbo, o po savaitės jau dirbau taip, kad padirbėjęs iki pietų, jau būdavau padaręs dienos normą. Turėdamas laisvo laiko „bimbinėjau“ sau po cechą ir už jo ribų, nieko neveikdamas. Tai pastebėjęs meistras, tuoj pat nusprendė užmesti ant mano sprando „chamūtą“, t. y. duoti papildomo darbo. Aš nesutrikęs jam atsakiau:

- Jei duosi man papildomo darbo, tai jau rytoj dugnus į termosus dėsiu visą dieną! Dirbsiu kaip konclageryje, imituosiu darbą bet iš tikrųjų nepadarysiu nieko. Meistras nebuvo užsispyręs ožys, tad su juo bendrą kalbą suradome greitai. Jis suprato, kad yra ne varovas, o aš - ne kupranugaris, per dykumas nešantis druskos maišus.

ŽEMIETIS IŠ KLAIPĖDOS

Po darbo valandų, jau gyvenamojoje zonoje, sužinojau, kad kažkuriame būryje yra lietuvis. Kad jį susirasti, vargti nereikėjo, tad per kitus kalinius greitai jį susiradau. Jis buvo iš Klaipėdos, ir nors Kaunas nuo Klaipėdos buvo tolokai, čia, Sibiro žemėje, jis man skaitėsi kaip žemietis. Balys Užkuraitis - tokia buvo jo pavardė - pažinties pradžioje nelabai man ir patiko. Žvelgė į mane įtariai ir iš aukšto, lyg manimi nepasitikėdamas, mažai kalbėjo, buvo uždaro būdo. Atrodė, kad jis žino kažkokią baisią paslaptį, o aš iš jo noriu ją atimti. Bet su laiku ir šuo kariamasis pripranta. Taip buvo ir su Baliu. Palaipsniui įgavome pasitikėjimą vienas kitu ir pasirodė, kad kaip ir aš, jis sėdėjo saugume. Nuteisė 10-čiai metų, tad jam visur vaidenosi „izmiena“, visi jį sekė ir norėjo tik blogo. Bet pagaliau supratęs, kad aš ne saugumo agentas, atsiųstas iš Lietuvos, Balys nusileido į žemę. Papasakojo, už ką gavo tiek daug metelių.

Pasirodo, jo draugas dirbo Kauno radijo gamykloje ir jam slapta pristatydavo dideliais kiekiais sidabrą. Po to Balys supakuotą sidabrą parduodavo užsieniečiams. Tokiu būdu uždirbo krūvą pinigų. Tačiau, kartą kaunietis „užlūžo“ ir pasakė saugumiečiams, kad

sidabrą pirkio iš tokio Balio Užkuraičio. To, žinoma, užteko, kad Balį įmestų į saugumo rūsius. Ilgai jį tardė ir kankino, bet šis užsispyręs žemaitis neišdavė savo draugo užsieniečio. Nieko nepešę, saugumiečiai bylą atidavė į teismą o šis jį už tai, kad grobstė valstybės turtą ir dar neprisipažino, nuteisė 10-čiai metų. Dėl šios priežasties, kad neišdavė savo bendrininko ir neprisipažino daręs nusikaltimus, Balį ir ištrėmė į Novosibirsko zoną, lygiai taip pat, kaip ir mane.

Balys buvo stiprios valios, atkakliai mokėsi anglų kalbos, kuri, kaip jis manė, pravers ateičiai. Pradėjo mokinti ir mane, bet kai išmokau jau kelis žodžius angliškai, nusprendžiau, kad jau užteks mokintis anglų ir ėmiau tobulinti rusų kalbos žinias, nes tuo metu nelabai ją ir mokėjau. Rusų mokintis buvo lengviau. Visų pirma, jau šiek tiek mokėjau, o antra, rusakalbių aplinkui buvo kaip šunų.

Balys vengė fizinio darbo, todėl įsitaisė dirbti zonos klube, ten išieiginėmis dienomis rodė filmus, o turėdamas daug laisvo laiko, remontuodavo televizorius. To jam užteko, kad galėtų nusipirkti maisto ar šiaip kokią skanėstą. Žodžiu, šis žemaitis buvo savotiškas ir užsispyręs, atkaklus, panašiai, kaip toje dainoje: kas bus, kas nebus, bet žemaitis nepražus!

VĖL SPORTUOJU

Bėgo laikas. Kartą padaręs dienos normą vaikštinėdamas po gamyklos teritoriją užklydau į metalo laužo sandėlį, kuriame visuose kampuose mėtėsi senos arba sugedusios staklių detalės. Susiradau sau tinkančias detales, išsirinkau ir, sukrovęs kitame kampe, nubėgau pas suvirintoją. Pakalbėjau su juo ir greitai radome bendrą kalbą. Tad netrukus turėjau du gražius hantelius ir puikią štangą.

Kiek vėliau, susiradau seną mašinos rato kamerą ir, pripylęs į ją šlapių pjuvenų, pasidariau bokso kriaušę. Vėliau pasirodė, kad vietoje šlapių pjuvenų geriau tinka smėlis.

Visą šią sporto įrangą susidėjau atokiau nuo „mentų“ akių ir vėl ėmiausi sporto. Kas rytą po 1 val. bėgdavau krosą ir, nors neturėjau sportinės avalynės, bėgau apsiavęs valdiškais „kerzačiais“. Galų gale, nuo grubiai padarytų batų, pritrėniau kruvinas nuospaudas.

Pirštai ir kulnas kraujavo ir skaudėjo. Apibintuodavau kojų pirštus, o po to, apsimovęs dvi poras kojinių vėl šokdavau į sunkius „kerzačius“ ir bėgdavau, bėgdavau...

Tai buvo sunkus ir daug ištvermės reikalaujantis sportas. Po rytinio kroso, atėjęs į darbo zoną stengiausi kuo greičiau atlikti savo darbą kad po pietų galėčiau sportuoti, kilnojant štangą ir hantelius. Laiko likdavo ir bokso treniruotėms. Visa tai mane grūdino fiziškai ir neleido palūžti psichologiškai. Kad ir kaip būtų keista, laisvas žmogus po tokio darbo ir sporto krūvio, kristų iš nuovargio ir tuoj pat užmigtų. Bet man nepadėjo ir didelis nuovargis, naktimis negalėjau užmigtų ir, kai pagaliau užsnūdavau, jau reikėdavo keltis. Užmigdavau, tiesa, apie 24⁰⁰, bet prabusdavau 4⁰⁰ ir jau iki ryto nesumerkdavau akių. Priežastį dėl ko taip nemiegodavau, aš žinojau, bet į medikus nesikreipiau, nes nepripažinau jokio gydymo tabletėmis, o juo labiau, raminančiųjų vaistų.

ŠEIMOS ILGESYS

Savo nemigos priežastį aš žinojau ir ji buvo neišgydoma, bet žmoniška. Aš, kaip ir kiti normalūs, savo šeimas mylintys vyrai, naktimis kankinausi prisiminimais ir pergyvenimais apie Ramutę bei mažus savo vaikučius. Enriui tuo metu jau sukako 6 metukai, o Živilei - 4. Skaudu buvo galvoti, kad Ramutė viena augina vaikus, o aš sėdžiu čia ir niekuom negaliu padėti. Aš labai mylėjau Ramutę ir savo vaikučius ir, nors buvome atskirti tūkstančiais kilometrų širdyje mano šeima buvo su manimi.

Laiškus nuo mylimosios Ramutės gaudavau kartą per du mėnesius, jei pasisekdavo, tai ir per mėnesį vieną laišką. Ramutė privalėjo rašyti rusų kalba, nes parašytų lietuviškai lagerių cenzūra nepraleisdavo ir sunaikindavo.

Zonoje nebuvo vertėjo, bet, tiesą pasakius, niekas jo ir neieškojo, o patys rusai buvo bukapročiai ir lietuviškai skaityti nemokėjo nė vienas karininkas. Visi jie manė, kad Ramutės laiškuose gali būti diversantinių žinių ar pabėgimo aprašymas. Kartą iškvietė mane būrio viršininkas ir pasakė, kad lietuviškai rašytų laiškų man

neatiduos. Paklauskiau, kodėl? Čia gi laiškas nuo mano žmonos? Viršininkas išsišiepęs, sako:

- O gal ji mane "chujisiosina" (b.ias šeria) tuose laiškuose? Iš kur man žinoti?

Su šiuo užsispyrėliu man buvo sunku kalbėti, nes jis sirgo didybės manija ir sėdėdamas sutriušusioje kėdėje, įsivaizdavo esąs mažų mažiausiai Napoleonas. Šis gyvatė, iškėlęs sau virš galvos Ramutės laišką mosikavo juo, kaip kokia vėduokle ir vis grasino, kad laiško neatiduos.

Tuo metu būčiau suplėšęs tą „mentą“ į gabalus, o jo kūną atidavęs šunims, bet apsimėčiau pavyzdingu kaliniu ir visaip gyriau jo, kaip viršininko, privalumus. Jam, gyvatei, patiko, kad taip gražiai apie jį atsiliepiu ir, pasimaivęs dar, kaip devynių abortų "cielkutė", grąžino man laišką. Tuo pačiu, liepė perspėti žmoną kad rašytų tik vienintele pasaulyje populiariausia rusų kalba. Padėkojęs jam ir paėmęs laišką išėjau iš kabineto. Tuo pat ėmiau akimis „ryti“ Ramutės parašytą laišką.

Gauti zonoje laišką - didelė šventė visai dienai. Ir išvis, kalinio gyvenimas susideda vien iš laukimo. Bėga dienos, mėnesiai ir metai, o tu vis lauki ir lauki, kada prabėgs dar vieneri metai, priartinantys prie laisvės. Lauki pasimatymo, lauki maisto perdavimo, lauki laiškų ir panašiai. Laukimas nėra malonus dalykas ir jei žinai, ko lauki ir kada tai įvyks, šis laukimas labai prailgsta.

Ramutės laiškas mane nudžiugino ir šiek tiek apramino. Ji rašė, kad vaikai sveiki ir gražiai auga. Ramutei taip pat neblogai sekėsi ir iki pilnos šeimyninės laimės trūko tik manęs.

PAŽINTIS SU „PARTIZANU“

Perskaitęs laišką norėjau eiti, kai staiga prie manęs sustojo keturi bachūrai iš Piterio. Iš matymo juos pažinojau, bet bendrauti neteko. Vienas iš jų, kurį visi vadino „Partizanu“, prabilo:

- Hėnia, mes irgi kadaise sėdėjome Lukiškių kalėjime ir apie tave girdėjome kaip apie gerą bachūrą. Taip pat žinome, kad Lietuvoje esi pirmas žmogus tarp mūsų brolijos žmonių. Žinome,

kad tau buvo pavaldūs keli Lietuvos miestai. Matai, Hėnia, viską apie tave žinome.

- Na, žinote, tai žinote, bet kame reikalas, kur šio pokalbio esmė?

- Esmė ta,- atsakė „Partizanas",- kad mes norime, jog tu prisidėtum prie mūsų ir visi kartu imtumėmės perversmo šiame lageryje. Tu, Hėnia, turi organizacinių sugebėjimų, todėl mes norime tau būti pavaldūs ir vykdyti visus įsakymus, kad tik pakeisti šioje zonoje nusistovėjusią „neputiova“ tvarką.

Pagaliau aš supratau, ko iš manęs norima ir pagalvojęs, sakau:

- "Bratva"(broliai), man kol kas su jumis nepakeliui. Aš turiu aštuonis metus "sroko" ir esu ne Lietuvoje. Be to, aš mažai kuo galiu ir pasitikėti, nes mane išdavė penki buvę draugai, per kuriuos čia ir sėdžiu. Tai jūsų neliečia, turiu omenyje nepasitikėjimą bet kol kas aš atsisakau nuo bet kokių jūsų pasiūlymų. Supraskite mane teisingai, kad kentėti už kitus aš nebeoriu, o mano tikslas - kuo greičiau išsirausti iš šios zonos į laisvę, kur manęs laukia žmona ir vaikai.

O štai, kai būsite laisvėje, kviečiu jus visus pas save į Kauną padarysime tokį balių, kad net Novosibirske garsai girdėsis. O kol kas, brolyčiai, aš pagyvensiu „mužikėliu", nes kentėti už kitus tikrai nebesiruošiu. Kaip ten pas jus sako - "Tyše jedeš - dalše budeš" (Palengva toliau nuvažiuosi)?

Taip kalbėdamas, įtikinau „Partizaną", kad iš manęs tikėtis nėra ko. Ir atsisveikinęs, nuėjau.

Praėjus pusmečiui, sužinojau, kad Piterio miesto bachūrus - „Partizaną" ir jo draugus - už įvairias nuobaudas ir režimo nesilaikymą per teisė į kalėjimo režimą „kryta", kur bausmė atliekama sėdint kamerose.

NEMALONUMŲ NETRŪKSTA

Gyvenimas zonoje, tiksliau egzistavimas, toliau tekėjo savo vaga, o aš vis tebedirbau tą patį darbą kuris jau buvo gerokai įgrisęs. Šiek tiek pakeldavau sau nuotaiką kartas nuo karto spardydamas termosą dugną. Įsivaizduodavau, kad spardau Sadecką Vaitiekūną

ir kitus savo priešus. Tai nors trumpam pakeldavo nuotaiką. Kartais net įsivaizduodavau, kad vietoje termosio dugno įtaisyta Sadecko apsisnargliavusi galva. Bet, nepaisant šių trumpų džiaugsmo akimirų, reikėjo būti budriam, visur tykojo pavojai ir reikėjo sugebėti apsisaugoti nuo bet kokių nemalonumų, kurių aš nieškodavau.

Būtent toks nemalonus įvykis man ir atsitiko. Kaip visada, dirbau savo darbą. Norėdamas kuo greičiau baigti, kad užtektų laiko dar ir pasportuoti, dirbdamas į nieką nekreipiau dėmesio. Tuo metu po cechą vaikštinėjo toks „zdaroviakas“- vietinis šustriakas. Kabinėjosi tai prie vieno zeko, tai prie kito ir su pašaipa veide stebėjo, kaip aš dirbu. Tokie tipeliai vadinosi „baklanais“- chuliganais. Priėjęs arčiau manęs, sukryžiaęs ant krūtinės rankas ir viena koja trepsėdamas į taktą kampe veikiančiam presui, kreipdamasis į mane, kažką burbuliavo. Aš nekreipiau dėmesio ir dirbau savo darbą toliau. Pamatęs, kad aš su juo nekalbu ir nekreipiu į jį jokio dėmesio, nepatenkintas kažką sumurmėjo. Rusų kalbos gerai nemokėjau, tad aš supratau, kad „baklanas“ nori mane dulkinti ar kažką panašaus. Numetęs į šalį termosą, greitai prišokau prie „baklano“ ir abiem rankomis, kaip replėmis, sugriebiau jam už sprando. Pakėlęs tiek, kad žemę liestų tik pirštų galiukais, ėmiau jį smaugti. Netrukus „baklano“ akys pabalo ir ėmė virsti iš orbitos. Veidas paraudo, o iš pravertos burnos pradėjo dribti seilės. Buvau ne savo kailyje. Maža to, kad nekalta esu pasodintas, tai dar čia kažkoks „balvonas pis man protą“?!

„Baklano“ nė sudžiūvusio šuns šūdo nevertą gyvybę, išgelbėjo subėgę aplinkui dirbę bachūrai. Jie griebė mane už rankų ir vos atitraukė nuo „baklano“ gerklės.

- Tu ką, psichopatas?! Gal išprotėjai?- šaukė jie.

Bet aš tiek buvau sunervintas ir ne savo būklėje, kad nieko aplinkui nemačiau ir negirdėjau. Akyse stovėjo tik „baklanas“, kurį, kiek atsigavusi, tuoj pat iškviečiau į kiemą išsiaiškinti santykių vienas prieš vieną. Tačiau šis šiknius išsigando ir muštis atsisakė, motyvuodamas tuo, kad nėra dėl ko muštis. Atseit, gavosi mažas nesusipratimas ir tiek.

Jei jis būtų sutikęs išeiti į kiemą, tokioje būsenoje būčiau nusukęs jam galvą ar ištraukęs šonkaulį, nes buvau labai susinervinęs.

Maniau, sprogsiu iš pykčio. Kiek vėliau su „baklanu“ šiek tiek susipažinome iš arčiau, bet draugystė nesiklijavo. Jis, nors ir jauno amžiaus, bet jau buvo „supuvęs“ zekas. Visur ir visada ieškojo naudos tik sau. O su tokiais tipeliais - man nepakeliui.

- VILKE, KODĖL TAVO SPRANDAS TOKS STORAS? - TODĖL, KAD PATS SAVIMI RŪPINUOSI!

(Liaudiškas posakis)

Darbo turėjau daug, bet nors ir greitai su juo susitvarkydavau, stengtis neapsimokėjo. Kad iš mano atlyginimo neatskaičiuotų pinigų teismo priteistam ieškiniui, man prašant, Ramutė padavė mane teisman, kad mokėčiau alimentus ir dalį pinigų atskaičiuotų dviejų vaikų išlaikymui. Aš dirbau, bet žinojau, kad mano uždirbti pinigai neina į valdiško reketo iždą. Tai mane guodė, bet nuo to sotesnis nebuvo. Gyvenau tik iš to, ką skirdavo valdžia kiekvienam kaliniui. Valdiškas maistas buvo skurdus ir be jokių vitaminų ir, jei ne silkės, būtų buvę visai riesta. Mūsų valgykloje visada stovėdavo didelė statinė, kuri visada būdavo prigrūsta didelių, mėsingų silkių. Šias silkės veždavo iš Vladivostoko specialiai kaliniams. Tad aš, neturėdamas už kąapsiprekinti zonos parduotuvėje, vakarais, nuėjęs į valgyklą į celofaninį krepšelį prisidėdavau silkių ir nusinešdavau pas Balį Užkuraitį. Ten jas sudėdavome į didelį stiklainį su vandeniu, kur laikydavom visą parą. Taip nors kiek silkės atmirkdavo. Patys rusai nelabai silkės mėgo, mažai kas jas valgė, matyt, nuo to, kad Rusijoje gyveno ir šių gėrybių buvo atsivalgę sočiai. Mes su Baliau po paros laiko jas paruošdavome ir skaniai suvalgydavome. Nuo tokio maisto numėčiau daug svorio ir, nors tai man nepatiko, išeities kol kas nemačiau.

Zonos parduotuvė buvo turtinga savo gausiu asortimentu, bet, kaip minėjau, pinigų neturėjau. Be to, parduotuvėje galėjai prekintis tik už savo uždirbtus pinigus, o už atsiųstus iš namų galėjai

pirkti tik higienos priemonės, jokių būdų ne maistą. Tai buvo dėl to, kad kalinys suprastų uždirbto vaisiaus skonį. Sykį Ramutė atsiuntė man 100 rublių. Už 100 rub. paprastas žemės kirminas visą mėnesį turėdavo lenkti nugarą prie tekimo staklių ar panašiai. Nežinau, kaip ten atsitiko, bet zonos pardutuvės vedėja apsižioplino ir pažymėjo, kad šitie pinigai yra uždirbti mano prakaitu, o ne atsiųsti. Teisybės nesužinosi. Galji ir specialiai „apsižioplino“, kad tik greičiau išpirktų prekes ir jos nepelytų lentynose. Stovėjau prie langelio ir, žvelgdamas į prekių asortimentą, rinkausi prekes, kurias tuoj pat dėčiau į maišą. Skubėjau ir vis žvilgčiojau į kasininkę, kad tik ši sena šliurė neapsigalvotų. „Šliurė“ nė nemanė ką nors daryti, turbūt, jai taip reikėjo. Ji ramiausiai sėdėjo ir, matyt, skaičiavo, kiek čia nuo manęs reikės nusukti rubliukų. Kaip vėliau įsitikinau, ši kalė nusuko tris rublius. Tiek to, už „apsižioplinimą“ galima ir sumokėti, bet iš pardutuvės išėjau nešinas 3 litrais grietinės, 2 paketais meduolių ir 4 kg sūdytų lašinių. Tą dieną valgiau kaip laukinis ir tik tada, kai meduliai maloniai apsunkino išbadėjusį pilvą, pasijaučiau žmogumi. Mintyse dėkojau Ramutei už rūpestį ir už visą vargą. Žinojau, kad šią moterį visą likusį gyvenimą nešiosiu ant rankų, mylėsiu ir saugosiu nuo visų negandų.

Taip, Ramutę mylėjau karštai ir nekantriai laukiau tos dienos, kada galėsiu ją apkabinti ir priglausti prie savęs. Gyvenau tik su šia mintimi, o tai, žinoma, mane palaikė dvasiškai, neleido palūžti ir į viską numojus ranka, plaukti per gyvenimą pasroviui, kaip tai darė viską gyvenime praradę recidyvistai.

„RAZBORKĖS“ DĖL ŽEMIEČIO

Su savo žemiečiu B. Užkuraičiu, neblogai sugyvenome, bet „kentuotis“ negalėjau. Negalėjau dėl to, kad Balys dirbo kinomechaniku ir visą dieną vadindavo „ožiu“, nes ši vieta zonoje skaitėsi „šilta“ ir todėl buvo „ožiška“. Balys kentė patyčias tyliai ir skausmingai, bet niekam nesiskundė, nes laikė tai beprasmišku reikalu. Man jo buvo gaila ir tikrai žinojau, kad jis nėra operų informatorius, kuris skundžia kitus kalinius. Dėl šios priežasties,

kad jis ne „ožys“, o ne dėl to, kad jis mano žemietis, padėdavau Baliui kuom galėdamas. Ne kartą teko raminti tuos, kurie Balį vadindavo „ožiu“. Kartą dėl šios priežasties, teko būti „razborkių“ centre. Pagal zonų nerašytas taisykles, kalinys neturi teisės užstoti „ožį“. Už tai, jei normalus zekas užstodavo, buvo galima stipriai nukentėti ir net pačiam apti „ožiu“. Jei kalinys (nesusikurvinęs) eina už „ožį“, tai išeina taip, kad ir pats esi „ožys“. Kad būtų suprantamiau, paaiškinsiu. Pavyzdžiui, per Laisvės alėją eina trys draugai ir prie Soboro pamato, kaip du bachūrai spardo „mentą- ožį“. Iš mūsų trijulės, vienas puola apginti „mento“. Tas pats ir čia, zonoje. Aš gyniau Balį, žinodamas, kad jis ne „ožys“, bet tuo pačiu metu, rizikavau viskuom, net savo gyvybe.

Tada mane apspito kokia 50 "putiovų" zekų iš įvairių miestų ir, be jokių užuolankų, paklausė:

- Kodėl tu visą laiką užstoji Balį? Juk puikiai žinai, kad jis - „ožys“?!

Mačiau, kaip grėsmingai visi į mane žiūrėjo, o pas kai kuriuos pamačiau rankovėse paslėptus „štyrius“ (aštrūs strypai). Dabar viskas priklausė nuo mano atsakymo. Mažiausia klaida galėjo baigtis mirtimi, geriausiu atveju - ligonine.

Kiek sutrikęs, atsikrenkštęs, pasakiau:

- Bachūrai, pas jus yra žmonių, kurie apvogė laisvę po 100 metų ir dėl visų šių epizodų jie pilnai prisipažinę, bet, nepaisant to, jūs juos gerbiate ir nevadinate „ožiais“, o Balys padarė didelį nusikaltimą bet „mentams“ neprisipažino. Taip pat daug iškentėjo per „mentų“ apklausas. Balį kankino, bet jis nė vieno savo draugo neišdavė. Jei jis būtų prabilęs, į kalėjimą sėstų apie dešimt žmonių. Jis to nepadarė ir už tai gavo 10 metų. Tai koks jis, po velnių, „ožys“?! Vien todėl, kad nenori dirbti sunkaus darbo ir dėl savo širdies ligos dirba kinomechaniku?!

Tuo baigiau savo kalbą ir nekantraudamas laukiau, ką nuspręs bachūrai? Ačiū Dievui, kad ir tarp rusų atsirado protingai mąstančių žmonių, todėl viskas baigėsi taikiai. Tikslas buvo pasiektas ir nepaisant to, kad Balys ir toliau dirbo kinomechaniku, ateityje jo niekas „ožiu“ nebevadino.

GAMTA GRAŽI, O ORAS?

Sibiro orai nuo Lietuvos orų stipriai skyrėsi. Žiemą temperatūra nukrisdavo iki 42°C šalčio, sniegas po kojomis traškėdavo panašiai, kaip užlipus ant šiferio lapo. Bet užtat labai gražu buvo žiūrėti į šiaurės pašvaistę, kuri, mirgėdama įvairiaspalvėmis spalvomis, džiugino akį. Pas mus tokių reginių niekada nepamatysi.

Na, o vasarą taip karšta, kad nors po žeme lįsk. Kai saulės kamuolys pakimba virš galvos ir atrodo, kad valandai sustingsta, spinduliai taip svilina, jog atrodo tuoj viskas sprogs kaip parako statinė. Nuo stogų imdavo varvėti smala ir sukietėdavo tik saulei nusileidus. Tiršto rūko, tokio, kaip pas mus Kaune, čia nepamatysi. Ir lietaus beveik nebūna.

Man asmeniškai kėlė nerimą tai, kad pačiame Novosibirsko mieste veikė gamykla, kuri gamino raketų galvutes. Dėl šios priežasties, mieste ir už jo ribų, ne kartą buvo užfiksuotas didelis radiacijos kiekis. Patys rusai į tai nekreipė dėmesio ir dėl to mažiausiai pergyveno, bet man tai kėlė nerimą. Pikčiausia buvo tai, kad kaliniai nuo radiacijos apsisaugoti negalėjo ir, nori nenori, teko susitaikyti su šia mintimi ir tikėtis, kad viskas bus gerai.

Buvo kalinių ir laisvai samdomų gamybos meistrų kuriems ant kūno, nuo gautos radiacijos, atsirasdavo didelės, rudos spalvos dėmės. Tai buvo faktas, kurį mačiau savo akimis, o šiandieną pasakyti, ar jie dar gyvi, nesiryžčiau.

Laisvai samdomas meistras, vardu Ivanas, kartą papasakojo, kad į Novosibirską atvyko japonų delegacija. Jie neišlipo net iš savo lėktuvo. Tiesiog lėktuve japonai įjungė savo radiacijos matavimo prietaisus, kurie kaip „išprotėję“ ėmė čirkšti, skelbdami didžiulį radiacinį užterštumą. Tada siauraakiai, nieko nelaukę, išskrido kuo greičiau į savo tekančios saulės šalį.

Mes, vargšai zekai, su bukapročiais rusų sargybiniais, likome toliau gyventi Novosibirske. Tiesa, naktys irgi vesdavo iš proto. Vasarą normaliai išsimiegoti nebuvo galima. Oras naktimis buvo tvankus ir karštas, tad aš po du kartus per naktį eidavau į prausyklą ir sušlapindavau savo paklodę, ja užsiklodavau ir tik taip

pavykdavo užmigti.

Sibire man tiesiog trūkdavo oro ir kartą po rytinio kroso nusiprausęs, ruošiausi į darbą. Tik išėjus į kiemą širdį nudiegė baisus skausmas, nuo kurio net pritūpiau. Padėjęs ranką ant širdies, klūpėjau kokias penkias minutes, per kurias prabėgo visas mano gyvenimas. Pagalvojau apie žmoną ir vaikus, ir net tai, kad teks numirti taip toli nuo mylimiausių žmonių. Mirti norėjau tik Lietuvoje ir šalia savo artimųjų. Bet staiga skausmas dingo ir pajutau gyvenimo skonį iš naujo. Mirti nebenorėjau nei Sibire, nei Lietuvoje, beprotiškai norėjau gyventi. Skausmas dingo, bet širdis daužėsi, kaip išprotėjusi ir atrodo tuoj tuoj iššoks iš krūtinės.

Niekam apie šį prieuolį nesakydamas, neskubėdamas nuėjau į darbo zoną. Visa laimė, kad jau trys paros darbo neturėjau, todėl, atsigulęs ceche ant savo paties pasidarytų gultų, laukiau nežinia ko. Įmed. dalį nesikreipiau, nes jei asmens byloje pažymėtų širdies sutrikimus, kelias į laisvas statybas man būtų buvęs užkirstas. Laisvųjų statybų siekimas buvo vienintelis būdas kuo greičiau ištrūkti į laisvę ir susitikti su savo šeima.

Ačiū Dievui, kad mano sveikata pagerėjo ir daugiau nesiskundžiau. Širdį, matyt, suskaudo dėl per didelio krūvio ir nervų. Dirbti reikėjo daug, sportavau tris kartus per dieną. Sibiro klimatas man taip pat netiko ir reikėjo laiko, kad prie jo priprasčiau. Be to, pergyvenau dėl savo šeimos, vaikų.

Tai mane labai slėgė, nes viską ką brangaus turėjau, palikau Lietuvoje.

Kartą dirbau antroje pamainoje ir pertraukos metu, išėjęs iš cecho, atsisėdau ant didelio kelmo pailsėti. Atsipalaidavau ir, įsmeigęs žvilgsnį į tolį, stebėjau, kaip leidžiasi saulė. Gražu buvo matyti, kaip didelis, raudonas kamuolys, leidžiasi už pušimis apaugusio kalno.

PROVOKACIJA AR PATIKRINIMAS?

Įsijautęs į Sibiro gamtos grožį, net nepastebėjau, kaip prie manęs priėjo zekas, sudžiūvęs, kaip sliekas ir ne daugiau, kaip

pusantro metro ūgio. Svėrė jis gal 40 kg, maždaug tiek, kiek pas mus, Lietuvoje, geras nupenėtas kalakutas.

Sustojęs šalia, liepė man nubėgti į cechą ir pakviesti Vanią. Pakėlęs galvą, idėmiai į jį pažiūrėjau, širdyje nusijuokiau, ir, nususukęs nuo jo, toliau žiūrėjau į tolį. Staiga akies krašteliu pastebėjau, kad šis Osvencimo klipata užsimojo, norėdamas suduoti man. Bet aš sugriebiau jį už rankos ir stipriai stumtelėjau. Šis, neišlaikęs lygsvaros, kaip futbolo kamuolys, nuskriejo į šalia stovėjusių, medinių dėžių krūvą. Išsikapstęs iš sulaužytų dėžių, svirduliuodamas, lyg girtas ir vis skersuodamas į mane, pasileido bėgti. Dingo netoliese esančiame pastate, kur buvo įsikūrę staliai. Matyt, ten ir leido savo sušiktas dienas.

Aš toliau sėdėjau ant savo kelmo ir karštligiškai mąščiau, ką daryti? Buvau apsirengęs darbiniais rūbais, visas murzinas ir tepaluotas. Tuo metu dirbau su geležimis, tad apie švarą nebuvo nė kalbos. Greičiausiai šis dvasna pagalvojo, kad aš esu koks nors velnias, išlindęs į paviršių parūkyti. Be to, buvau naujokas ir minėtas džiūsna, manęs nepažinęs, pasiuntė pakviesti kažkokio Vanios.

Situacija buvo kvaila ir pavojinga. Eiti dabar į cechą negalėjau, nes iš karto pagalvotų, kad išsigandau ir pasislėpiau. Tad sėdėjau toliau ir kantriai laukiau. Kaip nekeista, laukti ilgai nereikėjo. Iš stalių dirbtuvių išėjo septynios, bet tokie pat džiūsnos, sveriantys apie 40 kg, ne daugiau. Tik vienas vienas iš jų išsiskyrė didesniu ūgiu ir stambesniu kūno sudėjimu.

Aš greitai įvertinau padėtį ir akimis užfiksavau šalia gulintį didelį baslį, kuris, nors ir medinis, bet padės apsiginti nuo puolančių šunų.

Atsikėliau nuo kelmo ir ėmiau laukti tolimesnių įvykių. Ruseliai priartėjo prie manęs, o stambiausias, matyt, jų galva, paklausė:

- Kame reikalas?! Kodėl tu skriaudi mūsų gerbiamą bachūrą?! Kas tau davė tokią teisę?

Rusai, pamatę, kad aš neišsigandau ir nesiruošiu bėgti, pabandė mane išprovokuoti.

- Esi naujokas, elgiesi šalta. Tu ką, vaizduoji iš savęs kietą boksininką?!

Nesutrikęs atsakiau, kad aš nieko nevaizduoju, sportuoju savo malonumui, bet jei reikės, už save visada pastovėsiu.

Vienas iš septyneto mane pažino ir ėmė vadui aiškinti, kad aš esu ramus bachūras ir niekur nesikišu. Po šių žodžių aistros kiek aprimo, bet tas neūžauga, pamatęs, kad reikalas krypsta į mano pusę, kažkaip keistai pasimuistęs, žengė į priekį. Pamačiau iš jo švarko rankovės kyšantį „styrių“. Neūžauga, priartėjęs prie manęs, pasiūlė paėjėti į šoną ir pasikalbėti. Aš, žinoma, sutikau ir, laikydamasis tam tikro atstumo, nuėjau su juo. Kad pamačiau jo rankovėje „styrių“, neišsidaviau, bet buvau budrus ir atsargus, nes ši smulki išdžiūvusi gyvatė bet kada galėjo pulti. Ačiū Dievui, ir ši kartą viskas baigėsi laimingai. Žodis po žodžio ir mes radome bendrą kalbą tad netrukus susitaikėme.

Zekai, susirinkę iš visų cechą spoksojo ir laukė kruvinų „razborkių“, bet pamatę, kad mes susitaikėme, suprato, kad įdomaus reginio čia nepamatys, todėl išsiskirstė kas sau.

Sunkiausias gyvenimo etapas zonoje man buvo pirmuosius metus. Bachūrai iš Piterio, kurie mane pažinojo, buvo perteisti ir išvežti į kalėjimo režimą. O vietiniai zekai manęs nepažinojo ir manė, kad esu koks „ožys“ ir atsiskyrėlis, nes visi atvykę iš Baltijos šalių buvo „susikurvinę“. Beveik visi estai priklausė „gaidžių“ kastai, dauguma latvių buvo „ožiai“, o lietuviai, rusų nuomone, visi blogi ir nepatikimi. Dar kartą priminsiu, kad jau karantine man siūlė perimti vagies titulą ir padaryti šioje zonoje tvarką. Bet kai aš atsisakiau, daug vėliau, jau zonoje, man pasiūlė tapti meistru. Tad, jei būčiau sutikęs, automatiškai tapčiau „ožiu“. Bet dirbau su „muzikais“ (darbininkais) ir į nieką nekreipiau dėmesio. Be to, man niekas nieko negalėjo prikišti ar pakenkti.

RUSIŠKAM „SCHODNIAKE“

Ir tik po metų, susirinkę visos zonos normalūs bachūrai, pasikvietė mane į „schodniaką“. Eidamas ten, galvojau, kad ir vėl kokią provokaciją sugalvojo, bet pamatęs draugiškai besišypsančius veidus, nusiraminau. Po to išgirdau malonią žinią iš zonos „viercho“. Jis pasakė:

- Mes metus laiko tave stebėjome, darėme spaudimą ir

ruošėme provokacijas, bet tu iš visų padėčių išeidavai kaip bachūras. "Malačius". „Germanai“, mes tave gerbiame ir priimame į savo tarpą. Jei ko reikės, kreipkis, visada padėsime.

Taip tik po metų laiko, aš buvau pripažintas savu tarp rusų zekų su kuriais tik dabar tapome draugais.

„ZIRG GALVA”- LATVIŠKAI MELAGIS

Šiaip zona buvo didelė, kurioje tilpo zekai iš įvairiausių broliškų respublikų. Išskyrus lietuvių Balį, teko bendrauti ir su latviu, kurio pavardė buvo Avok. Deja, jis dirbo sandėlininku ir skaitėsi „ožys“. Kartą paskolinau „arklio galvai“ 25 rublius, nes šis norėjo kažką nusipirkti. Pinigus žadėjo grąžinti po savaitės. Praėjo viena, dvi, trys savaitės, bet „arklio galva“ sumanė pagudrauti ir negrąžinti man pinigų. Ėme nuo manęs slapstyti ir vengti susitikimo. Per kitus žmones perduodavo man žinutę, kad šiuo metu pinigų neturi. Man nieko kito nebeliko daryti, kaip palaukti jo prie sandėlio.

Vos tik latvis pasirodė, griebiau jį už sprando ir trenkiau jo arklišką galvą į sieną. Jis susmuko kaip maišas, bet palaipsniui atsipeikėjęs, nusiavė vieną batą ir jame pasikrapštęs, ištraukė 25 rublius. Taip tylėdami, nepasakę vienas kitam nė žodžio, išsiskyrėme.

PAŽINTIS SU V. BOČIAROVU

Šiaip dažnai leisdavau laiką pas vieną šešiasdešimtmetį maskvietį Volodiją Bočiarovą. 60 metų jam negalėjai duoti - atrodė visada pasitempęs ir geros nuotaikos. Senis buvo išsimokslinęs, visą gyvenimą sportavo ir vis mokinosi, mokinosi, apsimetęs knygomis.

Volodia buvo nuteistas 15 metų ir didesnę dalį jau buvo atsėdėjęs. Sėdėdavau pas jį ir klausydavau jo pasakojimų, nes bendrauti su juo man buvo įdomu.

Zonoje buvo ir totorių rasės atstovų. Šie Čingischano

palikuonys buvo kvaili, kaip ir vietiniai rusai. Lakstė po zoną kaip pakvaišę ir nenusėdėdavo vietoje. Matyt, buvo pripratę laisvėje šuoliuoti ant savo mažų poni veislės arkliukų po plačias platybes. Taip lakstydami po zoną jie bandė protestuoti prieš jų laisvės apribojimą.

NAUJAS DARBAS IR NARKOMANAI

Kaip ir anksčiau, rytais vėl bėgiojau ir treniravausi, dirbau tą patį darbą kuris man gerokai įgriso. Įmušinėjau termosams dugnus, bet po pamainos nusprendžiau pasiieškoti kito darbo. Mūsų cechą buvo gana didelis, kuriame nuo pradžios iki galo gamino termosus.

Pradžioje cecho didžiulė giljotina kapojo skardą, paskui didelės staklės ją susukdavo į apvalų ritinį, po to, suvirintojai, ją suvirinę, perduodavo toliau. Perėjęs išilgai visą cechą užėjau į galvaninį, kur chromuodavo, nikeliuodavo arba tiesiog nuriebalindavo visokias detales. Pasisveikinau su ten dirbusiu vyruku ir paklausiau, ar nereikia darbininkų? Šis susiraukęs ir velnias žino, ką pagalvojęs, atsakė, kad nereikia. Taip nieko nepešęs, susikišęs rankas į kišenes, švilpaudamas, išėjau.

Prabėgo trys mėnesiai. Toliau dirbau nekenčiamą darbą ir tyliai keikiau tą žmogų, kuris sugalvojo iš šių terminų girdyti kareivius.

Ir štai, vieną dieną susitikęs su anuo vyruku, sužinojau, kad jis nori dirbti kartu su manimi.

- Ateik,- sako - dirbti pas mane.

Aš, žinoma, apsidžiaugiau ir jau kitą dieną suderinęs viską su gamybos meistru, perėjau dirbti į mažą galvaninį cechą Nors darbas pradžioje atrodė sunkus, bet vis dėlto džiaugiausi, kad šiame ceche esu pats sau šeimininkas. Niekas manęs nemato ir esu kuo toliau nuo nepageidaujamų žvilgsnių nuo kurių negalėdavau pasislėpti senajame ceche. Darbą atlikdavau per 3-4 valandas, todėl laisvą laiką praleisdavau sportuodamas ar šiaip ilsėdamasis. Sunkiausia mano darbe buvo tai, kad reikėdavo iš didelio lovio pripildyti cheminių

skysčių, išimti „barabaną“, pilną visokiausių detalių. Jis svėrė 80 kg ir tai padaryti lengva nebuvo. Bet man beveik visada padėdavo vietiniai narkomanai, kurie dažnai mano ceche virdavosi aguonų nuovirą. Tokiu būdu išgavę švarų opijų, susileisdavo į veną. Narkomanai dar nuo seno rinkdavosi tame ceche ir prie jų visi buvo pripratę. Bc to, daug kas gamindavo zonose uždraustus daiktus: išmetamus peilius, kastetus, virtuvinius ir stalo komplektus. Visa tai sunešdavo pas mane į cechą ir gražiai nuchromuodavo. Zekų gamybos suvenyrai turėjo didžiulę paklausą tiek pačioje zonoje, tiek užjos ribų. Ir tarp narkomanų buvo gabių žmonių, kurie, gerai "užkaifavę", darydavo stebuklus: vieni drožė šachmatus, kiti - darė peilius ir t. t. Bet buvo ir tokių, kurie net "užkaifavę" nieko neveikdavo, tiesiog drybsodavo kampe ir tiek. Žodžiu, narkomanus po truputį perpratau. Tai buvo dvasiškai silpni žmonės, nepatikimi. Mačiau, kaip keičiasių nuotaikos. Nesusileidęs dozės, "narkota" būna irzlus, piktas, nervuotas, o kai pagaliau nurauna kur dozę, tai toki tipelį nors prie žaizdos dėk! Suokdavo kaip lakštingalą ir visaip stengdavosi man įtikti.

Sykį mano cecho "narkotos" iš kažkur gavo nemažą kiekį maltų aguonų lukštų. Kaip ir visada, acetono pagalba išgavo opijų ir susileido visi po du „kubus“ (mililitrus) į veną. Visi apsaigo ir jautėsi puikiai, bet po dešimties minučių, visus ėmė krėsti stiprus drebulys. Taip atsitiko dėl dviejų priežasčių. Pirma, dėl dekoratyvinių aguonų galvučių kurios netinka opijaus gamybai. Antra, dėl nešvariai ir nesteriliai pagaminto produkto (pačio "kaifo"). Kai nešvarumai patenka į kraują, jį užkrečia. Pradeda kratyti didelis šaltis. Nors būtų ir vasaros metas, narkomaną krečia baisus drebulys. Taip organizmas kovoja su nešvarumais, patekusiais į kraują.

Ir štai, tą dieną grįžęs iš valgyklos, atidaręs cecho duris, gerokai nustebau: visi prieš pietus buvę narkomanai kažkur dingę! „O, velnias“, -pagalvojau. „Gal jau į kosmosą išskrido“?

Bet lyg ir ne, nes iš detalių džiovinimo kameros pasigirdo keistas garsas. Priėjęs prie spintos, greitai pravėriau metalines duris ir apstulbau. Kameroje, ant supiltų džiovinti varžtų, kaip varnėnai ant elektros stulpo laidų, tupėjo septyni narkomanai. Karštis iš džiovyklos sklido stiprus, o narkotos, lyg kokio drugio krečiami, sušuko:

-Henrik, uždaryk duris, labai šalta!

Pamatęs tokį vaizdelį, širdyje nusijuokiau, bet padėti jiems niekuo negalėjau, tad uždariau džiovyklos duris ir tiek. „Džiovinau“ juos iki darbo pabaigos ir tik tada jie šiek tiek atsigavo.

PERMAINOS ZONOJE

Sekančią dieną zoną sukrėtė neeilinis įvykis. Statybininkai baigė mūryti sienas, kurios atskyrė vienus zekus nuo kitų. Žodžiu, padarė lokalinius sektorius. Maža to, pastatė tokias būdeles, kuriose naktį ir dieną turėjo sėdėti „ožys“ ir stebėti, kad kaliniai neišeitų iš savo kiemelio į kitą. Visi kaliniai turėjo būti jiems skirtose vietose.

Zekai, žinoma, nesutiko su tokia administracijos sprendimu ir net nesiruošė paklusti. Jau tą pačią naktį nudūrė tris „vachtiorus“ (sargybinius -„ožius“), sėdinčius būdelėse. Sekančią naktį, kaip avinus, papjovė dar du.

Kas tai padarė, niekas niekada nesužinojo, bet tai ne svarbiausia. Svarbiausia tai, kad „ožiai“ į pragarą nukeliavo už savo nuopelnus. Po šių įvykių jau nė vienas „ožys“ nėjo naktimis budėti. Jie puikiai žinojo, kad šioje zonoje daugiausiai sėdi žmogžudžiai ir sadistai. Jiems užmušti žmogų nieko nereiškė. Jiems tai buvo tas pats, kas vištai nusukti galvą.

Vieną naktį prabudau nuo kažkieno garsaus riksmo. Pakėliau galvą ir pamačiau, kaip kažkas peiliu bado lovoje gulintį zeką. Šis rėkė ir plikomis rankomis nieko negalėjo padaryti. Kaip vėliau paaiškėjo, dieną prieš tai subadytasis peiliu, buvo anaprimušęs, tad šis naktį jam ir atkeršijo.

Šioje zonoje nužudydavo dažnai. Priežastys buvo pačios įvairiausios. Zeką „nuimdavo“ dėl skolų, už tai, kad buvo „ožiai“ ir dėl įvairiausių tarpusavio santykių aiškinimosi. Bet buvo ir tokių kuriems tiesiog niežtėjo rankos. Jie, negalėdami pamiršti to, ką išdarinėdavo laisvėje, norėjo žudyti ir čia. Prisimenu, kartą „kaptiorkėje“ (sandėliuke) ant kėdės užmigo kaptioras. Jam miegant, kažkas iš už nugaros užmetė ant kaklo šaliką ir pasmaugė. Ryte ir rado sėdintį su iškištu liežuviu. Šią žmogžudystę visi skaitė kaip pokštą

„ožiui“, duodami suprasti, jei jau esi „ožys“, tai ir miegok visą „sroką“. Zekai buvo žiaurūs ir pikti, tad „ožiai“ ir visokie kiti niekšeliai, turėjo būti itin atsargūs, kad galėtų išgelbėti savo suiktą gyvybę, kuri nebuvo verta net nudilusio skatiko.

PIRMASIS PASIMATYMAS NOVOSIBIRSKĖ

Pati didžiausia šventė Novosibirsko zonoje man buvo ta, kai į asmeninį pasimatymą atvažiavo mano Ramutė. Savo mylimos žmonos nebuvau matęs jau du metus, labai jos pasiilgau ir nekantraudamas laukiau, kada mane iškvies į pasimatymą.

Ir štai iš KPP išėjo zekas „ožys“ ir tiesiu taikymu patraukė į mūsų būrį. Priėjęs prie manęs, pasakė, kad eičiau į pasimatymą. Sužinojęs šią žinią nieko nelaukdamas, kaip kulka, nubėgau į KPP, kur manęs jau laukė Ramutė. Kontrolieriai kruopščiai mane apieškojo ir, nieko neradę, nuvedė ilgu koridoriumi, kur buvo pasimatymų kambariai. Priėjęs prie mums skirto kambario, paėmiau už durų rankenos ir akimirksniu sustingau. Žinant, kad už šių durų yra Ramutė, apėmė malonus jausmas, kurio neįmanoma apibūdinti.

Praverčiau duris ir netekau amo. Prieš mane stovėjo mano Ramutė, mano mieloji žmona, tokia graži ir nepakartojama. Čia, tarp šių viela aptvertų sienų, ji atrodė kaip nuostabiausia rožė tarp juodų akmenų krūvos. Abu apsikabinome, ilgai stovėjome, bučiavomės ir negalėjome atsistatinti vienas kitu.

Kai šiek tiek atvėsime, Ramutė ėmė ruošti maistą kurio privežė labai daug. Kai viskas buvo gatava, sėdome prie stalo ir, skaniai užkandžiaudami, kalbėjomės apie mūsų vaikus. Malonu buvo girdėti, kad vaikams viskas gerai, auga sveiki ir laimingi. Žinoma, vaikams trūko tėčio, bet jie tikėjo mamos žodžiais, kad tėvelis greitai grįš pas juos.

Ramutė sėdėjo prie stalo, delniukais pasirėmusi gražų veiduką ir stebėdama, kaip aš valgau, pasakojo naujienas iš gimtojo Kauno. Taip pat sužinojau, kokią kelionę reikėjo ištverti, kol pasiekė mane. Kaip ne kaip, bet skristi lėktuvu vienai moteriai, apsikrovusiai

tokiu sunkiu bagažu beveik 6000 kilometrų, lengva nebuvo. Kai Ramutė pasiekė Novosibirską čia jos vargai nesibaigė. Sėdusi į taksį, Ramutė atvažiavo iki zonos ir paprašiusi, kad vairuotojas palauktų, pati nubėgo į administracijos pastatą sužinoti, ką ir kaip daryti dėl pasimatymo. Jau įžengusi į pastatą į galvą toptelėjo skaudinti mintis: o kas bus, jei vairuotojas, susigundęs pilnais krepšiais, ims ir nuvažiuos? Juk nepažiūrėjo net koks mašinos numeris! Jei taip atsitiktų, kur jo ieškoti, kas padėtų? Bet, ačiū Dievui, rusų Ivanas buvo sąžiningas ir ramiai atsilošęs ant sėdynės, laukė Ramutės. Atsiskaičiusi su taksistu ir pasistačiusi didžiulę „tašę“ ant keliuko, susimąstė, kaip jas nunešti iki KPP? Vaizdelis buvo tragikomiškas, nes Ramutė, pagriebusi vieną krepšį, tiesiog tempė tempė kokia 15 metrų KPP link. Palikusi jį, sugrįžo ir atitempė kitą krepšį. Tokiu būdu, visa išvargusi ir nuilsusi, pasiekė mane.

Širdyje dėkojau žmonai už jos gerumą meilę ir atsidavimą man, mūsų šeimai. Dėkojau Dievui, kad mes suradome vienas kitą. Sutikite, kad ne kiekvieno kalinio žmona taip aukotųsi dėl vyro, kaip dėl manęs aukojosi Ramutė. Buvau be galo jai dėkingas ir tvirtai žinojau, kad Ramutė - ištikima mano gyvenimo draugė, su niekuo nepalyginama ir vienintelė, už kurią atiduočiau viską o jei prireiktų - ir gyvybę.

Valandos bėgo labai greitai, ir, jei būčiau galėjęs, sustabdyčiau laiką kad tik ilgiau pabūti su Ramute. Deja, tokių stebuklų nebūna ir dvi pasimatymui skirtos paros baigėsi. Aš gerai suvokiau, kad mums vėl reikia skirtis, bet tai padaryti buvo labai skausminga. Ramutė verkė, o ir man spaudė širdį, buvo liūdna ir graudu, bet toks jau mano gyvenimo kelias, pilnas skausmo ir nusivylimų. Dabar kentėjau tik per buvusių draugų liežuvį. Nebūtų jie prisipažinę ir dar apšmeižę mane, viso šio skaudaus išsiskyrimo su Ramute nebūtų. Buvę draugai privertė kentėti ne tik mane, bet ir niekuo nekaltą mano mylimą žmoną

Išlydėjau Ramutę ir su skaudančia širdimi vėl sugrįžau į zoną. Aplinkui buvo vien pilkuma ir neapykanta. Guodė tik tai, jog žinojau, kad po kiek laiko vėl pamatysiu Ramutę. Tai mane palaikė dviasiskai ir neleisdavo, į viską spjovus, pridaryti kvailysčių. Daug kartų norėdavosi protestuoti prieš absurdišką valdžios diktatą daug

kartų norėdavosi užvožti į pakaušį kokiam asilui, perėjusiam man kelią, bet ta mintis, kad šis mano poelgis atitolins nuo Ramutės ir greitesnio sugrįžimo į laisvę, sulaikydavo mane.

Dar po nepilnų metų, Ramutė vėl atvažiavo į asmeninį pasimatymą. Šį kartą jau žinojo, ką ir kaip daryti, todėl pati kelionė buvo šiek tiek lengvesnė.

Trečią kartą Ramutė aplankė su mano mama, bet, deja, tik trumpalaikiame pasimatyme. Mama taip pat pasakojo, kaip auga anūkėliai ir kaip jį jais džiaugiasi. Jau ilgą laiką nebuvau matęs vaikų ir iš mamos bei Ramutės pasakojimų supratau, kad vaikai jau ūgtelėjo ir stipriai pasikeitė.

LAUKIU PERMAINŲ

Tuo metu jau buvau atkalėjęs 1/3 bausmės laiko, t. y. iš aštuonių metų man liko beveik penki metai. Atėjo tas laikas, kai reikėjo palenkti būrio viršininką į savo pusę, kad šis rekomenduotų valdžiai iškišti mane į laisvasias statybas. Kalbėdamas su viršininku, supratau, kad šis žmogus nieko prieš paimti į delną ir dės visas pastangas, kad mane išleistų į statybas. Viena, dėl ko jis nuogastavo, buvo tai, kad man dar daug laiko sėdėti. Ir, jei jam pavyktų mane išleisti, tai aš šioje zonoje būčiau pirmas zekas, kuriam pavyko „išnešti“ iš zonos tokį didelį - penkių metų - neatliktos bausmės laiką į laisvas statybas. Bet, nepaisant to, būrio viršininkas pažadėjo veikti.

Iš karto žygių ėmėsi mano artimieji iš laisvės. Neužilgo po mano pokalbio su viršininku, Ramutė ir mama aplankė jį namuose. Atvežė jam ir jo broliui operui, kuris zonoje turėjo svarų žodį, daug ir įvairiausių dovanų. Dovanos ir šlamantys popierėliai su Lenino portretais, jiems labai patiko. Vien ką reikė lietuviškos rūkytos dešros, kurių sibiriečiai gyvenime nebuvo valgę ir net nesapnavę! O kur dar raudonieji ir juodieji ikrai, degtinė, konjakas „Napoleonas“, dėžutės šokoladinių saldinių ir dar daugybė visokiausių skanėstų.

Nuo visų šių gėrybių jiems raibo akys, o liežuviai lipo prie gomurio, juk ne kasdieną jiems dovanoja tokias dovanas. Jie, kaip įmanydami, pažadėjo Ramutei padaryti viską kad tik mane išleisti į

laisvasias statybas.

Sekančią dieną būrio viršininkas, gerai nusiteikęs, iš pačio ryto, išskvietė mane į savo kabinetą. Be jokių užuolankų ir su šypsena veide jis pranešė, kad pas jį buvo atvažiavę mano artimieji.

- Atvažiavo ne tuščiomis, privežė daug gėrybių bet mes, rusai, kaip tikri komunistai ir liaudies patriotai šių gėrybių nepriėmėme. Nieko nepadarysi, bet teko viską išmesti į šiukšlyną.

Taip pasakęs, garsiai nusijuokė ir mirktelėjo akį. Išėjęs iš kabineto, supratau, kad kol kas viskas eina gera linkme.

TEISMAS. BET MANO NAUDAI!

Ir štai, 1988 metais, pačiame vasaros gale, atėjo teismo diena. Nuo pačio ryto vaikščiojau kaip nesavas, labai pergyvenau ir iki galo negalėjau patikėti, kad man gali atsiverti kolonijos vartai. Bet kai išskvietė į teismą iš karto nesuvokiau, kad mano likimas jau dieną prieš tai buvo išspręstas. Lietuviškos gėrybės, „išmestos į šiukšlyną“, teisėjui ir prokurorui pravalė smegenis. Jie suprato, kad aš tikrai „esu auksinis vyrukas“, todėl neverta laikyti už spygliuotų vielų. Taip nusprendę ir kažką parašę popieriuose, teisėjas pranešė, kad esu išleidžiamas į „laisvasias liaudies ūkio statybas“, kuriose savo sąžiningu darbu atliksiu likusią bausmę.

Aš, kaip būsimasis statybininkas, padėkojęs teismui už pasitikėjimą laimingas išėjau iš kabineto. Širdis šokinėjo iš džiaugsmo. Nejaugi viskas? Nejaugi mane išleidžia. Nejaugi nebereikės čia gyvam pūti, pūti toli nuo Lietuvos. Ir tik susidūręs vos ne kaktomuša su Baliu, atsipeikėjau. Tai buvo pirmasis zekas, kuris mane pasveikino su pergale. Jis džiaugėsi su manimi kartu ir palinkėjo sėkmės.

Grįžęs į būrį, sutikau savo viršininką. Padėkojau jam už visus „vargus“ kovoje už laisvę ir, išėjęs pažadėjau dar atsidėkoti. Daug vėliau taip ir padariau. Įdėjau viršininkui į delną o šis, maloniai nusišypsojęs, klausė, gal dar gali kuo nors padėti? Ne, padėti jis jau nebegalėjo, o ko man reikėjo, aš jau buvau pasiekęs.

Vis dar būdamas zonoje, per žemietį Užkuraitį užsitikrinau, kad į statybas būčiau paskirtas pačiame Novosibirske. Balys per savo asmeniškų „kanalus“ viską sutvarkė ir jau žinojau, kad liksiu Novosibirske. Praleidęs zonoje dar dvi savaites, buvau iškviestas į KPP. Sužinojau, kad šiandieną, po pietų, esu išleidžiamas į laisvę. Liepė būti pasiruošusiam išvykti. Tai išgirdęs, labai apsidžiaugiau. Pagaliau sulaukiau tos dienos, kai paliksiu taip nusibodusią zonos tvarką, spygliuotas vielas ir aukštas tvoras. Širdis daužėsi iš džiaugsmo, nes tai buvo šventė, labai didelė šventė. Valio!!!

Po pusvalandžio atšiuoliavo pas mane „ožys“ ir įteikė „obchodniaką“- atsiskaitymo lapelį. Visi į laisvę išeinantys kaliniai gauna tokius lapelius, kuriuose turi pasirašyti įvairūs viršininkai darbe, sandėlininkai ir režiminės dalies atstovai. Padedant mano draugui Kuzmičiui, abu greitai surinkome zonos „turtą“, kuris buvo išduotas man atvykus į zoną, t. y. valdišką rankšluostį, puoduką, patalynę, šaukštą ir čižuinį. Visa tai nunešėme į sandėlį ir taip ant mano lapelio atsirado pirmasis atsiskaitymo parašas. Užsukome ir į biblioteką, kur grąžinau knygą „Karas ir taika“. Bibliotekos vedėjas, taip pat „ožys“, maivydamasis, kaip kekšė, pasakė, kad retas zekas, išeidamas į laisvę, grąžina knygas. Savo kreiva rašysena, pasirašė mano lapelyje. Beje, tais laikais, jei, išeidamas į laisvę, negrąžindavai zonai priklausančio daikto, iš nuteistojo sąskaitos atskaičiuodavo dešimteriopą negrąžinto daikto vertę. Pavyzdžiui, jei knyga, kurios negrąžinai, kainavo 10 rublių, iš tavęs atskaičiuodavo 100 rublių.

Sekantį parašą „uždėjo“ gamybos meistras, o vietoje režiminės dalies darbuotojo, kurio nepavyko surasti, pasirašiau pats.

Atsiveikinęs su Baliu ir su visa putiova „bratva“, nuėjau į centrinių KPP. Ten procedūra kartojoji - viskas taip pat, kaip ir išeinant iš Pravieniškių: daiktų apžiūra, parašas, nuotraukų sutapatinimas ir - pagaliau!- svarbiausias kareivio žestas, nuspaudžiant raudoną mygtuką nuo kurio atsidarė laisvės vartai.

NORS IR „STATYBOS“, BET - LAISVĖJE

Išėjau į gatvę ir pilna krūtine įkvėpiau laisvo Novosibirsko vasaros oro. Kepino bausius karštis, o nuo šalia stovinčio „varanoko“, kuris laukė manęs, dvokė benzinu. Šalia mašinos stovėjo karininkas, kuris, pamatęs mane, žengė pora žingsnių prie manęs. Mostelėjęs ranką prie kepurės, juokaudamas ir gerai nusiteikęs, atidavė man pagarbą. Prisistatė kaip spec. komendantūros viršininkas ir, vis dar juokaudamas, pakvietė sėstis į „varanoką“. Važiuojome neilgai ir sustojome prie penkiaaukščio namo.

Tik išlipęs iš mašinos, supratau, ko tas mano būsimas viršininkas toks linksmas. Pasirodo, jau nuo pačio ryto buvo išgėręs, o dabar, važiuodamas „varanoku“, dar patraukė iš buteliuko.

Gėrė ne tik jis, bet ir dauguma Novosibirsko vyrų ir moterų. Geriau rusui duok butelį degtinės, nei penkis rublius. Gėrė visi ir visur. Tad mane atvežęs karininkas, žagsėdamas nuo degtinės, pasisakė esąs viršininko pavaduotojas ir pasiūlė susipažinti su bendrabučio taisyklėmis. Apžiūrėjęs bendrabutį ir užpildęs anketas su savo duomenimis, sužinojau, kad jau rytoj turėsiu eiti į darbą Dirbti privalėsiu plytų fabrike, kuriame dauguma darbininkų buvo rusai ir uzbekai.

Nors jau buvo vasaros pabaiga, bet visi dar kamavosi nuo karščio ir tvankaus oro. Man taip pat nebuvo pyragai, prakaitas varvėjo per kūną nes apsirengęs buvau juoda meliustinine zekiška "roba", kuri buvo madinga zonoje ir visai netiko laisvame gyvenime. Nusivalęs nosine prakaituotą Veidą nusileidau nuo laiptų ir, pakėlęs akis, pamačiau savo dukrytę Živilę. Dukrytės nebuvau matęs jau seniai, o dabar jai buvo penki metukai. Svarbiausia tai, kad dukrytę pažinau ne pagal išvaizdą bet tiesiog širdies šauksmu. Vos tik į ją žvilgtėrėjus, nudiegė širdį ir iš karto supratau, kad tai dalelytė manęs, mano kraujo. Živilė stovėjo drovi ir nedrąsi. Paraudusiu veiduku žiūrėjo į mane, o aš iš laimės vos laikiausi, nesusukęs ant visos gatvės. Tyliai nubraukiau ašarą ir, pakėlęs ant rankų dukrytę, priglaudžiau prie savęs. Živilė, vaikiškai čiauškėdama, pasakė, kad

mama su babyte tuoj ateis, nes jos nubėgo į kioskelį nupirkti limonado. Iš karto po Živilės žodžių, iš už bendrabučio kampo, pasirodė Ramutė ir mano mama.

Visi kartu sustoję ir apsikabinę, negalėjome atsидžiaugti šiuo susitikimu.

Užėję į bendrabutį, susitvarkėme taip, kad gautume atskirą kambarį. Atėjus vakarui, Živilė pavargo, Ramutė paguldė dukrą į lovą, o mes visą naktį praplepėjome. Nors rytoj reikėjo eiti į plytų fabriką, apie miegą negalėjo būti nė kalbos. Juk tiek laiko nemačiau savo šeimos. Dieve, koks laimingas aš buvau tuo metu!

Sekantį rytą, palikęs artimuosius bendrabutyje, patraukiau į plytų fabriką. Pats fabrikas, kaip ir visa velnių giminė, buvo senas ir gremėzdiškas, pastatytas dar caro laikais. Atėjęs į savo cechą, išsigandau. Tokį vaizdą buvau matęs tik senoviškuose filmuose apie vergus. Visas cechą alsavo pragaro ugnimi, o pačios krosnys, kaip didžiuliai, sužeisti slibinai, taip ir dvelkė nelaime.

Mano darbas buvo nežmoniškai sunkus ir pavojingas. Siaubingomis sąlygomis iš įkaitusių iki raudonumo pečių, rankiniu būdu traukiau vagonėlius, kurie buvo prikrauti karštų plytų. Patys vagonėliai į pečių nukeliaudavo siaurais bėgiais, tokiu pat būdu ir jau mano rankų darbu iš ten ir iškeliaudavo. Traukti reikėjo labai atsargiai, nes, vos tik kryptelėjus vagonėliui į šoną, plytos pabirdavo į visas puses. Visa tai buvo galima patobulinti ir supaprastinti darbininkų darbą, bet vietiniai valdžiai to nereikėjo. Jie gerai žinojo, kad vergai susitvarkys su šiuo darbu, o jei kam ir nesiseks, visada ras pamainą.

Traukiau tuos prakeiktus vagonėlius, apsipylęs prakaitu, nuo karščio ir ore sklandančių smalkių, buvo sunku kvėpuoti. Nosis visada užsikimšdavo suodžiais ir atrodydavo, kad į ją sulindo visas pulkas skruzdėlių. Jei kas iš namiškių būtų mane pamatę tuo metu, kai išlįsdavau iš pečiaus, tai tikrai nepažintų.

Paimkim kad ir teatro artistus. Jie visada eina į grimo kambarį ir tik po to, išsidažę antakius, lūpas, parausvinę žandus, išeina į sceną.

Man buvo kur kas paprasčiau. Pradžioje darbo įlįsdavau į pečių kaip baltas žmogus, o po penkių akimirkų - išlįsdavau jau

kaip negras, grimuotis nebereikėjo, tad pats sau vaidinau negrą.

Blogiausia buvo tai, kad per darbo dieną reikėdavo padaryti normą t. y. ištempti iš pečiaus nustatytą kiekį prakeiktų vagonėlių ir pristatyti juos į šaldymo cechą. Palyginus darbą zonoje ir čia, laisvėje, tai termosai atrodė vaikiškas žaidimas smėlio dėžėje. Taip, zonoje dirbti buvo lengviau, bet jei jau aš čia, laisvėje, tada privalau rasti išeitį iš šios peklos. Vėliau ar anksčiau aš mesiu šį prakeiktą vergišką darbą. O kol kas pakentėsiu.

Taip mažiau eidamas iš fabriko, po sunkaus darbo. Už fabriko rąstų, manęs jau laukdavo Ramutė ir Živilė. Jas pamačius, nors ir po pragariško darbo, nuovargis bematant išgaruodavo. Kartu su žmona ir dukryte, vaikščiodavome Novosibirsko gatvėmis ir džiaugėmis tomis minutėmis, kad esame kartu. Deja, mamai, žmonai ir dukrytei po savaitės teko išvykti į Lietuvą o man - likti čia.

IEŠKAU IŠEITIES

Dar po kelių savaitių pragariško darbo nusprendžiau veikti. Tad nuėjau pas savo meistrę ir vyr. inžinierę. Užėjęs į kabinetą joms tiesiai šviesiai pasiūliau kyšį, kad tik man nereikėtų dirbti šio nežmoniškai sunkaus darbo. Tai išgirdusios, bobos baisiausiai supyko arba apsimetė supykusios ir pareiškė, jei nedirbsiu, tai tuoj pat būsiu išvežtas atgal į zoną kur turėsiu atsėdėti likusius nepilnus penkis metus. Tokios pabaigos aš, žinoma, nenorėjau, tad teko išeiti iš kabineto ir ieškoti kito varianto, kaip atsikratyti šio darbo. Tapačią dieną atsitiktinai sužinojau, kad šios dvi raganos, nesutikusios atleisti mane nuo darbo, pačios buvo kalinės, praeityje teistos. Matyt, bobų zonoje priklausė „kobylių“ kastai ir todėl nekenė buvusių ir esamų zekų. Šios dvi raganos, nors ir nešiojo sijonus, buvo šlykščios ir atstumiančios, buvo bobos su kiaušais, kurios žiūrėjo įmanė kaip į gerai dirbantį, nuosavą vergą.

Dirbau aš tikrai gerai, niekas nieko man negalėjo prikišti. Kiekvieną vakarą privalėdavau būti bendrabutyje, nes lygiai 22⁰⁰ būdavo vakarinis patikrinimas. Jei tris kartus per patikrinimą nebūdavo kokio nors zeko, tai tokį iš karto išsiųsdavo į zoną. Būdavo

atvejų, kad žmonės tiesiog pabėgtų į savo gimtuosius miestus. Kas į Estiją, kas į Latviją. Tokiam zekui, dirbančiam laisvose statybose ir pabėgusiam iš jų, paskelbdavo visasajunginę paiešką, o kai jį suimdavo, vėl uždarydavo į zoną. Jei zekas statybose išbuvo metus laiko ir po to pabėgdavo, jam neužskaitydavo šių mėlų praleistų statybose.

Aš visada stengiausi nevėluoti į patikrinimą, vengiau nuobaudų, kurios man pakenktų ateičiai. Puikiai suvokiau, kad jei neišsilaikysiu statybose, visos pastangos nueis perniek ir aš vėl būsiu uždarytas į zoną.

Turėdamas laisvo laiko, po darbo valandų, dažnai išeidavau į miestą. Pats Novosibirskas man patiko, bet jame gyvenantys žmonės - ne. Nežinau, kodėl, bet dauguma buvo pikti ir grubūs, irzlūs ir beveik visada išgėrę. Susidarydavo toks vaizdas, kad visas Novosibirskas paskendęs alkoholio liūne. Miesto centre, aukštai iškėlęs ranką ir į tolį išmeigęs akis, žvelgė "didysis vadas" - Vladimiras Iljičius Leninas. Šis galingas paminklas, apsuptas gyvų gėlių jūros, atrodė įspūdingai. Vaikščiojau po parduotuves ir stebėjausi jų skurdumu. Užėjęs į mėsos parduotuvę, už storo stiklo pamačiau tik dideles, apnuogintomis iltimis, kiaulės galvas. Jos buvo tokios didelės ir baisios, mėlynos spalvos, su pajuodusiais paakiais. Atvažiuavęs iš užsienio turistai, be abejo, pagalvotų, kad čia eksponuojamos aligatorių galvos, sumedžiotos Nilo upės vandenynėse.

Turguje, atvirkščiai, nei parduotuvėse, visko buvo sočiai, bet ir kainos buvo solidžios. Nepaisant to, viską pirkdavau turguje, nes parduotuvėse nieko nebuvo, o jei ir pasirodydavo kas geresnio, tai su seniai pasibaigusia vartojimo garantija.

Plytų fabriko kadrų skyriuje dirbo tokia moteris, vardu Josifą. Kartais juokaudamas pagalvodavau, kad Josifą kokia nors Stalino giminaitė.

Vieną gražią dieną užėjau į kadrų skyrių ir užvedžiau kalbą apie mano darbo pakeitimą į geresnį. Josifą tai išgirdusi, mane suprato, bet nenorėjo tikėti, kad jai atlyginsiu ir atsidėkosiu. Ji buvo griežtų pažiūrų, nekentė zekų ir visus juos vadino apgavikais ir nenaudėliais. Per pirmąją mano vizitą mes nesusikalbėjome, nes Josifą, pakeldamas ranką savo juodus, kaip anglis, plaukus ir išsproginiusi tokias pačias akis, davė suprasti, kad nieko iš jos

nesitikėčiau. Bet aš, išėjęs iš jos kabineto, net nemaniau pasiduoti, tiesiog širdimi jaučiau, kad aš ją prikalbinsiu ir palenksiu į savo pusę.

Taip ir įvyko. Jau po ketvirtąjį apsilankymo pas ją kadrų skyriuje, aš pasiekiau savo. Josifą pagaliau manimi patikėjo, kad nesu koks apgavikas ar šiaip nuotykių ieškantis žmogus. Jau sekančią dieną mečiau buvusį darbą ir įsidarbinau pečkuriu. Pečius kūrenau kas trečią dieną ir toks darbas, po vagonėlių tampymo, prilygo kurortui.

Bendrabutyje pragyvenau ištisus metus. Pabėgau nuo pastovaus triukšmo, girtuoklyščių ir muštynių, kurios po gerų balių buvo neišvengiamos. Pakalbėjau su spec. komendantūros viršininku ir su juo pagalba į spec. dalį pristačiau pažymą, kad mano žmona atvažiuoja gyventi pas mane. Tik tokiu būdu išėjau iš bendrabučio ir išsinuomavau kambarį. Gyvenau pakenčiamai, bent jau nebeužknisdavo bendrabučio rūpesčiai. Dirbau kas trečią dieną ir leidau laiką savo malonumui, kiek tai buvo įmanoma.

Gyvenau ramiai, bet nepamiršdavau ir to, kad laikas nuo laiko reikia aplankyti ir Borisą Nikolajevičių, spec. komendantūros viršininką. Atvažiuodavau pas jį į namus ir, žinoma, ne tuščiomis rankomis. Tokiomis dienomis, Borisas Nikolajevičius, prasigėręs inteligentas, pamatęs mane, greitai atgydavo. Kaip įmanydamas, gyrė mane ir žadėjo man padėti, bet tuo pačiu metu jo akys būdavo išmeigtos į mano atsineštą krepšį. Kai pagaliau, truputį paerzinęs savo viršininką imdavau traukti iš krepšio gėrybes, šis kiaulė iš viso praskysdavo. Bėgiodavo aplink stalą ir vis dievagojosi, kad gyvenime tokių gėrybių nėra ragavęs. O aš dėjau ant stalo dešras, lašinukus, skilandžius, ikrą „Malūnininkų“ degtinę, kurią jis labai mėgo ir mintyse keikiau šią nepasotinamą kiaulę. Su mielu noru visas šias gėrybes atiduočiau paprastam valkatai, bet nuo Boriso Nikolajevičiaus priklausė mano gyvenimas laisvėje, todėl ir teko su juo taikstyti.

Teko kėsti jo vaidybą ir apsimetinėjimą. Nežinau, kodėl, bet Borisas visada vaidindavo inteligentą. Ypač tai stengdavosi pabrėžti sėdėdamas prie stalo. Demonstratyviai rankose laikydamas peilį ir šakutę, kad į jį atkreiptų dėmesį, dažnai pastuksendavo peiliu į lėkštutę. Po to paskelbdavo kokį tostą arba papasakojęs nevykusį

anekdotą, imdavo juoktis, duodamas suprasti, kad ir kiti jau gali juoktis. Tikrumoje jis buvo plūgu plūgas ir kvailas, kaip trečiasis brolis Ivanuška iš multfilmo „Lydekai paliepus“.

Visa tai aš tyliai kenčiau ir visaip jį gyriau. Taip bebendruojant, per prievartą, nori nenori teko iš arčiau susidraugauti su jo šeima. Borisas maloniai šypsojosi, bet aš tikrai žinojau, kad labiau už viską jis myli save ir mano gausias vaišes, nei mūsų šeimų draugystę.

„DRAUGYSTĖ" SU BORISU

Būdavo atvejų kai Borisas paskambindavo į bendrabutį ir pasakydavo, kad per vakarinį patikrinimą manęs nebus. To užtekdavo, kad mane atžymėtų kaip dalyvaujantį patikrinime. Dėl šių atžymėjimų man nedalyvaujant, aš specialiai pravedžiau savotišką žvalgybą. Pamatęs, kad tai įmanoma padaryti, pagalvojau, o kodėl man su šiuo Borisu nenuvažiuoti į Lietuvą? Juo labiau, kad Borisui artėjo atostogų metas. Pradėjau pasakoti jam apie Lietuvos kurortus, apie miškų ir upių grožį. O Borisas, lyg man pataikaudamas, pasakė:

- Oi, kaip norėčiau nors kartą su šeima pailsėti ir atostogas praleisti Lietuvoje!

- Na, pilieti viršininke, visa tai galima padaryti, jūs tik sutvarkykite viską taip, kad man nereikėtų vakarais atsižymėti. O tada aš jums parodysiu tikrą rojų ir savo kailiu patirsite, kaip turi ilsėtis šaunusis spec. komendantūros viršininkas.

Tai išgirdęs, Borisas susigundė, kaip žaltys, pamatęs dubenėlį pieno, apsilaižė ir sako:

-Henrikai, viską sutvarkysiu, gali nesibaiminti. Juk visoje komendantūroje vien mano pažįstami.

Tai išgirdęs, apsidžiaugiau ir patikėjau tuo šlykščių išsigimėliu, kad jis tikrai viską sutvarkys.

Sekančią dieną mes visi jau buvome pakeliui į Lietuvą. Jo žmonai ir dukrai net nesisapnavo tokia išvyka, nes niekada gyvenime

nebuvo išvykusios atostogauti. O dabar jos skrido į mažąjį užsienį - Lietuvą, iš džiaugsmo, o gal net dėl patirto orgazmo, trynė šlaunimis viena į kitą ir juokėsi. Juokėsi taip, kaip juokiasi dvi sanitarės, visą gyvenimą pradirbusios Utenos "psichuškoje" ir vis dar manančios, kad jos čia atlieka pagrindinį vaidmenį.

„EKSKURSIJA" PO LIETUVĄ

Kai pagaliau atvykome į Lietuvą, buvo pats vidurdienis. Buvo šilta ir malonu. Jaučiausi puikiai ir vis dar negalėjau patikėti, kad aš jau ne Novosibirsko miesto šiukšlyne, o gimtajame Kaune.

Šios atostogos man atsiėjo gana brangiai, nes iščiulpė beveik visas santaupas. Bet tam pusgalviui stengiausi įtikti, nes per jį buvo galima padaryti taip, kad anksčiau laiko mane išleistų iš statybų ir ramia širdimi galėčiau gyventi Kaune su šeima.

Kol kas „Ivanų" šeimynėlei rodžiau dėmesį ir pagarbą, bet mintyse kišau juos į plytų pečių, alsuojantį pragaru.

Sekantį rytą nusprendėme vykti į Palangą. Kai ten nuvykome ir kopomis pasiekėme jūrą, rusai pradėjo aikčioti, kad iki šiolei nieko panašaus nematę. Gyrė paplūdimio smėlį, skaidrų jūros vandenį ir, žinoma, mane. Po kelių valandų apsilankėme „Lino" baseine, kur jie savo pasmirdusiais kūnais užteršė baseino vandenį. Boriso žmona spiegdama, kaip kiaulė, vartėsi po baseiną, o iš po jos kilo oro burbuliukai. Gal iš suspausto maudymosi kostiumėlio, o gal po vandeniui gadino orą, velnias tenjasupaisys! Po baseino apsilankėme restorane ir tik vakarop palydėjau juos į jiems išnuomotą butą.

Mano viršininkas gastroliaavo visą savaitę ir, aišku, iš mano kišenės. Kai aprodžiau visas Palangos grožybes, nuvežiau visus į Nidą. Borisas Nikolajevičius, jau gerokai įkaušęs nuo pačio ryto, negalėjo atsigrožėti Nidos gamtovaizdžiu, gyrė fantastiškus tolimojo užsienio saulėlydžius ir gražius vakarus. Viskas čia jiems buvo kaip pasakoje, nes niekaip negalėjo „prabusti" ir patikėti, kad jie nemiega, ir viską, ką mato, vyksta realybėje.

BORISO IŠDAVYSTĖ

Kaip tam tigriukui Bonifacijui, taip ir Borisui Nikolajevičiui, atostogos baigėsi ir reikėjo nešdintis į Novosibirską. Man, žinoma, taip pat. Gaila buvo palikti šeimą Lietuvą ir draugus, bet kol kas nieko negalėjau pakeisti. Tad su visa pailsėjusia ir prisirijusia lietuviškų skilandžių Boriso šeima išvykome į Vilnių. Ten sėdome į lėktuvą ir per 12 valandų kelionės, paukščių takais, praskrisdami Gorkį, Sverdlovską nusileidome taip įgysusiame Novosibirske. Aerouoste Nikolajevičiaus ir jo ištvirtusių, nepasotinamų bobų laukė spec. komendantūros darbuotojas, kuris, pamatęs savo vadą, plačiai šypsodamasis, atidarė juodos mašinos dureles. Matyt, Borisas iš anksto buvo pasirūpinęs, kad jį pasitiktų. Pasisveikinęs su savo šefu, spec. komendantūros tarnas, pamatęs mane, iš nuostabos išsižiojo ir, žagsėdamas, tarė:

- Iš kur tu čia atsiradai, Henrik? Valdžia nusprendė, kad tu pabėgai ir paskelbė paiešką!

Nemažiau nustebeš, pažiūrėjau į Borisą Nikolajevičių, bet šis, lyg niekur nieko, išsproginęs savo kiauliškas pagiriotas akis, sulėjo:

- Kaipgi tu, Henrikai, galėjai taip lengvabūdiškai pasielgti? Kaip tave suprasti? Juk sakei, kad viską susitvarkei dėl savo išvykimo!

Tai pasakęs, Borisas su savo šutve sėdo į automobilį ir nuvažiavo, o aš, netekęs žado, stovėjau suakmenėjęs, negalėdamas pajudėti iš vietos. Suskaudo galvą ir apėmė toks pyktis, kad rodėsi išprotėsiu. Tas gyvatė mane apgavo, pasinaudojo mano nuoširdumu ir dabar, net nepakvietęs mane į mašiną kaip žiurkė iš skėstančio laivo, pabėgo. Paliko mane vieną su savo bėdomis. Greitai mąščiau, ką gi man daryti? Visų pirma stengiausi nusiraminti ir nepasiduoti pykčio protrūkiui. Šiek tiek nusiraminęs, pasigavau taksi ir, dar neturėdamas konkretaus plano, liečiau vežti mane į miestą. Bevažiuojant ir vis mąstant, ką daryti, galvon toptelėjo mintis, kad kuo greičiau reikia gauti pažymą jog dvi savaites sirgau. Tokią pažymą trūks-plyš turėjau gauti.

„SIRGAU" TAS DVI SAVAITES

Miesto centre liečiau vairuotojui važiuoti į polikliniką. Per tą vienerių metų gyvenimo laikotarpį Novosibirske, buvau susipažinęs su gydytoja, senyva žyde, vidaus ligų specialiste. Užėjęs pas ją papasakojau savo bėdą ir ji, kaip mano angelas saugotojas, išdavė biuletenį. Biuletenyje buvo rašoma, kad dvi savaites, turėdamas 38° temperatūros, sirgau viršutinių kvėpavimo takų kataro uždegimu. Datą parašė atbuline tvarka, o aš, be galo laimingas ir pažadėjęs nelikti nedėkingas kiaulė, lyg ant sparnų išbėgau iš poliklinikos.

Jau sekančią dieną, iš pačio ryto, nuvykau į spec. komendantūrą, kur, susėdę erdviame kabinete, mano netikėtą sugrįžimą bandė įvertinti jos darbuotojai. Matyt, jau iš vakaro sužinojo, jog aš sugrįžau ir šiandieną sprendė, ką su manimi daryti. Buvo siūloma tuoj pat mane sulaikyti ir išsiųsti atgal, į zoną kur turėčiau praleisti dar 3,8 metų. Tuo momentu į kabinetą užėjau aš. Stojų mirtina tylą, o aš, lyg niekur nieko, pasisveikinęs, priėjau prie stalo ir ištiesiau viršininkui biuletenį. Šis vis dar tylėdamas, perskaitė mano ligos diagnozę ir, nutaisęs rimtą miną įsidėjo pažymą į juodą segtuvą. Po to, tarė:

- O mus pasiekė žinia, kad tu pabėgai.

- Kąjūs, pilieti viršininke. Aš niekada taip nepasielgčiau, tiesiog numirčiau iš gėdos, jei paniekinčiau vadovybės pasitikėjimą manimi.

Tai išgirdęs, viršininkas, šyptelėjo sau į ūsą ir sužinojęs, kad dabar esu sveikas bei darbingas, leido man išeiti. Netvirta eisena išslinkau iš kabineto ir, prisišliejęs prie sienos, padėkojau visiems šventiesiems, kad ir šį kartą man pasisekė.

„MENTAS" YRA „MENTAS"!

Viršininko manymu, aš puikiai išsisukau iš šios bėdos. Jis, kaip tikras šunsnukis, padėkojo, kad neįkišau jo į šią istoriją. Visaip mane gyrė ir vis žadėjo padėti bet kuo ir bet kada. Borisas buvo įsitikinęs, kad viskas baigėsi ir mes vėl puikiai draugausime.

Taip manė Borisas, bet ne aš. Aš ir toliau vaidinau, kad esu geras jo draugas, bet širdyje niekad jam neatleidau už šią išdavystę. Neveltui sakoma: „Mentas" ir yra „mentas", prilygstantis šūdui, o šūdas, kaip žinia, niekada nebus saldiniu.

Tiesa, dar prieš išvykstant, Borisas prašė manęs, kad niekam nesakyčiau, jog jį ir jo šeimą vežuos į Lietuvą. Aš jam tai pažadėjau, bet šis uniformotas asilas, girtas imdavo pasakoti draugams, kad atostogų metu buvo rojuje ir, kad tas rojus randasi Lietuvoje. Po šių Boriso išpažinčių jo draugai ir draugės ėmė manęs klausinėti, ar ir jie negalėtų nuvažiuoti į Lietuvą? Aš vengiau tokių kalbų ir sakiau jiems, kad važiuotų, tik šį kartą be manęs.

Kaip ten bebūtų, bet laikas vietoje nestovėjo. Atėjo ir mano atostogų metas, o kartu ir priešlaikinio atleidimo nuo bausmės terminas. Vėl teko kalbėti su savo tiesioginiu viršininku Borisu Nikolajevičiumi. Ir žinoma vėl apiberti jį dovanomis, kad per tą laiką, kol aš atostogausiu su šeima Lietuvoje, paruoštų visus reikalingus dokumentus ir pristatytų mane teismui. Borisas pažadėjo, kad galiu ramiai ilsėtis, o kai grįšiu, iš karto eisiu į teismą, kur mane išleis anksčiau laiko.

Taip susitarę, ramia širdimi išvykau į Lietuvą, kur visas, man skirtas atostogas, praleidau su šeima, be abejo, susitikau ir su savo draugais. Kai kurie tęsė mokslus, kai kurie buvo vedę ir paskendę šeimų reikaluose. Daug kas surimtėjo ir, pamiršę audringą jaunystę, gyveno monotonišką gyvenimą. Aš buvau laimingas, kad atostogas praleidau namuose, šalia Ramutės ir savo vaikų, bet laikas buvo nenumaldomas ir vėl teko vykti į Rusiją.

Deja, atskridus į Novosibirską ir nuėjus į spec. komendantūrą atsižymėti, jog atvykau, sužinojau, kad Borisas

Nikolajevičius pervestas dirbti į kitą komendantūrą. Ši žinia mane nuliūdino, o širdis nujautė kažką negero. Pas vieną prie durų lūkuriuojantį žmogelį, sužinojau, kad vietoje Boriso Nikolajevičiaus liko jo pavaduotojas, tad, nieko nelaukęs, pasibeldžiau į jo kabineto duris.

Užėjęs į vidų, pavaduotoją radau sėdintį savo darbo vietoje ir kalbantį su kažkuo telefonu. Šis rankos mostu pakvietė užėti ir sėstis į šalia stalo stovinčią kėdę. Įsitaisiau patogiai ir kai pagaliau viršininkas baigė kalbėti, paklausiau, ar visi mano dokumentai pristatyti teismui? Taip pat papasakojau, kad Borisas Nikolajevičius žadėjo tai padaryti.

Visatai išgirdęs, pavaduotojas išplėtė akis ir nustebęs pasakė, kad niekas nieko netvarkė ir niekas manęs teismui nepristatinėjo.

Ši žinia mane pribloškė ir vėl, eilinį kartą, teko įsitikinti Boriso Nikolajevičiaus niekšišku. Jis buvo savanaudis ir savo pažadų netesėjo. Mintyse prakeikiau jį ir jo gobšumą.

BORISO PAVADUOTOJAS - PADORESNIŠ

Visa laimė, kad su pavaduotoju neblogai sugyvenau. Jis buvo sąžiningas žmogus ir nepamiršo, kad už gerą moka geru. Gyveno tik iš karininko algos ir kartą pasiguodė, kad iki šiol neturi televizoriaus, senasis sudegė, o naują įsigyti nėra už ką. Tai aš įsidėmėjau ir be jokios progos padovanojau jam televizorių „Šilėlį", be to, atvežęs buvau ir lietuviškų gėrybių.

Tai buvo prieš metus laiko. Ir štai dabar jis viską prisiminė. Kaip minėjau, jis buvo doras žmogus, besilaikantis savo žodžio. Apie pavaduotoją ir dabar dar esu geros nuomonės. Jis mane suprato ir viską prisiminęs, net keiksnodamas Borisą Nikolajevičių, pasakė, kad mėnesio gale viską sutvarkys ir būtinai man padės.

Ir tikrai, jau sekančią dieną jis ėmė ruošti mano dokumentus teismui. O mėnesio gale, skelbimų stende, pamačiau savo pavardę, jog esu kviečiamas į teismą.

Tai sužinojęs, nubėgau pas pavaduotoją ir karščiau padėkojau už visus vargus. Sis šypsojosi ir linkėjo man sėkmės, be to jau man išeinant iš kabineto, pasakė, kad nupirkčiau teisėjai daug gėlių.

Teismo dieną nupirkau didžiulę puokštę rožių bei gražią dėžutę su šokoladiniais saldainiais. Su visomis šiomis dovanomis, neramia širdimi, užėjau į teisėjos kabinetą. Kaip ir priklausau, pilnai prisistačiau ir, perėjęs per kabinetą, ant kėdės padėjau gėles ir saldainius.

Teisėja visa tai pamačiusi, ėmė aikčioti:

- Oi, oi, ką jūs? Gal nereikėjo? Kam gi tos išlaidos? Ačiū, ačiū, bet vis dėlto, kažkaip nepatogu...

Patogu ar nepatogu, bet taip jau ten priimta. Teisėja, šypsodamasi, perskaitė teismo nutartį, kad nuo šios minutės, už gerą elgesį ir nepriekaištingai atliekamą darbą, esu atleidžiamas nuo likusios neatliktos baudmės. Perskaičiusi nutartį, teisėja atsistojo, palinkėjo man sėkmės ir išskubėjo iš kabineto.

LAISVĖ!!!

Vatinėmis kojomis išėjau iš kabineto, vis dar netikėdamas tuo, ką išgirdau. Nejau nuo šios minutės esu laisvas ir galiu važiuoti į visas keturias pasaulio puses? Taip, tai buvo "sroko" pabaiga, tai buvo šventė ir naujo, nesuvaržyto gyvenimo pradžia. Viskas baigėsi, išsisklaidė rūkas ir rodėsi, kad iš viso nebuvau pragare, nebuvau plytų fabrike, nebuvau zonoje. Tai buvo neapsakomai laiminga diena. Nepaisant visų vargų, intrigų, patyčių ir provokacijų, aš savo tikslą pasiekiau. Pasiekiau tai, ko norėjau. Dar tą patį vakarą ėmiau ruošti kelionei namo. Paskutinį kartą išsiruošiau į vakarėjančią Novosibirsko miesto centrą, su ištisai gatve nusidriekusiomis pustuštėmis parduotuvėmis. Praeidamas pro plytų fabriką, mintyse nusispjoviau ir grįžau į savo nuomojamą butą. Naktį miegojau blogai, bet, žinodamas, kad rytą amžinai palieku Novosibirską pašokau iš lovos su gera nuotaika.

PAGALIAU - GIMTASIS KAUNAS

Po paros laiko, gimtajame Kaune, saulėje Viliampolėje, jau sėdėjau už šventinio stalo kaip laisvas ir nepriklausomas nuo jokių komendantūrų, žmogus. Šalia sėdėjo mano mylimiausia ir ištikimiausia gyvenimo draugė Ramutė. Aplink stalą krykštaudami bėgiojo vaikai, o pats gyvenimas atrodė toks mielas ir nerūpestingas.

Po kelių savaičių, netikėtai gavau man adresuotą laišką. Iš pašto antspaudu supratau, kad jis atkeliavo iš Novosibirsko, kur buvo perkeltas toliau tarnauti Borisas Nikolajevičius. Laiške, kaip niekur nieko, net neužsimindamas apie man padarytas kiauylastes ir netesėtus pažadus, jis rašė, kad vėl norėtų su manimi palaikyti draugiškus ryšius. Užsiminė net apie tai, kad artėja atostogų metas, bet dar nesugalvojęs, kur jas praleisti. Šlykštu buvo skaityti šį laišką ir atsakyti jam nesiruošiau. Paprašiau Ramutės, kad ji parašytų jam atsakymą. Ramutė gražiai ir kultūringai priminė Borisui apie jo niekšybes, savanaudiškumą gobšumą kiek vargo jis mums suteikė ir t.t. O laiško pabaigoje paprašė, kad niekada daugiau netrukdytų mūsų šeimos.

Nuo tos dienos apie Borisą nieko negirdėjau. Be to, norėjau iš atminties ištrinti visus Novosibirsko prisiminimus. Patys sibiriečiai, gyvenantys toli nuo didelių miestų, buvo nuoširdūs ir malonūs žmonės. Tai girdėjau tik iš kalbų, bet man pačiam tokių sutikti neteko. Žmonės kalbėjo, kad į Novosibirską iš visų Sibiro kampelių suvažiavo lengvos duonos ieškančių niekšelių ir "pijokų", kurie nieko nepaisydami, tenkino tik savo užgaidas. Jie buvo pikti ir žiaurūs, prasigėrę savanaudžiai. Todėl aš džiaugiausi, kad ilgiau nereikėjo gyventi Sibiro žemėje.

1992 m. rugpjūčio 20 d., po ilgų išsiskyrimo ir išbandymo metų, mano mieloji Ramutė pagimdė man dukrytę, kurią pavadino Karolina. Tai buvo mūsų šeimos trečioji atžala. Ramutė taip pat buvo gimusi rugpjūčio 20 d., tad dabar, gimtadienio proga, sau ir man padovanojo nuostabią nepakartojamą dovaną - Karoliną.

Po truputį ėmė užsimiršti mano, kaip kalinio, vargai.

Naktimis nebekankino košmarai, nebepašokdavau iš lovos vidury nakties. Miegojau kaip kūdikis ir gyvenau ramų gyvenimą. Vėl susitikinėjau su draugais, bet visur ir visada neprarasdavau budrumo. Dirbau tai šen, tai ten. Pirkdavau, parduodavau ir to man užteko išlaikyti savo šeimai. Žinoma, su tokia garsia praeitimi, taip ir likau „mentų“ akiratyje. Kartas nuo karto pastebėdavau „mentų“ seklius. Jie, turbūt, netikėjo, kad gyvenu be nusikaltimų, bandydavo mane provokuoti ir retkarčiais atsiųsdavo kokią provokatorių, kuris siūlydavo abejotinus sandėrius. Aš tokius provokatorius greitai demaskuodavau nes Kaune buvau seniai pripažintu žmogumi ir pažinčių turėjau labai daug.

NEPRIKLAUSOMA AR SUKČIŲ UŽGROBTA IR VALDOMA LIETUVA?

Laikai buvo įdomūs ir nepastovūs, įstatymai keitėsi kas savaitę, kas mėnesį. Žmonės buvo pasimetę ir kvailinami iš visų pusių. Tuo metu, kai Lietuva atsiskyrė nuo Rusijos "globos" ir tapo nepriklausoma valstybe, iš viso negalėjai suprasti, kur tiesa, kur melas. Kartu su nepriklausoma Lietuva, atėjo žulikų, aferistų, įvairaus plauko bankininkų bumo metas. Paprasti darbo žmonės braukė ašaras ir džiaugėsi, kad pagaliau mūsų Lietuvėlė tapo nepriklausoma. Bet, deja, jie nesuprato to, kad iš tikrųjų nepasikeitė niekas ir nesuprato to, kad visi didieji vargai dar prieš akis.

Lietuva tapo laisva, bet su tais pačiais vadovais. Buvę rusų statytiniai valdžioje ir CK komitetuose, nusisegė nuo savo kepurų penkiakampes žvaigždes, o vietoje jų priklijavo Vytį, šoliuojantį ant arklio su nuleista uodega. Po mėnesio, kažkam nepatiko, kad Vyčio arklys šoliuoja su nuleista uodega. Po ilgų svarstymų ir pasitarimų, valdžia nusprendė, kad arklio uodega turi stovėti, tad jau po savaitės visuose herbuose Vyčio arklys šuoliavo su pakelta uodega. Vyčio arklio šuolių greitumu, vienas po kito ėmė griūti tiek metų klestėję kolūkiai, fermos ištuštėjo ir niekieno neprižiūrimos, apiplėštos iki pamatų kaip vaiduokliai, riogsojo pakelėse. Visi kaimų sandėliai buvo

apiplėšti ir išdalinti tarpusavyje. Visa tai buvo daroma teisėtai, su valdžios palaiminimu, kuri pati kūrė įstatymus ir suteikė sau teisę plėšti ir lobti svetimų sąskaita. Kai kas nors pakeldavo triukšmą dėl konkretaus turto grobstymo, valdžia tuoj išleisdavo dar vieną įsakymą, kuriuo pasinaudodami, teisiškai užglaistydavo savo pirmuosius nusikaltimus.

Paprasti žmonės nematė ir nesuprato, kas iš tikrųjų vyksta valdžios užkulisiuose. Jie tikėjo gražiais pažadais, laisva Lietuva, kad po metų jie gyvens kaip rojuje, nieko nestokodami. Vargšeliai nesuprato ir to, kad liaudį išnaudoja, kaip pinigų darymo mašiną. Žmonės ėmė nebesuprasti, kas iš tikrųjų valdo Lietuvą? Kaip ir sakiau, valdžioje esantys vyrai vogė, kas mažiau, kas daugiau. Priklausė nuo to, kas pirmas pripuldavo prie valdžios lovio, o atstumtieji likdavo alkani. Viską nulemdavo asmens jėga, kaip ir kiaulių aptvare, kaip ir laukinių gyvūnų gamtoje. Jėga, protas, turtas, pažintys - tai ir yra valdžia. Iš šių keturių sąvokų ir susidarė mūsų Lietuvėlės „aukštuomenės“ nariai. Valdžios vyrai nebaudžiamai apvogė visuomenę, bet jų nebuvo matyti, nes tų žmonių kurie ištikrųjų valdo Lietuvą, niekada nepamatysi. Galėjai pamatyti tik jų statytinius arba atsitiktinius parazitus, kenkiančius tautai. Visame pasaulyje taip yra ir bus!

Tikrus valdovus ir valdžios vyrus galėdavo pamatyti tik feodalinėje valstybėje. Norėdamas valdyti šalį, turėjai rodyti žmonėms savo turtus, rodytis liaudžiai pats, demonstruoti švaistūnišką būdą ir daug dėmesio skirti labdarai. Deja, tais nepriklausomos Lietuvos metais, 1992 metais, viskas buvo kruopščiai slepiama ir tyliai vagiami milijonai. Kai valdžia vogė, tauta masiškai skurdo. Ypač nuskurdo pensijinio amžiaus žmonės ir paprasta darbo liaudis.

Valdžia visiems sukčiams, aferistams ir visokio plauko perėjūnams sudarė auksines sąlygas kvailinti žmones. Žinoma, nepamiršo ir to, kad pastarieji privalo atiduoti tam tikrą duoklę už įjungtą „žalią šviesą" (daryk, ką nori).

Tuo metu premjeru buvo Adolfas Šleževičius, kuris palaimino verslininkus - aferistus ir leido atidaryti bankus. Tokiu būdu, bankai ėmė surinkinėti iš žmonių pinigus, už tai žadėdami geras palūkanas. Bankai laikraščiuose ir per televiziją reklamavosi,

kad, jei žmogus į banką pasidės 1000 litų, tai mėnesio gale atsiims jau 1100 litų. Taip buvo tik kokie 4-6 mėnesiai, bet tai buvo viliojantis masalas. Todėl žmonės nešė savo santaupas ir dėjo į bankus, tikėdamiesi gerai uždirbti po metų ar penkių. Taip bankai susikrovė milijonus žmonių suneštų litų. Tada „verslininkas“, su valdžios palaiminimu, paskelbdavo bankrotą, o statytinį bankininką jei reikėdavo, atiduodavo suėsti rykliams iš VRM. Už surinktus milijonus, valdžios vyrai, kartu su verslininkais, greitai ir pigiai privatizavo gamyklas, fabrikus, pastatus. Viskas buvo daroma „teisėtai“, pagal naują privatizavimo įstatymą. Privatizuotus objektus, brangiai užstatydavo bankuose ir tokiu būdu, susirinktus žmonių pinigus, „prasukdavo“ dar kartą. Greitai valdžios vyrai, o kartu ir jų „verslininkai“, tapo milijonieriais. Darbininkai, pensininkai ir pagrindinė liaudies masė - ubagais. Bankininkai juokėsi iš žmonių naivumo ir jų noro tuoj pat pralobti. Visais įmanomais būdais, per televiziją, radiją ir žiniasklaidą reklamavo savo bankus ir galimybę padėti žmonėms.

Kaip pavyzdį, paimkime „Sekundės“ banką kuriam vadovavo aferistas, bet statytinis G. Dilys. Tai buvo suktas žmogelis, smegenys dirbo ne blogiau už kompiuterį, bet, deja, su sveikata reikalai buvo ne kokie. Žmogelis gyveno tik su vienu inkstu. Vadovavo bankui gana sumaniai ir ant kiekvieno kampo iškabino reklaminius standus, kurie skelbė tėvo ir mažo vaiko pokalbį:

- Tėveli, nupirk man ledų.
- Nepirksiu, nes nėra pinigų!
- Pinigų yra ir labai daug, reikia tik kreiptis į banką „Sekundė“!

Tai va, toks tėvelis, susigundęs reklama ir dar girdėjęs iš kaimyno, kuriam pasisekė praturtėti, nuėjo į „Sekundės“ banką. Už nemažą sumą užstatė savo keturių kambarių butą. Gavęs pinigus, tuoj pat nunešė į kitą privatų banką kur juos padėjęs, ėmė laukti pasakiškų palūkanų. Gautus pinigus, būtų nunešęs į „Sekundės“ banką ir susigrąžinęs butą o už gautas palūkanas, būtų gražiai ir be rūpesčių gyvenęs. Bet, deja, ne tau, tėveli, mėlynas dangus!. Nepraėjus net trejiems mėnesiams, privatus bankas „bankrutavo“, o mūsų tėvelis liko be buto ir be palūkanų. Keturių kambarių butas

atiteko „Sekundės“ bankui, o tėvelis, su vaikais ir žmona, pasiskoline pas kaimynus dar šiek tiek pinigų, išvyko gyventi į Ruklą esančią Jonavos rajone. Ten butai, barakai, labai pigūs, kur net šiuo metu gyvena labai daug šeimų iš Kauno, nukentėjusių nuo privačių bankų.

„Sekundės“ bankas, kai jau visai išpampo nuo sukrautų milijonų, paskelbė „bankroto“ bylą. Pinigus pasidalino tikrieji šeiminkai, o statytinį Gintarą Dilį, kaip banko vadovą ir atpirkimo ožį, įkišo į kalėjimą kur gavęs 7 metus, išėjo po penkerių, bet užtat su pinigėliais visam likusiam gyvenimėliui! O kodėl gi ne? Verčiau pasėdėti už grotų penkmetį, bet nebematyti vargo likusį gyvenimą negu visą gyvenimą dirbti ir nieko neuždirbti.

„SKYRYBOS“

Aš tuo metu ramiai gyvenau su Ramute, rūpinausi šeima ir didelio vargo nemačiau. Verčiausi mažu bizneliu ir to man pakako, kad šeimai nieko netrūktų. Dar jaunystėje užsibrėžtas tikslas iki pusės išsipildė. Vedžiau savo svajonių moterį, kuri pagimdė man sūnų, liko pasodinti dar medį. Mano draugai visada buvo šalia, bet atsirado ir tokių, kurie išėjo iš mūsų biznio ir atsiskyrę, ėmėsi savo veiklos. „Turistas“, „Ganusia“ ir „Zalaga“ nebenorėjo turėti pastovų darbą ir gauti už tai normalų atlyginimą kaip ir kiti normalūs žmonės.

Tuo metu didelę paklausą turėjo geros mašinos, tad „Zalaga“, subūręs savo greitai pralobti užsimančius draugus, ėmė vogti mašinas Kauno mieste. Nepaisydami nieko, net iš mano draugų pavogė dvi mašinas. Vogtą gerą mašiną jie nuvarydavo į Maskvą kur parduodavo už didelius pinigus. Pasisvečiavę Maskvoje, jie pavogdavo mašiną ten ir atvairuodavo į Lietuvą. Čia tuoj pat parduodavo. Taip „Zalaga“ su draugais „kursavo“ apie metus laiko. Jie nepaisė nieko, bet viskam yra saikas ir galas.

Apie tas vagystes sužinojome mes, sužinojo ir bachūrai iš Maskvos.

Kartais Maskvos atvažiavo žmonės, susirado „Turistą“ ir, imetę į mašiną kaip bulvių maišą nusivežė nežinoma kryptimi. Visa tai girdėjau iš savo pažįstamų, kurie matė, kaip tai įvyko. Likę dviese,

„Zalaga" ir „Ganusia" laikinai pasislėpė ir niekur nesirodė viešumoje.

ŽUDYNĖS „VILULOS" RESTORANE

1993 m. spalio mėnesį, sėdėdamas „Vilulos" restorano ofise, skaičiau laikraštį, kuriame buvo mano nuotrauka ir mažas straipsnelis. Tuo metu prie manęs priėjo mano draugas „Luras" ir sako:

- Sveikas, Hėnyte, einam į kitą kambarį, reikia truputį paplepėti.

Nuotaika buvo bjauri ir niekur eiti nenorėjau, bet pagalvojęs, kad senis užpyks, atsistoju ir, pasikvietęs „Siaurą" su „Guzu", išėjome į sekantį kambarį. Kiti mano draugai liko ofise.

Užėję į už sienos esantį kambarį, susėdome prie balto stalo ir ėmėme kalbėtis verslo reikalais. Beveik tuo pačiu metu, pasigirdo keistas triukšmas, lyg kas kaltų plaktuku į skardą. Aš atsistoju iš už stalo ir, norėdamas nuraminti triukšmadarius, pravėriau kambario duris. Koridoriuje pamačiau azijietiško veido bruožų vyrą, iš automato šaudantį į ofisą, iš kurio ką tik buvome išėję. Mus skyrė tik kokie du metrai. Azijietis primerkęs dešinę akį ir atsistojęs man iš dešinės pusės, šaudė į „Vilulos" darbuotojus. Kadangi jis stovėjo šonu ir dar kaleno automatas, tai manęs nematė ir negirdėjo.

Pasimetęs ir sukrėstas šio vaizdo, tyliai pridariau duris ir tuoj pat papasakojau draugams, kas vyksta. „Guzas" greitai pasislėpė už kampe stovėjusio televizoriaus, o „Siauras" su „Luru" nubėgo į sekantį, mažesnę kambariuką. Aš, puikiai suvokdamas, kad kiekvieną akimirką gali atsidaryti durys, karštingai pabandžiau nuplėšti nuo lango grotas, bet šios nepasidavė. O už durų vis dar girdėjosi automato šūviai. Atrodė, kad tuoj tuoj atsidarys durys ir pasipils serija. Atrodė, kad laikas sustojo vietoje. Sustingusiomis rankomis išgraibiau iš kišenės raktą ir pribėgau prie durų, kurios vedė į sporto salę. Rankos neklausė. Šiaip taip įkišęs raktą į spyną, prasukau vieną kartą antrą ir jos, lyg nenorėdamos, atsidarė. Tik atsidūręs sporto salėje ir uždaręs paskui save duris, lengviau atsikvėpiau. Akimirką

pastovėjęs, mečiau prie atsarginių durų kurios buvo salės gale. Širdis daužėsi kaip išprotėjusi ir dirbo visu apkrovimu, kojos kažkodėl neklausė, o vaizduotėje, prieš akis, stovėjo žmogžudys su automatu rankose. Šios kelios minutės tęsėsi visą amžinybę.

Pagaliau pasiekęs atsargines duris, išbėgau į kiemą ir greitai dairydamasis į visas puses, pasileidau bėgti per stadioną. Pasiekus stadiono vidurį, už nugaros pasigirdo sprogimas. Matyt, sprogo granata, o tai greičiausiai reiškė, kad žudikas ar žudikai atsitraukė ir užbaigė savo kruviną darbą.

Visai netoliese gyveno mano draugas Kalina, tad pas jį ir nubėgau. Šis, pamatęs mane tokį sutrikusį ir pasimetusį, nieko nesuprasdamas iš mano pasakojimo, ištraukė iš bufeto butelį konjako ir, įpylęs į stikliuką ištiesė man. Tik išgėręs konjako, šiek tiek nusiraminau ir lengviau atsikvėpiau. Tada paskambinau Ramutei, savo ištikimam gyvenimo draugei, kuri tuoj pat ir atvažiavo. Žinoma, jai papasakojau, kad per plauką likau gyvas ir aplanai apie tai, kas įvyko „Viluloje". Taip pat, paskambinau ir „Mongoliukui" Deiviui, kuris tuo metu sirgo, bet vis dėlto greitai atvažiavo pas Kaliną. Trumpam su „Mongoliuku" perkalbėjęs apie tai, kas įvyko, nuėjau į „Vilulos" restoraną. Vaizdas buvo pritrenkiantis.

Ofise viskas išvartyta, žmonės pasimetę bėgiojo tai šen, tai ten. Iš likusiųjų darbuotojų sužinojau, kad pirmąjį nušovė „Kikilį", kuris ir atidarė žmogžudžiams duris. Sekantį vidury koridoriaus sušaudė Ramutės pusbrolių „Halto" sūnų „Janulį", mano pusbrolių „Pietką" ir restorano administratorių. Iš viso žudikai nušovė penkis žmones, kurie mirties akimirką net nesuvokė, už ką juos žudo? Pasisekė išvengti mirties tik Romui Lukošui ir jo pusbroliui, kurie tuo metu buvo ofise. Kai azijatai ėmė šaudyti, Romas greitai griuvo šalia stalo ir jo žudikas nepastebėjo.

Po kelių akimirų ant gulinčio Romo nukrito kažkieno kulną pakirstas kūnas. Dar po sekundės, ant Romo nugriuvo jo pusbrolis, apsimetęs negyvu. O dar po akimirkos - administratoriaus lavonas. Žudikas nepastebėjo likusiųjų gyvų ir, metęs granatą į ofisą greitai dingo.

Žuvusius draugus ir restorano darbuotojus gražiai

palaidojome, pasitarę su draugais skyrėme visiems po du tūkstančius dolerių, kad pastatytų gražius paminklus. Taip pat pinigų dalį skyrėme ir žuvusiųjų artimiesiems.

Policijai šį reikalą iš viso nesikišo ir nesiėmė jokių priemonių, kad išaiškintų žudikus ar šių žudynių užsakovus. „Mentai“ paprasčiausiai užmerkė akis, o per žiniasklaidą paskelbė, kad „Vilulos“ restorane įvyko gaujų karas, kurio metu žuvo penki žmonės, priklausantys Daktarų grupei. „Mentams“ tai buvo paranku ir visur skelbė, kad nušauti penki banditai.

Žuvo penki žmonės, kurie, kaip ir mes, likusieji gyvi, buvo visai nekaltos aukos. Po kiek laiko, mūsų pačių pastangomis, ėmė aiškėti šių žudynių scenarijus, nes kai kurie žmonės ėmė keistai elgtis ir patys išsidavė, kad būtent jie susitėpė rankas nekaltų žmonių krauju. Žudynes užsakė „Zalaga“ ir „Ganusia“. Jie pagalvojo, kad būtent mes, o ne maskviečiai, išsivežė „Turistą“- Vovką. Jiems talkino greičiausiai „Mongolas“, nes labai jau norėjo užvaldyti visą „Vilulos“ verslą. Be to, lyg pasidarydamas tvirtą alibi, žudynių dieną „Mongolas“ ramiai ilsėjosi Bulgarijos kurorte. Pats „Mongoliukas“ greičiausiai irgi žinojo žudynių organizatorių. Dieną prieš žudynes, jis visiems pasiguodė, kad susirgo ir sėdėjo užsidaręs namuose.

Tą dieną kai grįžau iš kapinių, kur palaidojome draugus ir restorano darbuotojus, atsiguliau su Ramute į mūsų plačią lovą o per visą kūną perbėgo šaltas drebulys. Į galvą lindo įkyri mintis, kad dabar turėčiau gulėti karste, šaltoje žemėje, bet tik atsitiktinumo dėka likęs gyvas, vaitausi šiltoje lovoje, kartu su savo mylima žmona. Pagalvojau, kad Dievas pasigailėjo Ramutės, mažų vaikų ir neatėmė manęs iš šeimos rato.

Tiesa, dar po kiek laiko, mūsų pačių pastangomis į dienos šviesą išlindo dar viena svarbi detalė.

Pasirodo, kad „Zalagos“ tėvas paruošė žudikams ginklus, o iš karto po šio išpuolio prieš mus, paslėpė žudikų mašiną. Pats „Zalaga“, tebūnie jis prakeiktas per amžių amžius, tuo metu, kai „Viluloje“ šaudė žmones, sėdėjo automobilyje ir laukė žudikų. Praėjus tiek metų po šių žudynių, jau dabar, rašant šiuos gyvenimo epizodus, sužinojau, kad „Zalaga“, ilgai slapstęsis gyvena Ispanijoje, o „Ganusia“ nesenai grąžintas iš užsienio, uždarytas į Lukiškių kalėjimą

kur laukia teismo. Niekas neužmiršta ir niekas nepamiršta, Dievas jiems teisėjas už nekaltų žmonių kraujo praliejimą!

NAUJA VALDŽIA, NAUJI AFERISTAI VALDŽIOJE!

Tačiau, gyvenimas tęsiasi toliau. Po truputį „Vilulos“ įvykių užgožė kiti. Į valdžios kėdę atsisėdo Gediminas Vagnorius, savanaudis žemaitis ir tikras Liuciferis, kuriam trūko tik velnio ragų, išsikalusių iš po plikės.

Taip, tai buvo ir yra tikras velnias, kuris su savo konservatorių sąjunga, iščiulpė ne tik žmonių pinigines, bet ir kraują. Atėmė iš žmonių paskutinę viltį kada nors atgauti savo prarastą turtą ir sveikatą

Vagnorius, susikrovęs milijonus, nusikalstamu būdu ir toliau alino Lietuvos ekonomiką. Valstybės iždui skirti pinigai, nusėdavo Vagnoriaus kišenėje. Ką galima galvoti apie žmogų, kuris net savo tėvą apgavo, apsuko smegenis V. Landsbergiui ir visai supuvusiai konservatorių partijai? Būdamas valdžioje, G. Vagnorius, prisidengęs įstatymu, darė baisius ir nuostolingus visai Lietuvai nusikaltimus. Kad visa tai neišlištų į paviršių, Vagnorius, per masines informacijos priemones skelbė, kad Lietuvą plėšia įvairios organizuotos grupuotės, gaujos ir jų nariai. Kvietė žmones kovoti su nusikalstamumu ir tokiu būdu pridengdavo savo daromus nusikaltimus. Iš pradžių žmonės tikėjo, kad tik arši kova su nusikaltėliais gali išgelbėti Lietuvą iš visiško nuosmukio. Bet palaipsniui suprato, kad tikrieji šalies alintojai ir yra valdžioje sėdintys vyrai. Žmonės ėmė piketuoti prie gamyklų, reikalaudami, kad būtų išmokėti teisėtai uždirbti atlyginimai. Kai tai nepadėjo, ėmė piketuoti prie Seimo rūmų. Visos šios žmonių pastangos buvo bergždžios. Praradę paskutinę viltį, dauguma pensininkų, invalidų ir darbo žmonių, ėmė kreiptis į mane, prašydami pagalbos. Skaudu buvo klausyti verkiančios močiutės, kuri, padėjusi savo paskutines santaupas į banką nebeatgavo nei lito.

Kiti, atėjusieji pas mane, guodėsi, kad nebeturi stogo virš galvos, kad nebeturi už kapamaitinti vaikų. Guodėsi žmonės, praradę aukso dirbinius, žemes ir nuosavus ūkius.

Viską versdamas ant nusikalstamų grupuočių apgaulės būdu ir gražiais pažadais, kaip skydu prisidengusi gyvatė, iš Lietuvos žmonių atėmė G. Vagnorius su savo nepasotinama šutve.

Kiek leido jėgos, padėjau žmonėms kuo tik galėjau. Negražu apie tai girtis pačiam, tegul tai įverina žmonės, bet dauguma atėjusiųjų norėjo matyti mane A. Brazausko vietoje. Tai, aišku, buvo neįmanomas dalykas, bet man buvo gera, kad kažkuo galiu padėti vargstantiems žmonėms. Padėti žmonėms galėjau, bet bijojau. Ne kartą norėjau paremti mokyklas, vaikų darželius ir vaikų namus, bet jei tai būčiau padaręs oficialiai, mane tuoj pat būsų suėmę VRM darbuotojai ir reikalavę įrodyti, iš kur gavau šias lėšas, kuriomis parėmiau? Aš būčiau įrodęs savo finansų teisėtą kilmę, bet nenorėjau įrodinėti, vaikščioti po įstaigas, o galų gale ir po teismus. Nes valdžioje sėdintys vagys tik ir laukė progos, kad mane įkišti į kalėjimą!

Prisimenu atvejį, kai ne kartą teistas žmogus Švenčionių rajone esantiems vaikų namams padovanojo du arklius, žemės ūkio padargus ir visą vežimą bulvių. Po mėnesio, už smulkų chunigalizmą jam buvo iškelta baudžiamoji byla, o kadangi vieną kartą neatvyko pas tardytoją geradarį uždarė į Lukiškes. Būdamas laisvėje, jis dirbo ir gyveno ūkiškai, tad dabar, papuolęs į kalėjimą ir duodamas parodymus dėl chuliganizmo, du mėnesius turėjo įrodinėti, kad dovanos, padovanotos vaikų namams, nėra vogtos. Tai baisiausias absurdas, kokį kada esu girdėjęs.

Būtent dėl šios priežasties aš ir vengiau viešai padėti žmonėms. Dariau tai slapčia ir tikrai žinojau, kad šie žmonės, man nuoširdžiai dėkingi, nes padedantiems realiai, o ne taip, kaip valdžios vyrai, maitinantys žmones gražiais pažadais.

Bėgantys metai įrodė, kad iki šiolei turiu daugybę gerbėjų kurie iš visos Lietuvos kampelių siunčia laiškus, atvirukus su įvairiausiais nuoširdžiais linkėjimais.

Bet valdžiai tokie žmonės, kaip aš, nepatiko. Valdžioje esančius aferistus žmonės keikė ir per įvairiausius mitingus palydėdavo prakeiksmams. Tuo tarpu mane gyrė ir linkėjo viso ko geriausio, nes savo darbais bei žodžiais blogo jiems nedariau.

Tuo metu turėjau draugą Sigitą Čepą kuris sukosi verslo pasaulyje ir buvo sudaręs dorą ir gero žmogaus įvaizdį. Jis, kaip ir aš,

padėdavo žmonėms, niekada neatstumdavo prašančio pagalbos. Su Sigitu buvome vienos nuomonės ir gerai sugyvenome, draugavome šeimomis. Jis taip pat buvo vedęs ir augino tris vaikus, kuriais labai rūpinosi ir mylėjo. Pasižymėjo jis šviesiu, aštriu protu ir buvo greitai priimantis svarbius sprendimus. Turėjo organizacinių sugebėjimų kurių pavydėti galėjo visi valdžios bukapročiai.

Verslo reikaluose man su Sigitu gerai sekėsi. Jis buvo išsimokslinęs ir įstatymą žinojo kaip savo penkis pirštus. O kai išleisdavo naują įstatymą Sigis greitai jame rasdavo spragų ir imdavo veikti. Turėjo daug pažinčių ir jomis naudojosi. Pavyzdžiui, iš Leningrado Sigitui tiekdamo neskiestą spiritą, kurį į Lietuvą pristatydavo mašinomis. Jos ankstų rytą važinėjo, „laistydamos“ gatves. Mašinų sistemose, žinoma, buvo ne vanduo, o spiritas. Šį spiritą Sigis be jokių pinigų duodavo man, o aš - realizuodavau. Tai buvo palanku ir Sigitui, ir mums. Nekildavo jokių nesklandumų ir nesusipratimų. Maža to, Sigitui iš įvairių užsienio šalių ir ne tik, tiesiog vagonais, pristatydavo įvairiausias prekes. Įvairūs maisto produktai - degtinė, konjakas, šokoladukai, likeris atvykdavo į geležinkelio stotį, kur juos bemat iškraudavo darbininkai.

Aš, pažinodamas daugybę verslininkų, rekomenduodavau jiems Sigio prekes. Šie mielai jas priimdavo, o aš, be abejo, užsidirbdavau ir porcijai karbonado. Gyvenau normalų gyvenimą ir nemačiau didesnių rūpesčių iki tol, kol Sigis, galutinai praturtėjęs, užsimanė praryti dar didesnę kąsnį.

Gaunami dideli pinigai pradėjo Sigį gadinti ir palaipsniui, nebejausdamas jokių ribų norėjo jų vis daugiau ir daugiau. Be to, jis sumanė tapti šešėlinės vyriausybės vadovu, prisidengdamas manimi, mano garsia pavarde ir autoritetu.

Kartą pietų metu, Sigis išrėžė ilgą kalbą kurią išgirdęs, apstulbau. Jis ilgai knaisiojosi po lėkštę ir pagaliau, nesuvalgęs nė kąsnelio, tarė:

- Henrikai, visa tai, ką mes uždirbame - manęs nebetenkina. Mes privalome užimti visas aukštumas, o kad tai padaryti, reikalingi dideli pinigai. Kaip žinia, didelius pinigus galima padaryti tik nusikalstamu būdu. Henrikai, tu žinai, kad aš turiu „Agoros pajaus“

banką ir surinkau iš žmonių daugiau kaip du milijonus litų. Valdžia man jau siūlo padaryti „bankroto“ bylą o pinigėlius pasidalinti.

- Sigi, tu gi pats suvoki, kad tai nusikaltimas prieš žmones, kurie į tavo banką atnešė paskutinį litą Juk tavo keiks tūkstančiai Lietuvos žmonių ir tu neturėsi ramybės nei dieną nei naktį!

- Taip, Hėnyte, teisingai tu sakai,- ir tarsi sutikdamas su mano žodžiais, linguodamas galvą atsisveikinęs, išėjo.

Sigis nepaklausė manęs. Ėmė veidmainiauti ir vengti pokalbių su manimi. Kaip vėliau sužinojau, jis vis dėlto padarė „bankrotą“ bankui, o gautus panigus pasidalijo su savo „stogu“- valdžios vyrais. Bet ir tojam buvo negana.

Sykį buvau pas savo mamą, kai netikėtai suskambo telefonas. Pakėliau ragelį ir sužinojau, kad Sigis skubiai nori su manimi susitikti ir rimtai pakalbėti svarbia tema.

- Gerai,- sakau,- atvažiuok pas mano motiną į namus ir pakalbėsime.

Ilgai laukti nereikėjo. Jau po 20 minučių mes sėdėjome vienas priešais kitą ir gėrėme kavą. Iš esmės mūsų pokalbis niekuo nesiskyrė nuo to, kai kalbėjome apie „Agoros pajų“. Dabar Sigis vėl prabilo:

- Hėnyte, nejaugi tu nesupranti, kad vogti reikia milijonais ir nesitepti rankų smulkmenose? Mes privalome vadovauti šešėlinei vyriausybei, o kai tai įvyks, milijonai plauks savaime.

- Henrikai, tęsė jis,- mano galvoje gimė genialus planas ir mes abu jį įgyvendinsime. Mes su tavimi, Hėnyte, aplankysime beveik visas Lietuvos gamyklas ir jų direktorius įtikinsime, kad jų pagamintą produkciją reikia realizuoti tik per mane. Visi direktoriai, pamatę šalia manęs tavę, Hėnyte, nuolankiai sutiks su mano pasiūlymu ir džiaugsis, kad gali dar dirbti. Jei kuris nors kvailas direktorius ir nesutiks, tai ir bus jo pagrindinė gyvenimo klaida, nes per mano gerą draugą generalinį prokurorą Artūrą Paulauską nepaklusniems direktoriams greitai rasime tinkamą vietą. Tokiu būdu, mes per metus laiko uždirbsime 100 000 000 dolerių. Na, o gautus milijonus - investuosime į socialdemokratų partiją kurios vadovas Aloyzas Sakalas. Ši partija, be abejo, laimės per rinkimus, o Artūras Paulauskas taps prezidentu. Tada mes būsime šešėlyje ir abu

vadovausime paradui!

Sigitas kalbėjo karštai ir ugningai, kaip koks oratorius ir vis bandė mane įtikinti, kad verta užsiimti šiuo reikalu. Jis taip džiaugėsi savo idėja ir tikėjo, kad tai įmanoma padaryti. Beje, man net nežinant, jis jau buvo pradėjęs savo plano dalį. Tada aš jam pasakiau, kad neverta to daryti, mes juk ir taip gerai gyvename, nieko mums netrūksta. Turime „Utenos gėrimus“, realizuojame jų pagamintą produkciją tai ko reikia daugiau? Nekiškime nagų ten, kur šuo nekiša savo pimpalo, o juo labiau, nesikiškime į politiką kur visada kvepia nešvariais reikalais.

Deja, Sigis, jau buvo pradėjęs vykdyti savo plano pirmąją dalį. O būtent - ėmė iš „Utenos gėrimų“ visą gaminamą produkciją per mane ir mano pažįstamus verslininkus realizuodavo, o gautų pinigų iš viso negrąžindavo gamyklai.

Kai šiek tiek Sigitas nusiramino, spragtelėjo pirštais ir įsistebeilijęs įmanė, laukė mano sprendimo.

Po nemažos pauzės, Sigito tiesiai šviesiai paklausiau:

- Sigi, kaip tu manai, kas už visatai atsakys, jei tavo planas žlugtų? Visiems laikams atsimink ir įsikalk sau į galvą kad tavo vadinamieji draugai, tokie, kaip A. Paulauskas, bus tavo draugu iki to momento, kol viskas klosis gerai ir kol jis niekuo nerizikuodamas, krausis į kišenę pinigus. Bet, iškilus mažiausiam įtarimui ar, neduok Dieve, ant uodegos tau sėstų ekonominė policija, tai tavo vadinamieji draugai, tuoj pat nuo tavęs atsiribotų. Pasitrauktų į šoną ir apsimestų, kad visai tavęs nepažįsta. Įsidėmėk tai, drauguži!

- Ir dar - paklausiau,- kaip tu įsivaizduoji mano apsilankymą pas gamyklų direktorius? Kas atsakys už visą Lietuvos ekonomikos žlugdymą? Gal tu, Sigi? O gal A. Paulauskas su malonumu prisipažins, padėjęs plėsti Lietuvą?! Ne, Sigi, už tai teks atsakyti man ir tikrai man. Aš suprantu, kad gamyklų, fabrikų ir privačių įmonių vadovai, pamatę savo kabinete mane, stovintį šalia tavęs, sutiks su visomis jiems pasiūlytomis sąlygomis, bet tai bus tik laikinas reiškinys. Užteks tik vienam iš jų parašyti pareiškimą į policiją kad Daktaras siūlė savo paslaugas ir man galas, supranti, Sigi? Nejaugi tu nori ant manęs pakarti visus šunis?!

Aš jau nebesitvardžiau, supratau ir gerai suvokiau, kad Sigiui

kažkas įsakė pasinaudoti manimi ir mano autoritetu visoje Lietuvoje, o kai juodas darbas bus padarytas, mane, kaip atpirkimo auką, atiduos į VRM mėsmai! Aiškiai suvokiau, kad dėl valdžios, dėl pinigų ir garbės troškimo, Sigis pasiruošęs spjauti į mūsų ilgalaikę draugystę, gerus mūsų šeimų santykius, garbę.

- Ne, Sigitai, aš esu vedęs ir kaip tu auginu vaikus ir nenoriu, kad jie augtų našlaičiais. Nebenoriu daugiau pūti kalėjimuose ir dar už Lietuvos turto išgrobstymą! Nenoriu, kad žmonės, negavę atlyginimų, keiktų mano giminę ir kaltintų mane. Nenoriu, kad mano vardu tavo vadinamieji draugai, sėdintys valdžios kėdėse, prisidengę darytų nusikaltimus, už kuriuos turėsiu atsakyti aš. Ne, Sigi, mums nepakeliui ir aš nedalyvausiu šiame žaidime! Ir apskritai, aš esu nustebęs ir sukrėstas, kad tu, ieškodamas priedangos, užtarimo ir „torpedos“, pasirinkai mane, savo draugą.

Sigis, tai išgirdęs, pabalo. Jo elgesys ir manieros pasikeitė akimirksniu ir pro sukąstus dantis, iškošė:

- Na, ką, Hėnyte, tu manęs nesupratai, apšmeižei mano draugus ir mane, bet atsimink, kad nuo šios akimirkos, visi mano draugai, sėdintys valdžioje, bus tavo priešai!

Rėkte išrėkęs paskutinius žodžius, Sigis išėjo, stipriai trinktelėjęs durimis.

Po šio pokalbio, Sigito nemačiau kokią savaitę, bet užtat sulaukiau netikėto man skambučio. Savo telefono numerio niekam neduodavau, todėl nustebau ragelyje išgirdęs lyg ir pažįstamą lyg ir ne, balsą. Skambino vilnietis komisaras Juozas Rimkevičius ir pakvietė mane atvažiuoti į sostinę rimtam pokalbiui. Nebuvo kur dėtis ir aš pažadėjau atvykti, nors nuojauta sakė, kad čia kažkas negerai.

KOMISARO J. RIMKEVIČIAUS GRASINIMAI

Sekančią dieną dėl viso pikto, paprašiau savo draugu Lukošiaus, „Guzo“ ir „Faraono“, kad mane palydėtų. Važiuodamas į Vilnių, mažiau, kas čia vyksta ir, nors puikiai žinojau, kad nieko

tokio nesu padaręs, už kamane galėtų sulaikyti, jaučiausi ne kaip. Tokie vizitai man nebuvo prie širdies. Važiuodami dviem mašinomis ir netoli Vilniaus, šalia šašlykinės, už kurios buvo kolektyviniai sodai, pasukę siauru keliuku, sustojome krūmais apaugusioje aikštelėje.

Tik įvažiuavęs į aikštelę, pastebėjau, kad pirma manęs, važiuoję draugai, kažkur dingo. Šalia keliuko stovėjo draugų tuščia ir pravertomis durelėmis mašina.

Iš sekančios pusės, prie manęs, artėjo du žmonės. Kai jie prisiartinio, atpažinau komisarą Juozą Rimkevičių ir jo pavaduotoją V. Šulcą. Pasisveikinęs ir iš pradžių kalbėdamas nereikšminga tema, Rimkevičius, jau surimtėjęs, paklausė:

- Tai kodėl, Hėnyte, neklausai Čepo? Kodėl nevykdai jo gerų norų? Negražu taip elgtis, kai draugai prašo padėti. Reikia būti supratingam. Paimkim, kad ir tavo draugus, atvažiuavusius pirma tavęs, Hėnyte. Jie elgėsi "naglai" ir nesupratingai, todėl man teko juos nuraminti ir, gerai aplaužius kaulus, išvežti kuo toliau nuo čia. Vėliau spėsiu, ar iškelti jiems bylų už pasipriešinimą pareigūnams, ar ne.

Po šių žodžių greitai akimis permečiau pakelės krūmus ir pamačiau, kad visa aikštelė apsupta krūmuose pasislėpusių ginkluotų „Aro“ karių. Mane nukrėtė šiurpas, bet neišsidaviau ir, kiek padvejojęs, paklausiau Rimkevičiaus, ko iš manęs norima?

- Na, gerai, Hėnyte, pakalbėkime atvirai ir kaip seni pažįstami. Tu gerai žinai, kad teisėsaugos sistemoje dirbu 20 metų bet per tą laiką taip ir neapsirūpinau materialiai, kaip tai padarė kiti mano draugai. Išėję į pensiją, jie pasiturinčiai leidžia savo viskuo aprūpintą senatvę. Iš štai dabar, kai man Sigitas siūlo ir gali aprūpinti visam likusiam gyvenimui, tu stoji skersai kelio ir nenori jam, o tuo pačiu ir man, padėti. Be abejo, padėdamas mums, padėsi ir sau. Su tavo, Hėnyte, pagalba aš prisikasiu iki valstybės lovio ir, žinoma, nepamiršiu tų žmonių, kurie man padėjo prie šio lovio prieiti. Padės mums ir gen. prokuroras A. Paulauskas, ir Aloyzas Sakalas. Bet tie, kurie man trukdys, o šiuo atveju - tu, Hėnyte, aš bent tave pasodinsiu porai mėnesių pagal prevencinį įstatymą. Kai būsi uždarytas, žiūrėk ir kokią bylą sulipdysime. Kad tik būtų žmogus, o straipsnį visada pritaikysime, kaip sakė dar Stalinas. Taip, kad, Hėnyte, mąstyk blaiviai ir nekvailiok, padėk visur ir viskuo Čepui ir viskas bus gerai.

Net išsižiojęs įdėmiai išklausiau Rimkevičiaus pažadų ir grasinimų, ir negalėjau patikėti, kad visa tai girdžiu savo ausimis. „O čia tai tikra mafija“, - dar spėjau pagalvoti ir, pažvelgęs į jau iš krūmų išėjusius „Aro“ vyrus, tariau:

- Kaip jūs nesuprantate, kad toks tipas, kaip S. Čepas, jus pačius apgaus ir paliks ant ledo? Kai tik jis susikraus tuos išsvajotus milijonus, tuoj pat dings kurioje nors užsienio valstybėje. Nejaugi jūs to nesuprantate? Juk jis nieko švento neturi! Ir apleičiu, duokite man susitikti su A. Sakalu, aš jam viską išaiškinsiu, kuo čia kvepia.

Rimkevičius su Šulcu ryžtingai pakratė galvas ir pasakė, kad tai neįmanoma, be to, nėra reikalo, nes A. Sakalas apie viską kuo smulkiausiai informuotas ir savo sprendimųjįs nekeis.

Tai pasakę, jie vėl ėmė grasinti man prevenciniu įstatymu ir aš, supratęs, kad nebeturiu išeities, tariau:

- Gerai, tiek to, aš padėsiu Čepui, tebūnie taip, kaip jūs norite!

Tik išgirdę mano pažadą, Rimkevičius ir Šulcas plačiai nusišypsojo ir, plodami per petį, pasakė:

- Na, matai, čia jau vyriškai kalbi. Važiuk į Kauną ir karaliauk sau, kaip tai darei ir be mūsų leidimo. Bet nuo šiolei tu turėsi ištikimus užtarėjus iš valdžios pusės.

Po šių žodžių aš buvau paleistas ir, sėdęs į automobilį, išvykau atgal į Kauną. Važiuodamas, prisiminiau, kad senosios Čikagos bosas Al Kaponė buvo pasakęs šiuos žodžius:

- Aš negaliu pakeisti sąlygų. Aš paprasčiausiai prie jų prisitaikiau, bet tai nereikia, kad su šiomis sąlygomis aš sutinku.

Taip pat pasiūliau ir aš. Pažadėjau Rimkevičiui vien dėl to, kad manęs tuoj pat nesuimtų ir neuždarytų į Lukiškes. Čepui aš nemaniau padėti, kuo jie greitai įsitikino. Suprato, kad iš manęs paramos neverta laukti.

Bet nuo tos minutės ramiai gyventi jau nebegalėjau. Prie namų ir prie „Vilulos“ restorano ėmė sukiotis įtartini asmenys. Kartais važiuodamas pastebėdavau, kad mane seka iš paskos važiuojanti mašina. Pradėjau jausti „mentų“ spaudimą, o pats Čepas ir toliau vaidindamas mano draugą, apsimetinėjo, kad nieko nežino.

NAUJOS PROVOKACIJOS

Prabėgus dar vienai neramiai savaitei, iš J. Milevskio, dirbančio S. Čepo firmoje, pavogė mašiną. Milevskis lakstė po visą Kauną su policija, ir be jos, bet mašinos taip ir nesurado. Arba nenorėjo surasti. Tada S. Čepas, atvažiavęs pas mane, paprašė, kad aš padėčiau atgauti J. Milevskio mašiną.

Aš nenorėjau niekur kištis, nenorėjau su jais turėti jokių reikalų, tad vien todėl, kad S. Čepas kuo greičiau nuo manęs atsiknistų, suvedžiau jį su bachūru, kurį vadino „Dūla“. Kadangi aš jau buvau teistas, todėl pažinojau įvairaus plauko žmonių. Pasirodo, S. Čepas taip pat pažinojo „Dūlą“ ir jie, kartu veikdami, atgavo pavogtą J. Milevskio mašiną.

Bet ne čia šuo buvo pakastas. Reikalas tas, kad S. Čepas su J. Milevskiu sumanė mane pasodinti į kalėjimą už tai, kad jiems nepadedu susikrauti Lietuvos žmonių uždirbtų milijonų. Komisaro J. Rimkevičiaus žodžiai ėmė pildytis ir aš puikiai supratau, kuo tai gali baigtis.

S. Čepo pakvietimu, susitikome trise, t. y. aš, J. Milevskis ir pats S. Čepas. Aš dar nežinojau, kad tuo metu, kai mes susitikom, J. Milevskis darė įrašą. Visą, apie ką mes kalbėjomės, jis įrašė juostoje, kurią buvo kažkur pasislėpęs.

Milevskis mane "naglai" provokavo atviram pokalbiui, vis norėdamas, kad aš nors kruopelyte prisipažinčiau dalyvavęs jo mašinos vagystėje.

Aš jau nebesivaidydamas, šaukiau ant J. Milevskio, o S. Čepas mane ramino ir įrodinėjo man, kad neverta su J. Milevskiu pyktis, nes jis dar bus reikalingas ateičiai. Sunkiai tvardydamasis, aš toliau ginčijausi su J. Milevskiu dėl skirtingų mūsų pažiūrų į gyvenimą.

Mūsų gyvenimai stipriai skyrėsi, tad mano nuomonė su jo niekada negalėjo sutapti, nes J. Milevskis gyveno parsidavusios žiurkės gyvenimą. Jis ėjo ten, kur eiti buvo lengviausia, visada maloniai šypsodavosi, o užėjęs iš užnugario, iš karto bandydavo įkąsti.

Taip mes ginčijomės toliau. J. Milevskis sumaniai mane provokavo, o diktofonas paslėptas jo kišenėje, vis sukosi ir sukosi.

Išsiskyrėme mes galutinai susipykę. Man vis dar nežinant, J. Milevskis įrašytą kasetę nunešė generaliniam prokurorui Artūriui Paulauskui, kuris nedelsdamas ėmėsi darbo. Sumaniai ir greitai ėmė fabrikuoti prieš mane baudžiamąją bylą. Kaip sakė man S. Čepas, visi jo draugai tapo mano priešais.

PAKVIETIMAS... Į LUKIŠKES

Sykį, net ne darbo dieną šeštadienį, man paskambino vienas Kauno m. prokuroras. Jis kvietė mane pas save į kabinetą pasikalbėti ir sakė, kad būsiąs vienui vienas. Tai išgirdęs, nieko blogo nepagalvojau. Gal žmogui reikia mano pagalbos ar dar ko nors, bet dėl viso pikto susisiečiau su savo įtakingais pažįstamais ir papasakoju apie prokuroro skambučių. Šie užgarrantavo, kad prokuroras yra doras žmogus ir kokių kiaulyščių iš jo tikėtis neverta.

Tuo garantuotas, aš, žmona, vaikas ir keli draugai nuvažiuojame į prokuratūrą. Draugai su žmona liko laukti gatvėje, o aš nuėjau į pastato vidų. Koridoriaus gale mane pasitiko prokuroro pavaduotojas Kokoškinas, kuris, ištiesęs man ranką pasakė, kad prokuroras jau laukia. Kokoškinas nuėjo sau, o aš užėjau į nurodytą kabinetą kur iš karto pamačiau prie lango stovintį prokurorą.

Šis mane pamatęs ir taip pat pasisveikinęs, pridėjo prie lūpų pirštą duodamas suprasti, kad nekalbėčiau iš karto, po to pasiūlė užėiti į kitą kabinetą. Tyliai pasakęs, kad čia gali būti įmontuota pasiklausymo aparatūra, žengė durų link. Nieko nepasakęs, nusekiau jam iš paskos ir, kai perėjome į kitą koridoriaus pusę, užėjome į prašmatniais baldais apstatytą erdvę kabinetą.

Prokuroras atsisėdo, atsisėdau ir aš. Kiek patylėjęs, jis pradėjo pokalbį apie „Pšidzę“. Ėmė klausinėti, kur jį galime surasti ir panašiai. Aš nusijuokęs pasakiau, kad nedirbu informatoriumi ir, kad manęs dar niekas neužverbavo. Atsilošiau kėdėje ir žiūrėjau į prokurorą puikiai suvokdamas, kad ne dėl šio pokalbio jis mane iškviatė. Tuo metu, kai prokuroras jau norėjo kažką sakyti, koridoriuje pasigirdo

bėgančių žmonių žingsniai. Jie aiškiai aidėjo mano ausyse, o širdis, nujausdama kažką negero ir nepataisomo, stipriai plakė. Staiga su trenksmu atsidaro durys ir į kabinetą virste įvirsta keturi gen. prokuratūros darbuotojai.

Prokuroras Jukna, kalbėjęs su manimi, atsistojo iš už stalo ir, kalendamas iš baimės dantimis, sužiuro į atvykusiuosius. Šie greitai prisistatė, kas tokie esą ir tuoj pat perskaitė arešto orderį, pagal prevencinį įstatymą Jukna, matyt, pagalvojo, kad uždaryti nori būtent jį ir už tai, kad susitiko su H. Daktaru. Jo veidas tai balo, tai raudo, drebančiomis rankomis paėmęs orderį, ėmė skaityti. Ir tik tada, kai suprato, jog suimamas esu aš, šiek tiek atsigavo.

Ši netikėta žinia mane taip pat pribloškė, bet aš greitai suvokiau, kad privalau bandyti bėgti. Pašokęs nuo kėdės ir nustūmęs į šalį du prokurorus, mečiausi durų link. Gaila, bet duris reikėjo traukti į save. Tai man ir sutrukdė išbėgti į koridorių. Vos tik pradariau duris, iš už nugaros pajutau stiprų smūgį į galvą po to - į nugarą. Smūgiai pylėsi vienas po kito ir jau iš visų pusių. Kad nesužalotų man veido ir nenokautuotų, rankomis užsidengiau galvą. Mane daužė ir spardė ir, galų gale, užlaužę rankas, surakino už nugaros antrankiais. Tik tada, kažkuris iš vyresniųjų likusiems mano užpuolikams pasakė, kad liautųsi mane mušę. Šie atsitraukė ir tada supratau, kad dviese iš jų mušė pistoletų rankenomis. Demonstratyviai, už diržų užsikišę ginklus, pakėlė mane nuo grindų ir stumtelėjo durų link. Vos tik atsidūręs koridoriuje, pamačiau du žmones, ginkluotus automatais. Jie mane tuoj pat pagriebė už alkūnių ir nuvedė prie išėjimo.

Kieme manęs laukusi Ramutė su trylikamečiu sūneliu puolė prie manęs, šaukdama ir vis klausdama, kur mane veža? Prokurorai ją greitai atstūmė į šalį. Prieš įsodinant į mašiną akies krašteliu spėjau pamatyti mano draugų nuvažiuojančią mašiną. Vos tik klestelėjau ant automobilio sėdynės, iš abiejų pusių atsisėdo tie du automatais ginkluoti vyrai ir akimirksniu ant galvos man užmovė juodą maišą. Maža to, kažkieno stiprios rankos pagriebė mane ir paguldė ant mašinos grindų. Surakintomis rankomis, su maišu ant galvos, negalėjau net pajudėti. Bandžiau pasakyti, kad nuimtų maišą bet tuoj gavau smūgį į kaklą. Kažkuris iš mano sargybinių suriko:

- Tylėk! Jei bandysi rėkti ar priešintis, nušausime ir tiek, o raporte parašysime, kad bandei bėgti. Toks A. Paulausko įsakymas, tad, jei nori dar nors kiek pagyventi, patylėk.

Gulėjau ir karštligiškai mažiau, mintis keitė mintį ir galų gale patikėjau, kad S. Čepas, padedamas savo draugų, pradėjo veikti. Jis nuo grasinimų perėjo prie veiksmų.

Staiga pasigirdo aiškūs automato šūviai. Šaudė visai šalia, vienas iš mano sargybinių, sėdintis kairėje. Iš pokalbio supratau, kad mus kažkas vejasi ir net bando aplenkti. Sėdintis už vairo, davė įsakymą šaudyti kol kas į orą ir taip bandyti sustabdyti persekiotojus. Bet persekiotojai neatsiliko. Iš sargybinių kalbų supratau, kad vejasi mus mano žmona Ramutė su mažamečiu sūnumi. Vijosi viena mašina, draugų nebuvo. Priešingai, nei mano draugai, mano mylima Ramutė, neišsigandusi net automato šūvių, pažeisdama eismo taisykles ir mirtinai rizikuodama, atkakliai vijosi mūsų mašiną. Mano draugai „Guzas“- Vidas, „Morda“- Lukošius ir vairuotojas, net nebandė manęs vaduoti ir pamatę, kad mane suima, iš karto nuvažiavo, nenorėdami patys pakliūti į „mentų“ akiratį. Šiuo kritišku momentu, manęs nepaliko moteris, mano ištikimoji gyvenimo draugė, kurios negaliu su niekuo sulygtinti. Tik ji viena, mirtinai rizikuodama, bandė mane išvaduoti. Aš dažnai prisimenu šį žmonos poelgį ir labai ją didžiuojuosi, nes, kaip yra sakoma, tikrą draugą pažinsi tik nelaimėje.

Mūsų mašina didžiuliu greičiu įlėkė į Vilnių ir mėtydama pėda ir bandydama atsiplėšti nuo mus persekiojusios žmonos mašinos, sustojo prie prokuratūros. Tuoj prie mūsų sustojo ir Ramutės vairuojama mašina, kurios priekinis bamperis buvo sulankstytas. Deja, Ramutė jau niekuo negalėjo man padėti. Jai buvo tik pasakyta, kad aš esu laikinai sulaikomas, o kur aš būsiu laikomas, jai bus pranešta. Po šių žodžių, mane nuvedė į prokuratūros pastatą, kur, be jokių ceremonijų, stumte įstūmė į prokuroro KJiunkos kabinetą.

Kliunka, mane pamatęs, išsišiepė iki ausų. Atrodė, kad mane matydamas, jis jautė didžiulį malonumą. Tuoj pat, vieno sargybinio padedamas, paėmė mano telefoną, vestuvinį žiedą, laikrodį ir pasakė, kad viskas konfiskuojama valstybės naudai. Bandžiau prieštarauti, bet Kliunka, kaip išprotėjęs, ėmė rėkti, išvadindamas mane banditu

ir Kauno mafijos tėvu. Jis buvo patenkintas. Džiaugėsi, kad įvykdė savo valdžios užduotį, t. y. sulaikė mane ir, žinoma, tuo pačiu užsidirbo didelį pliusą. Kiek teko man bendrauti su įvairiais advokatais, tai net jie Kliunka vadindavo „Miuleriu“ dėl jo bjauraus, nežmoniško charakterio. Šis prokuroras buvo bejausmis, neturintis jokio žmoniškumo ir gailesčio jausmo. Tai buvo kaip pasiutęs tarnybinis šuo, kuris viską darydavo pagal komandą. Jei jam viršininkai įsakydavo ką padaryti, tai jis ir padarydavo. Jam teisybės nereikėjo, nes ji jo nedomino. Jei jo uždavinys būdavo ką nors suimti, tai jis tą ir padarydavo. Niekas nesiaiškino, ar jam buvo visai nesvarbu, kad šis suimamas žmogus niekuo nekaltas. Jo noras gauti apgraužtą ir apsnargliuotą kaulą buvo aukščiau visko. Vėliau aš jau nebesistebėjau Kliunkos veiksmais, nes, kaip sakoma, šuniui šuniška dalia. O tokius "kliunkas" vadinau "durniais - torpedomis", kurie, kaip kokie fanatiški šunys, buvo ištikimi savo šeimininkams.

- Tai ką Hėnyte, atėjo laikas ir mums pabendrauti. Ilgai laukiau, oi ilgai. Tiesa, Hėnyte, nekeik Kauno prokuroro, jis apie planuojamą operaciją nieko nežinojo.

Aš tik nusijuokiau iš tokio jo pasakymo ir paklausiau:

- O Kokoškinas? Irgi nieko nežinojo?

Kliunka tik pasimuistė, bet nieko neatsakė, matyt, nenorėjo išduoti savo informatoriaus.

Bet per savo draugus ir net sėdėdamas kalėjime, sužinojau tiesą. Prokuroras Jukna pasikvietė pas save Kokoškiną kad jam būtų drąsiau ir saugiau kalbėti su manimi. Pats Jukna, nežinodamas, kad Kokoškinas yra gen. prokuratūros šnipas, renkantis apie visų prokurorų darbą medžiagą o jei reikėdavo, surinkdavo ir prokurorus kompromituojančių faktų. Dabar Kokoškinas, iš Juknos sužinojęs, kad po valandos atvyksiu, tuoj pat paskambino A. Paulauskui, o šis, savo ruožtu, greitai išrašė sankciją mano suėmimui. Visa tai buvo daroma slapta, kad nenutekėtų informacija ir aš nesužinočiau. Įvykdę šią operaciją Kliunka su savo ištikimais šunimis be galo džiaugėsi ir tikėjosi iš vyriausybės gero atlygio.

Dabar, sėdint man j o kabinete, išklausu visokių nesąmonių, nuo kurių vemti vertė. Kai mano atsakymai jo nepatenkino, tuoj pat

įsakė mane nuvežti į KKK ir uždaryti į kamerą vieną. Be jokių ceremonijų, palydėtas ironiškos Kliunkos šypsenos, buvau nuvežtas į Kosciuškos gatvę ir sustojome prie naujai atremontuoto pastato. Kiek anksčiau šis pastatas priklausė kareivinėms. Įėjus į pusrūsio patalpas, buvau kruopščiai "prašmonuotas". Gal tikėjosi ką nors rasti uždrausto, nes tikrino kiekvieną rūbų siūlą. Nieko neradę, uždarė mane vieną į drėgną kamerą, su blausiai palubėje degančia lempa. Pati kamera buvo išpurkšta kažkokiu specifiniu skysčiu, matyt, nuo blakių ar šiaip nuo kokių gyvių. Atsisėdau ant geležinės lovos, kurios pagrindas buvo iš storos skardos. Kojūgalyje buvo susuktas drėgnas, pelėsiais dvokiantis čiužinys.

Taip sėdėdamas, sustingęs vienoje pozoje ilgai galvojau, kur padariau klaidą ir dėl ko, būtent, mane suėmė? Juk tiek daug įtakingų žmonių garantavo man, kad prokuroras Jukna yra padorus žmogus ir iš jo nereikia tikėtis jokių kiaušysčių. Puoliau į savotišką lengvą depresiją. Visi mano geri darbai, visos pastangos, siekiant išlaikyti šeimą nenusikalstamu būdu, o sąžiningu verslu, nuėjo per niek. Aš vėl sėdėjau kameroje ką tik iš laisvo pasaulio ir nė pagalvoti negalėjau, kad laisvę prarasiu labai ilgam laikotarpiui. Nuotaika buvo tokia bjauri ir slegianti, o nuo įtempto galvojimo ėmė skaudėti galvą. Maža to, į galvą lindo įkyrios mintys apie Ramutę, kur ji dabar? Nejaugi vis dar čia su sūneliu laukia manęs? O gal tie išsigimėliai jau pranešė Ramutei, kad aš sulaikytas?

Tokių minčių slegiamas, ištiesiau čiužinį ir, išsitiesęs visu ūgiu, pabandžiau užmigti. Ilgai varčiausi, kol pagaliau pavyko užmigti, bet miegas buvo neramus, visą naktį krėtė šaltis ir kamavo košmarai.

Ryte nesijaučiau pailsėjęs ir nuotaika nei kiek nepagerėjo. Vaikščiojau po kamerą pirmyn - atgal ir galvojau apie savo gyvenimą. Maža to, kad kenčiu pats, dar turi kentėti ir mano šeima, kuri, kaip ir aš, buvo niekuo dėti dėl to, kas vyksta.

Prieš pat pietus, atsidarė durys ir budintis „mentas“ su dar kažkokiu asmeniu, padavė man du krepšius maisto, kurį atvežė mano mylimoji Ramutė. Viską pasiėmęs, atsisėdau ir ilgai žiūrėjau į maisto produktus, kurie priminė Ramutę, vaikus ir namus. Savijauta buvo tokia, lyg Ramutė, atveždama šį maisto perdavimą jame paliko dalį

savęs. Sėdėjau ir jaustė jaučiau Ramutės artumą bet iš tikrųjų jos šalia nebuvo... Šio jausmo paprastas žmogus niekada nesuprastų, tai nepaaiškinama ir neaprašoma.

Krepšio viduje radau ir savo mėgstamą pyragą, kurį pamatęs, susigraudinau. Pyragas buvo labai skanus ir saldus, pagardintas juodaisiais serbentais. Jį pagamindavo mano mama. Be to, mama išmokė ir Ramutę pagaminti man patinkantį pyragą. Atsilaužiau gabalėlį šio skanėsto, kramčiau lyg būdamas didžiausias ligonis, kąsnis strigo gerklėje ir negalėjau praryti. Labai susigraudinau, nors puikiai žinojau, kad šį pyragą Ramutė, grįžusi iš Vilniaus po to, kai mane uždarė, kepė pusė nakties. Beveik nemiegojusi, iš pačio ankstaus ryto, vėl išsiruošusi į Vilnių, kad paduotų man maisto, nors taip norėdama mane užjausti ir paguosti.

Visatai prisiminęs, aš žinojau, kad privalau nepalūžti ir valdyti savo jausmus, nepasiduoti silpnumo akimirkoms, nes prieš akis bus dar ilga kova dėl savo ir šeimos laimės.

KKK prabuvau 10 parų ir buvau pervežtas į Lukiškių kalėjimą. Bet šį kartą kaip niekada, buvau sutiktas ypatingai. Vos už mano nugaros užsidarė paradiniai kalėjimo vartai, prie mūsų mašinos tuoj pat prisistatė kalėjimo viršininko pavaduotojas Matvejevas su savo pavaduotoju Lata. Tai buvo du kalėjimo monstrai, kurių vengdavo net čia dirbantys kontrolieriai. Pasižymėjo jie žiauriu elgesiu prieš kalinius, už mažiausią prasižengimą sodindavo kalinius į karcerius ir, kaip galėdami, stengėsi pažeminti paprasto zekelio žmogišką orumą. Su manimi jie pasielgė ypatingai, nes aš buvau Henrikas Daktaras ir, A. Paulausko pasakymu, Kauno m. mafijos tėvas. Šia proga, manęs neuždarė į etapinę kamerą kaip visus zekus, bet nusivedė į savo kabinetą kur kruopščiai, siūlė po siūlės, apieškojo kiekvieną rūbą. Kai likau stovėti vien tik su glaudėmis, Lata, ieškodamas, matyt, pinigų ar kokio raštelio, nesigėdydamas pamaigė mano kiaušinius ir nieko, išskyrus vyriškumo įnagį, neradęs, pirštais perbėgo per trumpikių gumą. Po to, atėjo eilė ir mano asmeniniams daiktams, kurių ne tiek daug ir turėjau.

Kratydami krepšį ir ragaudami dantų pastą niekaip negalėjo patikėti, kad nieko uždrausto neturiu. Tuo metu į kabinetą įėjo dar du „mentai“, kurie irgi prisijungė prie daiktų apžiūros. Tai tęsėsi

apie 2 valandas. Tačiau keturi vyrai, ieškoję velnias žino ko, nusivylė nieko neradę. Nors pakark, bet jie negalėjo patikėti, kad pas Daktarą nerado nieko tokio, kas juos sudomintų.

Pagaliau, kai baigėsi šis „rentgenas“, susikroviau savo daiktus ir visi išėjome į kalėjimo kiemą. Nuvedė mane į pirmojo korpuso pirmąjį aukštą, kuriame buvo įsikūrusios karantino kameros.

Bet čia įvyko neįtikėtinas dalykas. Mane nuvedė ne į karantiną o į rūšį, kur buvo karcerių kameros bei tų žmonių kameros, kurie buvo nuteisti sušaudymui. Šitame rūsyje sėdėjau prieš 20 metų, todėl paklausiau „mentų“, kur jie mane veda? Šie, juokdamiesi, atsakė, kad dabar čia laikomi įžymūs Lietuvoje tardomieji.

- Be abejo, liko karceriai, bet tau, Henrikai, paskirta labai griežta izoliacija, todėl teks pasėdėti iki gyvos galvos nuteistųjų kaiminystėje.

Nusileidę į rūsio apačią, priėjome prie 28 kameros. „Mentas“, rankoje žvangindamas visą krūvą raktų, išsirinko vieną ir atidarė duris. Maivydamsis, kaip beždžionė, ir mostelėjęs ranka į pravertas duris, pakvietė užėti. Nieko nebeliko, kaip tik paklusti Matvejevo kvietimui. Kai užėjau į vidų, net pasimečiau. Kamera buvo tokia mažytė, kaip kanarėlės narvelis ir ne tokia, kaip įprastos. Per žingsnį nuo durų, buvo dar vienos grotos, kad kalinys neprieitų prie durų.

- Užeik, užeik, pratinkis prie naujo savo būsto,- ištarė Matvejevas ir uždarė duris. Stovėjau ir negalėjau patikėti savo akimis. Nejaugi šitoje mažoje skylėje reikės gyventi? Kamera buvo labai drėgna, ant lubų matėsi juodos dėmės, kurios niekada neišdžius. Sienos apipelijusios, su kažkada dažytais atsilupusiais dažais, lango stiklas išimtas ar sudaužytas, o vietoje jo pritvirtintas didelis skardos lakštas su pragręžtomis skylutėmis orui įeiti. Visa palangė buvo apšalusį ledais, o maži varvekliai kabojo skardos apačioje.

Buvo 1996 m. vasario 13 diena. Šaltis skverbėsi pro „lango“ slylutes ir tai manęs tikrai nedžiugino. Palubėje kabojo blankiai deganti lemputė. Grindys prineštos purvo, o prie parašos - klanas vandens.

Reikėjo kažką daryti. Taip stovėti negalėjau, tad, padėjęs savo daiktus, persirengiau ir griebiausi „namų“ ruošos. Išblizginau

grindis, apvaliau dulkes ir, kiek tai buvo įmanoma, susitvarkiau savo buitį: išsidėliojau daiktus, pasiklojau „lovą“, o ant sienos pritaisiau veidrodį. Nuo mano judesių ir kvėpavimo, ant palangės pradėjo tirpti ledai, bet nuo to kameroje pasidarė dar drėgniau ir šalčiau. Atsisėdau ant savo paklotos „lovos“, kuri buvo labai didelė ir užėmė pusę kameros. Sėdėjau ir jaučiau, kaip per rūbus ėmė skverbtis drėgmė, ėmė šalti rankos. Nebeapsikentęs, pašokau nuo „lovos“ ir, daužydamas į grotas, kviečiau budintį. Šis tuoj pat prisistatė ir paklausė, ko man reikia? Paprašiau, kad tuoj pat iškvieštų Latą. Budintis, nieko nepasakęs, nuėjo, o po kokio pusvalandžio pasirodė Lata.

- Kas atsitiko? Ko nerimauji, Henrikai?- paklausė jis.

- Jūs tik pažiūrėkite, kur mane uždarėte. Čia TBC po poros dienų pasigausiu. Gal nors langų sudėtumėte?

Lata pasipūtė, kaip kovinis gaidys ir išsproginęs akis, atsakė:

- Henriškai, visos kameros vienodos ir geresnės aš neturiu. O dėl langų, tai aš ne stiklininkas, bet įsakymą duosiu.

Neprašė ir pusvalandis, kai subėgę „muchamorai“ (zekai, dirbantys ūkio dalyje), greitai įdėjo stiklus ir net pakeitė sulūžusius rėmus.

Naktį praleidau tiesiog baisiai. Košmaras keitė košmarą sapnavau namus ir krėtė šaltis. Pašokęs ryte iš „lovos“, iš karto nesusigaudžiau, kur randuosi. Pagalvojau, kad sapnuoju, bet prieš akis pamatęs prie durų grotas, supratau, kad tai ne sapnas, o baisi tikrovė. Nejaugi vėl viskas kartojasi iš naujo, nejaugi vėl tardymai, teismai ir kitos, jau pažįstamos, žmogaus kankinio procedūros? Taip, tai buvo tikrovė ir aš sėdėjau Lukiškių kalėjimo rūsyje, kameroje, kuri buvo skirta kaliniams, nuteistiems kalėti iki gyvos galvos. Aš suvokiau, kad S. Čepas, A. Paulauskas, J. Milevskis ir kiti šliužai visokiausiais būdais bandys sukurti prieš mane bylą ir plačiai apie tai reklamuos per televiziją radiją ir spaudą. Girsis, kad pagaliau pasodinome H. Daktarą o patys prisidengdami manimi, toliau vystys savo nusikalstamą veiklą.

Staiga mano mintis nutraukė atsidariusios durys ir „mentas“

paklausė, ar eisiu pasivaikščioti? Greitai apsiaviau batais, užsimečiau striukę ir, priėjęs prie kameros nuo durų skiriančių grotų, laukiau, kol jas atidarys. Žodžiu, kaip ir senais laikais. Bet šį kartą mane išmušė iš pusiausvyros „mento“ žodžiai. Jis paliepė stotis man nugara prie grotų ir tuo pačiu iškišti rankas pro grotų langelį. Kai tai padariau, „mentas“ iš karto uždėjo antrankius. Tik tada, kai jau buvau surakintas, „mentas“ atidarė duris. Maža to, pastatė prie sienos ir kruopščiai apieškojo mano rūbus. Netikėjau savo akimis, ką matau ir ką jie su manimi daro. Šalia manęs, rūsčiai žiūrėdami, stovėjo du kareiviai ir du karininkai, ginkluoti trumpais automatais. Toliau, kitoje koridoriaus pusėje, išrikiuota stovėjo tos dienos „mentų“ pamaina ir žiūrėjo, kaip mane veda į pasivaikščiojimo kiemelį. Tai buvo parodomoji akcija „mentams“, kokių reikia imtis priemonių ir kaip mane saugoti. Kaip jau supratote, mane saugojo taip, lyg aš būčiau pasikėsinęs į prezidento gyvybę ir būčiau baisiausias nusikaltėlis visoje žemėje. Visa ši parodomoji akcija buvo griežtai vyldoma A. Paulausko įsakymu, siekiant mane sužlugdyti morališkai ir dvasiškai. Man sudarė tokias baisias sąlygas, tikintis, kad aš palūšiu, neišlaikysiu tokio spaudimo ir atsiklaupęs ant kelių maldausiu, kad manęs nebekankintų.

Bet ne tokį Henriką kagėbisto Stasio Paulausko sūnus gen. prokuroras A. Paulauskas ir jo šutvė pažinojo!

Jie nežinojo, kad aš užgrūdintas buvau jau nuo vaikystės, nežinojo irto, kaip mane auklėjo, amžiną atilsį tėvas ir ko iš jo išmokau. Tik aš vienas buvau tikras savimi ir žinojau, kad jokiam „mentų“ spaudimui ir kankinimams nepasiduosiu, greičiau mirsiu, negu prašysiu pas juos pasigailėjimo. Morališkai mane palaikė žmona Ramutė, kuri, kaip ir aš, tvirtai žinojo, kas čia iš tikrųjų vyksta, žinojo tai, kad nesu niekuo prasikaltęs įstatymui. Puikiai abu suvokėme, kad aš tapau korumpuotų valdininkų auka, kurie taip lengvai manęs nepaleis ir, kad aš negalėčiau atskleisti visų jų daromų nusikaltimų. Tokia buvo mano sulaikymo tiesa.

...Dabar, lydimas visos pamainos „mentų“, surakintomis už nugaros rankomis, žygiavau plytelėmis išklotu koridoriumi į pasivaikščiojimo kiemelį. Pakėlęs galvą, pamačiau kalėjimo viršininką J. Anželo ir jo pavaduotojus, kurie įdėmiai žvelgė įmanė. Vaikščiojau ratais po kiemelį ir pastoviai jaučiau jų žvilgsnį. Kaip ir galvojau

kameroje, tai buvo griežtas A. Paulausko įsakymas saugoti mane kaip savo antpečius ir, neduok Dieve, jei nutektų kokia informacija, visi kalėjimo viršininkai išlėktų iš darbo akimirksniu!

Grįžęs į kamara, dieną praleidau rašydamas Ramutei laišką bei pasižymėdamas sąsiuvinyje svarbesnius įvykius ir datas dėl mano neteisėto sulaikymo ir kalinimo.

Sekantį rytą „mentas“ stuktėlėjo į duris ir pranešė, kad ruoščiausi į dušą. Aš, žinoma, išsimaudyti norėjau, tad žinodamas, jog reikės eiti per kiemą į sekantį pastatą, kur yra pirtis, apsirengiau striukę, susidėjau pakeitimui rūbus ir visa kita, kas reikalinga. Kareivis su karininku atidarė duris ir pamatė mane apsirengusį, liepė tuoj pat nusirengti iki apatinių rūbų.

Nieko sau, pamaniau, gal jie visai išprotėjo ir bijo mane vesti į dušą apsirengusį, manydami, kad rūbuose paslėpiau peilį ar dar kokį ginklą?

Nieko nepadarysi. Nusirengiau iki glaudžių ir su maišeliu rankose, išėjęs į koridorių patraukiau išėjimo link. Bet čia man kelią pastojų kareiviai ir liepė eiti į kitą pusę koridoriaus. Jie parodė, kur eiti ir tada aš supratau, kad veda mane ten, kur sėdi nuteistieji mirties bausmė. Ėjau pro mirtininkų kameras, o baisios mintys nedavė ramybės. Kur mane veda? Tiek buvau girdėjęs apie šias mirtininkų kameras! Dabar pats einu šiuo mirties koridoriumi. Nejaugi ir mane, kaip niekur nieko, nuves į kokią skylę ir sušaudys?

Perėjome per ilgą koridorių ir sustojome prie paskutinės kameros. Kareivis užsimetė automata ant peties ir, atidaręs duris, liepė eiti į vidų. Vatinėmis kojomis įžengiau į kamara, bet per tirštą garų sluoksnį, išskyrus blausiai žibančios, paslėptos už grotuoto dangtelio, lemputės nieko nemačiau. „Na, štai ir viskas!- pagalvojau - tuoj mane nušaus ir niekas nieko nesužinos“.

Tuo pačiu metu, kaip koks šūvis, už mano nugaros užsitrenkė metalu kaustytos durys. Iš netikėtumo ir nuo šio garso net šoktelėjau į šoną, pamanęs, kad į mane šovė. Bet ne, po kiek laiko apsiratau garų labirinte ir suvokiau, kad mane atvedė į dušą, kuriame maudosi mirtininkai. Vargais negalais apčiuopiau surūdijusį kraną. Iš dušo galvutės pasipylė karštas vanduo, bet palįsti po juo buvo baisoka, nes ten, kur buvo įtaisyta lemputė, driekėsi neizoliuoti

elektros laidai. Įveikęs šią baimę būti užmuštam elektros, stovėjau po dušo srove, bet visu savo kūnu jaučiau, kad ši kamera alsuoja mirtimi. Ant sienų matėsi atsisveikinimo užrašai, vardai, datos, kurios buvo parašytos pieštukais, o kai kur - išraižytos vinimis ar šiaip koku aštriu daiktu. Suvokiau, kad jei šios sienos prakalbėtų, atskleistų ne vieno, čia nužudyto, kalinio istoriją.

Grįžau į kamara, o ten, su kareivių pagalba, mano daiktuose rausėsi pats Lata. Pamatęs mane, paklausė, kaip mūsų pirtis? Ar patiko? Atsakiau, kad pusė bėdos su pirtimi, bet su kamera tai tikrai netvarka.

- Viršininke,- sakau,- duokite man kokį žmogų, kad nebūtų taip liūdna. Čia net pakalbėti nėra su kuo, o taip kameroje ir išprotėti galima.

- Gera - Sako Lata,- kaip tik jau turime kandidatą į šią kamara.

Taip pasakęs, kažko akimis ieškodamas palubėje, išėjo iš kameros.

KAMEROJE SU ŽMOGŽUDŽIU

Lata žodį ištęsėjo. Jau po pietų įžengė vidutinio ūgio, galingai atrodantis zekas. Jis buvo sportiškai sudėtas, o dideli bicepsai taip ir pūpsojo išsipūtę. Sprandas, krūtinė, trapecija - visa tai bylojo, kad šis tipelis aktyviai sportavo.

Susipažino. Sužinojau, kad jis vardu Ženia, pavardė - Diominas. Pasirodo, kad atvežė jį iš Vilniaus zonos, kur su savo broliu, išgertuvių metu, darbo zonoje nužudė kalinį „ožį“, kuris pranešė zonos kontrolieriams, kad broliai Diominai geria degtinę.

Pačioje zonoje broliai turėjo šiokią tokią autoritetą ir abu dirbo garaže, kur remontavo zonos tarnybinis bei viršininkų nuosavas mašinas. Tame pačiame garaže, kur ir dirbo, nesunkiai nugalabijo tą „ožį“. Šiuo metu jis jau buvo nuteistas 15-kai metų, o jo brolis - sušaudymui. Pagyvenęs su juo vienoje kameroje, greitai supratau, kad Ženia protu nepasižymi ir yra "durnių durnius". Visą savo gyvenimą nuo pat vaikystės, praleido įvairiuose kalėjimuose ir zonose, o savo autoritetą kalinių tarpe, išlaikydavo remdamasis ne

protu, o savo nežmoniškąjėga. Tojam užteko, kad laviruoti kalinių masėje. Čia, sėdint su juo, supratau, kad jis yra dvasiškai stiprus kaip, beje, ir fiziškai. Bet gaila, kad visi gyvenimo metai, praleisti kalėjimuose, jį sugadino ir supūdė viduje. Jis netikėjo niekuo ir vengdavo atvirai kalbėti.

Po truputį aš ėmiau jį auklėti ir kalti į galvą kad ne visi žmonės yra supuvę, kad reikia kažkuo tai pasitikėti. Bendraudamas su Ženia ir pats išsikraudavau. Nors jam sunku buvo mane suprasti ir sunkiai mano žodžiai pasiekdavo jo smegeninę, aš, kaip koks medikirtys, stengiausi atbukusiu kirviu aptašyti sustabarėjusį medį. Bet po truputį, žingsnis po žingsnio, jis pradėjo manimi tikėti, pasidarė atviresnis ir sukalbamesnis.

Sudariau savo griežtą dienotvarkę, pagal kurią ir gyvenome. Keldavomės 6⁰⁰ ryte, o 6³⁰ išvesdavo į pasivaikščiojimo kiemelį, kur bet koku oru bėgiodavome ratu, tai į vieną pusę, tai į kitą Vienas ratas susidarydavo iš 10-ties metrų, tad pusvalandį taip pabėgėjus, net galva apsisukdavo, bet nuo nuolatinių treniruočių pripratome ir prie to. Grįžę į kamara iki pusės nusiprausdavome iš krano bėgančiu šaltu vandeniu. Po to pusryčiaudavome ir valandėlę nusnausdavome. Apie 13⁰⁰ perskaitydavau spaudą kurią man užsakė Ramutė ir kas dieną kalėjimo valdžia pristatydavo į kamara.

Apie 15⁰⁰ vai. sportuodavome su savadarbe štanga, kurią patys ir pasidarėme. Tokios štangos nepamatytum jokioje sporto salėje, netgi muziejuje neaptiktum. Ji buvo verta to, kad papultų į Gineso rekordų knygą. Tokias štangas yra matę tik kalėjimo „mentai“, bet laisvas žmogus- niekada.

Padariau aš ją taip: rinkau tuščius plastmasinius butelius, o kai jų prisirinko užtektinai, pripyliau į juos vandens, sudėjau į dvi krūveles po 10 butelių ir tvirtai surišau, palikdamas viduryje skylę. Paskui iš abiejų pusių abu svorius užmovėme ant šluotos koto ir štai tau štanga! Tokiu pačiu principu pasidirbome ir hantelius. Visa tai slėpdavome po lova. Sportuodavome po dvi valandas ir ilgiau.

Vakarais visą laiką žiūrėdavome žinias, kur dažnai rodydavo mane. Žiūrėdavome visas publicistines laidas, kur taip pat rodydavo visuomenei, koks aš negeras ir pavojingas.

Ženia iki vėlumos žiūrėdavo kino filmus, aš jau apie 22⁰⁰

eidavau miegoti. Nežinau kodėl, bet mane visą laiką, net apie 19⁰⁰ traukė miegoti. Zekai sakydavo, kad tai senatvės požymiai, bet tai man nebuvo galima priskirti. Net būdamas vaikas, anksti eidavau miegoti ir tai tęsėsi iki šių dienų. Kai kurie sakydavo, kad esu vytyrys, kuris anksti užsnūsta ir anksti prabunda.

PIRMIEJI TARDYMAI

Taip man stumiant kalinio dienas, atėjo tardymo laikas. Nuo tos dienos tardytojai visai "išdurnėjo" arba jie laikė mane visišku idiotu, neišmanančiu įstatymų, o gal kokiu Štirlicu, kuris išeidavo iš bet kokių padėčių ir paspėstų spąstų. Tardymo kambaryje, kuriame mane tardė, buvo kimšte prikimšta įvairiausios aparatūros.

Kai mane tardydavo VRM darbuotojai, viską įrašinėdavo, o tuo pačiu metu, radijo ryšio pagalba, palaikydavo tiesioginį ryšį su Vilniaus miesto gen. prokuratūra. Čia, tardymo kambaryje, man būdavo užduodami idiotiški klausimai, kurių atsakymai eterio bangomis skrisdavo į mieste esančią prokuratūrą.

Klausimus man užduodavo tikrai pačius kvailiausius. Pav., kad ir tokius: kur dingo „Karabasas", kur „Mačialka", Vovka, „Mongolas"? Kur jie yra? Sakydavo: Tu viską žinai apie šių žmonių likimą, pasakyk ir tau bus geriau.

Aš tik nusijuokdavau, kad iš manęs daro kvailį, nes apie šių žmonių likimus, kad ir ką aš begalvočiau, nieko nenutuokiau. Kai VRM asai išsisemdavo ir nebeturėdavo kvailių klausimų, nieko nepešę išeidavo, išsinešdami visą savo aparatūrą.

Kiek vėliau apsilankė pas mane ir prokuroras Kliunka (Miuleris). Tokį kvailį, užimantį aukštas pareigas, retai kas sutinka. Visiškai neįsivaizduojama už kokius nuopelnus jis gavo šį postą, bet aišku buvo viena, kad ne už protinius sugebėjimus ar už gerą darbą.

Kliunka, išsikvietęs mane į tardymo kabinetą ir nustatęs nekalto avino snukį, sako:

- Suprask mane, Henrikai, teisingai, kad aš tau noriu tik gero, noriu tau padėti išsikapstyti iš šios duobės. Paimk popieriaus

lapą, nuoširdžiai prisipažink, padaręs daugybę nusikaltimų na, o teismas į tai atsižvelgs, be to, ir aš tarpininkausiu, kad mažiau gautum. Kiek patylėjęs, Kliunka vėl paklausė:

- Pasakyk, Henrikai, kas nužudė arba kas užsakė Pluščiausko nužudymą Hamburge, Vokietijoje? Tu užsakei ar Čepas? Prisipažink, kaip Kaune subūrei visas šeimas? Kaip surinkai „obščiaką" (kasą)? Kaip organizuodavai nusikaltimus?

Sėdėjau priešais jį ir netikėjau savo ausimis, ką girdžiu iš šio asilo. Suėmė toks piktas juokas, kad vos vos susilaikiau neužvožęs jam per blizgančią plikę. Pyktis užvaldė mane dėl to, kad jis laikė mane visišku idiotu arba pirmą kartą patekusių į kalėjimą. Jei visa tai, ką čia Kliunka prišnekėjo mano adresu, būčiau padaręs ir tuo pačiu prisipažinęs, tai man nuo to būtų tik blogiau. „Mentų" pažadai, kad, jei prisipažinsiu, jie padės, man "nelipo" prie ausų. Ant tokių „mentų" pažadų užkimba tik kvailiai arba naujokai, pirmą kartą patekę į kalėjimą.

Ir štai dabar, Kliunka, pats būdamas asilų asilas, palaikė mane tokiu pačiu. Pasak mano advokatų, Kliunka nemoka net teisingai suformuluoti paprasčiausio sakinio, yra kvailas ir bukas, todėl ir tardo kaip paskutinis nemokša, tikėdamasis atsitiktinės sėkmės.

Su mano advokatais irgi kalbėjo nesąmones. Jei pas mane ateidavo advokatas, kartu sėdėdavo prokuroras arba jo patikėtiniai.

Sykį pas mane apsilankė du advokatai: Sviderskis ir Girdziušas. Prokuroras iš karto perspėjo, kad apie bylos eigą nekalbėtumėme. Prokuroras stebėdavo kiekvieną judesį, užsirašydavo į blonknotą kažkokias mūsų pokalbio ištraukas. Viso to neapsikentęs, advokatas Sviderskis paklausė:

- Prokurore, tai apie ką mums kalbėtis? Juk mes esame pasamdyti ginti šį žmogų ir atstovauti jo byloje! Mes Doktorui nesame pažįstami, pas mergas kartu nevaikščiojome. Tai apie ką kalbėti, jei ne apie bylą?

Tai išgirdęs, prokuroras susiraukė ir nieko neatsakęs, patraukė pečiais.

Aš paklausinėdavau, kaip laikosi mano Ramutė, kaip vaikai, bet tuo viskas ir baigdavosi, kalba nesirišdavo, nes nieko kalbėti negalėjau. Negalėjau rūpintis dėl savo likimo, negalėjau domėtis bylos

eiga. Bet vis dėlto šios malonios žinutės, perduotos per advokatus, kad su mano šeima viskas gerai, buvo malonios.

Taip bėgo mano prevencinio sulaikymo dienos. „Mentai“ visokiausiais būdais stengėsi „prisiūti“ man bet koki nusikaltimą, kad tik po dviejų mėnesių kai baigsis sulaikymo terminas, neišleisti į laisvę. Vis dar sėdėdamas Lukiškių kalėjimo mirtininkų 218 kameroje, stebėjau, kaip įvairiausi valdžios padlaižiai per spaudą ir televiziją šmeižė mane kiek tik įmanoma, kad tik pasinaudojant mano nelaime pakeltų savo asmeninį prestižą. Atseit, žiūrėkite, žmonės, žiūrėkite, valdžios vyrai, koks aš sąžiningas valstybės tarnas, koks geradaris ir prisidedu prie H. Daktaro nusikaltimų išaiškinimo!

Kelis kartus televizijos ekranuose pasirodė ir Kauno policijos vyr. komisaras Aleksonis. Pats nesuvokdamas, ką kalba, iš ekrano jis skelbė, kad tokius banditus ir pačius didžiausius visuomenės nusikaltėlius, kaip H. Daktaras, reikia įkalinti iki gyvos galvos ir niekada nebeišleisti į laisvę!

Tai išgirdęs, gerokai nustebau, nes apie Aleksonį aš buvau geros nuomonės. Jis buvo paprastas kaimo bernas ir visai neaišku, kaip jis pasiekė tokį postą, nes savo darbe neišmanė nieko. Nesuvokdavo, ką ir kaip daryti konkrečiu atveju. Visas jo tiesiogines pareigas atlikdavo jo pavaduotojai ir jis nesikišdavo į tai, ką būtent jie veikia.

Pats Aleksonis, kol pavaduotojai plušėdavo, darbo metu domėdavosi telefonu, kaip klesti jo ūkis, kiek maišų prikasė bulvių ir ar nuvežė Jurgis į turgų tas tris bekonines kiaules.

Aleksonis buvo muzikų muzikas, nepiktybinis kaimietis, degraduojantis asmuo savo užimame poste. Mano manymu, ir šiuo atveju Aleksoniui pakišo po nosimi paruoštą tekstą ir, kaip vyr. komisarui, liepė perskaityti per televiziją.

Be Aleksonio, muzikų luomui priklausė ir Alytaus miesto PK komisaras V. Grigaravičius. Šis irgi, prisidėjęs prie visų mane šmeižiančių niekšelių pradėjo duoti interviu laikraštininkams bei televizijai. Gyrėsi, kaip tik galėjo ir visai Lietuvos žmonijai melavo, kad jis neleido H. Daktarui iškelti kojos į Alytų. Kad tik jo pastangomis Alytaus miesto žmonės gali ramiai gyventi ir dirbti, ir jei ne jo

nuopelnai, tai visi Alytaus verslo žmonės būtų po Kauno nusikaltėlių padu, kuriems vadovauja H. Daktaras, pravarde Hėnytė.

Visa tai Grigaravičius, kaip ir kiti šakalai, kovojantis dėl apgraužto kaulo, net negraujamas sąžinės jausmo, kalbėjo per televiziją ir žurnalistų pagalba, rašė laikraščiuose. O tiesa buvo tokia:

-Gyveno Alytuje trys verslininkai, kuriuos aš pažinojau. Kartais susitikdavome pas mane, Kaune, švėsdavome gimtadienius ar šiaip, be progos, susiedavome užstalėje. Syki, per vieno mano draugo gimtadienį, atvažiavo ir minėti Alytaus verslininkai, kurie patys pas mane paprašė pagalbos, nes jie nebegalėjo susikalbėti su Alytaus jaunimu ir ramiai sau dirbti. Jaunimas tiek nebejautė ribų kad beveik kas savaitę reikalaudavo iš verslininkų nežmoniškos duoklės.

Šiaip į Alytų aš nelįsdavau ir nieko bendro su Dzūkijos sostine neturėjau, bet šį kartą savo draugams daviau vertingų patarimų kuriuos jie nuoširdžiai priėmė ir mes ėmėme bendradarbiauti.

Apie tai iš savo informatorių greitai sužinojo V. Grigaravičius ir, sumaniai prisidengęs įstatymu, ėmė spausti vietinį jaunimą. Pamatęs ir pagaliau suvokęs, kad Alytaus šeimos pradėjo kariauti tarpusavyje, jis dar daugiau techniškai per savo žmones ėmė juos kiršinti. Tuo pačiu, reikia nereikia, be jokio pagrindo suformulavęs įkalčius, sodino į Lukiškes jam neparankius žmones, t. y. tuos, kurie nepasidalino savo verslininkais ir jų pinigais.

Tuo tarpu, kai šiek tiek apvalė miestą nuo kariaujančių grupuočių surinko visus stambesnius verslininkus į pasitarimą kuriame pasiūlė dirbti kartu. Įkalbėjo verslo žmones, kad šie dirbtų su juo, kad atsisakytų „stogo“ (apsaugos) ir nevaržomai dirbtų po jo „stogu“. Už tai, žinoma, tam tikrą pelno dalį verslininkai privalės mokėti jam ir jo komandai.

Verslo žmonės, žinoma, sutiko, o Grigaravičius, pasinaudodamas įstatymu ir savo užimamomis pareigomis, toliau sodino nekaltus žmones pagal prevencinį įstatymą ir ramiai sau šlavėsi verslininkų jam skiriamus pinigus. Jam viskas buvo paranku, nes A. Paulauskas dengė Grigaravičių kaip žemietį ir kaip pinigų šaltinį. Paulausko tėvai visą laiką gyveno Dzūkijoje, tad dabar Paulauskas su Grigaravičiumi tapo savotiški sąjungininkai, kurie niekieno

nevaržomi, po savo sparnu priglaudė visus verslininkus, o tuo pačiu, per televiziją ir žiniasklaidą skelbė, kad Alytuje verslininkai ramiai gali dirbti, nieko nebijodami. Atseit, jis padarė tvarką Alytuje. Žinoma, žmonėms, žiūrintiems televizijos laidas, tai skambėjo įtikinamai, bet jie nežinojo tikros tiesos.

Tiesa buvo ta, kad Alytaus miesto grupuočių „stogo“ priversti atsisakyti verslininkai pateko po Grigaravičiaus „stogu“, už kurį visvien teko mokėti nemažas sumas.

Taip pildėsi S. Čepo žodžiai, kad visi jo draugai taps mano priešais. Jaučiau tai savo kailiu kiekvieną dieną, bet pakeisti nieko negalėjau. Šmeižė jie mane vis labiau ir labiau, tuo pačiu keldami savo „autoritetą“ žmonių akyse.

Sykį pas Kliunką paprašiau, kad leistų nors per atstumą pažiūrėti į savo mylimiausią dukrytę Karoliną kuriai tik trys metukai ir kurios labai pasiilgau. Tai šis bukalgalvis asilas, išgirdęs ko prašau, išvertė akis ir kategoriškai pasakė "ne". Jokių pasimatymų! Kliunka buvo piktybinis žmogus, be jokio žmogiško supratimo ir gailėsčio jausmo. Visuose žmonėse įžiūrėdavo tik blogį, nes ir pats buvo lygiai toks pats.

Kiek žmoniškesnis būdavo jo pavaduotojas Redas Savickas, bet jis nieko, absoliučiai nieko, negalėjo padaryti be Kliunkos žinios. Savickas buvo jaunas ir gabus žmogus, protingas ir išsilavinęs, puikiai suprato, kad aš sėdžiu už nieką suprato ir tai, kad esu sąmokslu auka, kurią sufabrikavo S. Čepas su A. Paulausku. Savickas absoliučiai nieko negalėjo pakeisti, nes kiekvieną jo žingsnelį kontroliavo gen. prokuroras A. Paulauskas ir Kliunka.

Redas Savickas pasakė man, kad ištardė apie 200 žmonių, iš kurių nė vienas nedavė prieš mane parodyų. Dauguma apklaustųjų buvo mano pusėje ir manęs gailėjo. Jie sakė, kad aš reikalingas laisvėje tvarkai palaikyti, nes kai mane nekaltai įkišo į kalėjimą prasidėjo grupuočių savivaliavimas, kurios su niekuo nesiskaitydami skriaudė visus iš eilės.

Bet apie tai išgirdęs Kliunka, manė kitaip. Jis manyje matė tik blogį ir garsiai mąstydamas rėkė, kad visi apklaustieji yra mano įbauginti. Rašydamas šias eilutes, net nerandu žodžių, kaip kuo tiksliau apibūdinti Kliunkos charakterį. Gal tikėtų žodis - mėšlas, bet ir mėšlas,

turbūt, naudingesnis visuomenei, nei Kliunka.

Taip galvodamas, svajodamas ir abejodamas dėl savo ateities, net nepastebėjau, kaip greitai prabėgo pusantro mėnesio ir prevencinis sulaikymas artėjo į pabaigą. Kankino įvairiausios mintys dėl savo likimo. Netikėjau tuo, kad šitokiu barbarišku būdu mane suėmė A. Paulausko pakalikai, taip lengvai paleis. Nors buvau absoliučiai nekaltas, kiekvieną dieną su nerimu laukiau, kad man visvien pateiks kokius sufabrikuotus kaltinimus ir, be abejo, baltais siūlais susius bylą. Nors kalėjimo viršininkas Anželo ir tvirtino, kad mane išleis į laisvę, netikėjau. O kai paklausiau pas Kliunką tai šis atsakė, kad nieko dėl mano likimo nežino.

NAUJI KALTINIMAI

Balandžio 1, per melagių dieną mane vėl iškviatė Kliunka, pas kurį jau sėdėjo mano advokatas. Vos pamačiau advokatą širdį pervėrė nerimas, pajaučiau kažką negero, nes tą dieną advokato tikrai nelaukiau. Aš neapsirikau, širdis nujautė nelaimę ir tai įvyko. Kliunka, atstovaujant mano advokatui, pateikė man kaltinimus, kuriuos išgirdęs, tiesiog apstulbau. Netikėjau savo akimis, kas buvo parašyta, netikėjau savo klausa, ką išgirdau.

Kliunka su pikta šypsena pateikė man kaltinimus, kad aš, tarpininkaujant S. Čepui, reikalavau iš J. Milevskio pinigų už jo pavogtos mašinos grąžinimą. Pateikė kaltinimus dėl įtakos nukentėjusiajam, dėl vogtos mašinos bei dėl nusikaltimo slėpimo. Iš viso buvo pateikti keturi kaltinimai.

Suakmenėjau tai išgirdęs, mane išmušė šaltas prakaitas ir niekaip negalėjau suvokti, kad S. Čepas taip toli nuėjo, tuo pačiu stumdamas mane į bedugnę. Aš puikiai prisiminiau, kaip mes susipykome su juo ir laukiau jo keršto, bet niekada nebūčiau patikėjęs, kad Sigis gali taip niekšiška pasielgti.

Advokatui sakiau, kad aš tik padėjau surasti mašiną tad nejaugi už tai baudžiama? O advokatas pasakė, kad prokuroras Kliunka išvirtė pagal save ir padarė taip, kaip reikėjo jiems, o ne tau.

Aš daviau parodymus, kad tik suvedžiau S. Čepą su žmogumi, kurį vadino „Dūla“, o jis viską sutvarkė dėl vogtos mašinos.

Kliunka paklausė, tai kodėl aš paėmiau 7000 dolerių iš S. Čepo ir kiek iš tų pinigų aš uždirbau? Aš atsakiau, kad jokių pinigų neėmiau ir nieko neuždirbau, maža to, prisiečiau savo trijų mažų vaikučių mirtimi, kad aš esu nekaltas dėl šios mašinos išpirkimo. Kliunka, nutaisęs gyvulišką snukį, netikėjo nė vienu mano žodžiu ir net, nepaisant to, kad prisiečiau savo vaikų mirtimi, visvien pateikė man kaltinimus, po kurių, visa širdimi triumfuodamas, atsistojo iš už stalo ir su iškreipta šypsena veide išėjo iš kabineto, žinoma, tuo pačiu pasakydamas sargybai, kad mane nuvestų atgal į kamerą. Advokatas tik skėstelėjo rankomis, bet nieko negalėjo pakeisti. Sumurmėjęs ir padrąsindamas mane, pasakė, kad kovosime ir šitaip šio reikalo nepaliksime. Mane tai mažai guodė, nes advokatų pažadų jau ir anksčiau buvau pakankamai prisiklausęs. Su tokia prislėgta nuotaika aš vėl buvau uždarytas į 218 kamerą, toliau kęsti savo, kalinio, dalį.

Visą likusią dieną neradau sau ramybės, galvoje sukosi mintys apie būsimą bylą, apie teismus, apie vieną su vaikais likusią Ramutę. Tik vėlai vakare, iškamuotas varginančių minčių atsiguliau į lovą ir netrukus užmigau. Bet kur tu ramiai pamiegosi! Atrodė, kad ir žiurkės, gyvenančios po grindimis pasidarė Kliunkos sąjungininkės. Pramerkęs akis, nejudėdamas, stebėjau, kaip trys didelės ir šlapios žiurkės gardžiai ėda mano pradėtą arbūzo skiltį. Išsiviepusios ir cypdamos, jos godžiai rijo arbūzą ir atrodė, kad jų niekas šiame pasaulyje daugiau nedomina.

Taip tęsdavosi kiekvieną naktį. Jei neprabusdavau ir neišvaikydavau, tai ryte rasdavau žiurkių paliktus pėdsakus. Tad vieną rytą radę pragrauztą sausainių pakelį, nusprendėme Kliunkos sąjungininkes pagauti. Šiam tikslui padėjome maišelį, įkurį įdėjome, kaip masalą vištos kaulų ir šiaip maisto atliekų. Prie vieno maišo krašto pririšome virvelę, kurią pėrvėręs per lovos galą pasidėjau po ranka.

KOVA SU... ŽIURKĖMIS

Ir štai vieną naktį, nebejausdama jokio baimės jausmo, pati didžiausia žiurkė šmurkštelėjo į maišą prisirytį mūsų palikto maisto. Kai tik ji įlindo, staigiai timpltelėjau virvę, anga užsitraukė ir maišas pakibo ore. Žiurkė išlįsti nebegalėjo, na, o mums to ir tereikėjo! Taip mes visas tris ir išgaudėme, o po to - pasiuntėme jas per parašos skylę į amžinąją kanalizacijos rojų. Bet tuo niekas nesibaigė. Nepraėjo nė pora savičių kai mūsų kamerą okupavo pelės. Jos, žinoma, buvo gražesnės nei žiurkės, bet nuostolių pridarydavo daug daugiau, tad nori nenori, teko ir joms paskelbti karą. Jau sekantį vakarą abu su Ženia, išėjome į „karo taką“ ir iškasėme „karo kirvį“. Kad efektingiau vyktų kova, Ženia pakabino savadarbį plakatą su užrašu: „Mirtis pelėms, blusoms ir tarakonams!“

Nuo šios akimirkos ir prasidėjo karo veiksmai. Pelės, peliukai ir peliūkščiai drąsiai puolė mūsų „barikadas“, pastatytas ant palangės. Žinoma, tos „barikados“ pelėms patiko, tad jos, užsilipusios ant lašinių palties ir įsivaizduodamos, kad plaukia Nemunu ant plausto, šokinėjo tai šen, tai ten. Lyg traukdamos iš vandens žuvis, jos naikino sausainius, dešras ir sūrį.

Mes į tokius išpuolius atsakėme griežtai, nemažąjį kiekį paėmėme į nelaisvę ir, sukišę į maišelį, ištrėmėme į „koncentracijos stovyklą“ pasivaikščiojimo kiemelyje. Kovojoje kiek galėjome, bet visoms Lukiškių pelėms nuimti skalpų nesugebėjome, tad paprasčiausiai ėmėme slėpti maistą kad šios keturkojės bestijos jo nepasiektų.

TARP MIRTININKŲ

Ramutė nuolat man atnešdavo maisto, tad dėl to problemų nekildavo. Kartais už durų, pietų metu, išgirdavau, kaip nuteistieji mirties bausme prašo pas „muchamorą“, dalinantį košę, kad šis įdėtų dvigubą porciją. Žinoma, visų mirtininkų pavaišinti negalėjau, bet ne sykį „mento“ pagalba perduodavau jiems maisto ir saldumynų. Buvo tokių žmonių, kurie buvo nuteisti nekaltai, o po

to ir sušaudyti. Buvo ir tokių, kurie per tardymą, pilnai prisipažinę įvykdę nusikaltimus ir dabar nuteisti sušaudymui, garsiai, ant viso rūsio patalpos, šaukė, kad jie prisipažino vien todėl, kad neiškentė nežmoniškų kankynių tardymų metu. Buvo ir tokių, kurie rūsio drėgnoje kameroje sėdėjo jau po 5-7 metus ir kuriems nuo ilgo laukimo, šalčio, bado ir ligų „pavažiavo stogai“- išprotėjo. Jie šaukė, kad yra nekalti, o kareiviai, išgirdę triukšmą, juos tiesiog suspardydavo savo kaustytais batais ir vėl įmesdavo į kamerą. Man buvo kai kurių iš jų gaila, bet padėti niekuo negalėjau. Buvo ir tokių, kurie tikrai neverti gyventi laisvame pasaulyje. Rūsijoje sėdėjo sadistai, nežmoniškai kankindami, dėl kelių pinigėlių, nužudę senus, nepaeinančius pensininkus. Buvo vienas kanibalas ir keli mažamečių vaikų prievartautojai. Tokių išsigimėlių aš negailėjau ir, jei būtų įmanoma, pats juos nudobčiau, kaip pasiutusius šunis. Ir be abejo, kaip ir kiekviename kalėjime, buvo beviltiškų ligonių, kurie nuo ilgo sėdėjimo laikė save Napoleonais ar Montekristais, įkalintais akmeniniame Lukiškių maiše.

Šiame mirties rūsyje turėjau klausyti iš visų pusių sklindančių aimanų, praeiksmų ir grasinimų, bet niekur nuo to pabėgti negalėjau. Tiesa, žinojau kelis kalinius, kurie didvyriškai susitaikė su mirtimi ir tyliai sėdėjo, nekeldami jokių rūpesčių nei sau, nei valdžiai.

Paimkim, kad ir mano kameros draugą Žėnią. Kartą atsidarė durys ir spec. dalies karininkas padavė jam raštą, kuriame buvo parašyta, kad prokuratūra prašo peržiūrėti jo bylą ir, kad vietoje 15 metų kalėjimo, kuriems buvo nuteistas Žėnia, teismas skirtų mirties nuosprendį - sušaudant, kaip ir jo broliui. Žėnia Diominas perskaitė raštą, pasirašė lapo apačioje ir abejingai atsigulė į lovą. Po penkiolikos minučių Žėnia jau garsiai knarkė, o aš sėdėjau ir žiūrėjau į jį. Negalėjau atsistebėti jo šaltakraujiškumu ir abejingumu dėl savo likimo. Kas liečia mane, tai aš tikrai po tokios žinios iš viso negalėčiau užmigti. Žėnia turėjo labai stiprius nervus ir toliau sau knarkė pūsdamas į ūsą

NETIKĖTA NAUJIENA

Balabandžio 5 d. ryte žiūrėjau televizorių ir per žinių laidą pranešė, kad tiesiog prie savo namų sušaudytas verslininkas S. Čepas, kartu su savo asmeniniu vairuotoju Varnu. Ši žinia mane pritrenkė, kaip perkūnas iš giedro dangaus. Greitai pažadinau miegantį Žėnią ir sakau:

- Žėnia, mano draugą nušovė, na tą verslininką S. Čepą!

O Žėnia, kaip niekur nieko, burba:

- Kas čia tokio? Kiekvieną dieną ką nors pasaulyje nušauna, o čia, tik pagalvokit, kažkokį Čepą!

Tai pasakęs, vėl nūsuko į sieną ir bandė užmigti, bet šį kartą jam nepasisėkė, nes po penkiolikos minučių atsidarė durys ir mane išvedė pas kalėjimo viršininką J. Andželą. Šis, matyt, jau buvo informuotas apie tai, kas įvyko, arba pats žiūrėjo transliuojamas žinias.

Kaip priklauso kaliniui, įėjęs prisistačiau, o J. Andžela, nekreipdamas į tai dėmesio, paklausė:

- Ar žinai, Henrikai, naujieną? Prieš pusvalandį nušovė S. Čepą. Kaip manai, už ką ir kas tai padarė?

- Taip, viršininke, žinias žiūrėjau ir apie Čepo mirtį girdėjau, na, kas jį nušovė - sunku pasakyti. Gal atsirado keli žmonės iš penkių tūkstančių apgautųjų, kurie supratę, kad pinigų, padėtų į Čepo banką „Agoros pajus“, niekada nebeatgaus. Jūs gi puikiai žinote, kad S. Čepas surinko iš žmonių paskutinius litus, kurie tikėjosi tokiu būdu uždirbti, o vietoje žadėto uždarbio, nebegavo nieko. Tad nieko čia nuostabaus nėra, vėliau ar anksčiau tai turėjo įvykti. S. Čepas per daug pasitikėjo savimi ir savo draugais iš valdžios aparato, ir nebejautė jokių padorumo ribų.

Ir dar viena versija yra. Jis buvo skolingas verslininkui Pluščiauskui tris su puse milijono markių. Tai yra S. Čepas paėmė iš Pluščiausko didelį kiekį prekių, o gautas lėšas pasisavino. Tuo pačiu, suklastojo dokumentus ir išėjo taip, kad S. Čepas yra atsiskaitęs, nors iš tikrųjų negrąžino Rusijos veslo žmonėms nė cento.

Buvo pas mane atvažiavę draugai iš Maskvos ir pasakė, kad S. Čepas yra jiems skolingas, nes jis dirbo su Pluščiausku.

Parodė popierius, kuriuose buvo parašyta, kad S. Čepas nesumokėjo už gautas prekes. Nuvažiavome į S. Čepo ofisą ir šis, kaip niekur nieko, iš seifo ištraukė firminį blanką, kuriame aiškiai buvo pasakyta, kad pinigai už prekes yra pervesti į sąskaitą, kurią jam davė Pluščiauskas. Žinoma, tas blankas buvo suklastotas ir dėl to kilo ginčas. Gavosi taip, kad Čepas niekam nėra skolingas, bet maskviečiams tai nepatiko ir išvažiuodami jie pasakė:

- Džiaukis, Sigi, kad pažįsti Hėnytę, kuri mes gerbiame, kitaip su tavimi būtų kita kalba.

Sigis pasižiūrėjo į mane ir šyptelėjęs išlydėjo maskviečius iš ofiso.

- Štai taip, viršininke, melo kojos trumpos, o su apgaule toli nenuėisi. Tad nenustebčiau, jog pats S. Čepas, kad negrąžinti trijų milijonų ir užsakė Pluščiauko nužudymą Vokietijoje. Viskam yra savo ribos ir tik todėl, kad aš buvau laisvėje, Čepo maskviečiai nelietė, bet galbūt kai tik sužinojo, kad manęs nėra ir dar ilgai nebus, sugrįžo į Lietuvą, nušovė Čepą ir tokiu būdu atkeršijo už savo draugą Pluščiauską.

Išklausęs mano nuomonės, viršininkas atsilošė kėdėje, atsiduso, norėjo kažką sakyti, bet tuo metu suskambo telefonas. Ilgai su kažkuo kalbėjo, bet iš pokalbio nuotrupų supratau, kad kalba eina apie mane. Padėjęs ragelį, Andžela sako:

- Skambino Paulauskas ir domėjosi, ar tu, Hėnyte, neturi kameroje telefono. Matai, Paulauskas įtaria, kad tu užsakei Čepo ir jo vairuotojo nužudymą.

Stovėjau ir nežinojau, ką pasakyti. Nejaugi A. Paulauskas ėmėsi tokių žygių? Kojis nori? Ant manęs visus šunis pakarti? Aš juk sėdžiu kalėjime, kameroje, į kurią ne tik telefoną, bet ir adatos neprasineši.

Viršininkas Andžela samprotavo toliau:

- Džiaukis, Daktare, kad aš asmeniškai turiu raktą nuo tavo kameros durų, be to, dar ir papildomą spyną užkabinau, kad niekas be mano žinios nevarstytų durų. Aš Paulauskui garantavau, kad jokio telefono tu turėti negali, nes tai neįmanoma. Pranešti jį į kamerą neturėjai jokių šansų.

Pasibaigus šiam pokalbiui, buvau vėl grąžintas į kamerą

bet jau sekančią dieną pas mane, asmeniškai į kamerą, užėjo departamento darbuotojas Buiko. Šis tipas buvo išpuikęs kaip princas, vaikščiojo pasitempęs ir žiūrėjo į visus iš aukšto. Užėjęs į mano kamerą pasisveikino ir akimis apžvelgė visą patalpą po to, pats asmeniškai ėmėsi daryti kratos. Išvertė visus krepšius, iškedenė čiužinį, apčiupinėjo rūbus, žodžiu, kaišiojo savo nosį visur, kur tik galėjo prieiti. Pavargęs, bet nieko neradęs jam tinkamo, vėl akimis perbėgo per kamerą. Matyt ieškojo jis mobilaus telefono, kuriuo, kaip jie manė, susisiektų su laisve ir daviau įsakymą nužudyti S. Čepą. Taip manė ir A. Paulauskas su Kliunka. Jų fantazijoms ir įtarinėjimams nebuvo ribų. Buiko, nieko nepešęs, pakraipė ūsais ir išsinešdino iš kameros.

ŽINIASKLAIDOS DĖMESIO CENTRE

Bet nuo tos minutės, kai nušovė S. Čepą ir jo vairuotoją pasaulis apsivertė aukštyn kojom. Televizijos ekranai ir laikraščių puslapiai mirgėte mirgėjo nuo mano nuotraukų ir antraščių, kad H. Daktaras užsakė S. Čepo žmogžudystę. Nesvarbu, kad aš sėdėjau užmūrytas Lukiškių rūsyje, visvien „žmogžudystę užsakiau“ aš. Ši aplinkybė nieko nedomino, nei A. Paulausko, nei Kliunkos, nei jų draugų. Kaip susitarę, visi televizijos kanalai transliavo apie mane laidas ir būtinai paminėdavo, kad galimas dalykas, jog Hėnytė užsakė S. Čepo žudynes. Nei spauda, nei televizija nepaliko manęs ramybėje visus metus. Tai man ir mano šeimai kainavo daug nervų ir nemigo naktų negalėjau ramiai reaguoti, kai apie mane po visą Lietuvą ir ne tik, skleidžia tokias paskalas.

Prokuroras Kliunka „išmąstė“ dar geresnę versiją. Išsivedęs mane į tardymo kambarį, sako:

- Jei tu ir neorganizavai Čepo nužudymo dabar, tai padarei tai dar tada, kai buvai laisvėje ir tik vakar tavo samdyti žudikai nušovė Čepą. Čia tavo darbas, Hėnyte, ir daugiau niekieno!

Po šių žodžių Kliunka dar daugiau sugriežtino mano sargybą. Be pagrindinio užrakto, ant durų pakabino papildomas dvi spynas, kurias atrakindavo tik karininkai.

Laikas buvo neramus. Kur tik nepažvelgsi, visur dėmesio centre buvau aš. Per televiziją prisiziūrėjau tokių nesąmonių, kad neduok Dieve! Gal žmonės tikėjo, o gal ir ne, bet jei kas dieną žmonėms į galvą kala tapačią informaciją, nori nenori, pradėti abejoti vienu ar kita atveju. „Mentai“ laisvėje darė kratas be jokių kratų orderių pas mano pažįstamus, klausydavosi telefono pokalbių, o jei rasdavo videokasečių, išsiveždavo su savimi. Pas draugus rado, tiksliau – pasiėmė, kurių niekas ir neslėpė, videokasečių, kuriuose nufilmuoti gimtadieniai, vaikų krikštynos ar N-tųjų metų sutikimas. Tokias kasetes, niekšai, be mano ar draugų sutikimo, ėmė rodyti per televiziją, o komentatorius arba laidos vedėjas, skelbdavo:

- Žiūrėkite, žmonės, kaip baliavoja Doktorų grupuotės nariai. Jie švenčia ir dainuoja tuo metu, kai Lietuvoje žudomi žmonės!

Šitokiais apgailėtiniais būdais, „mentai“ nuteikinėjo Lietuvos visuomenę, žmones iš tolimiausių Lietuvos kampelių, kurie gal ir nebūtų manęs žinoję, jei ne „mentų“ skleidžiama propaganda.

Po tokių neteisėtų išpuolių prieš mane sėdėjau, dantis sukandęs, laikiausi iš visų jėgų ir stengiausi nepalūžti dvasiškai. Nors kaip ir visada, aktyviai sportavau, kiek leido kalėjimo sąlygos, bet visa tai retkarčiais užgoždavo mintis apie mirtį. Juk „mentai“, su teisėjų pagalba, sušaudė Borią Dekanidzę be jokių konkrečių įrodymų. Tai kodėl to paties negali padaryti ir man? Aš taip pat, kaip ir Boria, sėdėjau dabar mirties rūsyje. Skyrėsi tik kamerų numeriai. Prieš mirtį Boria sėdėjo 213 kameroje, o aš sėdžiu dabar 218. Galvojau, reikia ruoštis mirčiai. Boria mirė nepalūžęs, o aš užjineprastesnis, mirsiu, jei tai bus lemta, garbingai ir pakėlęs galvą. Tegul džiūgauja mano priešai, bet ateis tas laikas, kai nešvarūs darbai ir nekaltų žmonių mirtys iškils į paviršių.

Po visų antpuolių ir po Čepo mirties, tokios mintys kėlė šiuurpą, bet, laikui bėgant, pripratau ir susitaikiau su kasdienybe ir artėjančia mirtimi. Pakeisti nieko negalėjau, nes visi valdžios vyrai, užimantys aukštas postas, buvo prieš mane. Tie vienetai, kurie norėjo man padėti, bijojo dėl savo šiltų kėdžių ir dėl jų pačių likimo. Tie vienetai gerai žinojo, kad aš esu nekaltas dėl S. Čepo mirties ir puikiai suvokė, kad tokiam A. Paulauskui dabar palankus metas viską

suversti man. Gi visi suprato, kad šios žūties niekas ir niekada neaiškins, tai kodėl atpirkimo ožiu nepadarius H. Doktoro?

Tokių kalbų ir nuomonių aš girdėjau ne iš vieno Lukiškių kalėjimo karininko. Vienintelio, ko dabar norėjau, tai atsisveikinti su vaikais, Ramute, mama, su tais, kurie man buvo brangūs ir mieli. Bet to padaryti neleido nei Kliunka, nei kalėjimo valdžia.

IŠLIKTI!

Nuo nuolatinio galvojimo ir įtemptos nervinės sistemos išsivystė migrena ir dažnai skaudėjo galvą. Maža to, pakilo kraujo spaudimas. Gydytojai prirašė tablečių, kurių aš nevartojau, nes tokiais gydymo „specialistais“ nebuvo galima pasikliauti. Nuo visų ligų, kokia ji bebūtų, gydydavo tabletėmis „Nošpa“ arba „Analginas“. Nors tuo metu sveikata truputį sušlubavo, sporto nemečiau. Kiekvieną dieną sportavau po du kartas ir tvirtai pats sau pasakiau, kad aš turiu kovoti ir nepasiduoti monotoniškam gyvenimui. Aš privalau laimėti, privalau išlikti vardan savo šeimos ir pačio savęs. Aš privalau išgyventi! Kad ir kaip būtų sunku, aš turiu išnaudoti nors vienintelį, mažiausią šansą. Aš nepasiduosiu ir savo priešams įrodysiu, kad ant kelių prieš juos nesiklaupsiu. Jie nepamatys manęs apgailėtoje būklėje, prašančio pasigailėjimo.

Tvirtai žinojau, kad esu nekaltas ir ateis tas metas, kai mano priešai apie mane dar išgirs. Jie atsakys už viską, už nemigo naktis, už badą, šaltį, už kiekvieną sekundę, praleistą Lukiškių rūsiuose.

SVEČIUOSE - ŠULCAS

Kai šiek tiek atsipalaidavau nuo įkyrių kamuojančių minčių, per pietas mane išvedė į koridorių. Pamaniau, kad veda vėl pas prokurorą Kliunką, bet ne, šį kartą klydau. Įėjęs įtardymo kambarį, pamačiau sėdintį už stalo buvusį komisarą Šulcą. Jis buvo išvartytas iš VRM sistemos, tad šiuo metu Šulcas priėmė ištįstą A. Paulausko ranką, pas kurį ir prisiglaudė.

Į kalėjimą Šulcas atsinešė net du pokalbių įrašinėjimo

magnetofonus ir demonstratyviai maigydamas mygtukus, pareiškė, jog mūsų pokalbio neįrašinės. Aš, nutaisęs abejingą veidą, nutylėjau, bet puikiai žinojau, kad yra kur nors paslėptas ir trečias "magas". Kitaip - tai kam reikalingas cirkas su tais dviem ant stalo?

Nieko naujo jis nepasakė. Uždavė eilinius klausimus apie S. Čepo nužudymo organizavimą. Tiesa, dar paklausė, ar negalėjo prie S. Čepo žūties prisidėti „Pšidžė“? Man ėmė piktas juokas, nes kiek gi galima atsakinėti į tuos pačius klausimus? Atsakymas į absurdiškai kvailus klausimus buvo vienas: nieko nežinau, sėdžiu Lukiškėse ir kas ten darosi už tvoros, ne mano rūpestis. Šulcui tai nepatiko, matyt, jis save laikė labai šauniu darbuotoju ir įsikalė į galvą, kad ko nepasakė Hėnrytė Kliunkai, būtinai pasakys jam. Bet dabar visos jo viltys ką nors sužinoti iš manęs, žlugo, tad baigiantis mūsų pokalbiui, nedviprasmiškai išsireiškė. Atseit, jei būčiau buvęs laisvėje tą dieną kai nušovė S. Čepą tai tikrai nebūčiau išsisukęs. Džiaukis, sako, kad sėdėjai kalėjime, nes priešingu atveju jau būtum buvęs apkaltintas žmogžudyste ir net dviguba!

Nieko nepešęs, Šulcas išsinešdino su savo sušikta aparatūra, o mane vėl uždarė į kamerą bet ramybės joje neradau. Kiekvieną dieną mane šmeižė televizija, spauda, kiekvieną dieną išvesdavo pas kokį viršininką ar pas VRM darbuotoją kurie stengėsi sužlugdyti psichologiškai ir kas dieną tikėjosi, kad būtinai palūšiu, neatlaikęs jų spaudimo. Bet aš tvardžiausi, kiek įmanydamas, stengiausi neimti giliai į širdį mane šmeižiančių paskalų Šypsojausi „mentams“ į akis, kai tuo metu visai to nesinorėjo daryti, nuolankiai linkčiojau galvą kai norėjosi nusukti jiems sprandą Aš prisitaikiau prie jų žaidimo, bet tai visai nereiškia, kad su šiomis žaidimo taisyklėmis aš sutinku. Aš privalėjau atsilaikyti ir niekada nepamiršau, kad tuo pačiu metu yra žmonių, kuriems yra dvigubai sunkiau, negu man. Prisiminiau Sibirą šaltį, badą kankinimo karcerį ir visa tai, ką teko patirti Sibiro žemėje, patirti tai, ko paprastas civilis žmogus tiesiog neatlaikytų.

Praėjęs ir savo kailiu patyręs Sibiro baisumus, aš jau žinojau, kad bet kokia kaina išgyvensiu ir čia. Manęs nepalauš niekas! Niekas! Vien dėl pykčio savo priešams aš išgyvensiu ir jie niekados nepamatys manęs nusizėminusio!

Po šių įvykių pro mūsų lango grotas prasiskverbė saulės spinduliai - atėjo ilgai laukta vasara. Kieme buvo karšta ir tvanku, bet pas mus, kameroje, viską „okupavo“ drėgmė. Čiužiniai, rūbai, rankšluosčiai ėmė pelyti ir niekada neišdžiūdavo. Visą laiką mūvėjau vilnonėmis kojinėmis, kurias buvo atvežusi mano rūpestingoji Ramutė.

KAIMYNAS „SIAURAS“ IR LYDERIS „TIMOCHA“

Po rytinio arbatos puodelio laikraštyje perskaičiau, kad VRM darbuotojai sulaukė ir į Kauno areštinę uždarė mano draugą Siaurusevičių Vidą-„Siaurą“. Nesinorėjo tikėti apie tai, ką perskaičiau, bet jau buvo savaitė, kai „Siauras“ buvo uždarytas į tą patį Lukiškių mirties rūšį, kuriame sėdėjau aš. Uždarė „Siaurą“ į netoliese nuo manęs esančią kamerą tad susisiekti, nors ir sunku, bet buvo įmanoma. Per tą laiką kol čia sėdėjau, susipažinau su mane saugojančiais kareiviais, tad jie be jokių problemų nunešdavo mano raštelių (ksyvas) į „Siauro“ kamerą. Retkarčiais papildavome šalia vienas kito pasivaikščiojimo kiemeliuose, tad be galo buvo gera kalbėtis su vaikystės draugu, kurio jau ilgai nebuvau matęs.

Kaip jau žinote iš anksčiau, „Siauras“ buvo gigantiško kūno sudėjimo ir savotiško charakterio. Jo charakterio bruožų negalėjai sulyginti su niekuom, nes iš mano pažįstamų bei draugų jis buvo vienintelis pasižymintis tokiu savotišku charakteriu. Bet draugas jis buvo iš didžiosios raidės. Bebaimis, stiprus, niekada neišduodantis draugų, ginantis silpnesnius ir amžinai konfliktuojantis su „mentais“. Nors tu jį užmušk, bet „Siauras“ nenusileis „mentams“ nė per nago juodymą visada laikėsi kalinių įstatymo ir net vienintelis, per visą Lietuvos egzistavimo laikotarpį, vos netapo vagimi įstatyme.

Tais laikais, kai mūsų keliai išsiskyrė Rusijoje, viename iš lagerių, „Siauras“ vos nebuvo pripažintas vagimi. Iš visos Rusijos suplaukė sutikimai, kad jį verta priimti į savo išskirtinį ratą bet Itsirado ir prieštaraujančių. Dėl šios priežasties jo ir nepripažino. Šiuolaikinis jaunimas nesupras, kas yra vagis įstatyme, nes šis titulas palaipsniui grimsta į praeitį, o mokyklose tokių žinių žinoma, negausi.

Tad apie šį garbingą vagių titulą tegali žinoti mano kartos žmonės ir seni zonų vilkai.

Apskritai „Siauras“ buvo geras ir supratingas draugas. Ir štai dabar, po tiek laiko, tikrai buvo malonu su juo susirašinėti, prisiminti jaunystės dienas, džiaugsmus ir vargus.

Mirties rūsys po truputį atgijo, psichopatai ir maniakai, pasišventę žudyti ir prievartauti, susitaikę su savo likimu, naktimis nebestaugė. Vis dažniau pasigirdavo sveikų, su nesužalota psichika, kalinių balsai ir juokas.

Neilgai trukus po „Siauro“ uždarymo, į mūsų rūšį atvedė Vilniaus brigados lydeį Igorį-„Timochą“, gerą Borios Dekanidzės draugą. Šis žmogus taip pat buvo drąsus, nepripažįstantis „mentų“ diktuojamų taisyklių, dvasiškai stiprus ir tvirtas vyrukas. Prokurorai, tardytojai, su „mentų“ pagalba, provokavo jį visais būdais, bandė palaužti ir sugniuždyti kaip žmogų, bet iš to jiems nieko neišėjo. Kartą kilo mažas konfliktas, kurio metu kažkoks karininkas pavadino „Timochą“ mirtininku. Šis spyrė į duris ir suriko:

- Rano, musor, menia chironiš, ja ješčio vyjdu! (Anksti, šiukšle, mane laidoji, aš dar išeisiu!).

Nežinau, kaip valdžia „Timochą“ nubaudė, bet kažkokią nuobaudą už šiuos žodžius gavo. Tai jokios rolės „Timochos“ gyvenime nesuvaldino. Jis stovėjo savo pozicijoje ir elgėsi su administracija iššaukiančiai, lygiai taip pat, kaip ir „Siauras“.

„Siauras“ už nuolatinius konfliktus su kalėjimo administracija per trumpą laiką spėjo du kartus atsidurti bausmės izoliatoriuje. Jis priešinosi administracijai ir dėl savo karšto būdo dažnai nukentėdavo. Nesuvokė, kad priešintis jam yra beprasmiška ir beviltiška. Jei administracija nesusitvarkydavo su režimo pažeidėjais civilizuotais būdais, tai paprasčiausiai, kaip šunis, ant kalinio užsiundydavo kareivius, kurie savo kaustytais batais suspardydavo zeką ir tiek. Jei kalinys nukentėdavo šiek tiek daugiau, budintis karininkas savo raporte parašydavo, kad kalinys nepakluso įsakymui, todėl prieš jį buvo panaudotos spec. priemonės. Kaip bebūtų, administracija visada likdavo teisi, o kalinys, praradęs sveikatą ir sveiką protą pastoviai sėdėdavo karcериuose.

MIRTYS IR IŠDAVIMAI

Mažai buvo tvirtų kalinių, kurie atlaikydavo „mentų“ spaudimą ir patyčias. Paimkim, kad ir Alytaus miesto lyderį „Baublį“, kurį tuometinis Alytaus PK komisaras V. Grigaravičius irgi įgrūdo į mūsų mirties rūšį. „Baublys“ pasėdėjo neilgai, „mentai“ darė jam nežmonišką spaudimą visokiausiais būdais vertė prisipažinti padarius nusikaltimus Alytaus mieste ir t. t.. Tad, vargšelis, neatlaikė kankinimų, kančių ir patyčių. Vieną naktį „Baublys“ žengė lengviausią žingsnį - pasikorė. O buvo jaunas ir stiprus fiziškai, bet morališkai palūžo ir, neatlaikęs, pasikorė, tuo nutraukdamas viską vienu mostu. Išėjo pats, bet privertė kentėti artimuosius - motiną su tėvu.

Laisvėje daugumą žmonių, dar nebuvusių kalėjimo kameroje, gatvėse ir šiaip viešose vietose elgiasi labai įžūliai, vaizduoja iš savęs vos ne Romos popiežius, bet kai pakliūna į kalėjimą ar į KKK kameras, visas „didvyriškumas“ išgaruoja akimirksniu. Jau po poros naktų dauguma kviečiasi tardytojus ir viskuo prisipažįsta, kad tik išleistų į laisvę. Nesvarbu, kokia kaina, išdavystės ar dar kokia, svarbu, kad tik paleistų iš šio pragaro.

Ir noriu pasakyti, kad praeiti visą kelią nuo KKK kameros iki sutvarkytos zonos, nėra lengva, kaip gal kam tai atrodo. Gimti žmogumi ir juo išlikti iki grabo lentos - nepaprastai sunku. Vienas Vilniaus brigados narys atlaikė visas „mentų“ provokacijas ir tardymus, bet, atsėdėjęs mano sąlygomis drėgname rūsyje, susirgo džiova, tad jį perkėlė į antro korpuso TBC sparną kur gydomi susirgę tuberkulioze. Maža to, kad žmogus per „mentų“ kaltę susirgo džiova, jam niekas už tai jokios kompensacijos nemokėjo. Sukis, kaip išmanai!

Dauguma kalinių, sėdinčių po vieną ar po du drėgnoje rūsio kameroje, neatlaikydavo tardymo veiksmų ir, išduodami savo bendrininkus ar draugus, prisipažindavo įvykdę vieną ar kitą nusikaltimą. Tokius palūžusius niekšelius iš mirties rūsio perkeldavo į bendras kalinių kameras, kurios buvo virš rūsio. Ten sėdėdavo po 4-8 žmones, kur būdavo linksma ir šilta. Tad toks suskis, perkeltas iš rūsio į normalią kamerą imdavo girtis, kad sėdėjo su mirtininkais, matė daug vargo ir kančių. Bet kaliniai nežinodavo, kad šis „svečias“, atrodantis stiprus ir vikrus, yra paprasčiausias „ožys“, pardavęs visą

kas šventa, kad tik išsaugotų savo kailį.

Kaip žinia, tokiose kamerose ir apsauga žiūri pro pirštus. Patys „mentai“ atnešdavo degtinės ir parūpindavo už atitinkamą atlygį mobilius telefonus. Buvo galima susitarti subudinti juos „mentu“, kad jis nuvestų tave į kitą kambarį, kurioje sėdi tavo draugas. Ten, žinoma, jau būdavo šampano ar konjako, arba tiesiog degtinės. Viskas priklausydavo nuo tavo kišenės - kiek joje turi šlamančių popierielių.

Visai kas kita rūsijoje, kuriame sėdėjau aš. Čia budintys „mentai“ praeidavo ypatingą atranką, buvo ištikimi savo valdžiai ir su didžiausiu fanatizmu atliko savo pareigas. Tokius „mentus“ vadindavo „landsbergininkais“, kurių neįmanoma papirkti ar perkalbėti. Kaip minėjau, paprastas „landsbergininkas“, budintis koridoriuje, neturėjo teisės vienas atidaryti duris. Kai toks geltonsnapis rakindavo duris, šalia stovėdavo kalėjimo viršininkas J. Andžela arba du jo pavaduotojai Lata ir Bojarinas. Šioje ceremonijoje dalyvaudavo ir majoras Matvejevas, pagarsėjęs itin sadistišku charakteriu.

Prabėgus metams, aistros po truputį atvėso, spauda ir televizija po truputį aprimo ir liovėsi kasdieną apie mane skleisti melagingas žinias. Be to, ir pati kalėjimo administracija įsitikino, kad aš nesu vampyras ar monstras, kokį mane piešė spauda ir TV.

Pagaliau ir jie suprato, kad aš esu nelyg kažkieno priedanga, atpirkimo auka, kuria prisidengę korumpuoti valdininkai, toliau daro savo nešvarius darbelius. Bet kaip ir kiti, kurie manimi tikėjo, kalėjimo administracija nieko negalėjo pakeisti. Kita vertus, jei ir galėtų padėti, tai tik žodžiu. Niekas iš aukštesniųjų valdžios gigantų nesikišo į mano bylą, nes bijojo prarasti darbą ir viską, ką uždirbo per savo gyvenimą.

Kartą Bojarinas, vesdamas mane iš tardymo kambario į kambarį, išsitraukė iš vidinės kišenės plokščią, mažą „fliažką“ (gertuvę) ir, ištiesęs man, sako:

- Imk, Henrikai, nuplauk vargus, tik greitai, kad niekas nepamatytų!

Aš, žinoma, neatsisakiau, todėl nedelsdamas išgėriau du didelius gurkšnius stipraus viskio. Viskis taip maloniai nudegino vidurius, kad nuotaika iš karto pagerėjo ir aš su šypsena veide nuskubėjau į savo kambarį.

CIRKAS KALĖJIME

Kartais monotonišką rūsio gyvenimą pakeisdavo cirko numeriai. Klounų vaidmenis atlikdavo aukšti VRM pareigūnai. Apsimetę naiviais "durniais", atvykdavo į Lukiškių kalėjimą ir vaikščiodavo po kameras, tikrindami, kaip gyvena kaliniai, atseit, nieko nežinodami apie varganą jų būklę.

Kaip pavyzdį, galiu paminėti dviejų aukštų pareigūnų vizitą į mūsų rūšį.

Vieną popietę, kai aš ramiai snaudžiau, atsidaro durys ir į kambarį užsėdėjo VRM ministras Bulovas su Krašto apsaugos ministru Linkevičiumi. Išdidžiai įžengę į drėgną kambarį, pasisveikinę, klausia:

- Jei ne paslaptis, ką jūs veikiate per dienas tokioje mažoje patalpoje? Gal jums ko nors trūksta?

Klausimą aš supratau puikiai, taip pat supratau, kad šie gyvatės iš mūsų tyčiojasi, todėl, nutaisęs tokią pačią veido išraišką kaip jo, sakau:

- Nieko neveikiame, ilsimės per dienas ir laukiame, kada bus dar blogiau. Na, o šiaip - sportuojame ir nepasiduodame sunaikinami!

Bulovas nužvelgė mane ir suburbėjo sau po nosimi, kad būna dar blogiau, o čia gyvename lyg rojuje.

- Taip, žinoma, - atsakiau - jei surakintumėte grandinėmis ir dar prikaltumėte prie sienos - tai tikrai būtų blogiau!

Sekančią dieną mano ir kitas mirtininkų kameras aplankė Seimo narė N. Oželytė. Ji stovėjo tarpduryje, mažytė, kaip pupa ir iš nuostabos išplėtusi akis dairėsi po kambarį. Jai ir į galvą negalėjo ateiti, kad žmonės gali gyventi tokiomis sąlygomis. Taip pat pasiteiravo, kodėl aš esu laikomas mirtininkų kameroje? Užsirašiusi kažkokias pastabas, Oželytė pažadėjo išsiaiškinti susiklosčiusią situaciją o išeidama, padovanojo man šventą paveiksluką su savo autografu.

Nežinojau, tikėti Oželytės norais padėti man ar ne? Moteris ji buvo nekvaila, Seimo narė, bet ji buvo ir profesionali aktorė, gražiai ir įtikinamai kalbėjo, prie to nepamiršdama maloniai šypsotis.

Oželytės vizito sulaukėme dar kartą. Ji su apsauga vaikščiojo

po kameras ir vėl domėjosi kalinių gyvenimu. Vienas mirtininkas padovanojo jai portretą, kuriame puikavosi ji pati. Atsidėkodama, Oželytė per administraciją įteikė kaliniui spalvotą pieštukų rinkinį ir švarių vatmano lapų.

Kitas mirtininkas rašė apie Oželytę eiles ir balades, bet didesnio atgarsio jo kūryba nesusilaukė. N. Oželytė jį suprato: atsidėkodama, ar iš gailesčio, padovanojo jam spalvotą televizorių.

Pasistengė ji ir dėl manęs. Ji bandė kovoti su vėjo malūnais, bandė pagerinti mano gyvenimo sąlygas, koneveikdama mūsų teisėtvarką, stebėjosi, kaip aš, dar nesulaukęs teismo dienos, sėdžiu mirtininkų kameroje? Ji rašė apie tai laikraščiuose ir kalbėjo įvairiose televizijos laidose. Bet tai kažkam stipriai nepatiko ir Seimo narę Oželytę valdžios vyrai greitai nutildė.

VIRŠININKŲ VIZITAI

Atėjo laikas, kai mano kamerą aplankė pats kalėjimų departamento direktorius J. Blaževičius. Užėjęs į kamerą, kaip koks degustatorius, ėmė uostinėti orą ir, matyt, neužuodęs nieko ypatingo, o tik drėgnos kameros kvapą, paklausė:

- Tai kaip gyvenate, vyrai? Gal turite kokių prašymų, nusiskundimų?

Stovėjau nuo J. Blaževičiaus per pusantro metro ir jaučiau, kaip iš jo burnos sklinda vakarykščio išgėrimo dvokas. Veidas ištinęs, pajuodę paakiai bylojo, kad ši išpurtusi kiaulė dažnai kilnoja stikliuką.

Kiek atsitraukęs nuo jo, sakau:

- Jūs tik pažiūrėkite, kokiomis sąlygomis mes gyvename? Pažiūrėkite į lubas, kurios nei vasarą, nei žiemą neišdžiūsta, kameroje visada drėgna. Jūs puikiai žinote, kad gyvenant tokiomis sąlygomis, netruksiu ir tuberkulioze susirgti.

J. Blaževičius iš klausė mane nepertraukdamas, o kai aš baigiau, šis tik papurtė savo ištinsią galvą ir pareiškė, kad visame kalėjime tokia baisi padėtis ir nieko jis kol kas pakeisti negali. Jis melavo man, kaip kokiam atsitiktiniam praeiviui. Aš puikiai ir net geriau už jį patį žinojau, kokia padėtis yra kitose kalėjimo kameros. Žinojau, kad yra sausų ir švarių kamerų, bet jos skirtos tik „mentų“

informatoriaus ar šiaip buvusiems pareigūnams, papuolusiems į kalėjimą.

J. Blaževičius melavo, net nejausdamas, kad nusišneka. Jis tiek viduje yra supuvęs ir prasigėręs, kad žmonių likimai jo visai nedomino. Jam buvo į tai nusišpjauti. Jis apsilankė kalėjime, apžiūrėjo kelias kameras ir išėjo. Žodžiu, kaip tai priimta sakyti, atsižymėjo, sudirbo reklamai. Po to, laikraščiai parašė, kad departamento direktorius apsilankė kalėjime, įvertino sunkią kalinių būklę, mitybą ir pažadėjo imtis priemonių.

Visa tai buvo muilo burbulas, kuriam sprogus, niekas nieko nedarė ir apie kalėjimą visai pamiršo.

Į rūšį dažnai nusileisdavo ir pats kalėjimo šeimininkas J. Andžela. Kartą, kai jis sustojo prie mano kameros, paprašiau jo, kad perkeltų mane iš rūšio į kituose aukštuose esančias kameras. J. Andžela tik nusijuokė ir sako:

- Tu ką, Henrikai? Nori sugadinti pusę mano kontrolierių? Ten gi dirba jauni ir "biedni", vos galą su galu suduriantis jaunimas. Pradės tau nešti konjaką degtinę, o jei gerai sumokėsi, ir telefoną atneš. Ne, Hėnyte, sėdėk geriau čia. Čia tu nepasiekiamas, o ir aš naktimis ramiau miegu, kai žinau, kad niekas, be mano žinios, prie kameros neprieina. Štai taip, Hėnyte, yra taip kaip yra ir nieko čia nepakeisi!

Sena patarlė byloja, kad ir šuo kariamas pripranta. Pripratau ir aš. Pripratau prie drėgno rūšio kasdienybės, tvarkiausi kameroje, kaip sugebėjau ir stengiausi padaryti ją kuo jaukesnę. Kad nuo sienų nesklistų šaltis, ten, kur miegojau, pakabinau didelį ir storą frotinį rankšluostį, o ant grindų patiesdavau seną antklodę, kuri atstojo savotišką kilimą. Ant sienų pakabinau šventųjų paveiksliukus. O pačioje garbingiausioje vietoje, šalia mano lovos, ant spintelės, pastačiau įrėmintą Ramutės nuotrauką. Žodžiu, pripratau ir tiek. Ir jei tuo momentu būtų pasiūlę persikelti į kitą kamerą jau nebūčiau sutikęs.

Sėdėdamas 218 kameroje, pastoviai jaučiausi dėmesio centre. Manimi domėjosi visi, kas netingėjo. Užeidavo tai vienas, tai kitas pareigūnas ir paklausęs kokios nesąmonės, išsinešdindavo velniop. Tai man įkyrėjo iki gyvo kaulo. Advokatai taip pat nieko

gero nežadėjo. Advokatas Sviderskis įtarinėjo, kad man gali pateikti itin sunkius kaltinimus dėl dvigubos žmogžudystės užsakymo. Jis turėjo omenyje S. Čepo ir jo vairuotojo Varno žūtį. Advokatas nieko negalėjo žadėti ir prognozuoti, kol nebus pateikti galutiniai kaltinimai. O kokie jie bus, dar niekas nežinojo.

KALTINIMAI

Bėgo laikas ir jokių kitų kaltinimų man nepateikė. Liko keturi „nusikaltimo“ epizodai, t. y. turto prievartavimas, įtaka nukentėjusiajam, nusikaltimo slėpimas ir nepranešimas policijai apie žinomą nusikaltimą. Per bylos uždarymą, susipažinus su bylos medžiaga, tardytojas ant stalo padėjo 4 storus toms bylos medžiagos, kurie buvo susegti į storus aplankams. Pradėjęs skaityti bylą, supratau, kad visa tai buvo galima surašyti ant dešimt lapų, bet mano tardytojas buvo super- krapštukas ir surinko visokiųjų pažymų ataskaitų telefonų išsklotinių, ekspertų išvadų ir l.l., irt. t. Perskaičiau visą bylą ir nieko, išskyrus šmeižto, melagingų nukentėjusiojo ir liudininkų parodymų neradau. Tai buvo tik krūva popierių kuri virto sufabrikuota byla prieš mane. S. Čepo žodžiai, kad jo draugai taps mano priešais, išsipildė. Jo draugų darbas gulėjo priešais mane, ant stalo, už kurį dar turėsiu stoti prieš teismą. Giliai pergyvenau ir nervinausi dėl taip niekšiška prieš mane sufabrikuotos bylos, dėl sugriauto gyvenimo, dėl šeimos likimo. Visa tai suvokiau, bet nieko negalėjau pakeisti, negalėjau šiuo metu išvengti A. Paulausko ir J. Milevskio paspėstų spąstų. Jie paspėdė spąstus, nesilaikydami jokių teisinių aktų, prisidengė savo užimamomis pareigomis ir korumpuotais valdininkais. Tai buvo paprasčiausias susidorojimas su manimi!

Praeityje buvau teistas tris kartus, tada tardytojai įrodymus sukūpė „draugų“ išdavikų pagalba ir šmeižtu, bet vis dėlto kažką sukūpė. Tačiau, kad šitaip susidorojotų su manimi dabar, niekada nebūčiau patikėjęs. Sėdėjau kalėjime ir laukiau teismo vien todėl, kad nesutikau plėsti Lietuvos žmonių ir taip sukrauti milijonus S. Čepui ir A. Paulauskui. Nesutikau - ir štai tau rezultatas: kalėjimas! Jei pažiūrėjus iš kitos pusės, aš tiesiog neturėjau išeities. Jei tada būčiau sutikęs su S. Čepo pasiūlymu prispausti Lietuvos gamyklų ir fabrikų direktorius,

man visvien būtų buvę neišvengiamai blogai. Po to, kai milijonai būtų išplaukę į paviršių ir nukentėję direktoriai būtų davę parodymus, aš sėdėčiau kalėjime. Tai būtų buvę neišvengiama. Nejaugi S. Čepas, A. Paulauskas, Rimkevičius sėstų į kalėjimą? Ne, kaltininkas ir vykdytojas būčiau buvęs aš. O jei ir nebūčiau atsidūręs kalėjime, būčiau buvęs likviduotas kaip pavojingas liudininkas.

Taip, kad vienokiu ar kitokiu atveju, finalas vienas - kalėjimas. Ir štai dabar, sėdėdamas tardymo kameroje skaičiau prieš mane sufabrikuotą bylą, iš kurios buvo galima spręsti, kad manęs laukia ilgi nelaisvės metai. A. Paulausko siundomi šunys, prokurorai Kliunka ir Savickas, kruopščiai atliko savo pareigą ir įvykdė visus nurodymus. Jie, kaip ištikimi A. Paulausko šunpalaikiai, dėl nugrauzto kaulo nėrėsi iš kailio ir šiaip taip užbaigė prieš mane sufabrikuotą bylą.

Susipažinęs su bylos medžiaga, tardymo kambaryje likau vienas su savo advokatu Sviderskiu. Šis, atsilošęs kėdėje ir pagaliau baigęs pirštais barbenti į stalą, prabilo:

- Henrikai, kaltinimai liko tie patys ir ačiū Dievui, o aš jau galvojau, kad bus dar blogiau. Gyniau Borią Dekanidzę ir buvo be galo sunku ką nors įrodyti Borios naudai. Dabar visą laiką bijojau, kad tau nepateiktų rimtų kaltinimų kaip ir Boriai.

- Vytautai,- atsakiau,- aš iš viso esu nekaltas ir visai nesuprantu tavo džiaugsmo dėl likusių keturių kaltinimų. Kaltinimai iš viso turėjo būti panaikinti, nes dar kartą kartoju, aš esu nekaltas ir jokiuose nusikaltimuose nedalyvavau.

Advokatas mane suprato, susigūžė, susidėjo į aplanką savo užrašus ir išeidamas, pasakė:

- Ką gi, Henrikai, susiremsime su jais teisme, o jei ir tai negelbės, kreipsimės į aukštesnes instancijas.

Uždaręs bylą ir išklausęs advokato paguodos žodžių bei pažadų kovoti iki galo, sugrįžau į savo kamerą. Tuo metu jau sėdėjau vienas, nes Ženia Diominas buvo pervestas į kitą kamerą. Sustojau viduryje kameros ir apžvelgiau akimis savo „apartamentus“. Vien tik Dievas tegalėjo pasakyti, kiek dar čia reikės būti. Kiek dar reikės kankintis tarp šių sienų? Ir svarbiausiai - už ką?! Taip mintis keitė mintį, bet, kad nepasiduoti varginančioms mintims, tuoj pat persirengiau ir ėmiau sportuoti. Dariau atsispaudimus, pritūpimus, kilnojau savo dirbtinę

„štangą" ir, kaip ne keista, sportas man padėjo atsipalaiduoti. Apskritai, jei ne sportas, turbūt, būčiau išprotėjęs nuo kankinančių minčių ir begalinio laukimo. Sportas ir fiziniai pratimai mane gelbėjo visą kelią. Kur aš tik nebūdavau ir kur tik likimas manęs nenutrenkdavo, visur ir visada sportuodavau. Tai man suteikdavo jėgų, nugalėdavau visas negandas ir negalias tik sporto pagalba ir begaliniu ryžtu. Tvirtu ir nepalaužiamu charakteriu iki šiol esu gyvas, sveikas ir visų gerbiamas.

Tebesėdint mirtininkų kameroje, po mėnesio man įteikė atspausdintą kaltinamąją išvadą ir pranešė, kad dar po mėnesio įvyks teismas, kuriame bus išnagrinėta mano byla. Kaltinamąją išvadą išstudijavau nuo pradžios iki galo. Išsirašiau į sąsiuvinį man reikalingas detales, sudariau eilę klausimų, kuriuos užduosiu teismo metu nukentėjusiajam ir liudininkams. Pačioje pradžioje, kai tik suėmė, „mentų" kaltinimai, pareikšti žodžiu, atrodė nereikšmingi ir naivūs, bet dabar, kai visą kaltinimą perskaičiau kameroje, atrodė kitaip. Buvo parašyta gan profesionaliai ir skambėjo grėsmingai, kad H. Daktaras, tris kartus teistas, reikiamų išvadų nepadarė, pabuvęs neilgai laisvėje, vėl nusikalto ir 1.1, ir 1.1.

Perskaitęs visą šį surežisuotą kaltinimą supratau, kad teismo metu man nebus lengva įrodyti, kad esu nekaltas. Juo labiau, jau žinojau, kad kaltinimą palaikys A. Paulauskas. Tai nežadėjo nieko gero, nes šis niekšas iš S. Čepo priplėštų žmonių pinigų gaudavo savo dalį. Tad, susitaikęs su ta mintimi, kad iš teismo proceso teisybės nesulauksiu, ėmiau laukti tos prakeiktos dienos.

Ji netruko ateiti.

TEISMAS

Teismo dieną mane iš kalėjimo išvežė su didžiule ginkluota apsauga. Kareiviai net juokavo, sakydami, kad saugo mane geriau už prezidentą.

Mašina sustojo prie Vilniaus apygardos teismo rūmų, kur mus vėl pasitiko ginkluoti kareiviai. Jie stovėjo visur - ant laiptų, koridorių kampuose ir prie teismo salės durų. Bliksėjo fotoaparatai, žurnalistai tampėsi su savo kilnojamomis kameromis. Prie durų mane

pasitiko Ramutė su mama, bet kareiviai neleido net prisiartinti prie mylimos žmonos, kurios taip buvau išsiilgęs. Tik užėjus į teismo salę, vėl subliksėjo fotoaparatai ir nuo to perdėto žurnalistų dėmesio ėmė svaigti galva. Mane patalpino už stiklinės pertvaros ir nuėmė antrankius. Po minutės įėjo teismo sekretorė ir pasitikrino, kas atvyko į teismo posėdį. Po to padėjo savo putlų užpakalį ant kėdės ir ėmė kažką rašyti. Netrukus į salę vorele įlingavo teismo sudėtis. Atėjo teisėjas Frolovas ir prokuroras A. Paulauskas, kuris, pikta dėbtelėjęs į mane savo kiauliškomis akimis, atsisėdo į kaltintojo vietą

Pirmiausia teisėjas ir prokuroras apklausė mane. Jų provokuojantys klausimai viduje kėlė man juoką. Tuo pačiu metu jaučiau ir neapykantą visam šiam parodomajam spektakliui.

Pagaliau mano apklausa baigėsi, atėjo Jurijaus Milevskio eilė. Šis pasipūtėlis pasižymėjo geru iškalingumu, kalbėjo garsiai ir aiškiai tardamas žodžius. Gestikuluodamas rankomis, kaip profesionalus aktorius, su didelėmis pauzėmis tarp žodžių, visokiausiais būdais šmeižė mane. Teisėjas sustabdė rankos mostu J. Milevskio kalbą ir paklausė:

- Ką jūs turėjote omenyje, kai Daktaras pasakė jums, jog turėsite problemų?

J. Milevskis, supratęs teisėjo klausimą, aktoriškai, pasistaipydamas ant pirštų galą nusišypsojęs kreiva šypsena, pratrūko:

- Gerbiamas teisme, gerbiamas prokurore, ar jūs žinote, ką reiškia Daktaro pasakyta frazė? Tai reiškia, kad aš būsiu įmestas į jo asmeninį kalėjimą kurį Daktaras turi įsirengęs po žeme. Jame yra kankinimo kamera, kurioje muša, kankina ir spardo žmones. Gerbiamas teisme, Daktaras niekam ir niekada veltui nesako, kad kažkas turės problemų. Jei jis taip pasako, tai reiškia, kad taip ir bus.

J. Milevskis pratrūko tokia tirada, nuo kurios kaito ausys ne tik man, bet ir teismo salėje sėdintiems žmonėms. Jis bėrė žodžius, kaip žirnius į sieną ir nebuvo aišku, kam jis visa tai pasakoja - pats sau, teismui, žurnalistams ar būtybėms iš ano pasaulio? Užvertęs galvą ir akis įsmeigęs į lubas, Milevskis smulkiai pasakojo, koks aš esu protingas, klastingas, nemėtantis pavėjui savo žodžių. Dar spėjo pasakyti, kad aš visada tęsiu savo duotą žodį, bet čia jį vėl pertraukė teisėjas.

Šį kartą teisėjas kreipėsi į mane:

- Sakykite, prašau, ką reiškia jūsų ištarti mašinoje žodžiai? Ką reiškia - „turėsi problemų“?

Aš atsistojau ir nedvejodamas atsakiau:

- Gerbiamas teisme, aš pasakiau Milevskiui, kad turėsi problemų, jei neduosi teismui teisingų parodymų. Tuo metu mes su S. Čepu dar buvome geri draugai, tad išvaryti Milevskį iš darbo būtų buvę vieni juokai. Milevskis dirbo pas S. Čepą ir buvo am pavaldus. Mano pasakyta frazė - turėsi problemų - reiškė tik tai, kad Milevskis gali prarasti darbą ir daugiau nieko.

Kai aš baigiau, žodis buvo suteiktas valstybės kaltintojui prokurorui Artūriui Paulauskui. Šis gyvatė, kaip ir J. Milevskis, pratrūko tokia tirada žodžių, kurie, kaip gyvatės nuodai, užnuodijo visą salės atmosferą. Kalbėjo jis kone pusę valandos ir per tą laiką visiems paskelbė, kad, kur tik aš pasirodydavau, ten jau reikalas būdavo rimtas.

- Ten, kur pasirodydavo Daktaras, jis visiems aplinkiniams keldavo baimę ir siaubą. Ir tik ryžtingais prokuratūros veiksmais pagaliau pavyko sustabdyti H. Daktaro nusikalstamą veiklą.

A. Paulauskas kalbėti mokėjo ir taip įsijautęs dirbo publikai, mesdamas pataikaujančio šuns žvilgsnį tai į teisėją tai į žurnalistus. Kai pagaliau baigė, pasiūlė nubausti mane 10-čiai metų nelaisvės.

Išgirdęs tokį pasiūlymą vos susilaikiau nuo keiksmažodžio, skirto A. Paulauskui, bet sukandęs žandikaulius, pralaukiau, kol praėjo pykčio priepuolis. Greitai supratau, kad neturiu teisės replikuoti, nes dar nepaskelbtas nuosprendis ir nenorėjau nuteikti prieš save teisėjo.

Po ilgų svarstymų, pasitarimų ir pertraukų teisėjas Frolovas paskelbė nuosprendį ir skyrė man 7,5 metų laisvės atėmino, bausmę atliekant griežtojo režimo kolonijoje.

Tai išgirdęs, netikėjau savo ausimis. Galima sakyti, net pasimečiau, o teismo sudėtis, skubiai susirinkus savo popierizmą net nežiūrėdami įmanė, tuoj pat išėjo iš salės. Apimtas įtūžio ir keikdamas viską pasaulyje, advokatų „pažangas“, draugų pažadus, atkišau kareiviui rankas, kuris akimirksniu uždėjo antrankius. Akimis atsisveikinau su Ramute ir mama, o pats, nejausdamas kojų lydimas kareivių nusileidau laiptais žemyn, kur mūsų jau laukė kalėjimo „varanokas“.

Nejaučiau, kaip kratosi per duobes šokinėdamas „varanokas“, nejaučiau ir to, kaip nusileidau į taip įkyrėjusį drėgną rūšį. Tik, įžengęs į savo kamerą lyg ir atsipeikėjau. Stovėjau šalia spintelės, nuo kurios į mane žvelgė ilgesingos, gražios Ramutės akys. Žiūrėjau į savo mylimąją ir galvojau, kaip greitai, tiesiog akimirksniu, apsiverčia gyvenimas aukštyn kojom. Kaip greitai ir sumaniai yra sulaužomas žmogaus likimas. Juk tie patys teisėjai - paprasčiausi žmonės su savo ydomis, su savo džiaugsmiais ir vargais, turintys šeimas ir vaikus, žvelgdami pro langą ar krapštydami nosį, nuteisia kitą žmogų, net nesigilinę, kaltas jis ar ne? Jie, kaip kokie robotai, vykdo įsakymus, duotus iš viršaus, net nesusimąstydami apie tolesnę žmogaus ateitį.

Teisėjas parodė tik tiek savo žmoniškumo, kad leido vienai valandai pasimatyti su šeima. Jau sekančią dieną mane iškviatė į pasimatymų kabinas, kur manęs jau laukė žmona Ramutė, mama ir vaikai. Be galo buvau laimingas, matydamas širdžiai artimus žmones. Visi buvo tokie gražūs ir kvėpėjo laisvę. Vaikai, vienas kitą pertraukdami, pasakojo savo naujienas, o Ramutė, tai nuliūsdama, tai vėl pralinksmedama, vis negalėjo patikėti, kad mane nuteisė tokiems ilgiems metams nelaisvės. Tokią dieną liūdėti nenorėjau, tad, kaip išmanydamas, guodžiau ir raminau mamą bei žmoną.

Laikas bėgo nenumaldomai greitai ir net nepajutau, kaip prabėgo mums skirta valanda. Skirtis buvo sunku, bet pakeisti nieko negalėjau, tad, atsisveikinęs su artimaisiais, lydimas sargybinio, sugrižau į kamerą.

Mintys sukosi apie mano draugą Rimvį. Ramutė pasimatymo metu papasakojo, kad jis visą laiką geria alkoholį ir jau baigia paskęsti jo liūne. Nuo to laiko, kai mane pasodino į kalėjimą Rimvis stipriai pasikeitė, užsitarė savyje, mažai su kuo bendravo ir gėrė degtinę, taip bandydamas užsimiršti. Bet rūpesčiai yra tokie geri plaukikai, kad visuomet iškyla į viršų.

Dar pasimatymo metu parašiau Rimviui trumpą laiškėlį, kad jis nebegertų ir nepergyventų dėl manęs. Parašiau, kad aš dar išeisiu ir nesu amžinai patupdytas į kalėjimą. Laiškėlį padaviau Ramutei, o ši - Rimviui.

DRAUGŲ „PAGALBA

Jau būdamas kameroje vis galvojau apie Rimvį. Po velnių, aš jį raminu ir guodžiu, rūpinuosi juo, kai tuo tarpu, viskas turi būti atvirkščiai. Juk vietoje to, kad Rimvis paklaustų Ramutės, gal Henrikui ko reikia, gal gali kuo padėti, jis sėdi sau ir geria degtinę!

Tai buvo ne vienintelis mano draugas, kuris atmetinai pažiūrėjo į mano likimą. Kiek vėliau sužinojau, kad draugai pasistengė surinkti 50 000 dolerių, norėdami mane išpirkti arba padaryti taip, kad nuteistų kuo trumpesniai laikui. Iš kalbų sužinojau, kad ši didelė pinigų suma esą buvo įteikta teisėjui, nes buvo numatyta nuteisti mane 10-čiai metų, bet teisėjas, gavęs tokią sumą pinigų, numetė 2,5 metų. Aš tuo nenorėjau tikėti ir kaip vėliau įsitikinau, mano draugai, su surinktais 50 000 dolerių pasielgė labai neatsakingai.

Pasirodo, kad pinigus įteikė kažkokiam Alytaus miesto advokatui. Šis, pasilikęs sau 3000, likusią sumą perdavė vilniečiui Kiškiui, kuris taip pat buvo advokatas, Kiškis perdavė vilkui, vilkas - meškai, meška - ožiui, o teisėjui, kuris nagrinėjo mano bylą, nebeliko nieko! Dėl šios priežasties, kad mano visi draugai gerė, į viską žiūrėjo aplaidžiai ir bejokios atsakomybės, išmėtė velnias žino kur pinigus, gavau 7,5 metų. Visi į viską žiūrėjo pro pirštus ir tikėjo laimingu atsitiktinumu nieko neveikdami. Numetė kažkam pinigus ir galvojo, kad problema išspręsta.

Kiek anksčiau mano draugas "Luras" laiškelyje rašė: „Nesijaudink, Hėnyte, mes žinome, kad tu esi nekaltas ir mes tave ištrauksime“. Guodė, kad pritrenks teisėją pilnu maišu dolerių, o šis, atseit, nuteis mane 3 metams.

Aš tuo netikėjau ir eilinį kartą neapsirikau. Nuojauta sakė, kad tai nesąmonė ir tiek. Gavęs 7,5 metų, supratau, kad tai buvo tik draugų aplaidumas ir neatsakingumas.

Apie advokatus galima pasakyti tapatį. Jie visada pelnosi iš žmogaus nelaimės, o jei darjo klientas nesiskundžia pinigų stygiumi, stengiasi kuo daugiau išpešti. Žada aukso kalnus, už mažiausią paslaugėlę ima pinigus ir, nieko konkrečiau nepadarydami kliento naudai, žada toliau. Visi advokatai - savotiški kyšininkai, dauguma

jų „supuvę“ ir nesąžiningi. Panašiai buvo ir mano atveju. Pažadų buvo daug, bet jų darbo rezultatai mane nuvylė.

Asmeniškai aš žinojau kelis žmones, kurie įteikė advokatams dideles sumas pinigų, kad šie pasidalintų su teisėjais. Bet pasakykite, gerbiamieji, iš kur ir kaip sužinoti, ar advokatas pasidalino su teisėju?

Kaip sakoma, žmogui į dūšią neįlįsi, tada ir tenka rizikuoti, pasikliaujant advokatų sąžiningumu, kurio jie turi ne daugiau, kaip per nago juodymą.

Sėdėdamas rūsio kameroje, vis dar tikėjau teisingumu ir su advokatų pagalba apskundėme teismo nuosprendį. Bet tai buvo tik tuščias laiko švaistymas ir sveikatos alinimas. Mano byla keliavo iš vieno teismo į kitą, kol pagaliau pasiekėme tik tiek, kad man performulavo straipsnį, bet įkalinimo bausmę paliko tą pačią. Perėjome visas teisingumo instancijas Lietuvoje, bet tai jokių rezultatų nedavė. Žinoma, rankų nenuleidau ir dvasiškai išlikau stiprus, koks ir buvau, tad pasiduoti net nemaniau, juo labiau, kad esu nuteistas ne už padarytą konkretų nusikaltimą kurį man įrodė teismas, bet tik dėl to, kad esu H. Daktaras, kad esu A. Paulausko nedraugas, kad policijos, spaudos ir televizijos esu nepagrįstai apšmeižtas ir apibūdintas kaip didžiausias Lietuvos nusikaltėlis. Tai muilo burbulas, bet visą šį melą ir šmeižtą sudėjo į krūvą ir panaudojo prieš mane.

TEISYBĖS - Į STRASBŪRĄ!

Kaip minėjau, tylėti nesiruošiau ir, viską aptarę su advokatais, kreipėmės į žmogaus teisių komitetą įsikūrusį Strasbūre. Raštiškai išdėstėme visus byloje esančius trūkumus. Išdėstėme tai, kad byla yra sufabrikuota, kad valdžia ir teisėsaugos organai, dar manęs nenuteisę, vadino banditu, o juk mūsų Konstitucijoje aiškiai pasakyta, kad įtariamasis nėra laikomas nusikaltėliu, kol to neįrodė teismas. Pažeidimų buvo gana daug, kuriuos smulkiai išdėstė popieriaus lapuose, išsiuntėme į Strasbūrą.

Atsakymo kalėjime nusprendžiau nelaukti, todėl parašiau administracijai prašymą kad mane etapuotų į kokią nors zoną toliau atlikinėti nepelnytai paskirtą bausmę.

VILNIAUS GR PDK

1997 m. birželio 7 dieną atvežė mane į Vilniaus m. GR PDK (griežtojo režimo pataisos darbų kolonija), esančią Rusų gatvėje. Zona pasitiko mane šiltais saulės spinduliais, diena buvo tokia karšta, kad po Lukiškių rūsių kameros jaučiausi kaip Afrikoje.

Atvežė Lukiškių kalėjimo „uaziku“ ir atlydėjo pats Lata su dviem ginkluotais karininkais. Atvežė ne įprastu etapu, kai į zoną veža po 10-20 kalinių, bet specialiu, ypatingai saugant, pati Lukiškių „grietinėle“ buvo atsakinga už mano pristatymą į koloniją.

Vos tik „uazikas“ įriedėjo į zonos teritoriją ir sustojo prie kontrolinio praleidimo punkto, tik spėjus išlipti iš mašinos, mane pasitiko zonos viršininkas J. Kriukas ir jo pavaduotojas A. Ižička. Tai buvo du zonos viršininkai, kurių rankose buvo visų čia esančių kalinių likimai. Kaip mėgdavo sakyti seni rusų karininkai - nuo šios minutės, kai peržengei zonos liniją, mes tau būsim ir mama, ir tėvas, sesuo ir uošvė. Pasisveikinau ir, kaip priklausau kaliniui, pilnai prisistačiau.

- Žinome ir laukiame tavęs, be to ir vietą tau specialią paruošėme.

Po šių žodžių, viršininkai nuėjo, o mane su visais savo asmeniniais daiktais, nusivedė į nedidelį kambarėlį, esantį šalia zonos valgyklos.

Prasidėjo kruopšti mano daiktų apžiūra, kurią atliko priekabių charakteriu pagarsėjęs „mentas“, pravardė „Barzojus“. Jis tikrai pasižymėjo itin bjauriu charakteriu, kalbėjo pakeltu balsu ir labai mėgo, kai kalinys jam paklūsta. Mano daiktų apžiūra tęsėsi kokią valandą. Patikrino kiekvieną rūbą, apčiupinėjo kiekvieną glaudžių gumytes, patikrino mano užrašus, vokus, nuotraukas. Apuostė kiekvieną pastos tiubelę, grūdo į jas plonus metalinius virbus, tikrindami ir, matyt, tikėdamiesi surasti pinigų. Po to, iškviatė zeką elektriką, kuris atsuko mano televizoriaus korpuso dangtelį, kad „Barzojus“ galėtų žvilgtelti, ar tik ten nebus kas nors paslėpta, bet ten, išskyrus dulkių sluoksnio, nieko neradęs, „mentas“ užbaigė mano daiktų kratą.

Pažintis su šia pagarsėjusia raudona zona tęsėsi ir aš, lydimas pasipūtėlio „Barzojaus“, pasiečiau daiktų sandėlį. Ten teko palikti

žieminius rūbus, televizorių radiją ir dar kelis daiktus. Kaptioras išrašė kvitą ir pasakė, kad pasiimsi visa tai, kai išeisi į zoną. Išėję iš daiktų sandėlio, patraukėme ratu link pirties ir kirpyklos. Ėjau neskubėdamas ir dairydamasis į šalis.

Štai stovi mūrinė būdelė, o pro pravertas duris į mane žvelgia „ožys“. Matyt, gyvatei smalsu pamatyti Daktarą iš arti, reikia apžiūrėti, apšniukštinėti. Toliauėjome ties metaliniu tinklu aptrauktu antruoju sektoriumi, pro kurį į mane žvelgė kokie 400 akių, kas su šypsena, kas su nuostaba, o kas šiaip sau, iš smalsumo. Vienas kitas sveikinosi ir krykštavo, lyg brolių pamatęs, bet aš jų nepažinojau ir taip pat sveikinausi iš mandagumo. Jie pažinojo mane iš laikraščių puslapių ir televizijos ekranų, o to pilnai užteko, kad ateityje kalėjimuose galėtų didžiuotis, jog „asmeniškai pažinojau Daktarą ir kartu sėdėjau zonoje“.

Nesvarbu, kad už devynių tvorų, bet užtat vienoje zonoje.

Kai pasiekėme trečiąjį sektorių, zekų vadinamą „lokalke“, pro aptvertą metalinį tinklą taip pat žiūrėjo nemažas būrys buvusių gerų žmonių. Tačiau šie tipeliai gyveno atskirai nuo visų kitų zonos gyventojų ir visi, čia esantys, priklausė negarbingai „ožių“ kastai. Vieni praeityje išdavė savo bendrininkus ir draugus, kiti - buvo kolonijos operų informatoriai. Žodžiu, šis būrys vadinosi „ožių“ būriu. Praeidamas gyvuliško mekenimo negirdėjau, tad pasukęs vartelių link, atsidūriau pirties kiemelyje.

Paprastai visus atvykusius kirpėjas nukerpa plikai, bet aš to išvengiau, nes buvau trumpai apsikirpęs. Palikę kirpyklą užėjome į pirtį. Maudžiausi gal kokias 20 minučių, o išėjęs iš pirties, prie durų, pamačiau nervingai trypčiojantį „Barzojų“, kuriam, matyt, rūpėjo kuo greičiau manimi atsikratyti ir eiti savo reikalais.

Praėjome med. dalies pastatą už kurio buvo karantino patalpos, kur turėsiu praleisti net 12 parų. „Barzojus“ pristatė mane dviems karantino darbuotojams „ožiams“, o pats skubiai išsinešdino. Storas kalinys, karantino vyriausiasis, parodė man lovą kurioje ir įsitaisiau. Karantine buvau ne vienas, gal kokia dešimt žmonių šlaistėsi po sekciją. Vos tik man užėjus į vidų, šurmulyš nutilo. Tą dieną t. y., likusią dienos dalį, praleidau kieme, kur buvo šilta ir gera. Atvykus čia, iš Lukiškių šalto ir drėgno rūsių, jaučiausi neapsakomai gerai,

nuotaika puiki, aplinkui vaikšto žmonės, pasijaučiau taip, lyg būčiau buvęs viena koja laisvėje. Aš supratau, kad šis džiaugsmas greitai atsibos ir net įkyrės, juk kokia graži bebūtų gamta, nelaisvėje jos grožis visviena nublinksta...

Kai atėjo laikas miegoti, nuskambėjo skambutis. Visi, esantys karantine, sugulė ir greitai užmigo. Man to padaryti nepavyko, tad, atsikėlęs, priėjau prie lango ir ėmiau žvalgytis po naktinį gyvenimą. Ši zona ir taip stovi ant kalno, nuo kurio matosi toli nusidriekusi Vilniaus miesto panorama.

Naktis buvo šilta, o aš, kaip vienišas keleivis, stovėjau prie lango ir žvelgiau į tamsų nakties dangų, kuriame, kaip kokie rubinai žibėjo žvaigždės.

Pusantrų metų prabuvau mirtininkų kameroje, o tai, patikėkite, nemažas laiko tarpas, per kurį nemačiau žvaigždžių, medžių, paukščių. Ir štai dabar - visa savo esybe galiu grožėtis žvaigždėmis, naktiniu gyvenimu bei šen ir ten skraidančiais šikšnosparniais.

Ryte mane nuvedė į medicininę dalį, kur atlikau įvairius sveikatos tyrimus. Tiesa, kraujo spaudimas buvo pakilęs. Tokio spaudimo (110x170) dar niekada nebuvau turėjęs. Greičiausiai, spaudimas pakilo nuo karšto vasaros oro, nuo patirtų išpūdžių ir nuo nemigo nakties, tad nebuvo dėl ko labai ir jaudintis.

Karantine prabuvau 12 parų, po to nuvedė mane ir dar kelis kalinius į skirstymo komisiją. Ji buvo sudaryta iš zonos viršininko arjo pavaduotojo ir visų būrių viršininkų. Jie sprendžia, į kokią būrį nuteistąjį nukreipti. Ši komisija man jokios įtakos neturėjo, kadangi iš departamento jau buvo nurodyta, kad aš nuolatos gyvenčiau kontrolierių priežiūroje, kad mane visada stebėtų administracijos darbuotojai. Tad kur tada mane patalpinti, jei ne į pirmą būrį, kurio kiemas iš KPP matosi kaip ant delno. Komisija taip ir nusprendė. Pasakė, kur turiu gulėti, kur galiu vaikščioti, o kur ne.

Po komisijos sugrįžau į karantiną, susirinkau savo daiktus, pasiėmiau čiužinį ir vieno zeko padedamas, nuėjau į pirmą būrį, kuriame ir turėsiu leisti savo kalinio dienas. Tik užėjus į man skirtą teritoriją, prie manęs pribėgo iš matymo matytas kalinys. Vadino jį „Bulium“. Jis pasisveikino ir, paėmęs mano krepšį, palydėjo iki mano

sekcijos, kurioje ir gyvensiu. Visos patalpos, kuriose gyvena zekai, vadinamos sekcijomis. Man skirtas gultas buvo pirmame aukšte, tad iš karto ir išsitiesiau čiužinį, susidėjau į spintelę daiktus ir ėmiau dairytis aplinkui.

Patalpa man nepatiko. Seniai nedažytos grindys, pajuodusios lubos ir nuo sienų atšokinėję dažai nuotaikos nekėlė. Tuo tarpu, „Bulius“ užvirė stipraus čefyro ir netrukus puodelis karšto gėralo pajudėjo ratu. Šiaip aš negeriu čefyro, bet šia proga paragavau velnio sriubos. Tik simboliškai.

Žmonių buvo kaip skruzdėlių ir tai ypač jautėsi mažoje patalpoje. Kiek arčiau išėjimo buvo įžymusis kalinių „vokzalas“ (stotis), kur gyveno, ne mažiau kaip 70 žmonių. Iš viso „lokalėje“ buvo 150 kalinių. Ne, žmonėmis jų pavadinti nebuvo galima. Tai buvo vampyrai, narkomanai ir dar laisvėje nuo snapso ar odekolono degradavę asmenys. Tokie šliužai, kurie laisvėje neišlysdavo iš landynių ir labdaros valgyklų, čia, kalėjime ir zonose atsigaudavo. Įkritę pilvai nuo valdiškos košės, kurią jie rydavo po septynias porcijas, bemat pastorėdavo. Tai va, norėjau pasakyti, kad tokie apsimyžėliai, atsipeikėję zonoje, ima diktuoti kitiems kaliniams savo sąlygas, o jei pabandai tą apsimyžėlį sudrausminti, tai jis nepatenkintas šaukia, kodėl lendi prie gero bachūro?!

Valkatų buvau matęs, sutikęs, kalbėjęs ir pamaitinęs laisvėje, bet esantys čia - neprilygo niekam. Jie, kaip kokie akli kurmiai, šliaužiojo po visą teritoriją ir tik žiūrėjo, ką čia apgauti? Ir jei ką nors išpešdavo, tuoj grįždavo į „vokzalą“, dalintis grobio. „Vokzalas“ buvo praeinama sekcija, tad šioje patalpoje apie tvarką ir švarą kalbos būti negalėjo. Ant grindų ir ant pagrindinio perėjimo iš visų pusių skrido neužgesinti „kancarai“, kurie smilkdami ir degindami ir taip sutrūnijusį linoleumo gabalą baisiai dvokė. Šiaip visos grindys buvo išklotos purviniais, guminiiais keturkampiais. Vienintelis langas dar nuo žiemos buvo užkaltas, tad oras į „vokzalą“ patekdavo tik pro mažą orlaidę.

Apžiūrėjęs visas patalpas, kuriose gyveno zekai, pasijaučiau, kad esu apsuptame karo laikų Leningrade, kur žmonės iš bado šunis gaudė. Tas pats ir čia.

Štai sėdi du jauni zekai, godžiai ryjajuodą forminę duoną ir

užsigeria paprastu virintu vandeniu. Daug vėliau sužinojau, kodėl jie taip daro. Pasirodo, ne iš bado. Tiesa tokia, kad pinigų, maistą, kūnuos atsiųsdavo mamos, tetos ir bobulytės, šie parazitai iškeisdavo į narkotikus. Narkotikų buvo galima gauti už pinigų, maistą, geresnius rūbus, avalynę. Tad narkomanai, prakaitavę viską, ką turėjo vertingiesnio, dabar valgė vieną duoną, užgerdami karštu vandeniu. Iš visų čia esančių žmonių beveik visi buvo narkomanai, bet šią ypač skaudžią temą paliesiu vėliau.

Nebeištvėręs šiame žmonių skruzdėlyne, išėjau apsidairyti į kiemą. Bet ir čia vaizdas buvo ne ką geresnis. Visas kiemas nusėtas nuorūkomis ir saulėgrąžų lukštais. Prie pat langų kažkada, gal net prieš pirmąjį pasaulinį karą, augo gėlės. Dabar šis žemės ruožas buvo taip sutryptas ir nušlifluotas šimtais batų kad net blizgėjo. Pradžioje buvusio gėlyno, į suplaktąjuodžemį lygiagrečiai vienas su kitu buvo įkalti du T raidės formos sulankstyti metaliniai strypai. Tarp jų buvo pratemptos plonos virvutės. Visa tai atstojo džiovinimo "gargarą", ant kurio ištemptų virvių kaliniai džiovinosi rūbus. Dar nežinojau, kas čia tvarko šį kiemą ir ar tvarko apskritai, nes aplinkui buvusio gėlyno mėtėsi į žemę įspaustos kojinės ir supuvę apatiniai rūbai. Visa tai matant, mane kratė šiurpas, tad nusispjoviau mintyse ir patraukiau ratu aplink kiemą. Praėjęs du ratus palei metalinį tinklą, jau žinojau, kad čia bus mano kasrytinio kroso trasa. Šalia didelio medžio buvo sumontuotas skersinis ir lygiagretės. Tai man patiko ir aš jau kūriau mintyse, kaip aš pertvarkysiu šią sporto aikštelę ir įsigysiu visa tai, ko reikia sportui.

Su kiemo teritorija viskas buvo aišku. Čia reikėjo griežtos šeimininko rankos, kuri viską pakeistų ir išliuobtų.

Tiesiai iš kiemo pasukau į prausyklą, už kurios buvo įrengti tualetai. Prausykla buvo baiesnė už atominį karą: sienos pasidengusios žaliomis gleivėmis, o nutekamasis vamzdis - užkimštas arbatos likučiais. Tualetas taip pat nepadarė gero įspūdžio.

Jau su visai sugedusia nuotaika grįžau į savo sekciją, nors būti joje tikrai nesinorėjo. Langai iki galo jau buvo atverti, dūmai nuo surūkytų cigarečių spirale kilo į viršų. Ne, šito jau buvo gana, reikėjo skubiai veikti, nes miegoti tokioje smarvėje aš tikrai nesiruošiau. Tad kol manęs dar neišrūkė, kaip kokioje dešrų rūkykloje, garsiai ir aiškiai pasakiau:

- Aš esu nerūkantis ir jums patariu nerūkyti, bet jei jau negalite atsikratyti šio nuodo, rūkyti eikite į kiemą!

Tai išgirdę, visi 20 kalinių sujudo sukrutėję, kažkas prisuko radijo garsą ir stojo mirtina tylą. Visi tylėjo ir žiūrėjo į senbuvį zeką narkomanais Klaipėdos, pravarde „Diedas“. Pats „Diedas“ buvo aukšto ūgio, dideliu protu nepasižymėjo, bet šioki tokį autoritetą tarp narkomanų turėjo. Ir štai dabar visi spoksojo į „Diedą“, laukdami, ką jis pasakys? „Diedas“ pasimaivė ir, apžvelgęs visus, sako:

- Teisybę sako Hėnytė. Juk nesunku išeiti į kiemą parūkyti. Patys gi čia gyvename, patys tabako dūmus ir kvėpuojame.

Kai prabilo „Diedas“, sužadakavo ir visas iki šiol tylėjęs kolektyvas: taip, taip, žinoma, nuo šiandien neberūkome sekcijoje.

Žiūrėjau su šypsena į „Diedą“ ir jo parankinius, tad supratau viena, kad šie tipai visą gyvenimą plaukė pasroviui. Gyveno principu, kaip yra, taip gerai, o po manęs - nors ir tvanas. Priešingu atveju, jau seniai galėjo susitvarkyti patalpas, kuriose gyveno, bet taip jau buvo sudėtos jų smegenėlės, kad kol nedursi pirštu ir nepasakysi, jog daryti reikia taip, o ne anaip, patys nesusiprotės.

Kaip vėliau supratau, daugumos čia esančiųjų kalinių likimai buvo aiškūs. Jie buvo patys save pasmerkę lėtai mirčiai ir degradacijai, tiek čia, tiek laisvėje. Pasibaigus bausmės laikui, tokie zekai išeidavo į niekur, kur jų niekas nelaukdavo. Bet ir patys buvę kaliniai laisvėje nieko nebandydavo pakeisti savo gyvenime. Jei kas nesiseka, nueina lengviausiu keliu ir puola į alkoholizmo ar narkomanijos liūną.

Prabėgus mėnesiui ar dviem, buvęs kalinys vėl sėdi kalėjime ir laukia teismo. Vienas nušvilpė piniginę, kitas apvogė kioską, o finalas - vėl zona. Tokių kvailių neteisinau ir negalėjau suprasti. Užbėgdamas įvykiams už akių, pasakysiu, kad per penkerius metus, kol aš čia sėdėjau, kai kurie zekai spėjo išeiti į laisvę po tris kartus ir, be abejo, po tris kartus vėl sugrižti į zoną.

NARKOMANAI

Kita velnio rykštė buvo narkomanija, kuri buvo paplitusi po visą Vilniaus GR PDK. Tuo metu, dar 1997 metais, narkotikų

pasirinkimas buvo mažas. Vietinėje rinkoje galėjai nusipirkti tik opijaus ekstrakto bei į blizgančius kristaliukus panašius efedrino miltelius, iš kurių narkomanai gamindavo „džefą“. Kainos buvo didelės ir ne kiekvieno narkomano kišenė išnešdavo. Vienas mililitras pagaminto opijaus ekstrakto, kainavo 10 litų, o „džefo“ - 3 litai. Be šių dviejų narkotikų, buvo ir hašišo, kurio vienas popirosas ("kasiakas") kanavo 10 litų. Be narkomanų, po zoną trainiojosi ir toksikomanai, kurie vartodavo tik raminančias tabletes. Populiariausios buvo „Rodedorm“, „Beladorm“ ir „Leradorm“, kurių viena tabletė neviršijo vieno lito. Vietinis verslas klestėjo. Vieni lobo ir sočiai gyveno iš narkomanų sąskaitos, kiti, savo valia, skurdo ir beviltiškai brido į pražūtingą narkomanijos liūną. Administracija gaudė ir sodino į karcertius smulkias žuvelas, t. y. tuos, kurie vartojo narkotikus. Blaiviai mąstant, reikėjo gaudyti tuos, kurie narkotikus pristato į zoną ir juos platina, o ne vos gyvus, ligotus klipatėles. Žodžiu, lygiai taip pat, kaip ir laisvėje. Policija gaudo sandėliukų vagis ir skelbia, kad kovoja su nusikalstamumu. Bet joks policininkas nemato valdžios vyrų, plaunančių nešvarius pinigus, tokių, kaip A. Paulauskas ir daugelio kitų.

Tai va, grįšime prie narkotikų. Mano sekcijoje, kurioje kaip žinote, gyveno 20 žmonių, daugiausia buvo jaunimas. Visi rūkė ir vartojo narkotikus, susėdę ant lovų, švirkštais leidosi į venas aguonų nuovirą. Tie, kurie dar nemokėjo patys sau susileisti narkotikų, susibadydavo rankas, pradurdavo venas, iš kurių srovele tekėdavo kraujas. Aguonų nuoviras dažniausiai į zoną atkeliaudavo iš Vilniuje esančio čigonų taboro. Kaip ne keista, bet visi narkomanai naudojo vienu švirkštu.

Apie dezinfekciją net kalbos negalėjo būti. Apsvaigę nuo narkotikų, jie atsipalaiduodavo ir imdavo vienas kitam pasakoti nebūtas istorijas. Kiti, paveikti „kaifo“, imdavo rašyti laiškus panelėms, dar kiti su pakilia nuotaika, tvarkydavo spinteles arba skalbdavosi prausykloje rūbus, kurių išsiskalbti nesugebėjo visą savaitę, nes nebuvo „apsikaifavę“. Kai kurie tiesiog gulėdavo lovoje ir, primerkę muilinas akis, spoksodavo į lubas. Matyt, kažkokiu tai būdu, išeidavo iš savęs, kūną palikdavo lovoje, o patys skraidydavo kosmoso platybėse. Vėliau visus narkomanus ėmiau vadinti kosmonautais, nes, įsidūrę eilinę dozę, jie nebesijausdavo žemės

gyventojais, tarsi jų čia aplamai nebūtų.

Dauguma savęs nelaikė narkomanais ir labai pykdavo, jei tokį pavadinį narkomanu. Jų zonoje buvo apie 80%. Kai kurie narkotikus vartodavo į mėnesį kartą ir tai tada, kada turėdavo pinigų. „Užkaifuodavo“ ir tada, kai nebūdavo nuotaikos. Bet aš juos visus vadinu narkomanais, nesvarbu, rūko jis, ryja tabletes ar „įsiduria“ į mėnesį kartą. Per įkalinimo laiką sutikau tik kelis zekus, kurie man ir sau prisipažino esantys narkomanai, bet visi kiti to prisipažinti nenorėjo ir nelaikė savęs „kaifo“ vergais. Beveik kasdien apsigaudavau po vieną „niuchą“ (narkomaną) ir bandydavau įkalbėti mesti narkotikus, aiškindavau gyvenimo esmę, kad toli taip nenueis. Vieniems mano žodžiai pro vieną ausį įeidavo, pro kitą išeidavo ir jau vakare būdavo „kosmose“. Kitus paveikdavau taip, kad šie mesdavo narkotikus. Bet, užklupus pimai bėdai ar šiaip kokiam nesusipratimui, tuoj pat nusipirkdavo dozę. Buvo ir tokių kurie, man matant, „nekaifuodavo“, bet kai tik aš nueidavau miegoti, jie griebdavosi švirkštų. Jie suprato, kad apgauna tik save, nes mano vietinė „žvalgyba“ ryte man pranešdavo apie naktinio gyvenimo nuotykius ir jų kaltininkus. Teko bendrauti ir su tokiais narkomanais, kurie, širdimi jaučiau, tikrai nori išbristi iš iliuzijų pasaulio. Pritardavo mano įtikinėjimams, pradėdavo net sportuoti, o po trijų mėnesių nė iš tolo nebebuvo panašūs į buvusius narkomanus. Gaila, bet ateidavo tas laikas, kai toks vėl, visai netikėtai, iššvirkšdavo narkotikų. Tarp narkomanų kalbama, kad adata moka laukti. Čia greičiausiai jau yra pažeistos smegenys, kurios narkomanui duoda signalą griebtis kvaišalų ir šis, net nesusimąstydamas, kad vėl įklimps, „užkaifuoja“. Tokius „niuchus“ galima vadinti silpnavaliais, kurie nesugeba patys sau pasakyti - "ne"!

Per tiek metų, kuriuos praleidau zonoje, aš su pagyrimu išstudijavau narkomanų psichiką ir mąstyseną, tad jei prireiktų kokiam mokslininkų suvažiavime skaityti lekciją apie narkomano vidinį pasaulį ir jo psichiką laisvai tai padaryčiau.

Bendraujant su „niuchais“, dirbau savotišką darbą, įvertindavau kiekvieno narkomano mąstyseną analizuodavau jų charakterius ir veiksmus. Puikiai žinojau, ko ir iš kokio narkomano tikėtis. Suprantama, pasaulio apversti aukštyn kojom negalėjau, bet nesėdėjau sudėjęs rankų ir nežiūrėdavau, kaip jauni vyrai žudo save.

PIRMIAUSIA - SPORTAS!

Didžiausias mano draugas ir džiaugsmas buvo SPORTAS. Jei ne galimybė sportuoti, būtų „pavažiavęs stogas“. Visą bausmės laiką aktyviai ir reguliariai sportavau. Sporto režimas buvo griežtai suskirstytas pagal laiką. Pats susidariau grafiką, pagal kurį ir dirbau. „Lokalkėje“ buvo tik du žmonės, kurie su manimi atlaikydavo tokį didelį savaitinį krūvį.

Krūvis tikrai buvo didelis. Kiekvieną rytą, nesvarbu, lyja ar sninga, keldavausi 6⁰⁰ ir ratu, palei tvorą, per 30 min. nubėgdavau 6 km kroso. Po kroso lįsdavau po šaltu dušu. Po pietų, 15⁰⁰, iš karto po dieninio patikrinimo, užsiiminėjau su štanga, hanteliais. Po dvi valandas mano raumenys atlikdavo jiems skirtą darbą. Svorį neliesdavau tik tomis dienomis, kai reikėdavo žaisti krepšinį ar futbolą. Kiekvieną pirmadienį su savo sudaryta komanda žaisdavau futbolą. Mano prašymu, laisvėje likusieji draugai atvežė vienodas aprangas kauniečių futbolo komandai. Komandos kapitonu išrinko mane, o ant mano aprangos marškinėlių puikavosi užrašas-„Henrikas“. Komandą turėjau stiprią ir retai kada pralaimėdavome. Daugiausiai žaisdavome tarpusavyje, t. y., su „portugalų“-vilniečių komanda, kurios nariai taip pat gyveno vienoje „lokalkėje“ su mumis. Pralošdavome tik tais atvejais, jei kuris iš komandos narių susižeisdavo arba būdavo asmeniniame pasimatyme. Šiaip beveik visada iš futbolo aikštės išeidavome nugalėtojai.

Ketvirtadieniais, taip pat su savo komanda, žaisdavau krepšinį. Krepšinio salė buvo įsikūrusi su valgyklos pastatu sujungtoje sporto salėje.

Du kartus savaitėje, po dvi valandas, žaisdavau stalo tenisą, o kiekvieną sekmadienį boksavausi, mušdavau pakabintą maišą bei specialiai padarytas, ant rankų užmaunamas „lapas“.

Laisvo laiko beveik neturėjau. Visuomet buvau užimtas, o jei ir išpuлдavo laisva valandėlė, skaitydavau knygas, kurių daugumos turinys būdavo apie sveiką gyvenimo būdą. Perskaičiau labai daug kąnaudingo, o išpešęs iš šių knygų pritaikiau savo gyvenime.

Nuo pat jaunystės žinojau ir tikėjau senolių patarle, kad sveikata - brangiausias žmogaus turtas. Tad visą savo kelią, nesvarbu,

kur bebūdavau, stengiausi ir rūpinausi savo sveikata. Tiesa, prieš atvykstant į šią zoną, nuo nejudraus, mažytės Lukiškių kameros gyvenimo, svoris šiek tiek paaugo. Svėriau 110 kg, bet, nors ir nesiskundžiau savo sveikata, nusprendžiau sumažinti svorį. Tai padaryti lengva nebuvo ir tik nežmoniškomis pastangomis bei dideliu užsispyrimu pasiekiau savo tikslą. Iš 110 kg liko 90 kg ir tai buvo puikus rezultatas. Daug kas iš pašalinių gali pagalvoti, kodėl čia nesublogti, juo labiau, sėdint zonoje? Maistas blogas, nuolatinė įtampa, o zekiškas gyvenimas nualins tave taip, kad svoris savaime nukris. Ne, taip manyti nederėtų.

Maisto ir visokiausių gardesių man niekada netrūko. Ant grotuoto lango, kaip kokios naujametinės girliandos, kabojo dešros, o šalia pūsojo skanutėlė šoninė, šokoladas, ananasai, abrikosai ir t. t. ir t. t. Visa tai mane traukė ir žadino apetitą. Bet, kadangi aš turėjau tikslą, jų neliečiau. Kaliniai stebėdavosi, kaip galima nevalgyti, kai turi tiek skanių laisvės gėrybių. Jie nesuprato ir to, kad man lengva nebuvo. Aš dirbau, kaip jautis, kiekvieną rytą bėgdamas krosą, o kad būtų dar efektingiau, man pasiuvo liemenę su įsiūtomis švino plokštelėmis. Ji svėrė 20 kg ir, užsivilkęs ją ant savęs, kiekvieną rytą, kaip koks legionierius su visa kareivio amunicija, bėgdavau 6 kilometrus. Po tokio kroso būdavau šlaput šlaputėlis, o ant rūbų nebūdavo sausos vietos. Prausykloje, numetęs nuo prakaito šlapius rūbus, lįsdavau po šaltu dušu, o išėjęs iš dušo atitveriamos širmos garuodavau kaip koks bulvių katilas. Visą kūną rštrindavau rankšluosčiu ir jausdavau puikiai.

Tai va, ką aš norėjau pasakyti.

Norėjau pasakyti tai, kad siekti savo nusistatyto tikslo nėra lengva. Jei užsibrėžtą tikslą pasieki, gali didžiuotis savimi, gali didžiuotis savo stipria valia, savo ryžtingumu, savo gera sveikata bei puikia sportine forma.

ZONOS BAŽNYČIA

Bet grįžkime prie mano savaitinio nustatyto grafiko. Kiekvieną antradienį ir ketvirtadienį eidavau į bažnyčią kuriai vadovavo

kunigas Aušvidas Belickas. Tai nuostabus žmogus, mokantis tave išklausti, suprasti, patarti. Čia, bažnyčioje, aš surasdavau sielos ramybę, kurios trūkdavo zekų aplinkoje. Bažnyčioje vykdavo įvairios pamaldos. Atvažiuodavo svečiai iš įvairių vienuolynų bei katalikų bendruomenės nariai iš užsienio šalių.

Pati Vilniaus GR PDK yra anksčiau buvusio vienuolyno patalpose. Tad šių laikų civilizacija kiek subjaurojo architektūrinį paminklą. Žinoma, prie šio barbariško darbo prisidėjo ir rusų santvarka. Iš buvusių vienuolių celių, kuriose jie gyveno ir meldėsi, rusai padarė kalėjimo kameras, o kai ir į jas nebetilpo zekai, išgriovė sienas ir padarė gyvenamąsias kalinių sekcijas. Visa bažnyčia apjuosta iki šiolei spygliuotomis vielomis. Žiūrint iš Rusų gatvės, nežinantis žmogus, o juo labiau, užsienio svečias, nepasakys, kad čia įkurtas vyrų kalėjimas. Pats pastatas stovi ant kalno ir, žiūrint iš apačios, atrodo, kad čia viso labo tik graži bažnyčia.

Šio pastato dalį zonos administracija skyrė bažnyčiai. Pačiame viršuje, didžiulio kupolo viduje, kaliniai savo rankomis padarė bažnyčios apdailą ir įrėngė taip, kad net laisvėje esantys daugelis pavydėtų pamatę šią meno kūriniais bei nagingų stalių medžio dirbiniais išpuotą maldyklą. Į mūsų įrengtą koplytėlę rinkdavosi mažas kalinių skaičius, nes dauguma zekų jau seniai niekuo nbetikėjo ir dūšių buvo pardavę velniui. Dauguma buvo degradavusios asmenybės, kurių jau niekuo nenustebintum ir nesudomintum. Nuo jaunystės sėdintys kalėjimuose ir rusų teisėtvarkos pripažinti pavojingais recidyvistais, buvo chbartiniai keturiasdešimtmečiai, kuriuos perauklėti neįmanoma. Daugelis buvo teisti net po dešimt kartų o zonoje jautėsi kaip žuvys vandenyje. Jie mokėjo gyventi zonoje, buvo apsukrūs, išlisdavo iš įvairiausių padėčių kur paprastam žmogui jokių šansų nebūtų. Recidyvistai buvo supuvę iki panagių ir naudos ieškojo tiktai sau. Jie galvodavo, kad visi aplinkiniai yra „supuvę“ ir būtent jį nori apgauti. Jie niekuo nebetikėjo ir niekuo nepasitikėjo.

Iš dalies galėčiau juos pateisinti, nes juos sugadino pati kalėjimų sistema, kurių administracija, būdama pati supuvusi, prievarta ir bausmėmis auklėjo kalinius. Bet juk puikiai yra žinoma, kad prievarta gimdo prievartą. Pati rusų kalėjimų administracija nuteikdavo kalinius nekęsti jų pačių.

Ir štai, išeina į laisvę monstrai, tokie, kaip pakelių žudikas Jonaitis. Išeina su degradavusiu proteliu, sugadintais nervais, pilni neapykantos ir pykčio visiems aplinkiniams. Ir ką galvojate, ką toks darys, kai jo niekur nepriims į darbą, kai bute, kuriame ekskalinys gyveno prieš penkerius metus, gyvena kita šeima? Toks ekskalinys prisiglaus landynėse, nes gyventi neturi kur, valdžia pasiųs jį kuo toliau nuo savęs. Buvęs kalinys savo ruožtu pasiųs valdžią ant trijų raidžių ir jau sekančią dieną eis plėšti, vogti ir žudyti. Patrauks į vieniemių, kuriuose gyvena bejėgiai seneliai, negalintys apginti savęs ir savo turto. O senelių turtas - penkios vištos, viena kiaulė ir 30 litų, likusių nuo pensijos. Už visą šį „turtą“, juos užkapos kirvio smūgiais buvęs kalinys. Štai jums, gerbiamieji, sovietinės sistemos „auklėjimo“ padariniai!

O tų žmonių kurių psichika dar nesužalota ir sėdinčių už rimtus nusikaltimus, į laisvę anksčiau laiko nepaleidžia. Valdžiai aišku viena, kad, išleidus „mafijoza“, jo nebus galima kontroliuoti ir sunku bus jį vėl įkišti už grotų. Bet visai kas kita su valkatomis, kurie beveik savo noru sugrįžta į zoną. Dauguma sugrįžta apiplėšę sandėliukus, prisivogę uogienių marinuotų grybų ar dar kokiojiems seniai nematyto skanėsto. Tokie žmonės kalėjimų sistemoje sukasi kaip voverės rate.

...Taip ir gyvenau, apsuptas visokiausio plauko kalinių ir į dideles draugystes su jais nesileidau, bet ir neatstumdavau, jei į mane kreipdavosi pagalbos. Vienokiu ar kitokiu būdu stengiausi padėti, bet ne visi tai įvertindavo.

ŽINIA IŠ STRASBŪRO

Kartą atvyko mano advokatas ir pranešė malonią žinią, kad Strasbūro teismas priėmė ir artimiausiu metu svarstys mano bylą. Tai buvo tikrai džiuginanti naujiena, o širdyje įsižiebė vilties kibirkštėlė, kuri, galbūt, padarys galą mūsų teisėtvarkos pareigūnams, fabrikuojantiems baudžiamas bylas prieš nekaltus žmones. Šiuo atveju, būtent prieš mane.

Nors ir džiaugiausi, kad mano byla bus svarstoma Strasbūre, jų galutinio sprendimo nesiryžau nuspėti.

Žinia iš Strasbūro pribloškė Lietuvos Seimo narius, visą

valdžią, mūsų plačią visuomenę. Aukšti VRM pareigūnai vos negavo šoko, žagsėjo, kaip žąsys ir vis stebėjosi, kaip čia atsitiko, kad Strasbūras priėmė H. Daktaro bylą ir net ims tirti jos aplinkybes! Tai prilygo atominės bombos sprogitimui virš Hirosimos Japonijoje. Lietuva ir jos vadovai sujudo sukruto, trynė užpakalius ant savo valdiškų krėslų, bet vis dėlto jautė, kad šikna ima svilti.

Jau tapačią dieną, kai sužinojau šią naujieną, sujudo visi iki vieno plunksnos broliai, laikraštininkai. Pirmuosiuose puslapiuose didžiulės raidės skelbė, kad H. Daktaras susiklaus su Lietuvos vyriausybe Strasbūro teisme.

Nuo spaudos neatsiliko ir televizija, kurių reporteriai, montažo darbuotojai, režisieriai kūrė įvairiausias laidas apie mane. Visi vaikėsi sensacijų ir dirbo išsijuosę.

Valdžiai tai nepatiko, bet nori ar nenori, teko ir jiems viešai prisipažinti, kad buvo neteisūs.

Nuo mano teismo dienos, kuris nuteisė mane 7,5 metų, praėjo 2 metai ir štai dabar, kai aš esu zonoje, Strasbūro teismas svarstys mano bylą prieš Lietuvą.

Į Strasbūrą išvyko mano advokatas Sviderskis bei Lietuvos kaltintojas G. Švedas.

Strasbūro teismas pripažino, kad buvo pažeistos mano, kaip žmogaus, teisės. Pripažino ir tai, kad nuteisęs mane teismas buvo šališkas ir kad V. Greičius neturėjo teisės kištis į Aukščiausiojo teismo kolegiją. Strasbūro teismas atsiuntė Lietuvos vyriausybei oficialų raštą kuriame nurodė peržiūrėti mano bylą o mano advokato naudai priteisė visas išlaidas, susijusias su mano byla.

Tai buvo precedento neturintis atvejis! Tai buvo pirmas atvejis Lietuvos gyvenimo istorijoje, kai paprastas, nekaltas žmogus, laimėjo bylą prieš Lietuvos valstybę. Tai suparalyžavo Lietuvos vyriausybę, seimo narius, prokuratūrą teisėjus.

Paprasti žmonės, artojai, melžėjos ir šiaip davatkų tipo dvikojai ant kiekvieno kampo malė liežuviais ir niekuo nesistebėjo. Kas čia tokio, juk jis H. Daktaras, mafijozas, kajam reiškia nupirkti tokį Strasbūro teismą? Jei reikės, tai ir visą Paryžių su Eifelio bokštu nupirks!

Valstybei tai nepatiko ir techniškai, kad viskas atrodytų

gražiai ir teisingai, davė nurodymus prokuratūrai apraminti mane. Tai reiškė, kad prokuratūra privalo su manimi susidoroti. Susidoroti taip, kad jokia komisija nenustatytų žmogaus teisių pažeidimo!

Dar prieš mano bylos nagrinėjimą Strasbūre sapnavau reikšmingą sapną. Sapnas buvo toks gražus ir natūralus, apšviestas nuostabių spalvų. Didelio kalno fone stovėjo Lietuvos karalius Mindaugas Didysis. Jo didinga karūna gražiai derinosi prie plataus, pečius gaubiančio apsiausto.

Aš stovėjau kalno papėdėje ir, visas sukaustytas nežinios, žiūrėjau į Karalių Mindaugą. Kažkur pasigirdo trimto garsai ir Mindaugas pakėlęs kalaviją tarė:

- Žmogau, teisingu keliu eini!

Šį sapną prisimeni iki šiolei, nes šį sapną mačiau vieną dieną prieš bylos nagrinėjimą Strasbūre.

Ir 2000 m. spalio 10 d. mane pasiekė žinia, kad aš laimėjau bylą prieš Lietuvos valstybę!

Bet vyriausybė kol kas nevykdė Strasbūro nurodymų ir nejudino mano bylos, ir aš sėdėjau toliau Vilniaus m. GR PDK. Laukiau to laiko, kai bus peržiūrėta mano byla.

Pažvelgus atgal, noriu priminti, kad 1999 m. pavasarį, tardymo organai, pagal brolių Čiapų melagingus parodymus, man pateikė dar šešis kaltinimus. Kaltinimai skambėjo, atseit, aš su broliais S. ir Ž. Čiapaiis prievartavau turtą tarpininkavau atsiperkant mašinas, kurios buvo pavogtos. Kiek vėliau „prisiuvo“ septintą kaltinimą pagal kurį aš, atseit, tarpininkavau atsiperkant vogtus dokumentus, kuriuos iš mašinos nušvilpė broliai Čiapai. Bet teismas greitai suvokė, kad jų parodymai prieštaringi vienas kitam ir šįkart man pateiktus kaltinimus panaikino. Bet likusieji kaltinimai liko ir niekas nežinojo, kada man apie juos primins, nes tardymas buvo užsiėmęs brolių Čiapų parodymais prieš buvusius savo bendrus. Šie kvailiai broliai Čiapai, saugomi valstybės, kaip svarbūs liudininkai, žinodami, kad bus atleisti nuo bausmių, pliauškę visokias nesąmones apie padarytus nusikaltimus ir jų vykdytojus, o aš, kaip minėjau, sėdėjau Vilniaus zonoje, laukdamas nežinia ko, leidau laiką kaip įmanydamas, bet palaipsniui visa aplinka, sustabarėjusi tvarka ir gyvenimas šiukšlyne įgrįso iki gyvo kaulo. Pirmiausia iš valdžios gavau leidimą pakeisti

sekciją, tad netrukus persikėliau į už sienos esančią patalpą. Savo gultą įsitaisiau kampe, prie lango ir po truputį ėmiau rinktis žmones, su kuriais būtų įmanoma gyventi vienoje patalpoje. Šiaip jau „lokalkėje“ buvo internacionalas, tada dar gyveno kas su kuo nori. Aš nežiūrėjau, kas iš kokio miesto, man buvo svarbu, kad zekas būtų geras bachūras arba geras sportininkas, o iš kokio jis miesto - man nerūpėjo. Taip pat, kaip ir mano sekcijoje, taip ir futbolo komandoje, žaidėjai nebuvo vien iš Kauno. Kaip sakiau, mano komanda buvo mišri - vilniečiai, kauniečiai, panevėžiečiai. Žaidėme futbolą ir kovojome už komandos garbę visi vieningai tol, kol vienas tipelis nepradėjo drumsti vandenį.

PAŽINTIS SU PAŠA

Sykį pas mus į būrį iš karantino perkėlę naują vilnietį Pašą Bulinskį, buvusį prieš 10 metų „Vilniaus brigados“ narį. Paša priklausė „torpedų“ kategorijai, tad tais laikais, kai klestėjo kooperatyvų bumas, jis laktė su beisbolo lazda rankose ir rinkdavo duokles.

Šiaip jis buvo šlykštaus charakterio, nesukalbamas ir laikantis save vos ne Vilniaus zekų „vierchu“. Prieš tai jis buvo sėdėjęs tik nepilnamečių zonoje, tad apie kalinių gyvenimą griežtoje zonoje neturėjo žalio supratimo.

Vieną pirmadienio popietę Paša sušaukė visus vilniečius ir Vilniaus rajono gyventojus. Technškai, žodis po žodžio, pradėjo įtikinėti, kad visiems vilniečiams reikia susiburti. Pirmiausiai - visi žaidžiantys futbolą. Daktaro komandoje esantys - turi išjos išeiti. Kur čia matyta, kad vilniečiai žaistų Kauno komandoje?!

Visi vilniečiai pakluso Pašai, o žaidžiantys futbolą mano komandoje perėjo į vilniečių futbolo komandą.

Taip šis neūžauga Paša pradėjo drumsti ramybę. Vaikščiojo pasipūtęs, kaip pingvinas ir stengėsi padaryti tokią veido išraišką, kad visi žinotų, jog jis čia labai svarbus asmuo. Visada stengėsi tai pabrėžti ir norėjo, kad visi jam paklustų. Man kelis kartus užsiminė, kad ir jis laisvėje buvo žinomas asmuo. Žodžiu, tai buvo savanaudis pasipūtėlis ir dėl naudos sau sulaužytų visas nerašytas kalinių taisykles.

Dar prieš Pašai atvykstant į zoną, kauniečiai Danas ir Valdas - „Vitaminas“ išaiškino mūsų „lokalkėje“ „ožį“, kuris tardymo metu, buvo išdavęs savo bendrus. Šis „ožys“ ramiai gyveno, kol neišlindo yla iš maišo. Kauniečiai nustatė taksą, kurią „ožys“ kiekvieną mėnesį privalėjo sumokėti, ką reguliariai ir darė.

Po metų Danas ir „Vitaminas“ išėjo į laisvę, o „ožys“ suvalkietis, išėjo iš mūsų „lokalkės“ ir įsidarbino boilerinėje. Tai buvo visiškas pripažinimas, kad ir jis pats save laiko „ožiu“, nes tokiuose boileriuose dirbo tik „ožiai“. Laikas bėgo, keitėsi žmonės. Kas išėjo į laisvę, kas į kitus būrius, viskas aprimo, bet neužsimiršo.

Suvalkietis manė kitaip ir po ilgo laiko tarpo sugrįžo į „lokalkę“, įsitikinęs, kad viskas pamiršta.

Jis, Nėrka, buvo nekvailas, mokėjo prasukti pinigų, užsiiminėjo narkotikų perpardavinėjimu ir šiaip jam padėdavo iš laisvės materialiai. Tad dėl duonos kėsnio vargo neturėjo.

Paša Bulinskis sumastė priglauti tą „ožį“ po savo vilniečių sparneliu, juo labiau, kad „ožys“ gerai laikosi materialiai. Nors tai buvo rimtas kalinių taisyklių pažeidimas, Paša nekreipė į tai dėmesio.

Kartą priėjo „ožys“ Nėrkai prie manęs ir sako:

- Tai ką, tu mane „ožiu“ laikai?

- Žinoma. O kuom gi dar tave galima laikyti? Ožys ir yra ožys ir niekada, netaps kupranugariu!

Nėrkai tai nepatiko ir pasakė, kad aš turiu įrodyti, jog jis „ožys“.

Tai jau buvo virš visko, na, ir „naglas“, dar spėjau pagalvoti ir tuoj pat iš kairės rankos žiebiau į žandikaulį. „Ožys“ suklupo ant kelių, o aš nuėjau į savo sekciją.

Nepaėjo nei 10 minučių, kai pas mane atbėgo „duchas“ - tamas ir pasakė, kad mane kviečia vilniečiai pas save į sekciją. Kvietė Paša.

Nieko sau, pagalvojau, kažkokia „gnida“ drįsta man pasakyti, kad aš ateičiau pas jį. Man tai būtų žema prie kitų aplinkybių. Bet dabar, ko gero, pagalvos, kad neinu todėl, kad išsigandau jų. Ne, taip galvoti aš jums neleisiu. Tad nieko nelaukęs, aš ir penki mano draugai, patraukėme į vilniečių sekciją. Tik užėjus į ją sekciją, pamačiau

visą būrį ryžtingai nusiteikusių „portugalų“. Paša surinko jų kokia 30 žmonių, pusė iš kurių net nenorėjo dalyvauti tokiuose nesusipratimuose, bet nenorėdami pasirodyti, jog nepalaiko vilniečių, vis dėlto atėjo.

Paša buvo metras su kepure ūgio ir visai nesuprantama, kaip vilniečiai jam pakluso, nes Paša buvo tiesiog niekas!.

Paša išėjo į priekį ir nedraugišku tonu, iškreiptu veidu, paklausė:

- Už ką, Hėnyte, smogei suvalkiečiui?!

Aš nepasimečiau ir atsakiau, kad suvaikas, būdamas „ožys“, užsimanė tapti geru bachūru. Už tai ir gavo per barzdą. Paša nepasidavė ir pareiškė, kad aš tik vienas sakau jog suvaikas „ožys"! Taip sakė vienas, o to man pakanka.

- Tu čia, zonoje, tik 2 mėnesiai, o aš jau 4 metai. Visi bachūrai, galintys patvirtinti, kad suvaikas „ožys", jau senai laisvėje. Bet tai nesvarbu, jei labai norėsi, padarysime taip, kad ir su jais susitiksime. Bet tau, Paša, pasakysiu, kad tu be reikalo kiši savo nosį kur nereikia. Be to, išklausk dar vieną faktą, surištą su suvalku.

Kartą jo paklausiau, kaip jis perėjo iš mūsų „lokalės" į antrą? Suvaikas tada atsakė, kad buvo atvažiavusi jo motina, kuri paprašė zonos viršininko, kad sūnų pervestų į antrą „lokalę". Tada visi juokėsi susiėmę už pilvų, nes tokių nesąmonių pasiaiškinimų neišgirsi kiekvieną dieną. Čia juk ne pionierių stovykla, o zona, ir tokie mamyčių vizitai pas viršininkus yra nesąmonės. Tai ir išrėžiau Pašai į akis. Nespėjo jis net išsižioti, kaip prabilo vilnietis Sokolovas. Atsisukęs į savo žemiečius ir palaikydamas mano pusę, tarė:

- Ką aš jums sakiau? Sakiau, kad kažkas neaišku su tuo suvalku. Hėnytė niekada nekaltins nekalto žmogaus. Be to, aš žinau, kad suvaikas tikrai mokėjo duoklę kauniečiams Danui ir „Vitaminui". Bet tuo metu, kai suvaikas perėjo į kitą „lokalę", Danas su „Vitaminu" jau buvo laisvėje. Tad neverta čia dėl šūdo pyktis ir šiknoj ieškoti sliėkų!

Tuo išpūstas burbulas ir sprogo, konfliktas užgeso, o visi susirinkusieji išsiskirstė.

Paša toks ir liko veidmainis, į akis šypsojosi, o už akių vėl šmėžavo, kurdamas savo intrigas. Daug vėliau šį neūžaugą išsišokėlių

išsivežė į Alytaus zoną ir visi jo žemiečiai greitai pamiršo, kad toks buvo aplamai.

Bet dabar Paša įsivaizdavo save vilniečių „vierchu" ir visaip stengėsi tai pabrėžti. Jis tiek įsijautė į šią rolę, kad net įsivaizdavo save ne tik vilniečių, bet ir visos zonos „vierchu". Nežinau kaip - likimas ar sutapimas, bet į zoną atvežė šiaulietį Vaitkų Arūną, kuris buvo Pašos kopija. Supuvęs, kaip Paša, be to, dar ir narkomanas. Kiaulė srutų duobę greitai suranda, tad netrukus Arūnas susipažino su Paša, o kiek vėliau tapo vos ne broliai. Šiaulietis Arūnas pradėjo narkotikų verslą zonoje, gaudavo pelną, kurio dalį skirdavo ir Pašai. Žinoma, ir pats nepamiršdavo kas dieną susileisti į veną dozę heroino. Kartą šiaulietis, atskiedęs savo kraują eiline doze heroino, neatsisakė Pašos pasiūlyto spirito. Sėdo prie stalo ir gerokai išgėrė. Nepraėjus ir pusvalandžiui, alkoholis, patekęs į kraują, kuriame jau buvo heroino, padarė savo. Įvyko reakcija ir šiauliečiui „nuslydo stogas". Pasidarė agresyvus, nebesuvokė, kur randasi.

PROTUI APTEMUS

Tuo metu į sekciją po treniruotės su štanga užėjo vyrukas iš Biržų. Šiaip jis buvo ramaus būdo, niekur nesikišo ir ramiai laukė tos dienos, kada atsivers kalėjimo vartai į laisvę. Kai jį užėjo į sekciją, priėjo pribėgo šiaulietis Arūnas ir visai netikėtai, nei iš šio, nei iš to, smogė peiliu biržiečiui į pilvą. Šis rankomis susiėmė už pilvo ir spėjo išbėgti į koridorių. Prabėgus koridorių, jėgos jį apleido ir, atsitrenkęs į duris, už kurių gyvenau aš, susmuko be sąmonės, apsipylęs kraujais.

Nuo sukulto triukšmo išbėgau į koridorių, kuriame pamačiau kraupų vaizdą. Prie pat durų, apsipylęs krauju, be sąmonės ženklų, gulėjo biržietis. Greitai pasiunčiau „duchelį", kad iškviestų sanitarus, o pats, susinervinęs, degiau noru išsiaiškinti, kas tai padarė?

Apsimetęs durneliu, priėjo šiaulietis Arūnas ir paklausė:

- Kas čia atsitiko? Kas jį padūrė?

Aš pajaučiau alkoholio dvoką ir atsakymas jau buvo aiškus. Į galvą tuoj pat dingtelėjo mintis, kad tai jis ir padarė. Ir aš neapsirikau.

Po minutės, su neštuvais rankose, atbėgo sanitarai, kurie

greitai paguldė biržietį ir nunešė į KPP, kur turėjo atvykti iš miesto greitoji pagalba. Kartu su sanitarais, į KPP nuėjo ir sužeistojo žemietis Aidas, kuris buvo mano draugas. Belaukiant greitosios pagalbos, Aidas pasilenkė prie sužeisto žemiečio, iš kurio, jau atgavusio sąmonę, sužinojo, kad peiliuijam dūrė šiaulietis Vaitkus.

Sekcijoje buvome aštuoniese, tad visi greitai išėjome į kiemą. Arūną pamatėme vaikščiojantį su vilniečiais, kuriems jis kabino ant ausų makaronus, kažką pasakodamas.

Kai jie priartėjo prie mūsų, pašaukiau Arūną ir paklausiau:

- Už ką tu padūrei biržietį?!

Atsakymo neišgirdau. Vietoje jo, Arūnas nuleido ranką į kišenę, kurioje turėjo „štyrių“. Greitai sureagavau ir, šiek tiek atšokęs nuo jo, smogiau jam į galvą. Arūnas buvo aukštas, o atstumas tarp mūsų buvo didokas. Dėl to jis ir išsisuko nuo mano smūgio, bet tuoj pat gavo gerą „blyną“ į galvą nuo šalia stovinčio mano draugo Aido. Po šio smūgio, mus akimirksniu apsupo vilniečiai ir neleido susidoroti su šiauliečiu.

Aistroms aprimus, po vakarinio patikrinimo, kartu su vilniečiais ir pačiu šiauliečiu Arūnu, susirinkome mano sekcijoje ir ėmėme spręsti klausimą, kaip padaryti, kad tas kvailys Arūnas išvengtų baudžiamosios bylos ir galimo "sroko. Nusprendėme, kad kol kas jis turi tylėti ir apsimesti nieko nežinančiu.

Tuo tarpu greitai suradome liudininkus, kurie „matė“, kad biržietis, pjaudamas duoną, netyčia pats sau įsidūrė į pilvą. Tačiau mūsų pastangos nuėjo šuniui ant uodegos, nes po pietų Vaitkų išvedė „mentai“ ir uždarė būrio (KTP) kameroje. Kiek vėliau, Vaitkus A. Ižiškai viskuo prisipažino. Maža to, įskundė visus vilniečius, su kuriais gėrė spiritą, tame tarpe - ir Pašą. Taip pat įskundė tuos, kurie iš vilniečių turėjo mobilius telefonus.

Aš šį reikalą sutvarkiau iki galo. Sekantį penktadienį, kai etapuodavo „varanokais“ kalinius į Lukiškių kalėjimą, pasiunčiau vieną, paskui kitą savo žmones į Respublikinę kalėjimo ligoninę. Jie išaiškino nukentėjusiajam ir jau sveikstančiam biržiečiui - „Pipirui“, kad per apklausą sakytų jog susižalojo peiliu pats, pjaudamas duoną. Biežietis viską suprato, o kai pas jį į atvažiavo zonos operai, patvirtino, kad jo niekas nepadūrė. Pasakė, kad įsidūrė pats, visai netyčia. Operai,

matyt, netikėjo, bet „Pipiras“ atsisakė rašyti pareiškimą ir toliau tvirtino, kad susižalojo pats.

Todėl tardytojai ir operai negalėjo tam asilui šiauliečiui Arūnui iškelti baudžiamosios bylos, už kurią būtų gavęs mažiausiai dar keturis metus.

Nukentėjęs ir „liudininkai“ davė vienodus parodymus, ir visa tai mano dėka, priešingu atveju - Vaitkus dar kartą būtų stojęs prieš teisumą.

Paša, kuris taip gynė Vaitkų su savo žemiečiais, dar kartą nusivylė savo draugais, kurie išduodavo juos pačius. Kaip sužinojome vėliau, A. Vaitkus jau laisvėje buvo „ožys“ ir dirbo „mentų“ informatoriumi. Ir štai šis Arūnas, narkomanas, psichopatas ir dar „ožys“, būdamas velnių velnias, buvo perkeltas iš Vilniaus į Marijampolės GR PDK. Jau čia sulaukėme žinių kad Marijampolės zonoje jį medžioja ir laukia tinkamo momento, kad padaryti dar ir „gaidžių“. Tai manęs nenustebino, nes su tokiu elgesiu kalinių tarpe aukščiau, kaip „gaidžių“ kastos, nepakilsi. Keista buvo tik tai, kad Arūnas, būdamas tik 21 metų jau buvo supuvęs, kaip senas kalinys, turintis recidyvisto titulą.

PUOŠIAME SAVO PATALPAS

Taip slinko mano, kalinio, dienos, apipintos įvairiausiomis intrigomis, muštynėmis ir provokacijomis. Tuo metu jau buvau neatpažįstamai pakeitęs visą kiemo aplinką. Prisodinau gėlių medelių aptvarkiau sužėlusius krūmus, o po pusantų metų seni kaliniai stebėjosi, kad taip gražiai pasikeitė kiemas. Seni vilkai sakydavo, kad nuo radiacijos išdvėsė visi žvirbliai ir jų nemato jau ištisus metus. Tai buvo netiesa. Paprasčiausiai žvirbliai į šį Dievo užmirštą kampelį neatskrisdavo, nes maisto čia nerasdavo ne tik žiemą, bet ir vasarą, ir, išskyrus sulaukėjusių kačių, nieko nematė.

Mes į medžius sukėlėme inkilus, padarėme lesyklas zylėms ir paruošėme aikštelę lesinti balandžiams. Ir paukščių čiulbesys netildavo visus metus!

Laukinių balandžių suskaičiuodavau net iki 150. Juos maitinau iš valgyklos atnešta, atliekama formine duona. Kiekvieną pavasarį

parskridę varnėnai įsikurdavo mano padarytuose inkiluose, o žvirbliai, kaip kokie patrakėliai, pulkais atakuodavo gyvatvores, išsidriekusias palei tvirą. Kad visa tai atsirastų, reikėjo užsispyrimo ir didelio noro. Žinoma, ir darbo, kurio taip vengė seni zekai. Jiems buvo lengviau guostis ir aimanuoti, bet, kad kas nors jų gyvenime pasikeistų, dėl to nedarė nieko. O kai pamatė mano darbo rezultatus, nustebę sakė:

- Taip, Hėnyte, mes buvome neteisūs, žvirblių nepribaigę radiacija, jie tik neskrido pas mus ir tiek.

Priešais pastato langus prisodinau gėlių, kurios žydėjo įvairiausiomis spalvomis. Net tulpes į pasimatymą Ramutei nunešdavau iš savo darželio.

Bet buvo ir tragikomiškas atvejis dėl šio žemės lopinėlio. Tuo metu, kai gėlės jau žydėjo, nežinia, dėl ko nesudygusių sėklų, darželio kampe liko laisvas žemės lopinėlis. Ir štai, vieną karštą vasaros dieną, bachūras iš Panevėžio, kurį visi vadindavo „Pinke“, iš kažkur parsinešė alyvos krūmo daigą, tad abu ir sumanėme jį pasodinti laisvame lopinėlyje. Greitai iškasėme duobę ir įstatėme alyvos krūmelį. Tuo metu prieina režimo darbuotojas ir, juokaudamas, sako:

- Na, ko gi negyventi zonoje? Saulutė šviečia, medelius sodiname, gyvenk ir gyvenk!

„Pinke“, tai išgirdęs atsakė:

- Viršininke, dabar mums šviečia lemputė,

o jums - saulutė,

bet kai mes išeisime,

mums švies saulutė,

o jums - žvakutė!

Išgirdęs tokį „eilėrašį“, režimininkas įsiuto ir liepė „Pinkei“ eiti į vachtą. Gerai, kad su šiuo režimininku aš sutariau, tad pavyko viską paversti juokais ir užglaistyti šį reikalą gražiuoju.

Į buvusią nykią sporto aikštelę dabar buvo miela pažiūrėti, nes visą sporto inventorių, svarmenis, štangas, hantelius bei suoliukus nudažėme juoda spalva. Sutvarkėme krepšinio aikštelę ir balta spalva išdažėme punktyrines linijas. Malonu buvo sportuoti patogioje ir gražioje sporto aikštelėje, o po sporto - nusiprausti suremontuotame duše, kurį taip pat suremontavo mano pastangomis.

Atnaujinau prausyklos sienas, įrengiau dušą, o ant vienos sienos pusės pakabinau didžiulį veidrodį, kuriame savo sporto rezultatus galėjau matyti visu ūgiu.

Bet kartą atėjo jau aukščiau minėtas „Borzojus“, kuris kišdavo savo nosį ten, kur šuo nekiša savo b.... Jam, turbūt, pasivaideno, kad už veidrodžio kažkas yra paslėpta. Jis griebė už veidrodžio ir pabandė atplėšti nuo sienos. Veidrodis susiūbavo ir trūko per pusę, o šis gyvatė, lyg niekur nieko, nuėjo sau. Jam buvo nuspėjauti tai, kiek laiko vargau, kol gavau administracijos leidimą įvežti jį į zoną. Aš jau nekalbu apie draugų išlaidas ir pastangas, kol jį atvežė į koloniją.

Tokių šlykštynių, kaip „Borzojus“, buvo ir kalinių tarpe. Pripratę laisvėje gyventi krūmuose, geležinkelio stotyse ir kontaineriuose, čia, zonoje, gyveno taip pat. Jiems buvo nesvarbu, kur išsišnypšti nosį - ar į nosinę, ar ant sienos. Atsikrenkštę, kaip seni pirdalai, iš savo plaučių išspjaudavo gumulą žalios masės ir palikdavo jį ant tako, kuriuo visi vaikšto.

Bet, kaip bebūtą tvarka ir švara paimdavo viršų. O jei atleisk vadeles tvarkiniams, šie iš karto apsileidžia. Juos nuolatos reikėjo kontroliuoti.

Savo gyvenamojoje sekcijoje taip pat padariau remontą įtaisiau net šešis akvariumus, bet su laiku išliko tik du, patys didžiausi. Ant palangės, narvelyje, čiulbėjo paukščiukai, kurie buvo labai gražūs ir mieli. Savo gražiu čiulbėjimu jie kas rytą mane pažadindavo. Pats būdamas kalinys, žinojau, kas yra nelaisvė. Tad savo numylėtiniams paukšteliams prie lango, iš lauko pusės, pritaisiau didelį narvą kuriame jie ir skraidydavo, lyg kokiame pasivaikščiavimo kiemelyje. Po to jie vėl, per lange padarytą skylę, sugrįždavo į sekciją kur jų jau laukdavo pilna lesyklėlė maisto.

Palyginus su kitomis kalinių gyvenamosiomis patalpomis, mano sekcija buvo geriausia. Visi jos gyventojai sportuodavo, gerbė vienas kitą ir nesipyko. Patalpos visą laiką vėdinosi, nors čia niekas ir nerūkė. Jei kas nors miegodavo, kiti elgėsi tyliai ir stengėsi jam netrukdyti. Toks buvo mūsų susitarimas. Kiekvienas savo televizorių žiūrėjo tyliai, o radijo imtuvą klausėsi per ausines. Vienas kitam padėdavome tiek moraliai, tiek materialiai ir, žinoma, niekas čia

nebadavo. Visi gyvenome draugiškai, tyliai, ramiai, o panorėjus - visada buvo galima ramiai pailsėti.

Su siaubu prisimenu pirminę sekciją, į kurią papuoliau tik atvykęs iš kalėjimo. Ten apie ramybę nė kalbos negalėjo būti. Viename kampe visu garsu rėkė radijas, kirtame - televizorius ir kai šie garsai susimaišo, gaunasi triukšmas ir tiek, nuo kurio nesusikaupsi ir nepailsėsi. Tokius bordelio mėgėjus teko drausminti vos ne jėga. Zonoje buvo pilna maištininkų, kurie nenorėjo ramiai gyventi, nuolat pindavo intrigas, kurių pasekmės būdavo skaudžios. Tokie drumstė vandenį ir negalvojo, kad nuo to jiems patiems blogiau, taip pat ir likusiems kaliniams. Jie tik ir stengėsi nesąmoningai pakenkti zonos administracijai, kuri automatiškai reaguodavo ir tuo pačiu atsilygindavo visiems likusiems kaliniams. Per kelis išsišokėlius žmonės nebegaudavo pasimatymų su artimaisiais ir jokių kitokių lengvatų.

Lygiai taip pat, kaip iš kalinių, taip ir iš administracijos aparato, atsirasdavo maištininkų ir intrigantų kurie tik ir siekė padaryti taip, kad kalinys kuo daugiau kentėtų. Pvz., koks pasipūtėlis karininkas specialiai provokuoja kalinį ir išveda jį iš kantrybės. Vargšas kalinys ir taip jau sužalota psichika, sureaguoja žaibiškai ir ima šaukti ant to „mento“, siunčia jį į pragarą arba ant trijų rusiškų raidžių. „Mentui“ to ir tereikėjo! Tuoj pat parašo tarnybinį pranešimą, kuriame išdėsto, kad toks ir toks kalinys grubiai elgėsi, keikėsi necenzūriniais žodžiais ir į pastabas nereagavo. Vargšelį zeką tuoj pasodindavo į karcerį 15 parų!

Todėl, mano manymu, zonoje reikalingi kvalifikuoti psichologai, kurie bendrautų žmoniškai kalba su kaliniais, kad padėtų jiems adaptuotis nelaisvėje, palaikytų morališkai. Be abejo, būtina pakeisti visus administracijos darbuotojus, kurie iki šių laikų išliko dar nuo rusų. Šie nustabarėję darbuotojai iki šiol „auklėja“ kalinius jėga ir prievarta, provokuoja visais įmanomais būdais, o žmogiškumo kalinių tarpe nemato visai.

REMIS IŠ KAUNO

Dar prieš man atvykstant į šią zoną, čia sėdėjo toks Remis iš Kauno. Jaunas, aukštoko ūgio, sportiškai sudėtas, pateko į narkomanų būrį, kuriame turėjo atlikti teismo skirtą bausmę. Šiame būryje gyveno degradavę narkomanai, o jei kurie ir nevartojo narkotikų, tai buvo supuvę charakteriu ir elgesiu. Stebėdami, kaip Remis kasdieną sportuoja, gerai maitinasi ir nieko nestokoja, narkomanai labai pavydėjo jo jėgos ir materialinio apsirūpinimo.

Remis į kalinius nekreipė jokio dėmesio, jam buvo nusišpjauti, kas darosi aplinkui ir nieko, išskyrus savo pasaulio, nematė. Gavęs kokį maisto perdavimą ar apsiprekinęs parduotuvėje, niekada nieko nepavaišindavo, vaikščiojo iškėlęs galvą ir laikė save aukščiau visų. Jis buvo įsitikinęs, kad zekų palankumą ir net autoritetą tarp kalinių pasieks savo jėga ir grubiu elgesiu. Vis gyveno vienas, gerų draugų neturėjo ir geriausiai „sugyveno“ su savo spintele, prikrauta pilna maisto.

Narkomanai tai pastebėjo ir nusprendė Remį sumušti. Vieną vakarą atėjo šešiese. Bet tada Remis užsoko ant viengulės lovos, pasiėmė storą pagalį ir taip išvengė susidorojome

Antras bandymas zekams pavyko ir tada Remį šiek tiek apkūlė. Gal nieko ir nebūtų buvę, bet suvalkietis Jakštas laikė save padėties šeimininku, o Remį laikė kaip savo priešą, kuris gali pretenduoti į jo vietą. Tad Jakštas ir organizavo Remio užpuolimą.

Kaip sakiau, Remį sumušė ir niekas jam nepadėjo, tad jis, neatlaikęs tokios įtamos, pabėgo iš „lokalkės“ į „vachtą“ (KPP). Tokiu savo elgesiu, o juo labiau, pabėgdamas iš „lokalkės“, Remis pažeidė nerašytus kalinių įstatymus. Tada jau niekas nebegalėjo ir neturėjo teisės jam padėti.

Po savaitės Remį išvežė į Marijampolės zoną, kur elgėsi lygiai taip pat, kaip Vilniuje. Todėl, nepraėjus ir pusmečiui, tapo „gaidžiu“. Remį apipylė šlapimu, o to pilnai užtenka, kad zonoje su juo niekas nebeosisveikintų. Taip savo žmogiškąjį karjerą ir baigė. Gaila jo buvo, bet, kaip matote, nemokėjimas bendrauti su žmonėmis, savanaudiškas charakteris, privedė iki žemiausios ir gėdingos „gaidžių“ kastos.

DZIKO ISTORIJA

Tokių, kaip Remis, buvo ne vienas ir ne du. Dar 1999 metais, iš „krytos“ (kalėjimo režimo) sugrįžo toks R. Dzikas, beje, taip pat kaunietis. Jis buvo nuteistas 15-ai metų už Druskininkuose iš automato, per virtuvės langą, nušautą žmogų. Pabuvęs zonoje, nepakluso administracijai ir ši, teismo pagalba, perteisė Dziką trejiems metams įkalėjimo režimą. Ir štai, dabar, atsėdėjęs Lukiškių kameroje tuos tris metus, Dzikas sugrįžo atgal į zoną. Apie jį jau anksčiau sklandė kalbos, kad Dzikas ant „mentų“ „deda didelį“, per patikrinimą stovi apsirengęs chalatu ir geria kavą, gyvena taip, kaip reikia jam, o ne administracijai.

Dziką paskyrė į mūsų pirmą būrį, tik į sekančią sekciją. Pačioje pradžioje jis pasirodė visai nieko, skaniai gamino maistą ir meistriškai mokėjo prisitaikyti prie aplinkinių. Neieškojo žodžio kišenėje ir visada juokaudavo, bet palaipsniui Dzikas ėmė rodyti savo tikrąjį veidą. Ėmė visus apkalbinėti ir pinti tarp kalinių intrigas. Pradėjo kiršinti žmones. Dzikas buvo pilnoko sudėjimo ir ypač nemėgo tų, kurie už jį stipresni ir protingesni. Nežiūrint į tai, jaunimas jau ne kartą norėjo jį tiesiog sulaužyti, bet aš net du kartus išsiveidusius ir karingus vyrus nuraminau. Tuo pačiu perspėjau Dziką, kad liautųsi apkalbinėjęs žmones, nes aš ne visada galėsiu sulaukyti jaunimą, kuris jį gerokai aplamdys. Rička netikėjo tuo, kad jį kažkas išdrįstų užpulti, o juo labiau, sumušti. Tad, nieko nepaisydamas ir toliau nekeitė savo charakterio.

Vieną vakarą gulėjau lovoje ir skaičiau žurnalą. Staiga pasigirdo kažkieno riksmas ir pagalbos šauksmas. Išbėgau į koridorių ir pamačiau kokia 20 zekų, iš kurių kiekvienas stengėsi įspirti ant grindų gulinčiam Dzikui. Greitai sureagavau ir įsiveržęs į būrelį vidurį, sustabdžiau susidorojimą. Jauni vyrai manęs paklausė ir vis dėlto, kad ir nenoromis, atsitraukė nuo gulinčio ir kraujuojančio Dziką. Jo rankos jau buvo sulaužytos, nes jomis dengėsi galvą nuo pagalių ir kojų smūgių. Kiek atvėjęs jaunimas, nors Dzikui ir skaudėjo, griebė jį už rankų ir kojų, išnešė iš lokalinės zonos ir numetė patvoryje ant pagrindinio praėjimo. Paskui Dziką išmetė ir visus jo kostiumus, kuriais jis mėgo puikuotis. Išmetė visa tai, kas jam priklausė. Visą mantą surinko „muchamorai“, o jį patį paguldė į vietinę ligoninę.

Bet muštasis neapsiramino ir ten. Jau po dienos po zoną pasklido kalbos, kad jo sumušimą ir išmetimą iš „lokalkės“ suorganizavau aš. Jam ėmė vaidintis, kad visi tampajo priešais. Jis pats buvojau senas, supuvęs, kaip kokia senmergė, jau nebegalėjo gyventi be intrigų ir apkalbų. Kiek apsigydęs, Dzikas buvo pervestas į antrą „lokalkę“, bet ir ten greitai sudrumstė vandenį. Budintis kalinys - „ožys“ - neišleido Dziką iš „lokalkės“, tad Rička greitai sumanė keršto planą. Prikabino savo „duchą“- tarną, - o šis, pakludamas Dziką valiai, nuėjo į tualetą, kur į kibirą surinko šlapimo bei kalinių fekalijų, visą šį „turtą“ sumaišė kibire, o pritaikęs gerą progą, išpylė vachtiorui ant galvos. Beje, vachtioras nebuvo paprastas „ožiukas“, jis buvo visos zonos „ožių“ vyriausiasis brigadininkas. Nuo tos minutės, jis tapo „gaidžiu“. Dzikas tikėjosi, kad jo niekas nenubaus, bet zonos direktoriaus pavaduotojas greitai išsiaiškino, kad tai užsakė Dzikas. Netrukus jį nubaudė pusei metų į KTP, bet ir ten jis nenurimo. Skundėsi ir rašė skundus direktoriui, vis įtikinėjo, kad jis nekaltas ir, kad susidoroti su brigadininku negalėjo. Negalėjo susidoroti todėl, kad be H. Daktaro leidimo šioje zonoje niekas nesidaro. Zonos direktorius buvo naivus ir patiklus, tad Dzikui nesudarė didelio vargo įtikinti direktorių, kad jis tikrai nekaltas. Direktorius vis dėl to patikėjo ir jau po dviejų mėnesių Dziką išleido į zoną. Jis triumfavo, bet neilgai. Džiaugdamasis, kad pavyko apgauti direktorių ir, kad nereikia sėdėti KTP pusę metų, iš laimės susileido dozę heroino. Jo draugai greitai Dziką įskundė, tad jis vėl, už narkotikų vartojimą, atsidūrė pusei metų KTP.

Tokių savanaudžių ir nepripažįstančiųjų taisyklių zonoje gana daug. Jaunimas, pabendravęs su tokiais, kaip Dzikas, labai greitai pasiduoda jų įtakai ir net patys nepastebi, kaip nepataisomai sugenda. Zonoje buvo visokiųjų žmonių. Kiek žmonių, tiek likimų ir jų gyvenimų istorijų. Vienus peikė, kitus gyrė.

NETIKĖTI KALINIAI

Vieną penktadienį zoną apskriejo žinia, kad iš Lukiškių kalėjimo atvežė komunistų partijos lyderius Burokevičių ir Jermalavičių. Šie bendražygiai, kalėjimo kameroje atsėdėję šešis

metus, dabar buvo perkelti į zoną. Su jais dažnai susitikdavau ir pabendraudavau.

Štai kokias nuomones apie VRM susidorojimą su manimi. Jie tvirtai teigė, kad tokie, kaip aš, valstybei labai reikalingi kaip priedanga. Jie nustato prieš mane spaudą, televiziją, radiją ir, visokiausiais būdais šmeiždami bei tituluodami didžiausiu nusikaltėliu, iškelia mane į pirmąjį planą. Tuo tarpu prisidengę manimi, patys daro stulbinančius nusikaltimus, surištus su bankų operacijomis ir, be abejo, Lietuvos išdo biudžetu. Nuo to kentėjo ne tik atskiri asmenys, bet visi Lietuvos žmonės.

Čia Burokevičius nutilo, atsikosėjo ir, kiek patylėjęs, tęsė:

- Ateis, Henrikai, tas laikas, kai tokie valstybės niokotojai, kaip A. Paulauskas, Landsbergis, privalės atsakyti už kiekvieną pavogtą litą, kurį privalės atnešti dantyse. Tokio Lietuvos nualinimo dar nebuvo. Žmonės nieko nepamiršo ir ateis ta diena, kai visi stos prieš teisumą, paminėsi mano žodį, Henrikai!

M. Burokevičius ir J. Jermalavičius zonoje buvo gerbiami, bet ne dėl jų komunistinių pažiūrų, o dėl to, kad šie dvasiškai stiprūs, blaiviai mąstantys senukai, neatsisakė savo pažiūrų neišsižadėjo savo idėjų nepalūžo ir neprašė pasigailėjimo. Jie nenulenkė prieš nieką savo žilų galvų, o zekams tokie žmonės patiko. Jie nebuvo veidmainiai, tokie, kaip daugelis zekų, kurie sakydavo vieną, o darydavo kitą.

„ADATA MOKA LAUKTI“

Kaip pavyzdį paminėsiu du savo buvusius draugus, jei aišku, juos galima taip pavadinti.

Kai atvykau į šią zoną, pasiėmiau į draugus du narkomanus - „Bulių“ - Badzinską ir Kauno ir tokį „Šerną“, iš Pasvalio. Jie įtikinėjo mane, kad metė narkotikus ir stengiasi keisti gyvenimo būdą. Gerai, pagalvojau sau, svarbu norą turite, o toliau pažiūrėsime.

Ėmėme kartu sportuoti ir didesnių nukrypimų į šalį juose nepastebėjau. Jie stengėsi gyventi sveiką gyvenimo būdą, prikalbinau abu mesti rūkyti. „Lokalkėje“ tarp narkomanų abu skaitėsi autoritetai ir dauguma juos gerbė. Jei kokie išsišokėliai pradėdavo

„biespriedielą“ kalinių tarpe, tai „Bulius“ su „Šernu“ greitai juos „nugesindavo“- sudrausmindavo, nes aš neleisdau tyčiotis kaliniams vienas iš kito, atiminėti maistą ar dar ką nors.

Kartą visiems pasakiau, kad, kol aš būsiu zonoje, „biespriedelio“ čia nebus ir aš neleisiu, kad jūs vienas kitą žemintumėte ir tyčiotumėtės iš kito. Visose zonose yra kalinių taisyklės, kurių privalote laikytis. Be to, yra ir žmoniškosios taisyklės, savitarpio supratimas bei pagarba vienas kitam.

Zekai klausėsi išsižioję, bet su mano nuomone sutiko ir nuo to laiko didesnių nesusipratimų nebebuvo. Tvarką palaikyti padėjo „Bulius“ su „Šernu“. Jie buvo seni zekai ir, išskyrus lagerių gyvenime mažai ką matė. Išlaikyti juos man nebuvo sunku, nes jie nebuvo išrankūs ar labai poniški. Kartą nuėjau į parduotuvę ir pripirkau pilną krepšį visokiausių skanėstų, maisto, limonadinių gėrimų. Kai viską išdėliočiau ant stalo, „Bulius“ su „Šernu“ apstulbo, o akys iššoko ant kaktos. Kai ėmė valgyti, labai skubėjo, lyg kas nors jiems atimtų. Rijo, net ausys linko, patys nepastebėdami, kad rūkytą dešrą valgo užsikąsdami šokoladiniais saldainiais. Su laiku, mano dėka, apsirato ir valgydavo normaliai.

Jau anksčiau minėtas klaipėdietis „Diedas“ ir toks Kirijanovas, pamatė pas mane visą kalną šokoladų, kurie buvo sukrauti į krūvelę ant spintelės. Tada irgi buvau grįžęs iš parduotuvės, tad jie, pamatę, ėmė sukti aplink uodegas, matyt, manydami, kad mano pagalba tuoj prisipirks narkotikų. Vis mane kalbindamas „Diedas“ prabilo:

- Hėnyte, tu ką tik iš kalėjimo. Sėdėjai mirtininkų kameroje, matei šilto ir šalto, gal nori atsipalaiduoti? Matysi, kaip bus gera ir malonu.

Nuo tokio pasiūlymo, tik linksmai nusijuokiau ir pasiunčiau juos kuo toliau nuo savęs. Man nereikėjo jokio atsipalaidavimo su narkotikais, nes aš pasitikėjau savo jėgomis ir tvirtai žinojau, kad, iškilus sunkumams, kovosiu su jais ir be narkotikų pagalbos.

„Bulius“ ir „Šernas“ baiginėjo savo „srokus“, atėjo laikas išeiti į laisvę. O kur jiems eiti, pas ką, juk abu po 20 metų praleidę įvairiose zonose! Tad abu, vienas po kito ir paprašė mano pagalbos. Prašė, kad aš padėčiau įsikurti jiems laisvėje, prisiekinėjo, kad

nusibodo trankytis po lagerius ir nori gyventi kaip normalūs žmonės.

Aš juos supratau ir neatstūmiau. Išėjus jiems į laisvę, mano draugai juos aprenė nuo kojų iki galvos, davė stogą virš galvos, įdarbino. Rodos, gyvenk ir džiaukis gyvenimu. Bet kur tau! „Šernas“ ėmė vartoti narkotikus, viską metė ir išvažiavo į savo gimtinę Pasvalyje. Ten nuo narkotikų perdozavimo ir mirė. „Bulius“ prasigėrė ir degradavo. Įstrigo Kauno rajone pas kažkokią valkatą, kur ir iki šiolei egzistuoja. Kiekvieną dieną prie Nemuno gauda žuvį, o ją pardavęs, nusiperka pilstuko, kurį pliaupia su savo mėlynanose sugyventine.

Jau daug vėliau, padėjau dar vienam jaunam bachūriui, kuris gyveno mano sekcijoje. Vadino jį „Mafu“. Pats buvo iš vaikų namų, laisvėje nieko neturėjo ir net nenutuokė, ką ten darys išėjęs. „Mafas“ buvo stiprus, kaip jautis, kartu zonoje sportavome, mokinau jį bokso paslapčių ir viso to, ko jam prireiks gyvenime.

Prieš kelerius metus jis irgi buvo įklimpęs į narkotikus, bet jau trys metai jų nebevartojo. Gal jam ir sunku buvo, bet kol buvo šalia manęs, stengėsi kabintis už gyvenimo.

Išėjo į laisvę su geriausiais norais ir tvirtai pasiryžęs gyventi normalų gyvenimą. Mano prašymu, draugai jį pasitiko, aprenė, apgyvendino ir pripiršo moterį. Davė gyvenimo pradžiai lėšų ir palinkėjo sėkmės!

Viskas ėjosi gerai. „Mafas“ dirbo su mano draugais verslo biznyje, mylėjo savo moterį ir džiaugėsi gyvenimu. Po metų, susitaukę pinigų, nusipirko mašiną ir važinėjo sau kaip ponaitis. Bet su laiku „Mafas“ ėmė keistai elgtis. Kaimynai pastebėjo, kad jis vaikšto girtas, bet alkoholiu iš jo neatsiduoda. Akys pasidarė kažkokios muilinos, sudrumstos. Vasarą visi vaikšto su berankovėmis "malkutėmis", o „Mafas“ apsirengęs golfu, ilgomis rankovėmis. Galų gale yla išlindo iš maišo ir paaiškėjo, kad „Mafas“ po savo ilgarankio golfu slepia nuo adatų paliktas žymes. Gaila, labai gaila, bet posakis, kad adata moka laukti, pasiteisino ir šį kartą. Jis palūžo ir taip pat, viską metęs, pabėgo. Jam nusibodo geras gyvenimas. Štai taip. Aš atsiliepiu į prašymus, padėjau ant lėkštutės viską tik gyvenk. Daviau šansą o jį, man atsidėkodami - "švančą"

HENRIETA

Zonoje gyvenimas tęsėsi toliau. Laikas vietoje nestovėjo, bėgo dienos, savaitės, mėnesiai, metai. Palaikiau ryšius su artimaisiais ir reguliariai stengiausi pasimatyti su Ramute. Gaudavau priklausomus ir papildomus ilgalaikius pasimatymus. Nepaprastai malonu dvi paras pabūti žmonos ir vaikų apsuptyje. Pasimatymo kambaryje atsipalaiduodavau ir net pamiršdavau, kad apleičiu kalinys. Tokių džiaugsmingų akimirkų metu džiaugdavau Ramutės artumu ir žaisdavau su vaikais. Syki, ilgalaikio pasimatymo metu, išprašiau Ramutės, kad padovanotų man dar vieną vaikutį ir pažadėjau, kad daugiau nebeprašysiu. Ramutė ilgai nesispyriojo, nusišypsojo, pakštelėjo man į žandą ir sutiko.

Ir štai 2000 m. kovo 18 dieną Drakono metais, Ramutė padovanojo man nuostabią dukrytę, kurią pavadino mano garbei Henrieta. Labai džiaugiausi Ramutės žygdarbiu ir pasaulį išvydusią dukrytę, tad, atsidėkodamas, nupirkau Ramutei sidabrinės spalvos keturakį „Mersedesą“. Nepaisydamas to, kad sėdžiu zonoje, buvau laimingas. Džiaugiausi tuo, kad vėl turiu mažą vaikutį, mažą lėlytę, kurios tėvas esu aš. Labai jos pasiilgsti, o kai Ramutė, atvažiuodama į pasimatymą atsiveža ir Henrietą negaliu ja atsidžiaugti! Labai jos pasiilgsti, o pasimatymų skaičius ribotas. Šiuo metu, kai rašau šias eilutes, Henrietai jau 1 metukai ir 4 mėnesiai. Auga mano panelytė kaip ant mielių, sveika ir žvali.

PAPILDOMI KALTINIMAI

Atėjo laikas, kai laikraščiai ir televizija vėl atgijo. Vėl visi ėmė skelbti, kad greitai Kaune bus nagrinėjama H. Daktaro baudžiamoji byla, surežisuota pagal melagingus brolių Čiapų parodymus. Žinoma, laikraščiai nerašė, kad ji surežisuota, bet visi žinojo, kad Čiapai, gelbėdami savo kailį, šmeižė ne tik mane, bet ir daugelį kitų. Tad po savaitės iš zonos mane etapavo į Lukiškių kalėjimą ir uždarė į tą patį mirtininkų rūšį.

Šiuo metu mirtininkų, t. y. nuteistųjų iki gyvos galvos kalinių,

gyvenimo sąlygos pagerėjo. Ant langų nebeliko skardų o iš lauko pusės nuėmė metalinius skydus, vadinamus „namordninkais“. Tad dabar kaliniai gali grožėtis dangumi, neišeidami iš kameros. Kamerose padarytas šioks toks remontas, ėmė geriau maitinti ir žmoniškiau elgtis. Žodžiu, kaip ir visa Lietuva, kalėjimai žengia į Europą Bet kai nuvežė į Kauno m. KKK, įdabartinę areštinę jokių pastangų žengiant į Europą nepastebėjau. Paskutinį kartą čia buvau prieš 24 metus ir tik įsivaizduokite, nuo to laiko niekas nepasikeitė - kaip buvo, taip ir liko! Ji buvo tokia pat nešvari ir dvokianti, kaip prieš 24 metus, kai papuoliau būdamas dar 18 metų. Kaip ne keista, bet šis kvapas ir aplinka priminė jaunystę, visų vargų pradžią, kai atsidūriau čia dar visai jaunas. Taip, kalėjimai ilgaamžiai, niekas, o ypač tokiose KKK, nesikeičia. Sienos - ir tos visuose kalėjimuose vienodos ir atrodo, kad jos visą laiką tokios ir išliks dar tūkstantį metų.

Teismo procesas vyko su pertraukomis, bet mano kaltės neižvelgė. Greitai nustatė tikrąjį kaltininką kuris pats prisipažino daręs nusikaltimus. Nuteisė jį, o mane vėl etapais grąžino į Vilniaus zoną.

NEMALONUMŲ UŽTENKA

Netrukus į zoną atvežė kaunietį Saulių Makarevičių - „Makara“, kuris taip pat prieš tris metus buvo išvežtas į kalėjimo režimą Kiek vėliau sugrįžo ir Serioga Rebrovas, kuris išbuvo kalėjime metus laiko. Tuo metu man greitai turėjo sueiti 3/4 atsėdėto bausmės laiko. Tai yra, kad iš 7,5 metų, būsiu atsėdėjęs 5 metus, 7 mėnesius ir penkiolika parų. O tai reiškė, kad administracija gali pristatyti mane teismui dėl ankstesnio paleidimo nuo neatliktos bausmės. Jokių nuobaudų neturėjau, nesipykau su administracija ir nepažeidinėjau režimo. Per išbūtą laiką kolonijoje gavau 9 paskatinimus, tad reikėjo laikytis iki galo ir neduoti pagrindo administracijai, kad mane nubaustų, o į asmens kortelę įrašytų nuobaudą.

Prieš artėjančią teismą man tikrai to nereikėjo. Bet kiek vėliau, lyg tyčia, prasidėjo įvairiausios intrigos kalinių tarpe.

Jau minėtas Rebrovas, kuriam sukako 45 metai, protu nepasižymėjo ir ne kartą gulėjo psichiatrinėje kalėjimo ligoninėje.

Treniruočių akimirkos. Vilniaus GRPDK.

Su likimo draugais. Vilniaus GRPDK.

Tarp draugų. Vilniaus GRPDK.

Mūsų sportininkų grupelė.

Poilsio valandėlė su pažįstamais. Vilniaus GRPDK.

Pasimatymas su šeima. Vilniaus GRPDK, 2000m.

Mūsų komanda.

Vilniaus GRPDK bažnyčioje. Gal Dievas padės ir ateityje?

Interviu po varžybų.

Pakili nuotaika po futbolo rungtynių.

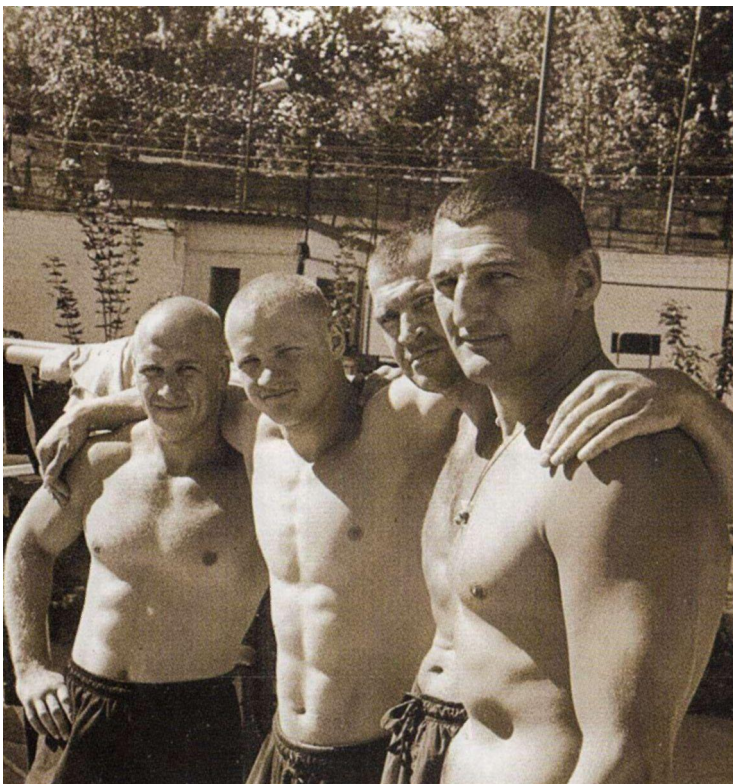

Trenerio B.Zelkevičiaus konsultacijos.

Sportas padeda nepalūžti.

Ir kalėjime gali susirasti bendraminčių ir gerų draugų.

Psichopatas, intrigantas, pastoviai ieškantis nuotykių, ramiai gyventi negalėjo. Dar kalėjimo režimo kameroje sėdėjo su „Makaru“ kartu, bet susipykę, išsiskyrė. Rebrovui teko išeiti iš kameros. Dabar abu vėl susitiko zonoje, mano „lokalkėje“, kur abu ir gyveno. Rebrovas prisiminė „krytos“ (kalėjimo) laikus ir jautėsi ižestas, o viso to kaltininkas-„Makaras“. Susipyko, susikoliojo, o galų gale, susimušė, bet kai tokiu būdu neišaiškėjo nugalėtojas, abu griebėsi už „štyrių“ ir jau ruošėsi vienas kitą tiesiog papjauti bei išsiųsti į aną pasaulį.

„Makaras“ buvo iš Kauno, todėl teko skubiai įsikišti, kad neįvyktų nepataisoma nelaimė. Už Rebrovą užstojo vilniečiai, nes jis pats skaitėsi vilnietis. Kol kas pavyko išvengti kruvinų skerdynių tad šiek tiek nusiraminome visi ir, susirinkę apie 20 žmonių, nusprendėme išsiaiškinti, kur čia šuo pakastas. Tad tiesiai šviesiai Rebrovo paklausiau:

- Kokia čia katė tarp jūsų perbėgo?

Rebrovas tik dėbtelėjo į mane savo psichopato žvilgsniu ir isteriškai atkirto:

- Tai tu, Hėnia, viskuom kaltas!

- Na, na, kalbėk, kalbėk, pasakok, kuo gi aš čia prasikaltau?- paklausiau aš.

Ir čia Rebrovas pratrūko. Priminė man tuos laikus, kai aš sudaužiau „ožį“ Arūną Vaitkų, kuris padūrė nekaltą bachūrą iš Biržų „Pipirą“. Atseit, aš neturėjau kištis į Vaitkaus reikalus ir savo elgesiu, šiuo atveju, pasielgiau kaip „mentas“.

Bet čia Rebrovo paistalus nutraukė patys vilniečiai ir ėmė ant jo šaukti:

- Kur tu, asile, kišiesi, mes visai ne dėl šio reikalo čia susirinkome!

Rebrovas pasimetė, matyt, jo planas buvo sukiršinti vilniečius su kauniečiais ir tikėjosi kruvinų „razborkių“.

Čia aš nebeįstovėjau. Ši mėšlo krūva ižeidė mano garbę! Griebiau jam už gerklės ir pradėjau smaugti. Rebrovo akys ėmė lipti ant kaktos, jis duso, bet čia pribėgo zekai ir mus vargais negalais, išskyrė.

Tačiau jis, gyvatė, ir taip jau prismaugtas, sušuko:

- Einaime muštis vienas prieš vieną, su peiliais!

Aš tik nusijuokiau ir pasakiau, kad tave, seni, užmušiu plikomis rankomis, gali nors kardą pasiimti!

Rebrovas išsigando ir nutilo. Jo sumanytas planas neišsipildė, tad klestelėjo ant taburetės ir apie kažką susimąstė.

Pagal senus zekų papročius ir senas taisykles už įžeistą garbę aš privalėjau Rebrovą nužudyti. Bet tie seni laikai negrįžtamai praėjo ir šiais laikais, normaliai protaujant, būtų tiesiog kvaila taip pasielgti. Visų pirma, už nužudymą mane nuteistų dar ilgiems kalėjimo metams ir susigadinčiau sau likusį gyvenimą. Todėl blaiviai apmasčiau, pasitarėme su draugais ir nusprendėme išvartyti Rebrovą iš mūsų „lokalkės“. Kitaip pasielgti negalėjome, nes jis tikrai buvo kuoktelėjęs, vaikščiojo po kiemą ir vis kalbėjo, kad čia kvepia krauju, ir jis greitai išsirinks sau auką. Su tokia nesveika psichika ir maniakišku elgesiu, jis jau praeityje, Marijampolės zonoje, nužudė tris kalinius „ožius“. Už tai jį nuteisė ilgiems kalėjimo metams ir buvo neaišku, ar kada nors jis išeis į laisvę.

Bet ir išvartytas iš mūsų gyvenamosios vietos bei perkeltas į 2-trą būrį, esantį už tvoros, Rebrovas nenusiramino. Ėmė su kitais kaliniais pyktis, o kai pradėjo „kariauti“ su administracija, ši jį greitai uždarė pusei metų į KTP

Kiek vėliau ėmiau suvokti, kad visas šis Rebrovo išpuolis buvo nutaikytas prieš mane specialiai, kad tik suėjęs 3/4, neišeičiau į laisvę. Taip manė ir mano draugai. Galėjo būti tai ir „mentų“ užsakymas. Sukelti konfliktą, o kai aš akivaizdžiai prasikalsiu, nubausti. Tokiu būdu turėčiau drausminių nuobaudų ir neišeičiau į laisvę anksčiau laiko.

IR STRASBŪRAS BEJĖGIS?

Galvoje sukosi dar viena mintis dėl Strasbūre laimėtos bylos prieš Lietuvą. Bet Lietuvos vyriausybė nesiima iki šiolei jokių veiksmų kad būtų peržiūrėta mano byla. Kaip ne kaip, bet spalio 10 d. sukaks metai laiko, kai Lietuva gavo nurodymą peržiūrėti mano bylą.

Todėl mano advokatas Sviderskis Strasbūro teismui parašė skundą ir nurodė, kad Lietuva nevykdo Strasbūro teismo įpareigojimų peržiūrėti mano bylą.

Maža to, aš sėdžiu jau beveik 6 metus ir sėdžiu už tai, ko iš viso nesu padaręs! Graudu ir pikta, kad korumpuoti valdininkai gali įkišti tave už grotų ne už padarytą nusikaltimą bet dėl asmeninių priežasčių. Konstitucijoje rašoma, kad valstybė gina savo pilietį ir jo interesus. Nežinau, kur ir ką apgynė, bet tik ne mane. Juo labiau, kad tie valdininkai nėra skaitę Konstitucijos!

2001 m. rugpjūčio 19 d., kaip įprastai, atsikėliau 5 vai. ir prabėgau 6 km kroso, o po to, kaip visada, palindau po šaltu dušu. Grįžęs į sekciją papusryčiauvau, perskaičiau gaunamą spaudą. Jaučiausi žvalus ir pilnas energijos.

BANDYMAS NUNUODYTI

Prieš pietus pasigaminau šaltibarščių iš sojos pieno. Palaukęs, kol pienas surūgs, truputį pavalgiau. Po to kiek nusnaudžiau, kol tvarkinys baigė virti vištų šlauneles, kurias virė net dvi valandas. Šlauneles aš mėgau visada, man patikdavo jų skonis ir visada su apetitu valgydavau. Bet šį kartą šlaunelės atrodė keistokos, truputį raudonokos ir kartoko skonio. Suvalgiau jas su daržovėmis bei puse galvutės česnako. Po pietų, sausu žuvų maisteliu ėmiau maitinti savo akvariumo žuvytes. Likusį laisvą laiką iki dieninio patikrinimo nusprendžiau paskaityti knygą.

Bet gal po kokių 15 min., nespėjus net puslapio perskaityti, man pasidarė bloga. „Ai, nieko blogo“, - pagalvojau, - „čia tik taip, koks nors laikinas silpnumas, tuoj praeis“.

Bet ne, nepraėjo. Po penkių minučių pasidarė dar blogiau, ėmė pykinti. Pagalvojau, gal persivalgiau? Pykinimas nesiliovė. Nuėjau į tualetą ir visą pietų turinį, esantį skrandyje, išvėmiau į klozetą. Apsiprausiau veidą šaltu vandeniu ir išėjau į kiemą įkvėpti gryno oro, bet oras nepadėjo. Mane vėl pykino, tad vėl teko grįžti į tualetą. Jaučiau, kad po truputį mane apleidžia jėgos, darėsi silpna, sukosi galva. Šiaip taip sugrįžau į savo sekciją ir atsiguliau ant lovos. Bet ir gulint lovoje, nepagerėjo. Kad nebevaikščioti, tvarkinys prie lovos pastatė kibirą į kurį jau vėmiau tulžimi, nes, kas buvo skrandyje, jau buvau išvėmęs.

Jėgos apleido visai, raumenis ėmė kaustyti mėšlungis, o kojų ir rankų kaulai taip skaudėjo, kad, rodėsi, išnirs iš savo vietų. Išmušė

šaltas prakaitas, o abu inkstus diegė baisus skausmas. Vos vos jaučiau širdies plakimą, pasidarė šalta. Mane kratė drebulys, o tvarkinio paduotą stiklinę vandens vos išgėriau, laikydamas abiejomis rankomis. Kas tai? Kas atsitiko? Aš juk sveikas žmogus, kas atsitiko mano organizmui? Gal maistas netiko, jei išvėmiau?

Stop!

Čia mano mintys užkliuvo už neseniai suvalgytų vištų šlaunelių. Toliau apie tai galvoti nepajėgiau, pasidarė dar šalčiau. Nors ir užklotas dvejomis storomis antklodėmis, sušilti negalėjau.

Pasidarė taip bloga ir mintyse meldžiausi, meldžiausi ir prašiau Dievo pasigailėti, kad leistų gyventi, kad nors prieš mirtį leistų pamatyti Ramutę ir vaikus.

Taip kliedėdamas, kankinausi apie keturias valandas ir, matyt, Dievas mano maldą išgirdo. Jis suteikė man galimybę gyventi ir toliau kovoti su savo nekenčiamais priešais.

Skausmas po truputį atlėjo ir, nors kūnas buvo kaip guminis, jaučiausi geriau. Kiek nusiraminau, širdį atleido ir ėmiau blaiviai mąstyti, kas čia su manimi atsitiko? Kur čia organizmo negalavimo priežastis? Nejaugi per didelį dėmesį skyriau sportui, nejaugi organizmas neatlaikė griežtos dienvakšės? Ne, ne, šito būti negali!

Čia ir vėl į galvą toptelėjo mintis apie suvalgytą maistą. Taip, pietums aš suvalgiau vištų šlauneles su daržovėmis. Bet kodėl šlaunelės buvo tokios keistos, neįprastos? O gal man tik pasivaideno? Ne, nepasivaideno! Nusiramink, Henrikai, nusiramink, mąstyk logiškai, atkurk visus dienos įvykius, prisimink, - raminau save.

Aš susikaupiau, pakviečiau tvarkinį ir paklausiau, iš kur jis paėmė šlauneles. Tvarkinys, kiek pasimetęs ir lyg jausdamasis kaltas, atsakė, kad šlauneles paėmė, kaip visada, iš mūsų krūvelės. Paėmė ir išvirė.

Savo tvarkiniu aš tikėjau, nes šis vyrukas buvo darbštus ir atsakingai atlikdavo savo pareigas, bet, vis dėl to, paklausiau, kodėl, prieš įmesdamas į katilą šlauneles, nulupo nuo jų odą? Vargšelis vėl sutriko, pasimetė ir, lyg teisindamasis, pasakė, kad odos nuo šlaunelių nenulupo.

Tada man viskas tapo aišku! Aš visada nuo virtų šlaunelių

nulupu odą ir tik tada valgau. Prakeikimas! Reiškia, man jas kažkas pakišo ir norėjo nunuodyti!

Dabar aiškiai prisiminiau, kaip iš ilgalaikio pasimatymo sugrįžo neaiškus tipas iš Klaipėdos. Išsidėliojęs maistą ant stalo, dalį produktų sudėjo į bendrą šaldytuvą bet tuo pačiu metu, kažką padėjo ir į mano skyrelį. Visa tai mačiau savo akimis, bet tada neatkreipiau dėmesio.

Dabar viskas atsistojo į savo vietas.

Šis „žuvėdra" puikiai žinojo, kad nuo šlaunelių odą aš nulupu. Tad jis ir davė nurodymus į laisvę, kad jam atvežtų dvi vištų šlauneles be odos. Savaime aišku, šlaunelės buvo užnuodytos jau laisvėje ir atvežtos į asmeninį pasimatymą. Bet, nulupdami nuo šlaunelių odą jie padarė lemtingą klaidą ir išsidavė patys. Gal kam bus įdomu ir vertinga žinoti, kad, jei šlaunelės būtų buvusios su oda, tai ji kaip mat pajuoduotų, nes nuodai sureaguoja, patekę į odą ir ši tuoj pat pajuoduoja.

Tad klaipėdietis, grįžęs iš pasimatymo, padėjo ant mano, Ramutės atvežtų, šlaunelių krūvelės, savo dvi užnuodytas. Skirtą vištieną valgyti sau, klaipėdietis pasidėjo į spintelę, o ne į šaldytuvą ar ant palangės. Kai man pasidarė bloga, jis akylai mane stebėjo. Kaip koks maitvanagis, nerimaudamas ir laukdamas mano mirties, stebėjo mane tai iš vienos, tai iš kitos pusės. O nutaisęs debilišką veidą išraišką paklausė mano "kento" „Geniuko":

- Kas atsitiko Hėniai, gal gripu susirgo?

„Geniukas" nieko neatsakė ir, net neatsisukęs į klaipėdiečio pusę, davė suprasti jam, kad eitų n... šis buožgalvis!

Kai man žymiai pagerėjo, garsiai pasakiau, kad aš pradėjau lipti iš duobės ir man jau geriau. Po šių žodžių sekcijos vyrukai atsiduso ir nusišypsojo. Draugai džiaugėsi, kad man pagerėjo ir išlipau iš lovos. Bet klaipėdiečio reakcija buvo priešinga. Jis vis žvilgčiojo į mano pusę ir, matyt, negalėjo patikėti, kad aš išsikapsčiau iš mirties nagų. Nepatenkintas žlugusiomis pastangomis, stengdamasis atrodyti kuo ramesnis, užsidėjo ausines ir, lyg niekur nieko, atsigulė į lovą klausytis muzikos. Kiek vėliau nuėjau į medicininę dalį, pasikonsultavau su gydytojais, kurie man pasakė, kad visa laimė, jog šlaunelės virė net dvi valandas.

Šiaip rūkytus gaminius aš nelabai ir valgau, o jei ir tenka, tai gerai išverdu vandenyje. Taip buvo ir su minėtomis apnuodytomis šlaunelėmis. O po dviejų valandų virimo, nuodai, esantys mėsoje, atsiskiedė vandeniui. Be to, didžiulė laimė, kad pavyko viską išvėmti ir tokiu būdu išvalyti skrandį nuo užnuodyto maisto. Į šlauneles, matomai, buvo suleista geležies ar gyvsidabrio koncentrato, ir, jei nuo šlaunelių nebūtų pašalinta oda, ji tuoj pat būtų pajuodusi.

Esu įsitikinęs, kad tai keršto akcija ir įgyvendinti ją sumanė „Zalaga“ su „Daške“. Jau minėto klaipėdiečio, kuris atnešė šlauneles, sugyventinė draugauja su „Zalaga“ ir „Daške“, kuri puikiai žinojo jų planus ir padėjo jų norams susidoroti su manimi.

Tai matė visi mūsų būrio nuteistieji, kurie puikiai suprato, kas čia vyksta. Suprato ir tai, kad aš buvau per plauką nuo mirties ir kad manęs vos nenunuodijo. Niekam nesakė nei žodžio, nepasitarę net su manimi, vyrukai palaukė, kol naktį klaipėdietis eis į tualetą ir ten jį stipriai sumušė. Sudaužė, suspardė ir paliko gulėti prausykloje ar tualete. Kaip sužinojau vėliau, buvo panaudotas net peilis, su kuriuo klaipėdiečiui apgadino kūno odą, subadė sėdmenis. Visas kruvinas, klaipėdietis dar pajėgė nueiti iki KPP, iš kur jį išvežė į ligoninę.

Tai įvyko apie 3 val. nakties. Kilo triukšmas, nes subėgę visos pamainos kontrolieriai žadino kiekvieną nuteistąjį ir kruopščiai apžiūrinėjo. Dar užsimiegojęs, stovėjau prie savo lovos ir žiūrėjau, kaip pusnuogiai kaliniai, ką tik pažadinti iš miegų, rodo „mentams“ savo rankas, krumplius, nugarą, kojas. „Mentai“ ieškojo nusikaltimo pėdsakų, ir, matyt, tikėjosi aptikti ant kurio nors nuteistojo kūno kraujo likučių.

Tą naktį iš namų buvo iškviestas kolonijos direktoriaus pavaduotojas Ižička ir Operatyvinės dalies viršininkas Uzliukas, kurie, kaip širšės įgelti, lakstė pirmyn - atgal, kažko ieškodami. Visi kaliniai buvo sveiki, gyvi, tad „mentai“ pasitenkino surastais kruvinais sportiniais marškinėliais. Jau sekančią dieną visų pamainų kontrolierius suvarė į mūsų „lokalkę“, o šie, darydami kratą ir ieškodami peilio, padarė tokią netvarką, kad beveik nebeliko sveiko daikto. Jie sulaužė spinteles ir stalus, atlupo grindis, sudaužė gėlių vazonus, bet taip ir nerado jiems reikiamo peilio.

Gal po penkių dienų užsikimšo tualetų kriauklė. Santechnikas, iš nuteistųjų „gaidžių“ kastos, makaluodamas kriauklėje savo įrankiais, surado priežastį ir iš tualetų skylės ištraukė kažkokį peilį. Jis, pamatęs, ką ištraukė, kulkos greičiu nubėgo į KPP ir atidavė radinį „mentams“. Tai, matyt, ir buvo tas peilis, kurio taip ieškojo visi kontrolieriai.

Tie vyrukai, kurie susidorojo tualete su klaipėdiečiu, man nesakė nieko, nes puikiai žinojo, kad aš uždrausiu ir neleisiu, kad taip būtų susidorojama su zekais. Jie žinojo, kad jei atskleis savo planus man, aš neleisiu, tad dėl to man nieko ir nepasakė. O jie, kai aš ramiai ilsėjau, tyliai išlaukė momento, kada į tualetą eis „klaipiedskas žuvėdra“ ir ten žaibiškai, ir, reikia pasakyti, gana meistriškai su juo susidorojo.

Bet šaukštai buvau po pietų, aš nieko nebegalėjau pakeisti. Būčiau žinojęs, kad taip karštai kaliniai sureaguos į šį įvykį, būčiau neleidęs. Ir apskritai, būčiau pasielgęs kaip nors kitaip. Jei man to reiktų, išsiaiškinčiau būdamas laisvėje ar šiaip rasčiau kokį kompromisą. Bet kaliniai nervuoti ir karštoko būdo, pasielgė savaip.

ADMINISTRACIJOS KERŠTAS

Dėl šio įvykio nukentėjo visi 1-o būrio nuteistieji. Direktoriaus įsakymu atvažiavo krovininė mašina, į kurią sukrovė visą sporto inventorių, buvusį kieme. Mes ką tik buvome viską atnaujinę, nudažę ir gražia, raudonos spalvos oda aptraukę visus suoliukus. Sukrovė į sunkvežimį visas štangas, hantelius, troselius, žodžiu viską, ko reikėjo sportui. Kiemas pasidarė nykus ir atstumiantis. Direktorius žinojo mūsų silpnybę sportui, todėl ir smogė per skaudžiausią vietą. Jis pasielgė savanaudiškai, kaip sovietų laikais, kolektyvinėmis bausmėmis auklėdamas kalinius. Tuo pačiu, jis parodė savo silpną vietą ir nesugebėjimą išsiaiškinti, kas ir kaip.

Po to, kai ištuštino sporto aikštelę, iš gyvenamųjų patalpų, sulaužę batų dėžes, staliukus ir spintas, jų šipulius sumetė į mašiną. Be to, nesvarbu kam, direktorius nebepasirašydavo ant prašymo papildomam pasimatymui.

Kaip jau įprasta, operatyvininkai kvietėsi pas save į kabinetą beveik visus 1-ojo būrio nuteistuosius ir bandė išsiaiškinti kas ir už ką tualete susidorojo su Kubiliumi? Operų darbas nedavė laukiamo rezultato, kaliniai tylėjo, kaip žuvys vandenyje.

Po paros laiko, zonos direktorius pastatė savo sąlygas.

- Tegul ateina tie žmonės, kurie užpuolė ir sumušė nuteistąjį Kubilių. Tegul ateina ir prisipažįsta, o tada aš duosiu įsakymą kad į „lokalę“ sugrąžintų sporto inventorių. Tegul ateina ir duodu žodį, kad daugiau niekas nebenukentės.

Vienas bachūras, supratęs, kad tai psichologinis spaudimas visiems kaliniams, nenorėjo, kad per jį kentėtų visi, tad nuėjo ir prisipažino susidorojęs su „žuvėdra“. Bachūras buvo kaunietis, pravarde „Vestas“. Jis direktoriui pareiškė, kad Kubilius, dar Lukiškių etapinėje kameroje, pavadino jį „ožiu“. Tai didžiausias įžeidimas kalinių tarpe, jei žinoma, toks nesi. „Vestas“ „ožiu“ nebuvo, tad, sulaukęs tinkamo momento, peiliu subadė Kubilių.

Nežinia, kodėl, bet direktorius juo nepatikėjo ir pareiškė, kad jam, kaip kokiam šuniui, numetė apgraužtą kaulą. Pagal visus surinktus operatyvinius duomenis, šis žmogus negalėjo susidoroti su Kubiliumi. Direktoriui buvo reikalingas tas žmogus, kuris iš tikrųjų tai padarė, o ne prasiskolinęs iki ausų narkomanas.

Todėl direktorius ir negrąžino sportinio inventoriaus, o kadangi „Vestas“ laikėsi savo, nutaryje parašė, kad „Vestas“ nubaudžiamas 6 mėn. į KTP.

Pats Kubilius, jausdamasis kaltas, pareiškimo prieš „Vestą“ neparašė ir jokių pretenzijų neturėjo, tad baudžiamoji byla nebuvo keliama. Kai Kubilių Respublikinėje kalėjimo ligoninėje šiek tiek apgydė ir „sulopė“ pjautines žaizdas, parvežė atgal į zoną. Bet į mūsų būriją neįleido, paguldė į med. dalies stacionarą kur akylai buvo saugomas kontrolierių. Niekas iš nuteistųjų negalėjo su juo bendrauti be „mentų“ dalyvavimo, matyt, buvo imtasi priemonių, kad kaliniai neužmuštų Kubiliaus. Taip jis, stebint gydytojams ir „mentams“, buvo nuvežtas į teismo posėdį, kuris svarstė, išleisti jį anksčiau laiko į laisvę ar ne? Teismo nutartis buvo griežta - ne! Todėl po poros dienų į etapą į kalėjimą tardymui. Zekai kalbėjo, kad tardytojas apčiuopė siūlo galą ir įtarė, kad Kubilius gali būti surištas su žmogžudyste. Be

to, patys klaipėdiečiai zonoje piktinosi Kubiliaus elgesiu, nes, būdamas čia, jis buvo grubus, aiškiai matėsi, kad tiesiog serga didybės manija, panašiai, kaip Napoleonas. Žemiečiai nemėgo jo ir net kalbėdavo, kad jis ne vieną savo draugą ar pažįstamą yra nusiuntęs į aną pasaulį, kaip nereikalingą liudininką. Ir, žinote, zonoje daug kas tuo tikėjo, nes jo troškimas tapti lyderiu kalbėjo pats už save.

Kubilius po dviejų savaitių sugrįžo iš kalėjimo, kur, matyt, buvo apklaustas tardytojų ir grąžintas į zoną. Tuo pačiu etapu, iš kalėjimo ligoninės sugrįžo ir mūsų žemietis „Makaras“. Ir tik įsivaizduokite, Kubilius pasakė „Makarui“, kad grįžta į 1-ą būrį ir gulės virš jo, kur ir anksčiau gulėjo. Kad pasakyti tokią nesąmonę, reikėjo būti labai drąsiu debilu. Kubilius puikiai žinojo, kad čia jo niekas iš kalinių nelaukia ir jo negerbia, bet jis visvien įsivaizdavo save didvyriu, šakėmis puolančiu artėjančią traukinį.

„Makaras“ jam pasakė:

- Niekam tu ten, „žuvėdra“, nebereikalingas ir virš mano lovos nemiegosi! Miegok kur nori, bet ne virš mano lovos. Aš nenoriu per tave kentėti, jei kas nors naktį ateitų pas tave. Dar sumaišys mane su tavimi tamsoje!

„Žuvėdra“ suprato „Makaro“ žodžius ir į būrį negrįžo. Neaišku, ar prisiprašė pats, ar valdžia nusprendė, bet iki šiol jis laikomas karantino patalpose, matyt, saugumo sumetimais.

EKSTRASENSO PRANAŠYSTĖS

Aš, išlikęs per stebuklą gyvas ir sveikas, džiaugiausi gyvenimu, nors ir būdamas už grotų. Džiaugiausi, kad Dievas neatėmė manęs iš Ramutės, vaikų, kuriems be manęs būtų labai sunku. Tikėjau mane supančiais draugais, kurie mane gerbė ir tikėjo mano žodžiu, mano gerais norais. Tai nebuvo dirbtinė pagarba, nes aš tai jaučiau savyje, be to, daugelį zekų pažinojau artimai, kasdieną bendravau su jais jau beveik šeši metai, tad puikiai žinojau jų charakterius, jų būdą žinojau, kas ką gali ir ko iš jų galima tikėtis. Dauguma mane gerbia ir visada pasiryžę išiklausyti mano nuomonę, nes visi mano draugai žino, kad blogo žmogui aš nelinkiu, tik tai gero.

Man bemažstant apie ateitį, atėjo KPP tvarkinys ir pranešė,

kad į asmeninį pasimatymą atvažiavo Ramutė su vaikais, kurių labai pasiilgau ir su kuriais praleisiu ištisas dvi paras. Tai didelė laimė ir džiaugsmas. Džiaugsmas mylėti ir žinoti, kad esi mylimas!

Šįkart eilinis išsiskyrimas su šeima po ilgalaikio pasimatymo, giliai įstrigo į širdį.

Prieš išeidami iš pasimatymo, visi apsirengėme ir ruošėmės išeiti. Mažoji dukrytė Henrieta netikėtai paėmė mane už rankos ir ėmė vesti link durų. Praėjome dvi duris ir atsidūrėme KPP patalpose, bet Henrieta nesustojo ir, striksėdama mažais, vaikiškais žingsneliais, įsikabinusi į mano delną, tempė mane link durų vedančių į laisvę. Supratęs, ko nori dukrytė, susigraudinau, bet širdyje džiaugiausi, kad tokia maža, bet jau supranta ir nori, kad tėvelis eitų paskui ją į namus, o ne į priešais esantį praėjimą, už kurio laukia išsiskyrimas, nors ir laikinas, bet išsiskyrimas.

Tai pastebėjusi, mano mama nusišypsojo ir pasakė, kad tai geras ženklas ir reiškia, kad greitai būsi laisvėje.

Nors Henrietai neseniai sukako vieneri metukai ir 5 mėnesiai, jos poelgis mane maloniai nuteikė. Be to, ir pats širdyje jaučiau, kad artėja mano išlaisvinimo diena, artėja ta akimirka, kada vėl būsiu su šeima, laisvas ir nepriklausomas žmogus.

Dar prieš pasimatymą mano žavioji Ramutė apsilankė pas žymų ekstrasensą, kuris taip pat, lyg patvirtindamas mano mintis bei Henrietos norus, pasakė:

- Taip, Henrikas jau baigia išsikapstyti iš gilios duobės, į kurią įstūmė blogi žmonės. Be to, tolimesniame jo gyvenime jokių kliūčių nematau ir viskas, ko jis tik imsis, susiklostys kuo puikiausiai.

Mažajai Henrietai išpranašavo vunderkindo ateitį ir savo, ekstrasenso akimis išvelgė, kad Henrieta, sulaukusi trijų metų, privalės mokėti tris užsienio kalbas.

Tokios buvo ekstrasenso vizijos. Nežinau kodėl, bet aš, Ramutė, mama, tikėjome jo pranašaujama ateitimi. Juk turi pagaliau įsiviešpatauti tiesa, sugrįžimas į šeimą, gėris, kurio mano gyvenime nebuvo per daug.

Jau po pasimatymo, sugrįžęs į zoną, vėl išitraukiau į savo, kalinio, gyvenimą, bet nė akimirkai nenukrypau nuo savo nustatytos dienotvarkės. Nors sporto aikštelėje ir nebeliko reikiamos sporto

įrangos, aš ir daugelis kitų žekų, sporto nemetėme. Kaip ir iki šiolei, aktyviai sportavau, žaidžiau futbolą, krepšinį, stalo tenisą lankiausi bokso salėje.

Kiekvieną rytą bėgdamas krosą net nepastebėjau, kaip atėjo ruduo. Medžių lapai pagelto ir, verpetais krisdami žemyn, užklojo visą kiemą. Kiekvieną mielą rytą tvarkinys, prižiūrintis kiemą prišluodavo krūvas lapų. Jausmas toks, kad šis auksinis ruduo nelaisvėje jau paskutinis. Pakylėtas tokios nuotaikos, sutvarkiau gėlių darželį, persodinau ir išretinau aviečių krūmus, o kai kurias sužėlusias gyvatvories perkėliau į kitą vietą. Visas kiemas pagražėjo, pasikeitė ir atrodė, kad su besikeičiančia gamta, turėtų į gerąją pusę pasikeisti ir zekai. Bet kur tau! Dauguma kaip buvo supuvę, taip ir liko, ir pakeis juos tik kapo duobė.

Į Rašant šias eilutes, prisiminiau tokį Harį Suchocką iš Kauno. Pabandysiu aprašyti jo supuvusį, kaip žmogaus, charakterį ir iki ko nusirita kai kurie kaliniai.

HARIS

Kai Haris atvažiavo į zoną valdžia paskyrė jį į „vokzalą“, kuriame jis ir gyveno. Mano sekcijoje gyveno toks Robertas, kurį visi vadindavo „Robke“. Kai šalia jo atsilaisvino miegamoji vieta, jam pasakiau, kad parsivestų Harį į mūsų sekciją ir įkurdintų savo praėjime, tarp lovų. Valdžia neprieštaravo. Tad jau sekančią dieną Haris oficialiai buvo pervestas į mano sekciją. Jis buvo apiplyšęs ir nususeęs, kaip benamis katinas.

Nežinau, kaip ten išėjo, bet, gyvendami viename „prachode“- praėjime tarp lovų Robkė su Hariu tapo lyg ir „kентаis“. Kartu valgė ir susidraugavo.

Po truputį įtraukiau juos į sportą tad beveik kas dieną trečią valandą išeidavome kartu sportuoti į kieme esančią sunkumų kilnojimo aikštelę. Po treniruočių visada duodavau maisto ir šiaip nestokodavo mano dėmesio. Buvau jiems už tėvą ir mamą nes nei vienas, nei kitas artimųjų kurie padėtų jiems, neturėjo. Viskas klostėsi kuo puikiausiai ir, sprendžiant pagal zonos gyvenimą abu gyveno kaip inkstai taukuose.

„Robkė“ buvo senas kalinys, praėjęs visas įkalinimo įstaigas,

esančias Lietuvoje ir dabar, baigiantis 20-tiems įkalinimo metams, įstrigo Vilniaus GR PDK. Šiaip jis iš išorės atrodė kaip angeliukas, gali pabendrauti įvairiomis temomis, šiek tiek apsiskaitęs ir šiaip nieko žmogelis. Bet tai tik iš išorės. Viduje - supuvęs, kaip bato aulas, savanaudis, visada pasiruošęs ką nors apgauti ir už 1000\$ galintis net žmogų nužudyti. Iš pradžių aš nesupratau, su kuo turiu reikalą, bet kartą yla išlindo iš maišo.

Sykį abu pamačiau keistai blizgančiomis akimis. Nenoriai, bet abu prisipažino, kad pavartojo narkotikų, vadinamojo „džefo“. Tai išgirdęs, sunkiai susivaldžiau neužvožęs jiems per „durnas“ galvas. Iškløjau, ką galvoju, bandžiau atvesti į protą morališkai. Pasakiau, kad jei norėjote atsipalaiduoti, reikėjo ateiti pas mane, būčiau gavęs zonoje pardavinėjamo spirito ir būtumėte galėję gerti iki apsilvėmimo, bet kam reikėjo leisti į kraują kažkokius nuodus? Juk gyvenimas duotas tik vieną sykį, o jūs ir taip trumpą gyvenimą trumpinate nuodais!

Po šio pokalbio bei moralinio spaudimo jie mane lyg ir suprato. Toliau sportavome, o jie lyg ir nebesisvaigino narkotikais. Man užteko stiprybės neišvaryti abiejų iš savo gyvenamųjų patalpų ir norėjosi tikėti, kad tai nebepasikartos.

Po gero pusmečio, „Robkė“ išėjo į laisvę, o Haris liko gyventi vienas. Kiek vėliau, susidraugavo su tokiu Vitalijumi - „Mafu“, kurį pervedė į mūsų būrį iš darbininkų „lokalkės“.

„Robkė“ laisvėje neužsibuvo ir jau po dviejų mėnesių vėl buvo pas mus. Šį kartą gavo tik pusantros metų už savivaldžiovimą. Tiesiai iš karantino buvo paskirtas į „vokzalą“, bet ir šį kartą ilgai neužsibuvo. Po metų vėl buvo išleistas „atostogų“ į laisvę.

Per tą laikotarpį, kol „Robkė“ „atostogavo“ laisvėje, Harį pilnai pastačiau ant kojų. Aprūpinau jį viskuom - maistu, rūbais, video ir televizijos aparatūra, ir, be abejo, gera padėtimi tarp kalinių.

Haris paauglystės bei jaunystės metus praleido įvairiuose valdiškuose namuose, pradedant nuo spec. mokyklų iki griežtojo režimo PDK. Gyvenime nieko neturėjo ir tik mano dėka buvo bebaigęs susitvarkyti savo gyvenimą tiek čia, zonoje, tiek laisvėje. Jis turėjo visus šansus gyventi, prižiūrėjau jį du metus, visokeriopai padėjau ir skatinau jį. Haris buvo truputį nervuotas ir savotiško

charakterio, bet, nepaisant to, kalinių tarpe skaitėsi geras bachūras.

Bet po kiek laiko iš giedro dandaus trenkė perkūnas: Haris „susikurvino“- tapo operų informatoriumi. Maža to, ėmė net mane skusti operams! Informuodavo „mentus“, ką aš darau, kaip gyvenu ir t. t.

Irtai išaiškėjo tik po dviejų metų. Įsivaizduokite, jis skundė mane du metus! Išėina, kad šildžiau užantyje nuodingą gyvatę, kuri už visą gerą atsidėkodama, man skaudžiai įgėlė. Buvo skaudu, kad, darydamas žmogui gera, sulaukiau tokio atpildo.

Po šio nežmoniško Hario poelgio jam teko skubiai bėgti iš mūsų „lokalkės“, nes kiti zekai jau buvo nusprendę su juo susidoroti galutinai. Jį pervedė į invalidų būrį, kur iki šiolei ir egzistuoja tarp tokių, kaip jis pats.

AUGIS

Suėjus 3/4 bausmės atlikimo laikotarpiui, laukiau teismo dienos, kuris spręs, išleisti mane anksčiau laiko, ar ne?

Staiga vėl atgijo radijo stotys, laikraščiai, kurie skelbė, kad nusikaltėlių autoritetas greitai gali palikti įkalinimo įstaigą. Visokiausi valdininkai, norėdami sutrukdyti mano priešlaikiniam paleidimui į laisvę, ėmė viešumon kelti mano praeitį, mano teistumus. Visa tai darė mano nedraugai ir norintys man tik blogo. Be jų, ramiai laukti teismo dienos neleido ir kai kurie zekai. Pynė intrigas ir specialiai sudarinėjo konfliktines situacijas. Lyg specialiai, iš kalėjimo sugrįžo ir klaipėdietis Kubilius, kuris, kaip žinote, buvo supjaustytas peiliais mūsų „lokalkės“ tualete. Valdžia į zoną jo neišleido ir patalpino, nors sveikut sveikutėlį, į med. dalies stacionarą. Kartą, po pietų, atėjo kažkoks zekelis ir sako man:

- Hėnyte, su tavimi nori pasikalbėti Kubilius. Gal gali nueiti pas jį į med. dalį?

Aš pasakiau, kad niekur neisiu.

- Nueik pats ir paklausk, ko jis nori.

Žmogeliui sugrįžus, paaiškėjo, kad Kubilius nori iš manęs sužinoti, kas ir už ką jį užpuolė tualete?

Tai išgirdęs, apstulbau. Tas gyvatė, be penkių minučių vos

nenuleistas iki „gaidžių“ kastos, išdrįso užduoti man tokius klausimus! Tarsi aš ką nors žinočiau ir būčiau jo geriausias draugas. Be to, šis tipelis buvo ir yra iki šiolei supuvęs iki panagių, ir gali būti, kad jis specialiai „mentų“ pasiūstas, kad tik išprovokuoti mane. Tokiu būdu, „mentai“ triumfuotų ir tirtų iš laimės, jei teismas neišleistų manęs aksčiau laiko.

Ne, aš nesuteiksiu jiems tokio šanso, tegul provokuoja, į sveikatą, bet savo jie nepasieks!

Žmonių veidmainiškumui nebuvo ribų, o apie dėkingumą – is viso neverta kalbėti.

Dar prieš minėtus įvykius, iš kitos „lokalkės“ persivedžiau tokį Augį iš Tauragės. Jis buvo „duchelis“ ir žodžio zonoje visai neturėjo. Valgydavo zonos valgykloje ir vos galą su galu sudurdavo. Negyveno, o egzistavo, kaip koks šešėlis.

Sklido kalbos, kad jis nepilnamečių kolonijoje buvo „gaidys“, bet kalbos ir liko kalbomis, nes niekas nieko negalėjo konkrečiai pasakyti. Surinkau daugybę žmonių, aiškinsi dėl jo ir galų gale, pasiekiau savo, nes niekas negalėjo įrodyti ką nors dėl Augio nešvarios praeities. Žodžiu, parsivedžiau oficialiai Augį į savo būrį, aprenčiau, maitinau kiekvieną dieną ir šiaip padėjau, kuo galėjau. Už tai Augis savo noru dirbo pagalbinius darbus, tvarkė patalpas, prižiūrėdavo karveliams įruošą lesyklą ir kt. Gyvenimu nesiskundė ir gyveno kaip ponaitis, kuriam pavydėjo buvusieji jo draugai. Po truputį ir jį įtraukiau į sportą. Sportavo jis lyg ir noriai, bet paskui pastebėjau, kad Augis tik imituoja sportą. Jo tikslas buvo tik pasirodyti, kad sportuoja. Galų gale metė sportą ir ištisas dienas, turėdamas laisvo laiko, rašydavo visokiausias „poemas“ į storą sąsiuvinį. Karpydavo iš laikraščių nuogas paneles ir jas kolekcionuodavo. Bet „stogelis“ jam pavažiavo ne nuo anonizmo.

Vieną gražią dieną, susikrovęs savo asmeninius daiktus, dingo iš „lokalkės“. Kaip sužinojau vakare, jis nubėgo į KPP, pas „mentus“ ir paprašė, kad jį uždarytų į KTP. Tapatį vakarą jį laikinai izoliavo nuo zonos. Sekančią dieną, jį techniškai ir praktiškai apdirbo zonos operai. Prigąsdino jį, kad į KTP neuždarys, o tuoj pat vėl perves į 1 būrį. Operai pasiūlė Augiui pasakyti ką nors apie 1-ojo būrio kalinius. Kas ir ką slepia, kur būtent? Augis daug ką žinojo,

todėl nedvejodamas išklojo operams viską, kur kas ką slepia nuo „mentų“. Deja, nei Augis, nei operai, neįvertino zekų budrumo. Kaliniai jau iš vakaro, iš savo slaptaviečių viską išėmė, o sekančią dieną atėję operai nieko nerado!

Išvados paprasčiausios: negalima padėti „bomžams“, nes padėdamas jiems, baudi save. Jie nesupranta, kad jiems padedi ir labai pavydi geriau gyvenantiems. Jiems iš dantų bėga kraujas, kad aš sugebu gyventi geriau, negu jie. Bet juk gyventi gerai gali kiekvienas. Reikia tik siekti savo tikslo, o nesėdėti rankas sudėjus ir laukti išmaldos. Niekas ir man nieko nedavė už ačiū, viską susikūriau savo protu, darbu ir užsispyrimu pasiekti savo tikslą.

Skirtingai, nei mano draugai, uždirbtus pinigus neišmėtydavau po restoranus ir naktinius barelius. Aš taupiau, investavau ir rublis darė rublį. Niekas mano gyvenime nebuvo pasiekama lengva ranka.

Valkatoms, savanaudžiams, narkomanams aš niekada nebepadėsiu, nes tai jau yra beviltiškai žlugę žmonės, iš kurių nieko gero negalima tikėtis!

PRIEŠTEISMINĖS PROVOKACIJOS

Greitai turi įvykti mano teismo procesas, kur spręs, išleisti mane anksčiau laiko ar ne.

Todėl sujudo ir zonos operai. Vis dažniau ėmė krėsti mano asmeninius daiktus, tikėdamiesi surasti ką nors uždrausto. Ieškojo to, už ką būtų galima mane nubausti ir į asmens bylą įrašyti nuobaudą už nustatyto režimo taisyklių pažeidimą.

2001 10 10^nuėjau į tualetą, su malonumu atlikau gamtinius reikalus ir jau išeidamas, tarpduryje, susidūriau su zonos operų viršininku Uzliuku. Dar du operai stovėjo kiek atokiau, arčiau koridoriaus ir susidomėję žvelgė į mane. Uzliukas, nei iš šio, nei iš to, savo putlia ranka griebė man už kiaušinių, nuo ko aš pajutau didelį „malonumą“, smagiai pamaigė saujoje ir nusišypsojo. Tuo viskas nesibaigė, nes jis ėmė krėsti mano kišenes, apčiupinėjo visus rūbus,

kažko ieškodamas. Tada supratau, kad jis nėra pederastas, o tik norėjo mane apieškoti.

Kaip supratau iš operų kalbos nuotrupų, jie tikėjosi rasti mobilų telefoną. Matyt, tas Augis iš Tauragės ką nors primelavo jiems, o šie, kaip akli viščiukai, puolė ieškoti.

Kai operas nieko uždrausto nesurado, paklausiau jo:

- Viršaiti, gal specialiai nori man pakišti kiaulę? O gal vykdai kieno nors užsakymą ir nori įtaisyti man prieš teismą nuobaudą? Nori, kad aš neišeičiau į laisvę?

Šis pažiūrėjo į mane savo avies akimis ir sumurmėjo:

- Ne, Henrikai, aš nesiekiu tau sutrukdyti išeiti į laisvę. Mano toks darbas. Gaunu informaciją ir privalau įpatikrinti, ieškodamas uždraustų zonoje daiktų. Asmeniškai prieš tave aš nieko neturiu ir tarnybinio pranešimo tikrai nerašyčiau.

Nežinau, kiek jo žodžiuose tiesos, taip pat nežinojau, kaip jis pasielgtų, jei tikrai surastų pas mane telefoną. Nors ir garbingai pasakė, kad blogo man nelinki, bet „mentas“ ir yra „mentas“. Pasitikėti tokiais negalima. Gerai, kol viskas gerai, bet jei kas ne taip, tai tokie tipai visada liks šone, kad tik neprarastų valdiškos kėdės, o kas bus su tavimi, jiems jau nesvarbu. Būti atsargiam mane išmokė gyvenimas ir kalėjimų „universitetai“.

ŽVILGSNIS Į PRAEITĮ

Per savo gyvenimą, iki šiolei buvau teistas keturis kartus. Už kiekvieną teistumą kalėjau zonose ir iš kiekvieno teismo vis ką nors išmokdavau. Per pirmąjį teistumą įsisavinau kalėjimų ir zonų nerašytas taisykles, išmokau apginti savo garbę ir orumą. Perprasti kalėjimų taisykles - tai ne šiaip sau išmokti kokį eilėraštį. Tai visas universiteto savotiškas kursas. Ir tik perpratęs šias taisykles gali drąsiai žengti per baisiausius kalėjimus. Kas jų nesupranta, greitai sužlunga, nes kitųžekų greitai yra prispaudžiamas prie dugno.

Kalint antrąjį kartą, mano galvoje vis iškildavo mintis, kad ir aš, kaip ir kiti normalūs žmonės, noriu turėti šeimą, vaikų. Ši mintis mane persekiojo ilgai, bet įvyvendinau ją tik grįžęs į laisvę.

Vedžiau nepaprastai gražią, nuostabią merginą, vardu Ramutė, kuri padovanojo man keturis vaikučius.

Po trečiojo teistumo buvau išvežtas į Sibirą, kur ir atlikinėjau bausmę. Buvau jaunas ir labai karšto charakterio. Išsišokdavau ten, kur kiti tylėtų, nuleidę galvas. Jei man kas nepatikdavo, tuoj pat į darbą paleisdavau kumščius. Bet su laiku, bendraudamas su rusų zekais, supratau, kad reikia keistis ir šaltakraujiškiau reaguoti į visą tai, kas vyksta aplinkui. Supratau, kad jėga nieko nepakeisiu ir kokią lietingą naktį galiu tapti sąmokslo auka. Supratau, kad paprasčiausiai galiu būti nužudytas ir tiek. Todėl išvadas padariau greitai ir išmokau gyventi taip, kad niekam nepakenčiau, ir, kad man niekas nekenktų. Ši savybė man praverčia iki šių dienų.

Po ketvirtojo teistumo, sužinojau, kaip žmogus jaučiasi mirties akivaizdoje. Pajaučiau savo kailiu mirties alsavimą Kiekvieną dieną jaučiau mirties šešėlį, jos šaltą dvelksmą. Tai išgyvenau Lukiškių kalėjime, sėdėdamas mirtininkų kamerose. Išgyvenau netekties jausmą ir supratau, koks brangus yra gyvenimas. Supratau, kad turiu saugoti save, nes esu atsakingas ne tik už savo gyvenimą bet ir už arimų žmonių, žmonos, vaikų. Išmokau valdytis kritiškose situacijose, o man nepatinkantį pokalbį pakreipti į humorą linkme.

Be šių savybių, sužinojau, kas tai yra sveikas gyvenimo būdas. Anksčiau galvodavau, kad jei nerūkau, negeriu, gerai maitinuosi, o desertui valgau saldžius pyragaičius su jogurtu, tai gyvenu sveiką gyvenimo būdą. Pasirodo, klydau. Tai buvo tik nežmoniškas organizmo apkrovimas, nuo kurio augo antsvoris, apimdavo tingulys.

Kiek anksčiau į mano rankas papuolė įvairūs žurnalai apie sveiką gyvenseną. Po to, jau susidomėjęs žymių žmonių išleistomis knygomis, paremtomis jų pačių sveikos gyvensenos patirtimis, ėmiau vis labiau ir labiau praktikuoti sveiką gyvenimo būdą. Perskaičiau daug gerų knygų, kurių autoriai buvo Polis Bregas, Genadijus Malachovas ir daugelis kitų. Maistą renkuosi atsargiai, nebevartoju riebalų, apribojau saldumynų kiekį iki minimumo. Žodžiu, maitinuosi sveikai ir jaučiuosi puikiai.

Nežiūrint į tai, kad dalį gyvenimo praleidau už grotų, faktiškai esu laimingas ir gyvenimu nesiskundžiu. Jau nebesvarbu,

kad esu laikinai įkalintas, bet puikiai sugebėjau prisitaikyti prie susidariusių gyvenimo sąlygų ir man atrodo, kad gyvenu tarp kalinių geriausiai. Tikiuosi, kad likusį savo gyvenimą praleisiu laisvas su savo šeima, žmona ir vaikais. Myliu Ramutę ir nebenoriu daugiau išsiskirti su ja. Darysiu viską, kad nebebūčiau atskirtas nuo savo vaikų, sūnų ir dukrų, nuo kurių, kaip jau priimta gyvenime, ateityje sulauksiu gražių anūkėlių. Dėl šių svarbių priežasčių aš ir nekeikiu gyvenimo. Yra taip, kaip yra, nes viską sukūrė Dievas ir nieko čia nepakeisi! Matyt, Dievas taip norėjo, kad po didelių vargų ir išbandymų, likusį gyvenimą gyvenčiau ramiai ir gražiai, apsuptas šeimos žmonių.

ŠI KARTĄ - TEISMAS MANO NAUDAI!

2001 10 12, penktadienį, buvo mano teismo diena. Truputį nerimavau ir jaudinausi, nes nežinojau, kaip teismas atsižvelgs į mano personą. Nors jokių trukdymų iš administracijos pusės nepastebėjau, bet vis dėlto, negali iš anksto prognozuoti teisėjo nuotaikos. Velnias jį žino, gal jį paveikė mano priešai, o gal, paprasčiausiai ryte jam nedavė žmona ir jis, susinervinęs, ne ta koja išlipo iš lovos. Juk tiek administracija, tiek teisėjai viso labo žmonės, su savo trūkumais, ydomis ir bėdomis. O jei jam nuotaika bus puiki ir su gerais ketinimais, pamalonintas žmonos, ateis į darbą, tai gal ir mano pavardė nepasirodys jam tokia garsi, kaip kad skelbia žiniasklaida ir korumpuoti valdininkai.

Teismo procesas, kuriame spręs, išleisti mane anksčiau laiko ar ne, įvyks 13⁰⁰, o kol kas, darau pertrauką, nes reikia susitikti su savo atstovu spaudai Robertu, su kuriuo aptarsime tolimesnius ateities žingsnius spaudos puslapiuose.

Tad - iki! Ir tepadeda man Dievas!

Valio! Valio! Valio! Nors ir sunkiai, bet teisėjas nusprendė, kad mane galima išleisti anksčiau laiko ir, nepaisydamas griežtų prokuroro prieštaravimų, pasirašė nutartį, kad aš esu atleidžiamas nuo neatliktos bausmės. Atleidžiamas su tam tikrais apribojimais, o

būtent: nuo 22⁰⁰ vakaro iki 6⁰⁰ ryto, privalau būti namuose, negaliu lankytis restoranuose bei kavinėse ir tris kartus per mėnesį privalau atsižymėti policijos komisariate.

Teismo metu, klausantis prokuroro prieštaravimų truputį ėmiau nervintis, nes jis paistė tokias nesąmones, nuo kurių ne tik man, bet ir mano advokatui Sviderskiui kaito ausys. Prokuroras buvo naujos kartos ir, matyt, karjeristas, specialiai atsiųstas iš generalinės prokuratūros. Zonos administracija mane charakterizavo teigiamai, tad ir teismas nebuvo nieko prieš išleisti mane į laisvę.

Per balsavimą visi buvo už, tik šis šiknius prokuroras pareiškė, kad manęs išleisti negalima, nes man yra pateikti šeši kaltinimai naujoje byloje, iš kurių jau vienas panaikintas. Be to, pareiškė, kad dabartinėje mano baudžiamojoje byloje aš neprisipažinau įvykdęs nusikaltimus ir visus kaltinimus neigiau. Taip pat skundžiausi į įvairias instancijas ir visiems skelbiau, kad mano byla yra sufabrikuota. Negana to, aš apskundžiau Lietuvą Žmogaus teisių komitetui Strasbūre.

Visa tai prokurorui nepatiko, bet, ačiū Dievui, kad šiais laikais teisėjai pagaliau tapo nuo nieko nepriklausomi ir laisvai gali skelbti teisingus nuosprendžius.

Širdimi jaučiau, kad šią teismo nutartį minėtas prokuroras apskųs, bet, jei to jis nepadarys, jau sekančią savaitę būsiu laisvas Lietuvos piletis!

Tik išėjus iš teismo kabineto, mane su advokatu, pasitiko visas pulkas žurnalistų. Blikėjo fotoaparatai, sukiojosi kino kameros, o kaliniai, esantys už metalinio tinklo, sveikino mane su pergale. Žurnalistai be perstojo uždavinėjo klausimus, į kurių dalį atsakiau pats, o į kitus - advokatas. Na, bet bala nematė tų žurnalistų, toks jau jų darbas, o atstumti jų ir dar tokią lemtingą mano gyvenime dieną, tikrai nenorėjau.

Lydimas fotoreporterių, sugrįžau į savo lokalinę zoną, kurioje praleidau 4 metus. Sveikino draugai ir pažįstami, daugelis džiaugėsi mano sėkme ir linkėjo man viso ko geriausio.

Į NAUJĄ GYVENIMĄ!

Beliko sulaukti rytojaus, nes rytoj eisiu į pasimatymą su žmona ir vaikais. Be abejo, atvažiuos ir mama. Labai pasiilgau savo šeimos, mylimų vaikų klegesio ir juoko. Išsiilgau mylimos Ramutės nuostabių, mylinčių akių, jos prisilietimo. Ir, jei duos Dievas, šis mano pasimatymas su šeima už spygliuotų vielų bus paskutinis, ko ir linkiu visiems liekantiems čia!

EPILOGAS

Ši knyga - tai bandymas išsipasakoti, išlieti širdį apie beveik tragišką kalinių ir mano likimą. Tai bandymas išreikšti liepsningą ir nuoširdžią dviejų jaunų žmonių meilę, jų gyvenimo siekius ir begalines kliūtis, kurias, eidami per gyvenimą, jie privalo nugalėti. Privalo nugalėti vardan savo bei vaikų gerovės!

Šis pasakojimas apie korumpuotus valdžios vyrus, kurie, prisidengdami įstatymais, sužlugdydami nekaltų žmonių likimus, manipuliuodami jų likimais, daro didžiausius neišaiškinamus nusikaltimus. Ir apie tai, kad net Prezidentas, valdantis šalį, pasipiktina, kai knygos herojų teismas išleidžia į laisvę. Prezidentas nepasipiktino varganų žmonių streikais, nepasipiktino, kai žmonėms neišmokami atlyginimai, kai neįgalieji ir silpnaregiai nepriklausomoje Lietuvoje prašo duonos kąsnio ar žudosi, bet pasipiktina, kai nekaltai pusšimtų metų kalintį žmogų išleidžia į laisvę. Kodėl taip vyksta? Kodėl žmogui, mūsų herojui, statomos barikados, kai iki pilnos laimės trūksta tik žingsnelio? Visa tai sužinosime knygos tęsinyje „Melo dvasia“.

Kalinių žargono žodžių paaiškinimai

1. Varanokas - policijos mašina, skirta nusikaltėliams vežti.
2. KPZ (lietuviškai - KKK) - kardomojo kalinimo kamera.
3. Mentas - taip kaliniai pravardžiuoja policininkus ir prižiūrėtojus
4. Zekas - kalinys.
5. Žėrtva-paniekinantis kalinių pavadinimas.
6. Kasta - kalinių susiskirstymas pagal „laipsnius“.
7. Duchas - tarnaujantis aukštesnių kastų kaliniams.
8. Ožys - skundikas.
9. Gaidys-pederastas.
10. Kaptioras - įvairių daiktų sandėlininkas, kaptiorkė - sandėliukas
11. Balandas - kaliniams duodama prasta sriuba.
12. Chamska dešra - rūkyta kaimietiška dešra.
13. Muchamoras - kalėjimo prižiūrėtojams patarnaujantis kalinys.
14. Chata - kamera,
15. Boksas, boksikas - mažytė kamera trumpam suimtojo laikymui.
16. Padielninkas - bendrabylys.
17. Čiurka - kareivis iš Azijos šalių.
18. Šmonas - krata.
19. Namordnikai - papildomos grotos ant lango, pro kurias matosi tik dangus.
20. Klička - pravardė.
21. Operas - operatyvinis kolonijos darbuotojas.
22. Portugalai - kaliniai iš Vilniaus.
23. Atmazinti - išgelbėti, išsukti.
24. Šustriakas - smarkesnis už kitus.
25. Bugoras - brigadininkas.
26. Srokas - bausmės atlikimo laikas.
27. Gauti malkų - būti sumuštam.
28. Vierchas - vadovaujantis kitiems kaliniams ir turintis jų tarpe autoritetą.

29. Razborai - aiškinimasis santykių.
 30. Biezpriedielas - savivalė, įstatymų nepaisymas.
 31. Stumti dūrą- kvailioti, tyčiotis, šaipytis.
 32. Kentas - patikimas draugas.
 33. VRM - Vidaus reikalų ministerija.
 34. Triperbaras - venerinių ligų skyrius.
 35. Valčiokas - „akis" kameros duryse, stebėti kalinius kameroje.
 36. VSK (KGB) - Valstybės saugumo komitetas.
 37. Sėsti ant „izmienos"- niekuom nepasitikėti.
 38. KPP - kontrolinis praėjimo punktas.
 39. Kerzačiai - prasti auliniai batai.
 40. Piteris - Sankt Peterburgas.
 41. Neputiovas - niekam tikęs.
 42. Schadniakas - susirinkimas.
 43. Narkota - naudojantis narkotikus asmuo.
 44. Bratva - lyg ir brolija.
 45. Roba - kalinių apranga.
 46. Kabyla - paniekinamas kalinės pavadinimas, kuri turi patenkinti kitą moterį.
 47. Torpeda - atliekantis vyresnių pagal rangą, užduotis.
 48. Štyrius - aštrus geležinis strypas.
 49. Baras - uždara kalėjimo tipo kamera.
 50. Vachtioras - budintis, kad kaliniai neišeitų iš lokalinės zonos.

TURINYS

VAIKYSTĖ BE VAIKYSTĖS.....	3
PIRMASIS PRIPAŽINIMAS.....	11
"MENTŲ" PRIEGLOBSTYJE.....	16
PROVOKATORIUS.....	27
NAUJOKAI.....	30
ETAPAS.....	33
"VELNIAS" KAMEROJE.....	38
PAŽINTIS SU GULBINU.....	40
KALĖJIMIŠKA "MED. PAGALBA".....	44
GULBINO ISTORIJA.....	47
VĖL VARGINANČIOS KELIONĖS.....	58
TEISMAS.....	61
LAISVĖ.....	62
SVEČIUOSE PAS MENININKUS.....	65
PASIMATYMAS SU ALKSNIU.....	68
KKK.....	71
PEŠTYNĖS LUKIŠKIŲ KALĖJIME.....	72
PASIMATYMAS SU MAMA.....	76
ŠVENTOS KALĖDOS KAUNO KKK.....	78
ANTRASIS TEISMAS.....	80
SUSITIKIMAS SU BROLIU.....	82
PAGALIAU Į ZONĄ!.....	83
KARANTINAS.....	86
GYVENIMAS IR DARBAS TARP "PORTUGALŲ".....	88
TARP SAVIŠKIŲ.....	93
FUTBOLO VARŽYBOS.....	96
"VIERCHAS" PYKSTA!.....	97
"ATSIMAZINAU".....	98
PAMĄSTYMAI.....	99
DARBAS ZONOJE.....	100
DAR VIENOS "RAZBORKĖS".....	105
NAUJAS KAUNO "VIERCHAS".....	107
AŠ VIRŠININKAS-TU ŠŪDAS!.....	111
"VIERCHAS" YRA "VIERCHAS".....	112
KARCERIS.....	114
DRAUGŲ SUTIKIMAS.....	115

GYVENIMAS TĘSIASI.....	115
LAISVĖ.....	118
NAUJAS GYVENIMAS IR PROBLEMOS.....	121
KVIETIMAS PABROLIU.....	128
PIRMASIS PASIMATYMAS.....	128
EDITOS VESTUVĖS.....	130
TĘSTI VESTUVIŲ SU KONGU.....	132
PIRMIEJI MEILĖS PASIMATYMAI.....	137
MANO VESTUVĖS.....	140
VĖL AREŠTAS!.....	141
NAUJAS BIZNIS.....	149
GAUDYNĖS.....	151
BALTARUSIŲ KKK.....	156
VĖL LIETUVOJE.....	159
POILSIS GRUZIJOJE.....	160
NAUJAS "MENTŲ" VIZITAS.....	162
KAIP AŠ VOGIAU SAVO MAŠINĄ.....	164
BROLIO MIRTIS.....	165
APSUPTIS.....	166
Į VILNIŲ PER JONAVĄ SU NAUJU KALTINIMU.....	168
"ASAI" IŠ BUTYRKOS.....	169
PAŽINTIS SU KGB.....	172
BUVĘ DRAUGAI-IŠDAVIKAI?.....	178
AUKŠČIAUSIAS TEISMAS.....	180
NUOSPRENDIS.....	181
PASIMATYMAS SU ŠEIMA.....	182
GRĮŽIMAS Į LUKIŠKES.....	182
SUDIE, LIETUVĖLE!.....	185
RUSŲ KALĖJIME.....	186
VAŽIUOJAM TOLIAU!.....	187
RUSIŠKAS KRIKŠTAS.....	188
VAGIS ĮSTATYME.....	193
DARBAS SU TERMOSAIS.....	195
ŽEMIETIS IŠ KLAIPĖDOS.....	197
VĖL SPORTUOJU.....	198
ŠEIMOS ILGESYS.....	199
PAŽINTIS SU "PARTIZANU".....	200
NEMALONUMŲ NETRŪKSTA.....	201

-VILKE, KODĖL TAVO SPRANDAS TOKS STORAS?	
- TODĖL, KAD PATS SAVIMI RŪPINUOSI!.....	203
"RAZBORKĖS" DĖL ŽEMIEČIO.....	204
GAMTA GRAŽI, O ORAS?.....	206
PROVOKACIJA AR PATIKRINIMAS?.....	207
RUSIŠKAM "SCHODNIAKE".....	209
"ZIRG GALVA" - LATVIŠKAI MELAGIS.....	210
PAŽINTIS SU V. BOČIAROVU.....	210
NAUJAS DARBAS IR NARKOMANAI.....	211
PERMAINOS ZONOJE.....	213
PIRMASIS PASIMATYMAS NOVOSIBIRSKĖ.....	214
LAUKIU PERMAINŲ.....	216
TEISMAS. BET MANO NAUDAI!.....	217
NORS IR "STATYBOS", BET - LAISVĖJE.....	219
IEŠKAU IŠEITIES.....	221
"DRAUGYSTĖ" SU BORISU.....	224
"EKSKURSIJA" PO LIETUVĄ.....	225
BORISO IŠDAVYSTĖ.....	226
"SIRGAU" TAS DVI SAVAITES.....	227
"MENTAS" YRA "MENTAS"!.....	227
BORISO PAVADUOTOJAS - PADORESNIS.....	229
LAISVĖ!!!.....	230
PAGALIAU - GIMTASIS KAUNAS.....	230
NEPRIKLAUSOMA AR SUKČIŲ UŽGROBTA IR VALDOMA LIETUVA?.....	232
"SKYRYBOS".....	235
ŽUDYNĖS "VILULOS" RESTORANE.....	235
NAUJA VALDŽIA, NAUJI AFERISTAI VALDŽIOJE!.....	239
KOMISARO J. RIMKEVIČIAUS GRASINIMAI.....	244
NAUJOS PROVOKACIJOS.....	246
PAKVIETIMAS... Į LUKIŠKES.....	248
KAMEROJE SU ŽMOGŽUDŽIU.....	258
PIRMIEJI TARDYMAI.....	259
NAUJI KALTINIMAI.....	265
KOVA SU... ŽIURKĖMIS.....	266
TARP MIRTININKŲ.....	267
NETIKĖTA NAUJIENA.....	268
ŽINIASKLAIDOS DĖMESIO CENTRE.....	271

IŠLIKTI!	272
SVEČIUOSE - ŠULCAS	273
KAIMYNAS "SIAURAS" IR LYDERIS "TIMOCHA"	274
MIRTYS IR IŠDAVIMAI	276
CIRKAS KALĖJIME	278
VIRŠININKŲ VIZITAI	280
KALTINIMAI	281
TEISMAS	284
DRAUGŲ "PAGALBA"	287
TEISYBĖS-ISTRASBŪRĄ!	289
VILNIAUS GRPDK	289
NARKOMANAI	295
PIRMIAUSIA-SPORTAS!	297
ZONOS BAŽNYČIA	299
ŽINIA IŠ STRASBŪRO	301
PAŽINTIS SU PAŠA	304
PROTUI APTEMUS	307
PUOŠIAME SAVO PATALPAS	309
REMIS IŠ KAUNO	312
DZIKO ISTORIJA	313
NETIKĖTI KALINIAI	315
"ADATA MOKA LAUKTI"	316
HENRIETA	318
PAPILDOMI KALTINIMAI	319
NEMALONUMŲ UŽTENKA	320
IR STRASBŪRAS BEJĖGIS?	322
BANDYMAS NUNUODYTI	323
ADMINISTRACIJOS KERŠTAS	327
EKSTRASENSO PRANAŠYSTĖS	329
HARIS	331
AUGIS	333
PRIEŠTEISMINĖS PROVOKACIJOS	335
ŽVILGSNIS Į PRAEITĮ	336
ŠĮ KARTĄ-TEISMAS MANO NAUDAI!	338
Į NAUJĄ GYVENIMĄ!	340
EPILOGAS	340
KALINIŲ ŽARGONO ŽODŽIŲ PAAIŠKINIMAI	341